

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za psihologiju

University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences
Department of Psychology

3.21. DANI RAMIRA I ZORANA BUJASA

21st RAMIRO AND ZORAN BUJAS' DAYS

Sažeci priopćenja
Book of Abstracts

11. – 13. TRAVNJA 2013.
APRIL 11–13, 2013

Zagreb, 2013.

21. DANI RAMIRA I ZORANA BUJASA 21st RAMIRO AND ZORAN BUJAS' DAYS

PROGRAM I SAŽECI PRIOPĆENJA / PROGRAM AND ABSTRACTS

Urednice / Editors:

Gordana Kuterovac Jagodić, Inja Erceg Jugović, Aleksandra Huić

Programsko-organizacijski odbor / Scientific and Organizing Committee:

Gordana Kuterovac Jagodić (predsjednica), Dean Ajduković, Denis Bratko ,
Inja Erceg Jugović, Marijana Glavica , Aleksandra Huić, Nataša Jokić Begić,
Željka Kamenov, Anita Lauri Korajlija, Josip Lopižić (Hrvatsko psihološko
društvo), Darja Maslić Seršić, Una Mikac, Nina Pavlin Bernadić, Blaž Rebernjak,
Svjetlana Salkičević, Maša Tonković Grabovac, Andrea Vranić, Tena Vukasović

ORGANIZATOR / ORGANIZER:

Odsjek za psihologiju / Department of Psychology
Filozofski fakultet / Faculty of Humanities and Social Sciences
Ivana Lučića 3
10 000 Zagreb, Hrvatska / Croatia
T: +385 (1) 6120 – 187
F: +385 (1) 6120 – 037
<http://psihologija.ffzg.hr>

SUORGANIZATOR / CO-ORGANIZER:

HRVATSKO PSIHOLOŠKO DRUŠTVO /
CROATIAN PSYCHOLOGICAL ASSOCIATION
DZ Maksimir
Lavoslava Švarca 20
10000 Zagreb
T: 385 (1) 23 12 733
F: 385 (1) 23 11 912
<http://www.psihologija.hr>

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem
ISBN 978-953-175-463-7

SADRŽAJ

Zahvale / Acknowledgements	5
Riječ dobrodošlice / Welcome note	7
Informacije o konferenciji / Conference information	12
Pregled programa / Program overview	16
Detaljni program / Detailed program	20
Pozvana predavanja / Keynote lectures	42
Pozvani simpoziji / Invited symposia	
<i>Socijalni procesi u zajednici nakon sukoba</i>	48
<i>6th psychometric symposium in honour of professor Alija Kulenović</i>	53
<i>Izazovi obrazovanja i socijalne integracije nacionalnih manjina: Hrvatska iskustva</i>	66
<i>Bliskost i zadovoljstvo u prijateljskim odnosima na prijelazu u odraslu dob</i>	71
<i>Položaj homoseksualnih osoba u hrvatskom društvu</i>	76
<i>Psihološki čimbenici i tjelesno zdravlje</i>	82
<i>Partnerski odnosi u socijalnom kontekstu</i>	90
<i>Dimenzionalni pristup razvojnoj psihopatologiji u istraživanjima i kliničkoj praksi u Hrvatskoj</i>	95
<i>Psihičko zdravlje: rizični i zaštitni čimbenici</i>	101
<i>Work and well-being: current issues and challenges</i>	111
Usmena priopćenja / Oral presentations	118
Poster / Poster presentations	212
Okrugli stol / Round table	264
Konferencijska radionica / Conference workshop	268
Adrese autora / Authors' addresses	272
Kazalo autora / Authors' index	290

3

**21.DANI
RAMIRA I
ZORANA
BUJASA**

ZAHVALE / ACKNOWLEDGEMENTS

Održavanje 21. Dana Ramira i Zorana Bujasa ne bi bilo moguće bez financijske i materijalne pomoći sponzora i donatora kojima najljepše zahvaljujemo.

The Conference would not have been possible without the financial and material support of our sponsors and donors, to whom we would like to express our deepest gratitude.

Održavanje skupa financijski su, materijalno i u uslugama podržali /
The Conference was supported financially, in general goods and services by:

- ŠKOLSKA KNJIGA d. d.
- HRVATSKA PSIHOLOŠKA KOMORA
- ALINEA d. o. o.
- KONČAR - Elektroindustrija d.d.
- COCA-COLA BEVERAGES HRVATSKA
- GALA PLUS d. o. o.
- NAKLADA SLAP
- ATLANTIC GRUPA
- PRAVA FORMULA
- Aco Momčilović – alumnus Odsjeka za psihologiju
- TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA

3

**21.DANI
RAMIRA I
ZORANA
BUJASA**

RIJEČ DOBRODOŠLICE / WELCOME NOTE

Poštovane kolegice i kolege, dragi prijatelji,

Dobrodošli na 21. Dane Ramira i Zorana Bujasa, psihologijski skup s najdužom tradicijom u Hrvatskoj i ovom dijelu Europe!

Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu pokrenuo je ovaj skup davne 1970. godine u čast utemeljitelja znanstvene psihologije u Hrvatskoj. Kako je skup rastao svojim opsegom i značajem, suorganizaciji se pridružilo i Hrvatsko psihološko društvo. Od skromnih početaka skupa, na kojem se uglavnom prikazivao znanstveni rad članova našeg Odsjeka, Dani su izrasli u respektabilni regionalni skup na kojem se okupljaju psiholozi koji se bave istraživanjima u različitim temeljnim i primijenjenim područjima psihologije. Zadovoljstvo nam je da na Danima sve više sudjeluju i stručnjaci iz drugih, nama srodnih i komplementarnih struka. Također primjećujemo kako je za Dane zainteresirano sve više mladih znanstvenika i studenata što je garancija za pomlađivanje i dugovječnost ovoga skupa. Raduje nas i da međunarodni karakter Dana Ramira i Zorana Bujasa postaje sve izraženiji, tako da na ovim Danima autori radova dolaze iz čak 14 zemalja osim Hrvatske: od nama najbližih kao što su Slovenija, Srbija, Bosna i Hercegovina i Makedonija preko europskih kao što su Italija, Njemačka, Luksemburg, Velika Britanija, Irska i Švedska pa do prekoceanskih zemalja kao što su Sjedinjene Američke Države, Kanada i Australija.

Plenarna predavanja tradicionalno će održati istaknuti znanstvenici iz inozemstva i Hrvatske koji su svojim znanstveno-istraživačkim radom značajno unaprijedili spoznaje u područjima psihologije kojima se bave. Ove godine to su dva uvažena gosta iz SAD-a, profesori Thomas M. Achenbach sa Sveučilišta u Vermontu i Kevin R. Murphy sa Sveučilišta u Coloradu te s našeg Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu profesor Dragutin Ivanec.

Ovogodišnji su dani rekordni po broju pozvanih simpozija kojih je čak deset. U tim će simpozijima, uz ostala prijavljena usmena priopćenja i postere, biti izloženo 58 radova. Uz šesti po redu simpozij iz psihometrije, koji je organiziran u spomen i na čast profesoru Aliji Kulenoviću, bit će održana dva velika simpozija iz kliničke i zdravstvene psihologije koji će se baviti rizičnim i zaštitnim čimbenicima psihičkog zdravlja i njegove veze s tjelesnim zdravljem, potom tri simpozija iz socijalne psihologije koji se bave procesima u zajednici nakon sukoba i obrazovanjem i socijalnom integracijom nacionalnih manjina, odnosno položajem seksualnih manjina, dva koja se bave partnerskim i bliskim odnosima, te simpozij iz organizacijske psihologije koji će razmotriti suvremene izazove i pitanja odnosa rada i psihološke dobrobiti. Naposljetku, povodom dolaska na naš skup osnivača dimenzionalnog pristupa razvojnoj psihopatologiji,

prof. Thomasa Achenbacha, bit će održan i pozvani simpozij koji će prikazati radove koji su taj pristup koristili u istraživanjima i kliničkoj praksi u Hrvatskoj. Iznimno će velik broj radova, njih čak 48, biti prikazan u poster sekciji, a na okruglom stolu, koji organizira predsjednik Hrvatske psihološke komore Hrvoje Gligora, bit će prilike za raspravu i razmjenu ideja o Zakonu o psihološkoj djelatnosti i o regulaciji naše profesije nakon ulaska u Europsku uniju.

Novost u programu ovogodišnjih Bujasovih Dana je konferencijska radionica koja će se baviti praktičnom primjenom empirijski utemeljenog sustava psihološke procjene ponašanja djece i mladih, a koju će održati prof. Thomas M. Achenbach i prof. Leslie A. Rescorla s Bryn Mawr College, SAD. Također, tijekom ovogodišnjih Dana bit će predstavljene i tri knjige autora s našeg Odsjeka za psihologiju, od doajena do mladih snaga koje tek dolaze.

Uz bogat radni dio, nadamo se da ćete uživati i u neformalnim i zabavnim aktivnostima koje smo Vam priredili i za koje se nadamo da će dodatno potaknuti razmjenu ideja i suradnju između svih sudionika skupa – znanstvenika, istraživača, praktičara te studenata.

21. Dani Ramira i Zorana Bujasa rezultat su zajedničkog rada svih članova Programsko-organizacijskog odbora, uz pomoć članova i studenata Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu i čelnika Hrvatskog psihološkog društva, kojima najtoplije zahvaljujem na iznimnoj suradnji i predanosti.

Pred Vama je knjiga sažetaka priopćenja s 21. Dana Ramira i Zorana Bujasa. Njezin opseg i sadržaj svjedoče o širini područja psihologije koja su zastupljena na ovom skupu kao i o njihovoj visokoj kakvoći. U doba sve većeg broja znanstvenih i stručnih skupova iz područja psihologije u našoj zemlji i regiji, iznimno nam je drago što ste upravo Dane Ramira i Zorana Bujasa odabrali kao skup na kojem ćete svoje radove podijeliti sa znanstvenom i stručnom javnosti.

U ime Programsko-Organizacijskog odbora želim Vam uspješan radni dio skupa, sadržajan i zabavan socijalni dio programa te ugodan boravak u Zagrebu.

Doviđenja, na 22. Danima Ramira i Zorana Bujasa 2015. godine!

Gordana Kuterovac Jagodić
Predsjednica Programsko-organizacijskog odbora

Dear colleagues and friends,

Welcome to the 21st Biennial Ramiro and Zoran Bujas' Days, a scientific conference of psychologists which has the longest tradition in Croatia as well as in this part of Europe!

The Department of Psychology of the Faculty of Humanities and Social Sciences in Zagreb has been organizing this conference since 1970 in the honor of the two founders of scientific psychology in Croatia. As the conference has grown in its scope and importance, the Croatian Psychological Association has joined as a co-organizer. The first few conferences were modest and mostly included presentations of research by members of our Department. Over the years, the Days have developed into a respectable regional conference which brings together psychologists who conduct research in various fundamental and applied fields of psychology. We are very pleased to see an increase of participants from other related and complementary disciplines. Also, there has been a growing interest among young scientists and students in actively participating, which has livened up the meetings and ensured that interest in them will extend well into the future. We are glad that the Ramiro and Zoran Bujas' Days has become increasingly international. Namely, the authors at the 21st Ramiro and Zoran Bujas' Days come from fourteen countries in addition to Croatia: from neighbors such as Slovenia, Serbia, Bosnia and Herzegovina, and FRY Macedonia, through European countries such as Italy, Germany, Luxemburg, Great Britain, Ireland and Sweden, to overseas countries such as the United States, Canada and Australia.

As has always been our tradition at the Ramiro and Zoran Bujas' Days, the keynote lectures will be presented by eminent scientists from Croatia and abroad who have made significant contributions in their respective fields of research. This year we are honored to welcome two keynote speakers from the United States, Professor Thomas M. Achenbach of the University of Vermont, and Professor Kevin R. Murphy of Colorado State University, as well as our colleague from Department of Psychology, Faculty of Humanities and Social Sciences, Professor Dragutin Ivanec. The 21st Days have surpassed all previous conferences in the number of invited symposia. Namely, in addition to individual oral presentations and poster sessions, there will be ten invited symposia with fifty seven presentations. In addition to a 6th symposium organized in honor of our late colleague, Professor Alija Kulenović, there will be two large symposia in clinical and health psychology examining the risk and protective factors of psychological well-being along with its relationship to physical health. In addition, there will be three symposia in social psychology that will discuss various processes in post-conflict communities such as the education and social integration of national minorities, as well as the social position of sexual minorities.

Two symposia will address dating partners' and close relationships, while the symposium in organizational psychology will address contemporary issues and challenges in the relationship between work and well-being.

Finally, on the occasion of Prof. Achenbach's visit, founder of the dimensional approach to developmental psychopathology, one invited symposium will gather scientists and practitioners who used that approach in their research and clinical practice. A significant number of papers, about fifty, will be presented in poster sessions, while a round table organized by the president of Croatian Psychological Chamber Hrvoje Gligora will address issues in the Act on Psychological Practice as well as the regulation of our profession after Croatia joins the European Union.

One novelty in this year's program of the 21st Days is a conference workshop held by Prof. Thomas Achenbach and Prof. Leslie Rescorla of the Bryn Mawr College, Pennsylvania, USA. They will address the practical application of an empirically based system of psychological assessment of child and youth behaviors. Also during the 21st Days, three new books produced by established as well as early career authors from our Department will be presented.

We hope that, in addition to a rich scientific program, you will enjoy the informal entertainment activities we have prepared for you. We hope that they will further encourage an exchange of ideas and cooperation among all participants – scientists, researchers, practitioners and students.

The 21st Ramiro and Zoran Bujas's Days have been a joint enterprise of all members of Program and Organizing Committee, as well as other members of the Department of Psychology, Faculty of Humanities and Social Sciences in Zagreb, as well as many students and colleagues from the Croatian Psychological Association. I am grateful for their cooperation, hard work and enthusiasm.

We would also like to present you the Abstracts and Program Book of the 21st Ramiro and Zoran Bujas's Days. Both its size and content are a testament to the diverse areas of psychology addressed at this meeting as well as their quality. At a time when we have witnessed an increasing number of scientific and professional psychological conferences in Croatia and the region, we are honored that you chose the 21st Ramiro and Zoran Bujas's Days to share your work with the scientific and professional community.

On behalf of the Program and Organizing Committee, I wish you success in the scientific part of the program, a rich and enjoyable time socializing during the conference, and a pleasant stay in Zagreb.

We hope to see you at the 22nd Ramiro and Zoran Bujas's Days in 2015!

*Gordana Kuterovac Jagodić
Chair of the Program and Organizing Committee*

321. DANI RAMIRA I
ZORANA BIJASKA

INFORMACIJE O KONFERENCIJI CONFERENCE INFORMATION

11. – 13. TRAVNJA 2013.
APRIL 11-13, 2013

Vrijeme i mjesto održavanja

11.- 13. travnja 2013.

Znanstveni program će se održati na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, Ivana Lučića 3, Zagreb.

Otvorenje i domjenak dobrodošlice

Ceremonija otvaranja će se održati u četvrtak, 11.04.2013. u Dvorani 7 u 18h. Tijekom ceremonije bit će dodijeljene nagrade Hrvatskog psihološkog društva. Domjenak dobrodošlice će se održati u auli ispred dvorane 7.

Stanke za kavu

Tijekom stanki će sudionicima biti ponuđena kava i grickalice u prostorima ispred dvorana.

Svečana večera

Svečana večera održat će se u petak, 12.04.2013. s početkom u 20.00 sati u Restoranu SPOON, Hypocentar, 2.kat, Slavenska avenija 6, Zagreb.

Poster

Poster će biti izloženi u auli ispred Knjižnice tijekom petka od 9:00 do 13:00 sati (Poster sekcija 1) i od 14.00 do 18.00 (Poster sekcija 2). Molimo autore iz Poster sekcije 1 da svoje postere postavu u 8:30 i uklone do 13.30.

Autore iz Poster sekcije 2 molimo da svoje postere postavu u 13.30 sati i da ih uklone do 18:30 sati.

Trajanje izlaganja

Pozvano predavanje – 45 min

Usmeno priopćenje – 15 min

Molimo autore izlaganja da svoje prezentacije u elektronskom obliku predaju službenoj osobi u dvorani u kojoj izlažu 15 min prije početka sekcije.

Napomene

Sažeci radova poredani su abecednim redom prema prezimenu (prvog) autora i vrsti izlaganja (pozvana predavanja, pozvani simpoziji, usmena priopćenja, poster, okrugli stol, konferencijska radionica).

Urednici knjige sažetaka samo su iznimno intervenirali u sadržaj sažetaka, u slučajevima kada ih je trebalo kratiti, odnosno prilagoditi traženom formatu i službenim jezicima skupa.

Adrese autora napisane su onako kako su ih autori naveli prilikom prijave sažetaka.

Conference Date and Venue

April 11 - 13, 2013

All scientific sessions will take place at Faculty of Humanities and Social Sciences, Ivana Lučića 3, Zagreb.

Opening Ceremony and Welcome Reception

Opening ceremony will be held on Thursday, April 11, 2013, in the Lecture Hall 7 at 6 p.m. The Croatian Psychological Association Awards will be given during the Opening ceremony. Welcome reception will be held at the hall in front of the Lecture Hall 7.

Coffee Breaks

Coffee and snacks will be offered during the breaks, in front of the lecture halls.

Conference Dinner

Conference dinner will be held on Friday, April 12, 2013 at 8.00 p.m. in restaurant SPOON, Hypocentar, 2nd floor, Slavenska avenija 6, Zagreb.

Poster Presentations

Poster presentations will be held at the hall in front of the Library, on Friday from 9 a.m. to 1 p.m. (Poster session 1) and from 2 p.m. to 6 p.m. (Poster session 2). The authors from Poster session 1 are kindly asked to mount their posters at 8:30 a.m. and to remove them by 1.30 p.m.

The authors from Poster session 2 are kindly asked to mount their posters up at 1:30 p.m. and to remove them by 6.30 p.m.

Presentation Duration

Keynote lecture – 45 minutes
Oral presentation – 15 minutes

We kindly ask presenters to give their presentations in electronic format to the person in charge in the session hall 15 minuter before the starting hour.

Notes

Abstracts are sequenced according to the alphabetical order of the (first) author's surname and presentation type (keynote lectures, invited symposia, oral presentations, poster presentations, round table, conference workshop).

Editors have changed the received abstracts only when they exceeded the requested number of words or needed language adjustments.

Addresses of the authors are taken from the registration forms and were not expanded with additional information.

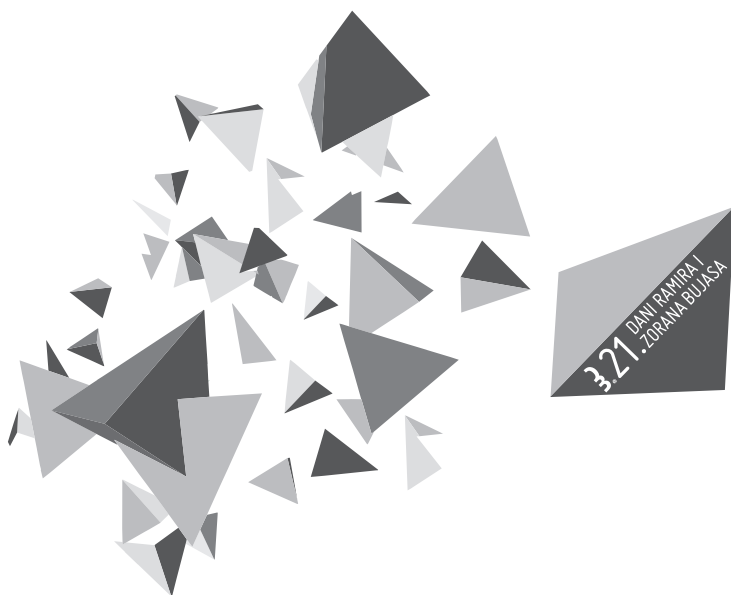

3

**21.DANI
RAMIRA I
ZORANA
BUJASA**

PREGLED PROGRAMA PROGRAM OVERVIEW

11. – 13. TRAVNJA 2013.
APRIL 11-13, 2013

VRIJEME	D1	D2	VIJEĆNICA	KNJIŽNICA	D7	ATRIJ
09.00-09.30						
09.30-10.00						
10.00-10.30						
10.30-11.00	Simpozij Buško	Sekcija Ličnost 1		Radionica Achenbach & Rescorla		Registracija sudionika
11.00-11.30						
11.30-12.00						
12.00-12.30			Promocija knjige Ljudski potencijali			
12.30-13.00						
13.00-13.30	Simpozij Buško					
13.30-14.00						
14.00-14.30						
14.30-15.00		Sekcija Ličnost 2				
15.00-15.30						
15.30-16.00						
16.00-16.30		Sekcija Kognitivna				
16.30-17.00						
17.00-17.30						
17.30-18.00						
18.00-18.30					Otvaranje DRZB i nagrade HPD	
18.30-19.00						
19.00-19.30					Plenarno Achenbach	
19.30-20.00						
20.00-21.00						Domjenak dobrodošlice
21.00-22.00						

VRJEME	D1	D2	D 3	VIJEĆNICA	KNJIŽNICA	D7	ATRIJ
09.00-09.30	Simpozij Ajduković	Sekcija Razvojna 1	Simpozij Huić	Simpozij Lauri Korajlija	Sekcija Psihometrija		Poster sekcija 1
09.30-10.00							
10.00-10.30							
10.30-11.00	KAVA	KAVA	KAVA	KAVA	KAVA		
11.00-11.30	Simpozij Čorkalo Biruški	Sekcija Razvojna 2	Sekcija Ljubavni odnosi	Simpozij Lauri Korajlija	Sekcija Metodologija		Poster sekcija 1
11.30-12.00							
12.00-12.30							
12.30-13.00							
13.00-13.30				Promocija knjige Petzova statistika			
13.30-14.30							
14.00-14.30	Sekcija Obrazovanje 1	Sekcija Razvojna 3	Simpozij Kamenov	Okrugli stol Gligora	Sekcija Klinička 1		Poster sekcija 2
14.30-15.00							
15.00-15.30							
15.30-16.00	KAVA	KAVA	KAVA	KAVA	KAVA	KAVA	
16.00-16.30						Plenarno Murphy	Poster sekcija 2
16.30-17.00							
17.00-17.30	Sekcija Obrazovanje 2	Simpozij Kuterovac Jagodić	Simpozij Jelić	Simpozij Maslić Seršić	Sekcija Klinička 2		
17.30-18.00							
18.00-18.30							

VRJEME	D1	D2	D3	VIJEĆNICA
09.30-10.00	Sekcija Djeca s oštećenjima / smetnjama	Sekcija Socijalna 1	Sekcija Prof. orijentacija i selekcija	
10.00-10.30				
10.30-11.00				
11.00-11.30	KAVA	KAVA	KAVA	
11.30-12.00			Plenarno Ivanec	
12.00-12.30				
12.30-13.00	Simpozij Jokić Begić	Sekcija Socijalna 2	Sekcija Percepcija	Predstavljanje 22. Ljetne škole
13.00-13.30				
13.30-14.00				
14.00-14.30			Zatvaranje DRZB	

DETALJNI PROGRAM DETAILED PROGRAM

**11. – 13. TRAVNJA 2013.
APRIL 11-13, 2013**

ČETVRTAK / THURSDAY, 11. 4. 2013.

PREDVORJE / LOBBY

09.00 – 18.00 REGISTRACIJA SUDIONIKA / REGISTRATION

DVORANA U KNJŽNICI FF / LECTURE HALL IN THE FACULTY LIBRARY

09.00 – 14.00 KONFERENCIJSKA RADIONICA / CONFERENCE WORKSHOP

Voditelji/ Lecturers: Thomas M. Achenbach & Leslie A. Rescorla
Practical applications of the Achenbach System of Empirically Based Assessment

DVORANA I / HALL I

10.00 – 12.00 6TH PSYCHOMETRIC SYMPOSIUM IN HONOUR OF PROFESSOR ALIJA KULENOVIĆ

Convenor: Vesna Buško

MURPHY, K.R.

Psychometric models of supervisory ratings: using meta-analytic research to isolate components of measurement error

MOLANDER, B., TAKŠIĆ, V.

Cross-cultural studies of emotional intelligence and differential item functioning

BUCIK, V.

Validation of the relationship between creativity and speed of mental processes

ĆURKOVIĆ, N.

Do the item difficulties in a math test reflect the cognitive levels described by the Bloom's taxonomy?

HILDEBRANDT, A., VÖLKLE, M., RECIO, G., WILHELM, O., SOMMER, W.

Structural equation models in the study of individual differences in event-related brain potentials

REBERNJAK, B., BUŠKO, V.

Evaluative decision task performance as a measure of automatic evaluation of affective stimuli

DVORANA II / HALL II

**10.30 – 12.00 SEKCIJA PSIHOLOGIJA LIČNOSTI 1 /
PERSONALITY PSYCHOLOGY 1**

Predsjedava/Chairperson: Ana Butković

JOVIĆ, V., BEM, K., MILOVANOVIĆ, I.

Pozitivan i negativan afekt i životni događaji

**BUTKOVIĆ, A., TOMAS, J., ŠPANIĆ, A.M., VUKASOVIĆ, T.,
BRATKO, D.**

Važnost psiholoških potreba za zadovoljstvo životom
u različitoj dobi

BRDARIĆ, D., JOVANOVIĆ, V., VUKOBRAT-IVKOVIĆ, S.

Utjecaj životnih događaja na stabilnost pozitivnih očekivanja

PETRUŠIĆ, K., BARIĆ, R.

Razlike u doživljaju kvalitete života adolescenata iz različitih
hrvatskih regija

HADŽIAHMETOVIĆ, N., OPAČIĆ, G., KOLENOVIĆ-ĐAPO, J.

Samopoimanje u prostoru Petfaktorskog modela ličnosti

VUKASOVIĆ, T., BUTKOVIĆ, A., BRATKO, D.

Ličnost i vježbanje - što je u podlozi?

VIJEĆNICA FF / FACULTY HALL

12.00 – 13.00 PREDSTAVLJANJE KNJIGE HRVATSKE SVEUČILIŠNE NAKLADE

*Branimir Šverko: Ljudski potencijali - usmjeravanje,
odabir i osposobljavanje*

Knjigu će predstaviti autor i recenzenti Željko Jerneić i Zoran
Sušanj

DVORANA I / HALL I

**12.30 – 14.30 6TH PSYCHOMETRIC SYMPOSIUM IN HONOUR OF PROFESSOR
ALIJA KULENOVIĆ (CONTINUED)**

Convenor: Vesna Buško

PROT, F., BOSNAR, K., PROT, S.

On the second principal component as a suitable synthetic
measure of gender-based stereotypes of sport preferences

GREIFF, S.

News from international large-scale assessments: Transversal
abilities and their importance in educational assessment

WAGNER, J., GERSTORF, D., HOPPMANN, C., LUSZCZ, M.A.

The nature and correlates of self-esteem trajectories in late life

SEDLAR, N., SOČAN, G.

Psychometric properties of the Slovenian adaptation of the revised version of Generic Occupational Stress Index (OSI) questionnaire

LJUBOTINA, D.

How to integrate the information on accuracy, reaction time and confidence rating in the psychometric analysis of test items?

MIKAC, U., BUŠKO, V., IVANOVIĆ, M., BABIĆ ČIKEŠ, A.

Development and empirical evaluation of a new empathy questionnaire for early adolescents

DVORANA II / HALL II

14.00 - 15.30 **SEKCIJA PSIHOLOGIJA LIČNOSTI 2 / PERSONALITY PSYCHOLOGY 2**

Predsjedava/Chairperson: Denis Bratko

ACHKOVSKA LESHKOVSKA, E., SHTERJOVSKA, M.

The relationship between subjective well-being and time perspective in Macedonian context

PODLESEK, A., KOMIDAR, L., ROŠKAR, S., MASTEN, R.

Factors related to different reasons for rejecting the 2009 pandemic influenza A (H1N1) vaccination

JOVANOVIĆ, T., BODROŽA, B.

Relationship between dimensions of Facebook behaviour and personality traits

MEĐEDOVIĆ, J., PETROVIĆ, B., SAVIĆ, M., ŽELESKOV-ĐORIĆ, J.

HEXACO personality traits predict stable criminal behaviour

PETROVIĆ, B., MEĐEDOVIĆ, J.

Six-factor vs. five-factor model of personality: Advantages of the HEXACO personality model in the explanation of pro-criminal dispositions

DVORANA II / HALL II

16.00-17.00 SEKCIJA KOGNITIVNA PSIHOLOGIJA / COGNITIVE PSYCHOLOGY

Predsjedava/Chairperson: Andrea Vranić

TKALČEVIĆ, B., VRANIĆ, A.

Trening radnog pamćenja: Provjera efekata transfera i dugotrajnosti

MARINKOVIĆ, M., MIRKOVIĆ, K., SUČEVIĆ, J., ŽEŽELJ, I.

Pistrana rekonstrukcija postignuća na testu ovisno o povratnoj informaciji o učinku

TONKOVIĆ, M., IVANEC, D.

Što je lijevo, a što desno? Mentalne reprezentacije pojmova na horizontalnoj liniji

RAČEVSKA, E.

Inteligencija i glazbene preferencije - evolucijska perspektiva

DVORANA VII / HALL VII

**18.00-19.00 SVEČANO OTVARANJE I DODJELA NAGRADA HRVATSKOG
PSIHOLOŠKOG DRUŠTVA / OPENING CEREMONY**

19.00-20.00 POZVANO PREDAVANJE / KEYNOTE ADDRESS

Predsjedava/Chairperson: Gordana Kuterovac Jagodić

THOMAS M. ACHENBACH

Evidence-based multicultural assessment of psychopathology

PREDVORJE KNJIŽNICE FF / THE FACULTY LOBBY

20.00-22.00 DOMJENAK DOBRODOŠLICE / WELCOME PARTY

PETAK / FRIDAY, 12. 4. 2013.

DVORANA I / HALL I

09.00 – 10.30 **SIMPOZIJ: SOCIJALNI PROCESI U ZAJEDNICI NAKON SUKOB**

Voditelj/Convenor: Dean Ajduković

AJDUKOVIĆ, D., ČORKALO BIRUŠKI, D., LÖW, A.

Dugoročno praćenje međuetničkih odnosa i predikcija socijalne rekonstrukcije zajednice nakon sukoba

KOSIĆ, A.

Percepcija roditeljske komunikacije i sklonost pomirenju među mladima u Vukovaru

FRANČIŠKOVIĆ, T., ŠUKOVIĆ, Z., GRKOVIĆ, J., RONČEVIĆ GRŽETA, I.

Traumatsko iskustvo i potreba za osvetom

LÖW, A., ČORKALO BIRUŠKI, D., AJDUKOVIĆ, D.

Autoritarnost i grupna pristranost većine i manjine: provjera teorije opravdavanja sustava

DVORANA II / HALL II

09.00 – 10.30 **SEKCIJA RAZVOJNA PSIHOLOGIJA 1 / DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY 1**

Predsjedava/Chairperson: Marina Ajduković

RUČEVIĆ, S., AJDUKOVIĆ, M.

Odnos psihopatskih tendencija, privrženosti ocu i majci te delinkventnog ponašanja

ŠINCEK, D., VULETIĆ, G., MILIĆ, M.

Odnos samoprocjena i procjena rizičnosti prijatelja u nedelinkventnih i delinkventnih mladića

LAZANSKI, S., DRENŠKI, L., MATIJAŠIĆ, A.

Razlike u doživljenom vršnjačkom nasilju s obzirom na mjesto stanovanja i školske ocjene

DRAŽIĆ-CELIĆ, N., BABAROVIĆ, T.

Igranje nasilnih videoigara i agresivno ponašanje djece

AJDUKOVIĆ, M., SUŠAC, N., RAJTER, M.

Prevalencija, incidencija i neki korelati seksualnog zlostavljanja djece u Hrvatskoj

DVORANA III / HALL III

**09.00 – 10.30 SIMPOZIJ: BLISKOST I ZADOVOLJSTVO U PRIJATELJSKIM
ODNOSIMA NA PRIJELAZU U ODRASLU DOB**

Voditelj/Convenor: Aleksandra Huić

KAMENOV, Ž.

Uloga privrženosti u kvaliteti prijateljskih odnosa na prijelazu u odraslu dob

SUŠAC, I.

Emocionalna kompetentnost, potreba za emocijama, percepcija ponašanja prijatelja i bliskost u prijateljstvima

DAVIDOVIĆ, N.

Povezanost procjene prijatelja s bliskošću i zadovoljstvom u raznospolnim i istospolnim prijateljstvima

TASLAK, M.

Provjera djelovanja Michelangelovog efekta i percipirane prijateljeve responzivnosti na doživljaj bliskosti i zadovoljstvo prijateljskim odnosom

VIJEĆNICA FF / FACULTY HALL

09.00 – 10.30 SIMPOZIJ: PSIHIČKO ZDRAVLJE – RIZIČNI I ZAŠTITNI ČIMBENICI

Voditelj/Convenor: Anita Lauri Korajlija

KOZJAK MIKIĆ, Z.

Promjene u izraženosti psihosomatskih i emocionalnih teškoća i neuroticizam kod adolescentica

KUKIĆ, M.

Prediktori nezadovoljstva slikom tijela i korištenja strategija za smanjenje tjelesne težine u djevojaka

ŽIVČIĆ-BEČIREVIĆ, I., JURETIĆ, J., JAKOVČIĆ, I.

Uloga kognitivnih faktora u objašnjenju anksioznosti i depresivnosti studenata

**GAVRILOV-JERKOVIĆ, V., ŽULJEVIĆ, D., JOVANOVIĆ, V.
BRDARIĆ, D.**

Otpornost i snaga životnih događaja kao moderatori stabilnosti psihološkog distresa

MARKANOVIĆ, D., BAGARIĆ, B.

Kakvi su neposredni i odgođeni učinci kratke kognitivno-bihevioralne intervencije na anksioznu osjetljivost i opći distres u visoko anksiozno osjetljivih osoba?

DVORANA U KNJŽNICI FF / LECTURE HALL IN THE FACULTY LIBRARY

**09.00 – 10.30 SEKCIJA PSIHOMETRIJSKA VALIDACIJA /
PSYCHOMETRIC VALIDATION**

Predsjedava/Chairperson: Damir Ljubotina

BJEKIĆ, J., ŽIVANOVIĆ, M.

Some psychometric properties of Serbian version of LIWC

BODROŽA, B., JOVANOVIĆ, T.

New scale for measuring behaviours of Facebook users:
Facebook Behaviours Questionnaire (FBQ)

GRAHEK, I., ANZELM, D., GUTIĆ, T., NENADIĆ, F.

New factor solution for the old problem of national attachment:
Revision of the Scale of National Attachment by Rot & Havelka

MATEŠIĆ, K., RUŽIĆ, V., MATEŠIĆ, ML., K.

Hrvatska standardizacija Inventara za ispitivanje ličnosti
– verzije za adolescente (PAI-A)

LETINA, S., ZAUDER, K.

Postoje li stereotipi o znanstvenicima: validacija skale "slike"
o znanstvenicima

10.30 – 11.00 STANKA ZA KAVU / COFFEE BREAK

DVORANA I / HALL I

**11.00 - 12.30 SIMPOZIJ: IZAZOVI OBRAZOVANJA I SOCIJALNE INTEGRACIJE
NACIONALNIH MANJINA – HRVATSKA ISKUSTVA**

Voditelj/Convenor: Dinka Čorkalo Biruški

AMBROSI-RANDIĆ, N.

Instrumentalna i integrativna motivacija za učenje talijanskog jezika kod učenika osnovnih škola s nastavom na hrvatskom i talijanskom jeziku

JOKIĆ, B., RISTIĆ DEDIĆ, Z.

Obrazovna postignuća srednjoškolaca koji pohađaju nastavu na jeziku i pismu nacionalnih manjina

RISTIĆ DEDIĆ, Z., JOKIĆ, B.

Obrazovni putovi učenika iz programa na jeziku i pismu nacionalnih manjina pri prijelazu iz srednjoškolskog u visokoškolsko obrazovanje

ČORKALO BIRUŠKI, D., AJDUKOVIĆ, D.

Škola kao prostor socijalne integracije: promjene međuetničkih stavova u Vukovaru 2001. – 2011.

DVORANA II / HALL II - IZLAGANJA / PAPERS

**11.00 - 12.30 SEKCIJA RAZVOJNA PSIHOLOGIJA 2 /
DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY 2**

Predsjedava/Chairperson: Gordana Keresteš

DELALE, E.A., MAČEK, K.

Povezanost učestalosti i procjene primjerenosti roditeljskih postupaka majki šestogodišnjaka

PEĆNIK, N., PRIBELA-HODAP, S.

Uvjerena roditelja o traženju stručne pomoći u roditeljstvu

SAMAC, N., VUKOVIĆ, T., OROS, M., JERKOVIĆ, I.

Slaganje procjene od strane roditelja i samoprocjene ponašanja djece

PAJIĆ, S., JOVANOVIĆ, R., RADIĆ, D., RADUSINOVIĆ, D.

Percepcija roditeljskih postupaka kod adolescenata iz Srbije i Finske

HABAZIN, T., ARAMBAŠIĆ, L.

Povezanost odnosa s roditeljima i psihičkog funkcioniranja adolescenata

SOKOLOVIĆ-LAZOVIĆ, E., DIZDAREVIĆ, S.

Povezanost roditeljskog stresa i specifičnih roditeljskih ponašanja

DVORANA III / HALL III

11.00 - 12.30 SEKCIJA LJUBAVNI ODNOSI / INTIMATE RELATIONSHIPS

Predsjedava/Chairperson: Meri Tadinac

**HROMATKO, I., TADINAC, M., REBERNJAK, B., BAJOGHLI, H.,
JOSHAGHANI, N.**

Marital satisfaction as a function of mate value:
An actor-partner model

KRZNARIĆ, T., KAMENOV, Ž., HUIĆ, A.

Jesu li vremenska perspektiva i regulacijski fokus odrednice ponašanja u ljubavnoj vezi?

HASANAGIĆ, A., TAHIROVIĆ, S., JEFTIĆ, A., DRAGANOVIĆ, S., BEGIĆ, E., BILIĆ, B., ISCI, M.M., ALP, Z. E., KALIONCU, H., ORMAN, A. OZDEMIROGLU, R.

Razlike između turskih i bosanskih studenata u Triangularnoj skali ljubavi

SALKIČEVIĆ, S., HROMATKO, I.

Facebook, status veze i socioseksualnost: „Komplicirano je“

TEŽAK, K.

Rodne razlike u predikciji viktimizacije i počinjenja nasilja u adolescentskim vezama

VIJEĆNICA FF / FACULTY HALL

11.00 - 12.30 SIMPOZIJ: PSIHIČKO ZDRAVLJE – RIZIČNI I ZAŠTITNI ČIMBENICI (nastavak)

Voditelj/Convenor: Anita Lauri Korajlija

PAVLIĆ, M., LAURI KORAJLIJA, A.

Prediktori izraženosti emocionalnih smetnji kod profesionalnih vatrogasaca

JURIN, T., JOKIĆ-BEGIĆ, N., LAURI KORAJLIJA, A.

Anksiozna osjetljivost kod anksioznih poremećaja

ČURŽIK, D.

Rodne specifičnosti u načinu suočavanja i manifestacijama stresa u osoba s anksioznim poremećajima

JAKŠIĆ, N., IVEZIĆ, E., SKOČIĆ, M., MARČINKO, D.

Patološki narcizam, depresivnost i medijatorska uloga disfunkcionalnih vjerovanja

DVORANA U KNJŽNICI FF / LECTURE HALL IN THE FACULTY LIBRARY

11.00 - 12.30 SEKCIJA METODOLOGIJA / METHODOLOGY

Predsjedava/Chairperson: Mirjana Tonković

MATEŠIĆ, K., KRISTOFIĆ-AMBRUŠ, B.

Primjena NEO-PI-R upitnika ličnosti u selekcijskoj situaciji: socijalna poželjnost i otvorena pitanja

KAŠIKOVIĆ, B., JEROTIJEVIĆ, I., NOVAKOVIĆ, S., MARINKOVIĆ, M., ŽEŽELJ, I.

Utjecaj motivacijskog konteksta na socijalno poželjno odgovaranje u Paulhusovoj tehnici "pretjeranih tvrdnji"

LUČANIN, D.

Analize preživljavanja – skup statističkih postupaka pogodnih za analizu rezultata dijela psihologijskih istraživanja

ŠABIĆ, J.

Analize diferencijalnog funkcioniranja zadataka vezanih uz tekstove pisane čakavskim narječjem u ispitu državne mature iz Hrvatskog jezika

RIMAC, I., OGRESTA, J., ĐAPO, N.

Probabilističko i neprobabilističko uzorkovanje u istraživanju nasilja nad djecom

VIJEĆNICA FF / FACULTY HALL

12.45 – 13.30 PREDSTAVLJANJE KNJIGE NAKLADE SLAP

*Boris Petz, Vladimir Kolesarić, Dragutin Ivanec:
Petzova statistika – Osnovne statističke metode za
nematematičare*

Knjigu će predstaviti autori, recenzenti i izdavač

PREDVORJE KNJIŽNICE FF / LOBBY

09.00 – 13.00 POSTER SEKCIJA 1 / POSTER SESSION 1

*Prvi autor prezimena od A do M /
First author's surname from A to M*

12.30 - 14.00 STANKA ZA RUČAK / LUNCH BREAK

DVORANA I / HALL I

14.00 – 15.30 SEKCIJA PSIHOLOGIJA OBRAZOVANJA 1 / EDUCATIONAL PSYCHOLOGY 1

Predsjedava/Chairperson: Daria Rovin

ARNAUDOVA, V.

Self-regulation, self-determined motivation and procrastination among students

ROVAN, D.

Struktura epistemičkih uvjerenja o matematici kod studenata tehničkih fakulteta

BUBIĆ, A.

Karakteristike procesa donošenja odluka o studiranju i determinante zadovoljstva odabranim studijem

DRUSANY, D., AJDUKOVIĆ, M., DIVJAK, B., JOKIĆ-BEGIĆ, N., KRANŽELIĆ, V, RIMAC, I.

Procjena potreba studenata za podrškom tijekom studiranja

KOLEGA, M., VLAHOVIĆ-ŠTETIĆ, V.

Zadovoljstvo poslom školskih psihologinja

DVORANA II / HALL II**14.00 - 15.30 SEKCIJA RAZVOJNA PSIHOLOGIJA 3 /
DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY 3**

Predsjedava/Chairperson: Irma Brković

KARDUM, G., REIĆ ERCEGOVAC, I.

Uloga osobnih i obiteljskih značajki u objašnjenju individualnih razlika u želji za roditeljstvom

RAJHVAJN BULAT, L.

Uloga roditelja i vršnjaka u određivanju seksualnosti adolescentica – posreduju li vršnjačke varijable vezu između obiteljskih varijabli i seksualnog ponašanja djevojaka?

BEZINOVIĆ, P.

Religioznost, seksualnost i rodne razlike u zadovoljstvu životom adolescenata

BRKOVIĆ, I., PUKLEK LEVPUŠČEK, M., KERESTEŠ, G.

Promjene u školskom uspjehu i konfliktima s roditeljima u ranoj adolescenciji

GREBLO, Z., KERESTEŠ, G., KOTZMUTH, A.

Povezanost trenerovog ponašanja s perfekcionizmom darovitih sportaša

DVORANA III / HALL III

14.00 - 15.30 SIMPOZIJ: PARTNERSKI ODNOSI U SOCIJALNOM KONTEKSTU

Voditelj/Convenor: Željka Kamenov

MIHIĆ, V.

Djelovanje konteksta na obavljanje rutinskih i povremenih kućanskih poslova u braku

HUIĆ, A.

Kontekstualni faktori kao odrednice načina provođenja slobodnog vremena muškaraca i žena u bračnom odnosu

MIHIĆ, I.

Socijalni kontekst pokazivanja ljubavi u braku

JELIĆ, M.

Socijalni kontekst i emocionalna klima u braku

VIJEĆNICA FF / FACULTY HALL

**14.00 - 15.30 OKRUGLI STOL / ROUND TABLE
DESETLJEĆE ZAKONA O PSIHOLOŠKOJ DJELATNOSTI –
POGLED UNAPRIJED**

Voditelj/Convenor: Hrvoje Gligora

DVORANA U KNJŽNICI FF / LECTURE HALL IN THE FACULTY LIBRARY

14.00 - 15.30 SEKCIJA KLINIČKA PSIHOLOGIJA 1 / CLINICAL PSYCHOLOGY 1

Predsjedava/Chairperson: Tanja Jurin

LAZIĆ, M., SADIKOVIĆ, S., JESTROVIĆ, J.

Uloga potrebe za povezanošću u odnosu između rane traumatizacije i subjektivnog doživljaja uznemirenosti

TAČIĆ, T., SIMIĆ, D., RAKOČEVIĆ, N.

Stabilnost utjecaja optimizma i samoeфикаsnosti na stupanj uznemirenosti i zadovoljstva životom

JOVANOVIĆ, V., BRDARIĆ, D.

Zaštitna uloga optimizma u odnosu između negativnog afekta i emocionalne uznemirenosti

RADOVIĆ, D., POROBIĆ, S.

Stil afektivne regulacije: Prilagođavanje kao medijator u odnosu između ranjivosti za depresiju i manifestacije depresivnih simptoma

JERKOVIĆ, I., GAVRILOV-JERKOVIĆ, V., ŽULJEVIĆ, D.

Diskriminativna uloga različitih tipova otpornosti u predviđanju psihološke uznemirenosti i zadovoljstva životom

ŽULJEVIĆ, D., GAVRILOV-JERKOVIĆ, V.

Kap koja je prelila čašu - Utjecaj broja i snage negativnih životnih događaja na stabilnost subjektivne uznemirenosti

PREDVORJE KNJIŽNICE FF / LOBBY

14.00 – 18.30 POSTER SEKCIJA 2 / POSTER SESSION 2

Prvi autor prezimena od O do Ž /

First author's surname from O to Z

15.30 – 16.00 STANKA ZA KAVU / COFFEE BREAK

DVORANA VII / HALL VII

16.00 – 17.00 POZVANO PREDAVANJE / KEYNOTE ADDRESS

Predsjedava/Chairperson: Darja Maslić Seršić

KEVIN R. MURPHY:

Performance appraisal is both more and less than performance measurement

DVORANA I / HALL I

**17.00 - 18.30 SEKCIJA PSIHOLOGIJA OBRAZOVANJA 2 /
EDUCATIONAL PSYCHOLOGY 2**

Predsjedava/Chairperson: Vesna Vlahović Štetić

REIĆ ERCEGOVAC, I., KOLUDROVIĆ, M.

Dobne i spolne razlike u školskoj motivaciji učenika

MARUŠIĆ, I.

Uloga ličnosti, samopoimanja i motivacije u odabiru kognitivnih strategija učenja

NIKČEVIĆ-MILKOVIĆ, A., LONČARIĆ, D.

Samoregulacija učenja u području pisanja

RAČKI, Ž.

Kako budući učitelji i edukacijski psiholozi vrednuju obrasce kreativnosti dječaka i djevojčica: smjernice za razvoj kreativnosti u odgojno-obrazovnom kontekstu

SUVAJDŽIĆ, K., MANASIJEVIĆ, M.

Preferencije organizacijske kulture kod prosvjetnih radnika

DVORANA II / HALL II

17.00 - 18.30 SIMPOZIJ: DIMENZIONALNI PRISTUP RAZVOJNOJ PSIHOPATOLOGIJI U ISTRAŽIVANJIMA I KLINIČKOJ PRAKSI U HRVATSKOJ

Voditelj/Convenor: Gordana Kuterovac Jagodić

BRAJŠA-ŽGANEC, A.

Roditeljske procjene internaliziranih problema djece od 3 do 7 godina: povezanost sa sociodemografskim varijablama i dimenzijama temperamenta

GREGI, A., BILAĆ, S., ČARIJA, D., DEJANOVIĆ, D.

Teškoće u ponašanju djece predškolske dobi: neurorizična djeca i djeca s govorno-jezičnim teškoćama

CIFREK-KOLARIĆ, M., VULIĆ-PRTORIĆ, A.

Problemi u ponašanju djece oboljele od kroničnih bolesti

KUTEROVAC JAGODIĆ, G., ERCEG JUGOVIĆ, I., KERESTEŠ, G., BRKOVIĆ, I.

Depresivnost roditelja, roditeljsko ponašanje i internalizirani i eksternalizirani problemi djece

ŽIVČIĆ-BEČIREVIĆ, I., SMOJVER-AŽIĆ, S.

Odrednice agresivnosti kod studenata

DVORANA III / HALL III

17.00 - 18.30 SIMPOZIJ: POLOŽAJ HOMOSEKSUALNIH OSOBA U HRVATSKOM DRUŠTVU

Voditelj/Convenor: Margareta Jelić

JUGOVIĆ, I., PIKIĆ, A.

Stres manjine i mentalno zdravlje homoseksualnih i biseksualnih osoba

BOSNIĆ, LJ., ŽEGURA, I., JELIĆ, M.

Odnos doživljenog nasilja zbog seksualne orijentacije, traženja stručne pomoći i percipirane kvalitete života LGB osoba

**MUŠICA, T.T., DUMANČIĆ, M., RADOŠ, L., DAVIDOVIĆ, N.,
PARMAČ, M., KAMENOV, Ž.**

Jesu li se u posljednjih 10 godina promijenili stavovi hrvatskih studenata o osobama homoseksualne orijentacije?

ČERNELI, A., BAHUN, I., FELDMAN, E., HUIĆ, A.

Stavovi studenata pomagačkih usmjerenja o osobama homoseksualne orijentacije

ČEPULIĆ, D.B., TOMIĆ, I.

Uloga rodni uloga, seksističkih stavova i desničarke autoritarnosti u stavovima prema gej i lezbijskoj populaciji

VIJEĆNICA FF / FACULTY HALL

17.00 - 18.30 SYMPOSIUM: WORK AND WELL-BEING: CURRENT ISSUES AND CHALLENGES

Voditeljice/Convenors: Darja Maslić Seršić and Jeanette Cleveland

CLEVELAND, J., MCCARTHY, J., YOUNG, B.

Perceptions of work within a multi-generational workforce enhances without harming employee health and well-being

KONRAD, E.

Implicit leadership theories by age and gender

SLIŠKOVIĆ, A., MASLIĆ SERŠIĆ, D.

Organizational power and well-being at work: some differences between men and women employed in higher education institutions

SIMIĆ, J., RAKIĆ-DAVIDOVIĆ, J., KEZIĆ, T.

The continual training of employees related to the strategies for overcoming stress at work

POPOV, B., SRETKOVIĆ, T., KALAJ, V., BERAT, N., JELIĆ, D.

It's not in my job description – but I will do it anyway!
Predictors of organizational citizenship behavior

DVORANA U KNJŽNICI FF / LECTURE HALL IN THE FACULTY LIBRARY

17.00 - 18.30 SEKCIJA KLINIČKA PSIHOLOGIJA 2 / CLINICAL PSYCHOLOGY 2

Predsjedava/Chairperson: Lidija Arambašić

MILOŠEVIĆ, J., ŽEŽELJ, I.

Psychological predictors of excessive internet use

MINDOLJEVIĆ DRAKULIĆ, A., JURČEC, L.

Klinički i neklinički kontekst procjene terapijskih faktora u klasičnoj psihodramskoj psihoterapiji

TARABIĆ, B.N., SMRKE, L.

Navike samozadovoljavanja u hrvatskih studenata

NOVOSELIĆ, M.

Odnos subjektivne dobi s osobinama ličnosti i zdravljem

20.00

VEČERA I DRUŽENJE / CONFERENCE DINNER

Restoran SPOON – Hypocentar 2. kat, Slavenska avenija 6, Zagreb

DVORANA I / HALL I**9.30 – 11.00 SEKCIJA DJECA S OŠTEĆENJIMA I RAZVOJNIM SMETNJAMA /
CHILDREN WITH DISABILITIES***Predsjedava/Chairperson: Goranka Lugomer Armano***BILAĆ, S., PULJIZ, T., SAJFERT, L.**

Neuropsihološki profil djece s cerebralnom paralizom u NEPSY testu

DELAČ, I., KOZARIĆ CIKOVIĆ, M.

Samopoimanje, navike čitanja i školski uspjeh učenika s posebnim edukacijskim potrebama

IVANČIĆ, Đ., STANČIĆ, Z.

Procjena pokazatelja kvalitete inkluzivne škole iz percepcije učitelja, stručnih suradnika i ravnatelja

KUHN, N., PRIBANIĆ, LJ.

Razumijemo se, bolje smo: Što učinkovita komunikacija znači za socioemocionalni razvoj gluhe i nagluhe djece i razinu roditeljskog stresa?

COLNERIČ, B., ZUPANČIĆ, M.

Families of children with intellectual disability

DVORANA II / HALL II**9.30 – 11.00 SEKCIJA SOCIJALNA PSIHOLOGIJA 1 / SOCIAL PSYCHOLOGY 1***Predsjedava/Chairperson: Dinka Čorkalo Biruški***TOMAŠIĆ HUMER, J.**

Provjera razvojnog modela subjektivne grupne dinamike na ad hoc formiranim grupama

SKOKANDIĆ, L.

Prediktori predrasuda prema pripadnicima nacionalnih manjina u Hrvatskoj

ROJE, M., ROJE, L., JERIĆ, J., MAH, A., VRANIĆ, A.

Comparative study of students' civic engagement in heterogeneous and homogenous sociocultural environments: case study of Croatian students

MINIĆ, J., PAVIĆEVIĆ, M., JAREDIĆ, B.

Consumer ethnocentrism of psychology students

PAVLOVIĆ, M., ČIROVIĆ, I.

Implicit and explicit ageism in children, adolescents and young adults

DVORANA III / HALL III

**9.15 – 11.00 SEKCIJA PROFESIONALNA ORIJENTACIJA I SELEKCIJA /
PROFESSIONAL ORIENTATION AND SELECTION**

Predsjedava/Chairperson: Željko Jerneić

SUŠANJ, Z., JAKOPEC, A., MILJKOVIĆ KREČAR, I.

Provjera modela poduzetničkih namjera kod studenata ekonomskog i neekonomskog usmjerenja

KOS BZIK, L.

Usporedba hijerarhijske važnosti radnih vrijednosti gimnazijalaca kroz vrijeme

MEĐUGORAC, V., ŠVERKO, I., BABAROVIĆ, T.

Usporedba različitih metoda za provjeru cirkularne strukture profesionalnih interesa

ČERNJA, I., BABAROVIĆ, T., ŠVERKO, I.

Profesionalna zrelost učenika osnovnih škola i njezin odnos s diferenciranosti i konzistentnosti profesionalnih interesa

KRISTOFIĆ-AMBRUŠ, B., LETINA, S., KRAPIĆ, N.

Poveznice Belbinovog upitnika timskih uloga s Petofaktorskim modelom ličnosti

TONKOVIĆ GRABOVAC, M., JERNEIĆ, Ž.

Konstrukcija i validacija hrvatskog testa integriteta

BLAZHEVSKA-STOILKOVSKA, B., SHURBANOVSKA, O.

Interests, uncertainty avoidance, personality and career decision making difficulties among secondary school students

11.00 – 11.30 STANKA ZA KAVU / COFFEE BREAK

DVORANA III / HALL III

11.30 – 12.30 POZVANO PREDAVANJE / KEYNOTE ADDRESS

Predsjedava/Chairperson: Vladimir Kolesarić

DRAGUTIN IVANEC

U različitom kontekstu različito boli – psihološke perspektive osjeta boli

DVORANA I / HALL I**12.30 – 14.00 SIMPOZIJ: PSIHOLOŠKI ČIMBENICI I TJELESNO ZDRAVLJE***Voditelj/Convenor: Nataša Jokić-Begić***JOKIĆ-BEGIĆ, N., NAKIĆ RADOŠ, S., ŽIGIĆ, L.**

Anksiozna osjetljivost kao čimbenik ranjivosti u predporođajnom i poslijeporođajnom razdoblju

BOGDANIĆ, A., GRUBIĆ, M., MALČIĆ, I.

Psihičko stanje i anksioznost roditelja prilikom prenatalne dijagnostike srčanih grešaka

MUSLIĆ, LJ.

Neke biopsihosocijalne odrednice izraženosti nespecifičnih perimenopausalnih tegoba

TKALČIĆ, M., PLETIKOSIĆ, S., DOMIJAN, D., HAUSER, G.

Pažnja u pacijenata sa sindromom iritabilnog crijeva

POKRAJAC-BULIAN, A., TKALČIĆ, M., RUŽIĆ, A.

Samoeфикаsnost u kontroli težine, prejedanje i simptomi anksioznosti i ljutnje kod pretilih pacijenata s kardiovaskularnim smetnjama

ŽEGURA, I., BRATKO, D., IVANUŠA, M.

Ličnost kao prediktor dobrostanja, zdravog stila življenja i očekivanog ishoda zdravstvenog stanja na uzorku oboljelih od koronarne srčane bolesti

VULIĆ-PRTORIĆ, A.

„Algoritam samoprocjene tjelesnih simptoma“: odnos među pokazateljima

DVORANA II / HALL II**12.30 – 14.00 SEKCIJA SOCIJALNA PSIHOLOGIJA 2 / SOCIAL PSYCHOLOGY 2***Predsjedava/Chairperson: Zvonimir Knezović***KRAMARIĆ, M.**

Utjecaj atribuiranja na pomagačko ponašanje studenata različitih studijskih usmjerenja

HANŽEK, V., JELIĆ, M.

Odnos samosuosjećanja i samopoštovanja s različitim aspektima psihološkog funkcioniranja

KLASNIĆ, H.

Dovodi li sudjelovanje u simulacijskoj vojnoj igri do promjena u agresivnosti i altruizmu igrača?

DINIĆ, B., SMEDEREVAČ, S., ČOLOVIĆ, P., NIKOLAŠEVIĆ, Ž., JORDANOV, M., SADIKOVIĆ, S.

Moderatorski i medijatorski efekt mačizma u odnosu agresivnosti i sklonosti fizičkom nasilju

ROJE, L., BRITVIĆ, A.

Idealni-cimer.hr: Psihološka podloga sretnog suživota hrvatskih studenata

DVORANA III / HALL III

12.30 – 14.00 SEKCIJA PERCEPCIJA / PERCEPTION

Predsjedava/Chairperson: Dragutin Ivanec

LUCCIO, R.

The origins of Gestaltpsychologie - Wertheimer's papers on Naturvölker

FRANCUSKI, K.

The effect of information reduction on reaction time and stimulus retention of faces and electric guitars

JOVANOVIĆ, LJ., TOŠKOVIĆ, O.

Reach up I'll be further – Perceived distance and effort

TOMAS, J., ŠPANIĆ, A.M.

Utjecaj facijalnih ekspresija i atraktivnosti lica na percepciju vremena

VIJEĆNICA FF / FACULTY HALL

12.30 – 14.00 PREDSTAVLJANJE 22. LJETNE PSIHOLOGIJSKE ŠKOLE: METODOLOŠKI ASPEKTI RAČUNALNE PRIMJENE TESTOVA

Voditelji/Convenors:

Damir Ljubotina, Nina Pavlin Bernardić i Svjetlana Salkičević

14.00 - 14.30 SVEČANO ZATVARANJE / CLOSING CEREMONY

3

**21.DANI
RAMIRA I
ZORANA
BUJASA**

POZVANA PREDAVANJA KEYNOTE LECTURES

11. – 13. TRAVNJA 2013.
APRIL 11-13, 2013

EVIDENCE-BASED MULTICULTURAL ASSESSMENT OF PSYCHOPATHOLOGY

Thomas M. Achenbach

University of Vermont, USA

Stemming from the conceptual framework that spawned the discipline of Developmental Psychopathology, systematic empirically based assessment of psychopathology applies scientific methods to identifying patterns of psychopathology in relation to developmental levels and sequences.

Dr. Achenbach's talk will outline the progress of empirically based assessment of psychopathology as it has advanced to encompass data from multiple informants assessing people in multiple developmental periods and multiple cultures. Dr. Achenbach will present multicultural research findings for ages 1½-5, 6-18, and 18-59 years from some 50 societies, as well as practical applications of the findings to clinical and educational services, research, and training.

U RAZLIČITOM KONTEKSTU RAZLIČITO BOLI – PSIHOLOŠKE PERSPEKTIVE OSJETA BOLI

Dragutin Ivanec

Odsjek za psihologiju Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Svi naši osjetno-perceptivni sustavi doprinose prilagodbi organizma u promjenjivoj okolini. Iako je vid u tom smislu u literaturi često istaknut kao najvažniji, te se procjenjuje da čak do 80% svih svjesnih informacija iz okoline primamo i obrađujemo putem vida, jasna činjenica da slijepi ljudi mogu efikasno funkcionirati govori da bez tog sustava organizam može opstati. Bez osjeta boli to nije moguće. Intuitivno je jasno da je taj osjetno-perceptivni sustav ključan za opstanak jedinke. On nas upozorava na nepovoljnu okolinu ili procese unutar organizma koji mogu biti vrlo štetni, i ukoliko zbog nekih (rijetkih) razloga taj sustav nije funkcionalan, kako nas u to poučavaju rijetki zabilježeni slučajevi, organizam ne može opstati. U izlaganju će biti prikazane neke opće ali i specifične karakteristike osjeta i percepcije boli. Kratka usporedba boli i ostalih osjetno-perceptivnih sustava temeljit će se na analizi različitih kontekstualnih utjecaja na osjete i percepciju. Svrha je prikazati činjenicu da svi naši osjetno-perceptivni sustavi ne rade po načelu preslike podražajnog sklopa, već je u najvećem broju svjesnih reakcija na vanjsko podraživanje na djelu, u najširem smislu rečeno, jednostavnija ili složenija interakcija između različitih osjetno-perceptivnih sustava kao i njihova interakcija s višim kognitivnim procesima. Kod osjeta boli, razumijevanje takvih kontekstualnih čimbenika može biti osobito interesantno, jer potencijalna mogućnost promjene, odnosno smanjenja jačine boli poželjna je situacija. Mogućnost modulacije količine nociceptivne aktivnosti u kontekstu promjene psiholoških faktora interesantna je i iz pragmatičkih razloga ali i sa spoznajnog stajališta. U izlaganju će biti prikazani rezultati istraživanja o ulozi različitih psiholoških faktora u promjeni jačine doživljene boli: od distrakcije pažnje, pojave emocija, stvaranja očekivanja i procesa učenja pa sve do promijenjenih stanja svijesti. Rezultati ukazuju i sugeriraju da pojedini psihološki i kontekstualni čimbenici, ali i njihova interakcija može dovesti do značajnih promjena doživljaja boli, i što je važno spomenuti i do modulacije fizioloških procesa u osnovi nastanka osjeta boli. U tom smislu najviše je istraživano i ovdje prikazan placebo efekt, par excellence primjer kontekstualnog utjecaja u modulaciji osjetno-perceptivnog sustava boli.

PERFORMANCE APPRAISAL IS BOTH MORE AND LESS THAN PERFORMANCE MEASUREMENT

Kevin R. Murphy

Colorado State University, USA

The judgments of supervisors are often used to assess the job performance of their subordinates. There is widespread agreement that supervisory judgments are not particularly good measures of job performance, but much less agreement about why. Theory and research about the individual, organizational and societal factors that bias or influence supervisors' evaluations of their subordinates' job performance are discussed, and methods of improving the reliability and validity of judgmental measures of job performance are outlined.

3

**21.DANI
RAMIRA I
ZORANA
BUJASA**

3

**21.DANI
RAMIRA I
ZORANA
BUJASA**

POZVANI SIMPOZIJI INVITED SYMPOSIA

**11. – 13. TRAVNJA 2013.
APRIL 11-13, 2013**

SIMPOZIJ / SYMPOSIUM

SOCIJALNI PROCESI U ZAJEDNICI NAKON SUKOBA

Voditelj: Dean Ajduković

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Organizirano nasilje kao što je rat pogađa pojedince, obitelji i zajednice ostavljajući posljedice koje traju godinama. One su vidljive u odnosima među grupama koje su bile u sukobu, u funkcioniranju obitelji, socijalizaciji odnosa novih generacija prema vanjskoj grupi, kao i na planu mentalnog zdravlja traumatiziranih osoba i njihovog odnosa prema (bivšim) neprijateljima. U simpoziju će se prikazati istraživanja i iskustva o spremnosti na unaprjeđenje odnosa pripadnika dvije etničke grupe koje su bile u sukobu prije 18 godina. Pokazat će se promjene u odnosima Hrvata i Srba u Vukovaru, koji su praćeni tijekom osam godina i uloga zadovoljenja pravde u procesu socijalne rekonstrukcije zajednice koja je pretrpjela strašna stradanja (Ajduković i sur.). U drugom radu će se pokazati kako je pozitivni model unutarobiteljske komunikacije povezan sa spremnošću mladih u Vukovaru na poboljšanje odnosa s vršnjacima iz druge etničke grupe, čak i kada su postojali ozbiljni obiteljski gubici tijekom rata (Kosić). Utjecaj traumatskog iskustva na psihički život posebno dolazi do izražaja kad je zaustavljena prorada osjećaja krivnje i srama kao posljedice bespomoćnosti doživljene za vrijeme traumatizacije. S time je povezana potreba za osvetom kod traumatiziranih osoba kao izraza regresivnih obrambenih mehanizama. Pokazat će se mijenja li se tijekom psihoterapije osoba s posttraumatskim stresnim poremećajem njihova potreba za osvetom prema pripadnicima etničke grupe s kojima je postojao sukob (Frančišković i sur.). Položaj etničke većine i manjine uvijek je društveno osjetljivo pitanje, a posebno kad među njima postoje napetosti. Pokazat će se da izraženost etničkog identiteta i autoritarnost imaju različito značenje za grupnu pristranost kod većinskih i manjinskih grupa (Löw i sur.) i da pojedinci opravdavaju postojeću nejednakost među grupama, čak i kad to ima negativne posljedice za njihovu grupu.

DUGOROČNO PRAĆENJE MEĐUETNIČKIH ODNOSA I PREDIKCIJA SOCIJALNE REKONSTRUKCIJE ZAJEDNICE NAKON SUKOB

Dean Ajduković, Dinka Čorkalo Biruški i Ajana Löw

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Nakon nasilnih sukoba u višetničkim zajednicama međugrupni odnosi dugoročno ostaju poremećeni, uz izraženo nepovjerenje, nisku razinu suradnje među grupama i latentne napetosti. Obično se očekuje da će se protokom vremena odnosi spontano popraviti i da će doći do međugrupnog približavanja. Cilj ovog istraživanja bio je kroz dulje vrijeme pratiti promjene u međuetničkim odnosima u takvoj zajednici. Posebna je pažnja posvećena prediktivnoj ulozi percepcije pravde i traumatizacije za odnose u zajednici. U tri vremenske točke (2000., 2002. i 2008.) u Vukovaru je provedeno istraživanje na istom uzorku građana hrvatske i srpske nacionalnosti. Od početnog uzorka od 404 odrasle osobe koji je bio reprezentativan u vrijeme prvog ispitivanja, u sve tri točke sudjelovalo ih je 122 (67 Hrvata i 55 Srba). Podaci su prikupljeni individualnim intervjuiranjem u kućama sudionika. Pokazalo se da su promjene u odnosima dvije etničke grupe vrlo male tijekom 8 godina, a da se izvjesni napredak dogodio uglavnom između 2000. i 2002. Općenito, Hrvati imaju narušenije odnose s predratnim prijateljima Srbima, imaju tri puta veću socijalnu distancu prema Srbima nego obratno; kažnjavanje ratnih zločina im je osobno puno važnije, a manje im je to važno kao uvjet za poboljšanje suživota, te manje vjeruju u pomirenje. Diskriminaciju obje grupe osjećaju u području zapošljavanja, a vremenom Srbi sve više. Unutargrupna pristranost se niti kod jedne grupe ne mijenja. Predikcija socijalne rekonstrukcije zajednice 2008. na poduzorku Hrvata na temelju varijabli odmjerenih 8 godina ranije pokazala je da su prediktori važnost kažnjavanja zločinaca, obrazovanje i prihvaćanje Haškog suda, dok traumatizacija nije prediktivna za međugrupno približavanje, međugrupno povjerenje i potrebu za isprikom druge strane. To sve pokazuje da je zadovoljenje pravde ključno za socijalni oporavak, ali i to da se bez primjerenih intervencija spontani oporavak međuetničkih odnosa nakon sukoba dešava vrlo sporo.

PERCEPCIJA RODITELJSKE KOMUNIKACIJE I SKLONOST POMIRENJU MEĐU MLADIMA U VUKOVARU

Ankica Kosić

Facoltà di Medicina e Psicologia, Sapienza – Università di Roma, Italia

Cilj istraživanja je bio ispitati neke sociopsihološke čimbenike koji bi mogli upućivati na spremnost mladih u Vukovaru da uspostave međuetničke socijalne relacije. U istraživanju je sudjelovalo 254 učenika srednjih škola (63%) i studenata veleučilišta u Vukovaru (37%), od kojih je 132 muškog spola i 122 ženskog. Sudionici pripadaju jednoj od dvije etničke skupine povezane sa sukobom u Hrvatskoj: Hrvati (N = 165) i Srbi (N = 89), prosječne dobi 18.32 godina (od 17 do 26 godina). Sudionici su ispunili upitnik koji je sadržavao: (a) skalu percipirane roditeljske komunikacije, (b) skalu percipirane osobne komunikacije u sukobima s roditeljima, (c) mjeru u kojoj su njihove obitelji imale gubitke ili žrtve tijekom sukoba (podijeljena u dvije kategorije: materijalni gubici i značajni gubici) i (d) skalu sklonosti pomirenju s mladima koji pripadaju drugoj etničkoj skupini. U zadnjoj skali sudionici su procijenili kako se osjećaju u interakciji s mladima koji pripadaju drugoj etničkoj skupini i koliko su voljni da ih prihvate kao drugove u školi, kolege na poslu, susjede, prijatelje ili partnere u emotivnoj vezi. Kao što se očekivalo, rezultati potvrđuju da mladi čije su obitelji imale materijalne i značajne gubitke tijekom rata imaju izraženije negativne emocije prema mladima iz druge etničke skupine i malu sklonost pomirenju. Rezultati pokazuju da je percipirana konstruktivna roditeljska komunikacija povezana s većom sklonošću pomirenju među mladima. Zanimljivo, mladi koji percipiraju da njihovi roditelji koriste konstruktivnu i neagresivnu komunikaciju unutar obitelji imaju veću sklonost pomirenju, čak i kad se radi o onima čije su obitelji imale značajne žrtve tijekom rata, u odnosu na mlade koji percipiraju da su njihovi roditelji verbalno agresivni. Ovo istraživanje ima teorijske i praktične implikacije za poboljšanje komunikacije i povećanje razumijevanja među grupama u postkonfliktnim područjima.

TRAUMATSKO ISKUSTVO I POTREBA ZA OSVETOM

Tanja Frančišković

*Katedra za psihijatriju i psihološku medicinu, Medicinski fakultet,
Sveučilište u Rijeci, Hrvatska*

Zoran Šuković, Jasna Grković i Ika Rončević Gržeta

*Regionalni centar za psihotraumu, Klinika za psihijatriju,
KBC Rijeka, Hrvatska*

Više teorijskih koncepata objašnjava kako traumatsko iskustvo utječe na psihički život i što uzrokuje pojavu psihopatoloških fenomena. Osim neurofiziološkog disbalansa kojeg takvo iskustvo uzrokuje, ono potresa i niz psihosocijalnih temeljnih postavki osobe. Prilagodba i adekvatna prorada traumatskog iskustva znači odgovarajuće nošenje s pojačanom neurofiziološkom pobuđenošću, ali i sa strahom, sramom i osjećajem krivnje. Ovo ima korijen u narcističkoj povredi, osjećaju bespomoćnosti i stupnju realne krivice koje traumatsko iskustvo uzrokuje. Trauma dovodi u pitanje sve stečene mehanizme za suočavanje sa značajnim stupnjem nelagode koji sa sobom nosi psihofizički disbalans. Prorada traume može zastati, što rezultira razvojem patoloških reakcije od kojih je posttraumatski stresni poremećaj najčešće spominjan klinički entitet. U kliničkom smislu nemogućnost prorade traume podrazumijeva nemogućnost rada na osjećaju krivnje i srama. Ovo se najčešće događa kada aktualni osjećaj srama i krivnje nađe poveznicu sa sličnim ranijim potisnutim emocionalnim iskustvima. Ovakvo stanje aktivira niz mentalnih mehanizama koji služe smanjivanju nelagode. Kako traumatsko iskustvo vrlo često uzrokuje regresivne fenomene, rascjep i projekcija najčešće su korišteni mehanizmi obrane. Oni su osnova želje za osvetom i općeg osjećaja uskrate koje nerijetko nalazimo kod traumatiziranih. Ratna trauma veterana specifična je po tome što je prostor narcističke povrede proširen, a krivnja počinjenog ili propuštenog nerijetko ima realne izvore. Kada se ovo traumatsko iskustvo poveže s ranijim životnim traumama, potreba za osvetom čest je obrazac izolacije traumatskog iskustva i nesvjesnog nastojanja njenog konzerviranja. Ovo može otežavati pa i onemogućiti oporavak. Kao ilustracija navedenog prikazati će se smetnje i tijek višegodišnje terapije kod tri veterana s PTSP-om. Njihov odnos prema krivnji i osveti mijenjao se tijekom vremena, no nije uvijek značio i smanjenje kliničkih smetnji.

AUTORITARNOST I GRUPNA PRISTRANOST VEĆINE I MANJINE: PROVJERA TEORIJE OPRAVDAVANJA SUSTAVA

Ajana Löw, Dinka Čorkalo Biruški i Dean Ajduković

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Teorija opravdavanja sustava (Jost i Banaji, 1994) pretpostavlja da su pojedinci motivirani održati postojeću društvenu hijerarhiju, čak i kad to ima negativne posljedice za njih ili grupu kojoj pripadaju. Sukladno tome, teorija pretpostavlja da će, zbog nastojanja da opravdaju postojeću društvenu hijerarhiju, autoritarniji pripadnici većinskih grupa iskazivati veću pozitivnu pristranost prema vlastitoj grupi, a autoritarniji pripadnici manjinskih grupa veću pozitivnu pristranost prema vanjskoj (većinskoj) grupi. Cilj istraživanja bio je ispitati doprinos autoritarnosti i etničke identifikacije u objašnjenju unutargrupne pristranosti kod većine i manjine. Sudjelovalo je 333 stanovnika Vukovara, Hrvata (N=210) i Srba (N=123), dobi od 19 do 65 godina. Upitnikom su ispitani autoritarnost, etnička identifikacija i unutargrupna pristranost, te sociodemografski podaci. Provedena je hijerarhijska regresijska analiza s ispitivanjem moderatorskog utjecaja manjinsko-većinskog statusa grupe. Modelom je objašnjeno 34.6% varijance kriterija pristranosti. Etnička identifikacija i autoritarnost pokazali su se značajnim prediktorima unutargrupne pristranosti. Sudionici izraženije etničke identifikacije i oni autoritarniji iskazali su veću unutargrupnu pristranost. U skladu s postavkama teorije opravdavanja sustava, utvrđen je i značajan moderatorski utjecaj manjinsko-većinskog statusa grupe. Kod većinske grupe autoritarnost je povezana s većom pristranosti prema vlastitoj grupi, a kod manjine s većom pristranosti prema vanjskoj grupi. Nisu utvrđene razlike između većine i manjine u povezanosti etničke identifikacije i unutargrupne pristranosti. Dobiveni rezultati u skladu su s teorijom opravdavanja sustava, te upućuju na važnost grupnoga statusa u moderiranju odnosa opravdavanja postojećih nejednakosti među grupama i grupne pristranosti.

SIMPOZIJ / SYMPOSIUM

**6TH PSYCHOMETRIC SYMPOSIUM IN HONOUR OF
PROFESSOR ALIJA KULENOVIĆ****Convenor: Vesna Buško***Department of Psychology, Faculty of Humanities and Social Sciences,
University of Zagreb, Croatia*

It is a great pleasure and an honour to announce the sixth international symposium dedicated to the memory of Professor Alija Kulenović. Just like the previous symposia, the present psychometric event is meant to be an occasion to remind ourselves over again to the authority, enthusiasm, and generosity of this exceptional scholar. We are pleased to note that the 6th symposium gathered scientists from eight different countries and even three different continents. The symposium program consists of 12 presentations offered by twenty six authors coming from Australia, Canada, Germany, Luxembourg, Slovenia, Sweden, USA, and Croatia. As was the case with the previous five events, the program encompasses rather diverse conceptual and methodological topics dealing with theoretically and practically important issues on the measurement of psychological attributes and possible methodological solutions. Predominantly measurement issues are dealt with in several presentations, including psychometric treatment of performance ratings (K. R. Murphy), analyses of patterns and sources of differential item functioning (Bo Molander & V. Takšić), the analysis of item performance parameters in computer based testing (D. Ljubotina), and the use of evaluative decision task in automatic processing measurement (B. Rebernjak & V. Busko). Uses of specific structural equation modeling techniques or test theory models are demonstrated in studies on more substantive or conceptual issues, like brain-behavior relationships in the domain of facial emotion recognition (A. Hildebrandt et al.), creativity and speed of information processing relationships (V. Bucik), self-esteem trajectories in late life (J. Wagner et al.), an evaluation of the modified Bloom's taxonomy of cognitive levels (N. Čurković). Finally, more applied topics are covered by talks on large-scale assessment of problem solving abilities (S. Greiff), and on psychometric evaluation of instruments for the assessment of work-related stress (N. Sedlar & G. Sočan), empathy in early adolescents (U. Mikac et al.), and sport preferences (F. Prot et al.). We look forward to this exciting scientific event and do hope that the contributions to the 6th psychometric symposium will again provoke active participation and lively discussion in the audience.

PSYCHOMETRIC MODELS OF SUPERVISORY RATINGS: USING META-ANALYTIC RESEARCH TO ISOLATE COMPONENTS OF MEASUREMENT ERROR

Kevin R. Murphy

Colorado State University, USA

Meta-analyses of studies of performance ratings often suggest that random measurement error accounts for almost half of the variability in ratings. Adapting the Wherry model of ratings, it is possible to decompose the components of error, and this decomposition suggests that performance ratings are more reliable than was previously believed and that psychometric corrections for attenuation might seriously mislead researchers and the users of performance ratings

CROSS-CULTURAL STUDIES OF EMOTIONAL INTELLIGENCE AND DIFFERENTIAL ITEM FUNCTIONING

Bo Molander

Umeå University, Sweden

Vladimir Takšić

Department of Psychology, University of Rijeka, Croatia

It is long recognized that items in questionnaires and tests may be answered to in a faulty manner, i.e., answered to in a manner that was not intended by the constructor of the instrument. This faulty manner is called item bias. Recently, much attention has been given to a type of item bias called Differential Item Functioning (DIF). Differential item functioning exists if an item is more difficult, discriminating, or easily guessed for one group of participants than for another. When translating items into other languages a DIF analysis is especially valuable for evaluating the agreement among items translated into different languages. Items that display language-related DIF do not measure the same concepts, and therefore the results across languages are inappropriate to combine or compare. Thus, the existence of DIF could indicate a problem with the translation or be a sign of possible cultural differences. In the present talk we present results from two studies, where DIF-analyses are performed on data collected by the Emotional Skills and Competence Questionnaire (ESCQ; Takšić, 1998). This instrument is used in several countries, and comparisons of DIF patterns between countries with similar or different languages and cultures are possible.

VALIDATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN CREATIVITY AND SPEED OF MENTAL PROCESSES

Valentin Bucik

Department of Psychology, University of Ljubljana, Slovenia

It is reasonable to expect a relationship between two important constructs in cognitive functioning, creativity and speed of information processing, also with respect to memory capacity. Faster mental processing and wider memory span would allow one to learn the elements relevant to a domain and to screen more ideas for creative potential more quickly. However, there is evidence that highly creative people exhibit cognitive disinhibition and defocused attention. They seem to be better at adjusting their focus of attention as a function of task demands. When the task is ill defined and ambiguity is high, attention is defocused, resulting in slower processing on the task. In contrast, when the task is well defined and ambiguity is low, attention is focused, resulting in faster processing on the task. Their speed of mental processing may be slower because they are poor at filtering out irrelevant aspects of stimuli. Some empirical evidence shows that more creative people should show faster reaction times (RTs) on unambiguous tasks and slower RTs on ambiguous tasks than less creative people. In present study participants performed on Raven's Advanced Progressive Matrices for general factor of intelligence and the Berlin model of Intelligence Structure (BIS-4) test including processing speed, memory, processing capacity, and creativity in verbal, numerical and figural contents, as well as on different mental speed tasks, a Lindley's Coding Test and paper-and-pencil tests following the rationales of the Sternberg and the Posner paradigms. Different concurrent structural models of relationship between creativity (imagination or richness of ideas) and mental speed, with memory and cognitive capacity as covariates were proposed, validated and discussed.

DO THE ITEM DIFFICULTIES IN A MATH TEST REFLECT THE COGNITIVE LEVELS DESCRIBED BY THE BLOOM'S TAXONOMY?

Natalija Ćurković

National Center for External Evaluation of Education, Zagreb, Croatia

When constructing knowledge tests, cognitive level is usually one of the dimensions comprising the test specifications with each item assigned to measure a particular level. Recently used taxonomies of the cognitive levels most often represent some modification of the original Bloom's taxonomy. One of the assumptions of the Bloom's taxonomy is congruence between item difficulty and cognitive level in a manner in which higher cognitive levels are measured by more difficult items. There are many concerns in current literature about existence of predefined cognitive levels. Therefore, the aim of this paper is to investigate do the item difficulties reflect the cognitive levels. For this research, a Croatian final high-school Math test was used (N=9,626). The exam consisted of 45 items: 15 multiple-choice and 30 open-ended. Some of the items were polytomously scored so the highest possible score on the test was 60 points. Subject-matter specialists who constructed the test classified the items into the three categories based on the cognitive level that they supposed to measure: knowledge, comprehension, and application. These categories represent the abbreviated version of Bloom's six-level hierarchical taxonomy. Hence, the assumption is that the items that measure higher levels require mastering the items that measure lower levels. Samejima's Graded Response Model was used to calculate the item parameters and item characteristic curves. There are some trends in the relationship between the cognitive levels and item difficulties expressed by parameters b which partially indicate that the item difficulty is a function of the cognitive levels. However, the cognitive levels defined by the modified Bloom's taxonomy were not very efficient descriptors of the items and so improvements are needed in describing the cognitive skills measured by items.

STRUCTURAL EQUATION MODELS IN THE STUDY OF INDIVIDUAL DIFFERENCES IN EVENT-RELATED BRAIN POTENTIALS

Andrea Hildebrandt

Department of Psychology, Humboldt University, Berlin, Germany

Manuel Völkle

Max-Planck Institute for Human Development, Berlin, Germany

Guillermo Recio

Department of Psychology, Humboldt University, Berlin, Germany

Oliver Wilhelm

*Department of Psychology and Educational Science,
Ulm University, Ulm, Germany*

Werner Sommer

Department of Psychology, Humboldt University, Berlin, Germany

Structural equation modeling (of change) is a technique widely used in the behavioural sciences, but several applications to event-related brain potentials and neuroimaging data are available. We will review some of these applications and highlight connections between the several analytic approaches. We will exemplify the usefulness of Latent Residual, Latent Difference and Latent Growth Models for investigating individual differences in event-related brain potentials on components that are defined as difference waves and have been related to emotion processing. The models will be used to study brain-behavior relationships in the domain of facial emotion recognition. Psychophysiological studies have identified several components reflecting processing steps of emotional faces. Around 200 ms after stimulus onset (a face showing a specific emotional expression), the early posterior negativity (EPN) is considered as an index of an early allocation of attention. Following the EPN, the late positive complex (LPC) reflects elaborate processing of emotional stimuli at later stages. N = 269 younger adults completed three tasks measuring emotion perception. Electroencephalographic recordings were taken from a subsample (N = 102) during an independent emotion classification task for short videos displaying six basic emotions. The models suggest no emotion specificity at the brain and neither at the behavioural level. There is a positive relationship between the EPN and emotion perception measured in independent experiment. We will discuss methodological and theoretical implications.

EVALUATIVE DECISION TASK PERFORMANCE AS A MEASURE OF AUTOMATIC EVALUATION OF AFFECTIVE STIMULI

Blaž Rebernjak and Vesna Buško

*Department of Psychology, Faculty of Humanities and Social Sciences,
University of Zagreb, Croatia*

The study deals with measurement of individual differences in automatic processing of affective stimuli within affective priming paradigm. The paradigm used was employed to operationalize the individual differences in automatic evaluation. The automatic processing measures, termed processing tendencies, were defined by parcels composed of difference score items of the Evaluative Decision Task reaction time variables. The experimental procedure was constructed using sets of nouns as primes and adjectives as targets. Prime-target pairs were constructed beforehand by randomly pairing words to control for semantic relatedness and to make them the same for all participants. Stimulus Onset Asynchrony (SOA) of 150ms was used to keep the strategic processing at a minimum. A total of 286 (18.5% males, 81.5% females) first, second and third year undergraduate students at the Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, participated in the study. Confirmatory factor analytic framework was used to examine the structure of relationships among the processing tendencies and to test the stability of individual differences in processing tendencies in a four week period. Processing tendencies relating to same-valence targets – facilitation and inhibition of positive targets as well as facilitation and inhibition of negative targets – showed strong negative correlation in both time points. Furthermore, the evidence in favor of stability of individual differences in processing tendencies was obtained for positive targets, while the results for negative targets were less clear. The results are interpreted in light of current theories of automatic affective processing.

ON THE SECOND PRINCIPAL COMPONENT AS A SUITABLE SYNTHETIC MEASURE OF GENDER-BASED STEREOTYPES OF SPORT PREFERENCES

Franjo Prot and Ksenija Bosnar

University of Zagreb, Croatia

Sara Prot

Department of Psychology, Iowa State University, USA

This research explored gender stereotyping in the context of the Croatian sports culture. The objective of this study was to examine whether the second principal component of sport preferences is a suitable synthetic measure of gender-based stereotypes. A representative sample of 1120 male and 1160 female urban secondary school graduates was given a questionnaire containing a sport preference scale. Participants reported their preferences toward 52 sports on a five-point scale. The original data were standardized and transformed to a full set of standardized principal components ordered according to the values of corresponding singular values. Discriminant analyses regarding the gender are performed in the space of all 52 principle components; after that in the space of first two principle components, and finally as degenerative case on the 2nd principal component alone. The first ten important components reproduced 55.51 % of all information of correlations of sport preferences. The first principal component absorbed 21.16% and second principal components with 10.59% of information of the system of 52 original variables. Canonical discrimination in the space of 52 components was 0.82, in the space of the first two components is 0.79, and 0.78 for the 2nd principal component alone. The correlation between second principal component and discriminant function was 0.95, the highest value in the vector of structure of discriminant function. In this study, the second principal component absorbed an amount of information extracted from measures of sport interest that could be ascribed to gender stereotypes, bipolar in structure, with high, moderate and low values of correlations oscillating around zero i.e. positive values for feminine, negative values for masculine and values around zero for gender neutral sports. These results demonstrate that sport preferences are gender stereotyped up to certain measurable degree.

NEWS FROM INTERNATIONAL LARGE-SCALE ASSESSMENTS: TRANSVERSAL ABILITIES AND THEIR IMPORTANCE IN EDUCATIONAL ASSESSMENT

Samuel Greiff

University of Luxembourg, Luxembourg

One of society's most crucial and essential tasks is placing people in jobs and educational tracks according to their individual ability and skill level, fostering their abilities, and systematically enabling them to become successful citizens. To do so, abilities necessary in today's life have to be quantified and adequate assessment devices are needed. However, psychological assessment of abilities has not kept pace with the swift emerging of new and considerably more complex (i.e., transversal) abilities and the accompanying assessment challenges. This talk considers two transversal abilities, Complex Problem Solving and Collaborative Problem Solving. Both play an important role in the arguably most important international educational large-scale assessment, the Programme for International Student Assessment (PISA): A computer-based assessment of Complex Problem Solving is included in the PISA 2012 survey and Collaborative Problem Solving will be assessed in the upcoming PISA 2015 cycle with over half a million students in over 70 countries taken these tests in each cycle. Results of these assessments will yield important implications for educationalists, politicians, and researchers across the world, giving them insights well beyond classical and paper-based assessment of cognitive abilities. However, the amount of research conducted in this area is rather scarce. In this talk, a scientific perspective on the underlying theoretical concepts, development of assessment instruments, and results from very recent empirical research are presented. Implications from an educational as well as from an assessment perspective are discussed.

THE NATURE AND CORRELATES OF SELF-ESTEEM TRAJECTORIES IN LATE LIFE

Jenny Wagner

Humboldt-University, Berlin, Germany

Denis Gerstorf

*Humboldt-University; German Institute for Economic Research (DIW),
Berlin, Germany*

Christiane Hoppmann

University of British Columbia, Vancouver, Canada

Mary A. Luszcz

Flinders University, Adelaide, Australia

Is it possible to maintain a positive perspective on the self into very old age? Empirical research so far is rather inconclusive with some studies reporting substantial self-esteem declines late in life, whereas others report relative stability into old age. In this report, we examine long-term change trajectories in self-esteem in old age and very old age and link them to key correlates in the health, cognitive, self-regulatory, and social domains. To do so, we estimate growth curve models over chronological age and time-to-death using 18-year longitudinal data from the Australian Longitudinal Study of Ageing (N = 1,215; age 65–103 at first occasion; M = 78.8 years, SD = 5.9, 45% women). Results revealed that self-esteem was, on average, fairly stable with minor declines only emerging in advanced ages and at the very end of life. Examining the vast between-person differences revealed that lower cognitive abilities and lower perceived control independently related to lower self-esteem. Also, lower cognitive abilities were associated with steeper age-related and mortality-related self-esteem decrements. In our discussion, we consider a variety of challenges that potentially shape self-esteem late in life and highlight the need for more mechanism-oriented research to better understand the pathways underlying stability and change in self-esteem.

PSYCHOMETRIC PROPERTIES OF THE SLOVENIAN ADAPTATION OF THE REVISED VERSION OF GENERIC OCCUPATIONAL STRESS INDEX (OSI) QUESTIONNAIRE

Nataša Sedlar and Gregor Sočan

Department of Psychology, University of Ljubljana, Slovenia

The Revised Generic OSI questionnaire (RG-OSI, Belkić & Savić, 2008) evaluates work stress from a cognitive ergonomics perspective in terms of demands of the work on mental resources of the employee. The OSI model is structured as a 2-dimensional matrix: 7 stress aspects (Underload, High demand, Strictness, Extrinsic time pressure, Aversive/noxious exposures, Avoidance/Symbolic aversiveness, Conflict/uncertainty) are combined with 4 levels of information transmission (input, central decision making, task performance and general level). Each element in the matrix is scored according to an intricate scoring system, where scores are related to (typically non-linear) combinations of multiple criteria. The unique scoring system is not suitable for analysis with standard psychometric tools. We nevertheless attempted to evaluate the basic psychometric structural characteristics of RG-OSI. The English version of the RG-OSI was translated into Slovene language and back-translated into English, following the standardized procedure. After the questionnaire had been completed by 349 Slovenian employees in different occupations, the correspondence analysis was conducted to check whether multivariate categorical responses were classified on an ordinal scale. The results show that the categories comprising the subscales are not ordinally ordered, mostly due to disordered intermediate values. Similar conclusions could be drawn from item response analysis and the examination of the ICC's. The study represents a step toward the development of a comprehensive instrument for assessment of work related stress. Furthermore it provides evidence that the described scoring system may not be appropriate from the psychometric viewpoint. The case of RG-OSI also demonstrates the lack of discrete non-linear psychometric models, which would be necessary for a conclusive verification of the RG-OSI scoring criteria.

HOW TO INTEGRATE THE INFORMATION ON ACCURACY, REACTION TIME AND CONFIDENCE RATING IN THE PSYCHOMETRIC ANALYSIS OF TEST ITEMS?

Damir Ljubotina

*Department of Psychology, Faculty of Humanities and Social Sciences,
University of Zagreb*

Computer based testing enabled conceptually new approaches in test administration as well as new information associated with problem solving processes and response choice. Relationships between reaction times and scores on mental ability tests were the main focus of research efforts in the area of cognitive psychology for a long time. Results have been widely reported in literature on the information processing theories of intelligence but there have been varying estimates of the strength of these relationships. More recent research is focused on general models attempting to include reaction times into some of the existing item response theory models or on modeling reaction times independently of other item performance parameters. In this study we attempted to assess different item performance measures and their potential correlates in order to propose an integrated item response model. During computer based administration of knowledge tests we recorded response accuracy as well as different variables related to time spent on the item: first response time, last response time (if the respondents changed their answers) as well as the total exposition of the item. Respondents also rated the degree of their confidence in their responses. As potential correlates of the dependent variables used for item performance we assessed choice reaction time and general cognitive processing speed, as well as scores on questionnaires on impulsivity, conscientiousness, perfectionism, temperament, test anxiety, self-esteem and meta-cognitive aspects related to the constructs measured by the test. The results indicate complex relationships between the measures used, where the relationship between speed and accuracy is moderated to a greater extent by item characteristics than by personality traits of the respondents.

DEVELOPMENT AND EMPIRICAL EVALUATION OF A NEW EMPATHY QUESTIONNAIRE FOR EARLY ADOLESCENTS

Una Mikac and Vesna Buško

*Department of Psychology, Faculty of Humanities and Social Sciences,
University of Zagreb, Croatia*

Monika Ivanović

Croatian Employment Institute, Zagreb, Croatia

Ana Babić Čikeš

Faculty of Philosophy, Josip Juraj Strossmayer University, Osijek, Croatia

The study presents the procedures of construction and initial validation data on a new instrument intended to measure empathy in early adolescent children. The questionnaire was developed by the second and third author of this paper and thus far administered on several independent samples of early adolescents in Croatia. Different authors propose different conceptualizations of empathy: empathy as a personality trait, as a situation-specific state or as a multiphased process (Duan & Hill, 1996). Different structures of empathy were also suggested, and while most of the contemporary authors agree that empathy consists of cognitive and affective dimensions, some authors propose even a more complex structure (e.g., Davis, 1980). In designing this instrument, empathy was conceptualized as rather stable disposition composed of two dimensions, i.e., it was defined as an individual's ability to both understand and share the feelings of another. The questionnaire was composed of 22 items, 11 intended to measure understanding the feelings of other, and the rest of items intended to measure sharing those feelings. The analyses to be presented are based on empirical data gathered on two independent samples of 5th to 8th grade elementary school students from Zagreb ($n_1 = 202$) and Slavonski Brod ($n_2 = 133$). Average age in both samples was 12 years, with boys and girls equally represented. This presentation will include the results of exploratory and confirmatory factor analyses, along with validity evidence based on relationships with other variables, including grades and some personality traits. Although the results point to similar two-dimensional latent structure in the two samples, the meaning of derived factors does not correspond to the expected dimensions. The results are interpreted in light of existing theories and previous empirical findings published on other empathy measures.

SIMPOZIJ / SYMPOSIUM

**IZAZOVI OBRAZOVANJA I SOCIJALNE INTEGRACIJE
NACIONALNIH MANJINA: HRVATSKA ISKUSTVA****Voditeljica: Dinka Čorkalo Biruški***Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu*

Škola, osim svoje obrazovne, ima i snažnu socijalizacijsku ulogu. Osim znanja, školovanjem djeca usvajaju norme i vrijednosti koje vladaju u zajednici, društveno prihvaćene ideološke i kulturalne obrasce i oblikuju se kao lojalni građani (Gallagher, 2004). Sustav javnoga školstva tako osigurava društvenu reprodukciju i postaje temeljni kohezivni element društva. Ovo obilježje školskoga sustava suočeno je u suvremenim multietničkim društvima s posebnim izazovima. Integrativno načelo školovanja primjenjivo je ne samo na većinu nego i na manjinu/e, pa se pred sustav postavlja zahtjev da osigura prijenos kako većinskih vrijednosti i kulturnih obrazaca, tako i onih manjinskih grupa. Organizacija školovanja manjina tako predstavlja sistemski društveni odgovor na sve veću raznolikost stanovništva i multietničnost modernih država. Stoga je škola ne samo pokretač vertikalne mobilnosti pojedinca u društvu (Szalai, 2011), nego i prikladno okruženje za modeliranje međugrupnih odnosa. U tom je kontekstu cilj ovoga simpozija raspraviti obrazovne i integracijske izazove pripadnika nacionalnih manjina u okviru školskog sustava Republike Hrvatske, ali i implikacije tih izazova na odnose s većinom. Radovi objedinjeni u ovom simpoziju prikazuju četiri aspekta obrazovnih i integracijskih ishoda pripadnika manjina i većine: razlike u motivaciji za učenje manjinskoga jezika kao jezika sredine kod osnovnoškolaca, pripadnika (talijanske) manjine i većine, razlike u obrazovnim ishodima srednjoškolaca pripadnika većine i manjina, mjeranima školskim postignućem, razlike u visokoškolskim obrazovnim odabirima maturanata, pripadnika većine i manjina, te promjene u međuetničkim stavovima osnovnoškolaca i srednjoškolaca, pripadnika (srpske) manjine i većine. Utvrđene razlike podloga su za raspravu o implikacijama (manjinskih) obrazovnih politika, te za sagledavanje mogućnosti da se škola kao sustav i prostor iskoristi u oblikovanju pozitivnih međuetničkih odnosa, jednakih šansi i multikulturalnosti

INSTRUMENTALNA I INTEGRATIVNA MOTIVACIJA ZA UČENJE TALIJANSKOG JEZIKA KOD UČENIKA OSNOVNIH ŠKOLA S NASTAVOM NA HRVATSKOM I TALIJANSKOM JEZIKU

Neala Ambrosi-Randić

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Hrvatska

Polazeći od činjenice da je jezik instrument mišljenja, izražavanja iskustava, komuniciranja, te kulturna vrijednost, jasno je zbog čega mu u obrazovanju pripada važno mjesto. U području motivacije za učenjem drugog jezika jedan od najutjecajnijih modela je Gardnerov socio-edukacijski model (1985) koji uvodi koncepte integrativne i instrumentalne motivacije. Ključne postavke ovog modela moguće je sažeti u nekoliko hipoteza: integrativna je motivacija pozitivno povezana s uspjehom u učenju drugog jezika; kultur(al)na uvjerenja utječu na razvoj integrativnih motiva i uspjeh u integraciji; učenici s integrativnom motivacijom imaju više uspjeha jer su aktivni; integrativna motivacija je uzrok, a uspjeh u učenju jezika posljedica. Istra, kao multikulturalno i dvojezično područje, specifična je i po tome što ima škole u kojima se nastava u cijelosti izvodi na talijanskom, a talijanski se, kao jezik sredine, izborno nudi i u školama s nastavom na hrvatskom. S obzirom da je za uspješnu integraciju jezik sredine od izuzetne važnosti, zanimalo nas je provjeriti kako funkcionira Gardnerov model u našim uvjetima. Istraživanjem je obuhvaćeno 708 učenika viših razreda osnovnih škola na području Istre, pri čemu je 452 pohađalo nastavu na hrvatskom, a 256 na talijanskom jeziku. Raspon dobi kretao se od 11 do 16 godina ($M = 12.31$; $SD = 1.82$). Primijenjen je Attitude Motivation Test Battery (Gardner i Smythe, 1981), a dobiveni rezultati pokazuju da je instrumentalna motivacija (koja usmjerava pojedinca na socijalnu ili ekonomsku korist od poznavanja jezika) viša kod učenika koji uče talijanski kao strani jezik u odnosu na one kojima je to materinji. Utvrđene su značajne pozitivne korelacije između uspjeha u talijanskom i obje vrste motivacije za učenike koji uče talijanski kao strani jezik, dok kod učenika kojima je talijanski materinji takve povezanosti nema. Dobiveni rezultati potvrđuju neke od osnovnih postavki Gardnerovog modela pri učenju talijanskog kao stranog jezika.

OBRAZOVNA POSTIGNUĆA SREDNJOŠKOLACA KOJI POHAĐAJU NASTAVU NA JEZIKU I PISMU NACIONALNIH MANJINA

Boris Jokić i Zrinka Ristić Dedić

*Institut za društvena istraživanja u Zagrebu –
Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja, Zagreb, Hrvatska*

Istraživanja procesa akulturacije autohtonih manjinskih zajednica i imigrantske populacije u zemljama sa značajnim udjelom manjinskog stanovništva (zapadnoeuropske zemlje, SAD) upućuju na niža obrazovna postignuća manjinskih zajednica, što može imati značajan utjecaj na njihovu socijalnu mobilnost i mogućnost socijalne integracije. U Hrvatskoj nisu provedena istraživanja obrazovnih postignuća pripadnika nacionalnih manjina. Ovaj rad temelji se na podacima prikupljenima 2009./10. u Nacionalnom informacijskom sustavu za prijavu na visoka učilišta i predstavlja prvu analizu obrazovnih postignuća srednjoškolaca koji se obrazuju na jeziku i pismu nacionalnih manjina. Razlike u obrazovnim postignućima obično se tumače razlikama u socioekonomskom položaju, sociokulturnim obrascima i vrijednostima, te jezičnim kompetencijama pripadnika manjina (Quintana i sur., 2012). U Hrvatskoj pripadnici nacionalnih manjina ustavno pravo na obrazovanje na svom jeziku i pismu ostvaruju trima modelima. Model A (nastava na jeziku i pismu nacionalne manjine) se na srednjoškolskoj razini provodi za srpsku, talijansku i mađarsku manjinu. Cilj ovog rada je analizirati obrazovna postignuća, iskazana zaključnim školskim ocjenama i rezultatima na ispitima državne mature, učenika koji se obrazuju po modelu A (N=288), te ih usporediti s obrazovnim postignućima učenika koji se obrazuju na hrvatskom jeziku (na različitim lokacijskim razinama) s obzirom na srednjoškolski program te spol. Rezultati upućuju na značajne razlike u školskim ocjenama između učenika u nastavi na srpskom i talijanskom jeziku, te u odnosu na ostale učenike, pri čemu smjer razlika nije jednoznačan. Rezultati na ispitima državne mature upućuju na smanjivanje veličina efekta manjinskog obrazovanja, te efekte srednje veličine srednjoškolskog programa i spola, i za učenike koji se obrazuju po modelu A, i za ostale učenike. Raspraviti će se implikacije rezultata za obrazovne i integracijske procese pripadnika manjina i većine.

OBRAZOVNI PUTOVI UČENIKA IZ PROGRAMA NA JEZIKU I PISMU NACIONALNIH MANJINA PRI PRIJELAZU IZ SREDNJOŠKOLSKOG U VISOKOŠKOLSKO OBRAZOVANJE

Zrinka Ristić Dedić i Boris Jokić

*Institut za društvena istraživanja u Zagrebu –
Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja, Zagreb, Hrvatska*

Prijelaz iz srednjeg u visoko obrazovanje predstavlja posebno osjetljiv i važan trenutak za učenike i roditelje te za obrazovni sustav, koji selekcijskim postupcima pokušava uspostaviti meritokratske principe važne za društveni razvoj. Visokoškolski odabiri i upisani studijski programi učenika koji su se obrazovali u srednjim školama na jeziku i pismu nacionalnih manjina (model A) iznimno su važni za obrazovnu i socijalnu integraciju na lokalnoj i državnoj razini. Pretpostavlja se da dio ovih učenika nastavlja obrazovanje na visokoškolskim institucijama u matičnim državama. Poštujući pravo pojedinca na izbor mjesta studiranja, cilj državne i lokalne politike trebao bi biti zadržati i razvijati ljudski potencijal svih učenika bez obzira na nacionalnu pripadnost. Cilj ovog rada je kroz odabire i upise studijskih programa analizirati i usporediti obrazovne putove srednjoškolaca koji se obrazuju po modelu A na srpskom, talijanskom i mađarskom jeziku (N=300) i učenika koji se obrazuju na hrvatskom jeziku (na različitim lokacijskim razinama). Rad se temelji na populacijskim podacima prikupljenima 2009./10. u Nacionalnom informacijskom sustavu za prijavu na visoka učilišta. Analitički okvir rada je određen vrstom srednjoškolskog obrazovanja, tipom, nositeljem, znanstvenim poljem i područjem te mjestom izvođenja visokoškolskoga studijskog programa. Rezultati upućuju da učenici koji se obrazuju po modelu A na srpskom i talijanskom jeziku u manjoj mjeri prijavljuju i upisuju studijske programe u RH od ostalih učenika. Usporedba polja i područja studijskih programa upućuje na veću homogenost izbora i upisa kod učenika koji se obrazuju na manjinskim jezicima. Analize lokacijske mobilnosti ukazuju da, za razliku od ostalih učenika, ovi učenici u većoj mjeri iskazuju želju i upisuju studijske programe u blizini ili u samom mjestu u kojem su završili srednje obrazovanje. Raspraviti će se implikacije rezultata za obrazovne i integracijske procese pripadnika manjina i većine.

ŠKOLA KAO PROSTOR SOCIJALNE INTEGRACIJE: PROMJENE MEĐUETNIČKIH STAVOVA U VUKOVARU 2001. – 2011.

Dinka Čorkalo Blruški i Dean Ajduković

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Odnosi većinskih i manjinskih (etničkih) grupa značajno određuju cjelokupnu socijalnu dinamiku u svakom društvu. Kada je, međutim, etnicitet temeljna odrednica društvenog funkcioniranja govorimo o podijeljenoj zajednici. Nakon rata 1991.-1995. Vukovar je od predratne visokointegrirane zajednice poprimio obilježja podijeljene, a ta je podjela vidljiva i u načinu organizacije školovanja djece. Nastava se, naime, za pripadnike srpske manjine odvija na srpskom jeziku i ćirilničnom pismu, dok se pripadnici većine školuju na hrvatskom jeziku. Budući da su djeca u različitim razredima, mogućnost njihova kontakta u školi je značajno smanjena, a u izvanškolskim okolnostima kontakt se naprosto ne potiče, što, kako to tumači opća teorija međugrupnog kontakta (Pettigrew & Tropp, 2011), značajno otežava razvoj pozitivnih međuetničkih odnosa. Stoga je cilj ovoga rada bio ispitati međuetničke stavove i ponašanja djece i roditelja, pripadnika većine i manjine, u kontekstu specifične organizacije manjinskoga obrazovanja u Vukovaru, te pratiti njihovu promjenu tijekom razdoblja od 10 godina. U tri vremenske točke, 2001., 2007. i 2011. ispitano je ukupno $N=2117$ učenika i $N=2751$ njihovih roditelja u vukovarskim osnovnim i srednjim školama u kojima se nastava izvodi na oba jezika. Ispitani su stavovi prema vrijednosti obrazovanja, integraciji djece u školi i izvan nje, te prema multikulturalnosti i asimilaciji manjina. Međugrupna ponašanja ispitana su socijalnom distancom, diskriminacijskim tendencijama i brojem međugrupnih kontakata. Rezultati pokazuju blago poboljšavanje međuetničkih stavova i ponašanja tijekom vremena, no uz vrlo male veličine efekata. Pri tome one ovise o tome je li riječ o manjini ili većini, te djeci ili roditeljima. Raspraviti će se praktična vrijednost minimalnih promjena i upozoriti na važnost sustavnog i aktivnog rada na poboljšavanju međuetničkih odnosa. Pri tome će biti istaknuta uloga i mogućnosti škole kao integracijskog prostora u multietničkoj zajednici.

SIMPOZIJ / SYMPOSIUM

**BLISKOST I ZADOVOLJSTVO U PRIJATELJSKIM ODNOSIMA
NA PRIJELAZU U ODRASLU DOB**

Voditeljica: Aleksandra Huić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Iako je područje bliskih odnosa u posljednjih četrdesetak godina sazrelo u područje socijalne psihologije koje je bogato i empirijskim spoznajama i teorijskim modelima, interes autora se uglavnom usmjerava na intimne odnose, dok su ostale vrste bliskih odnosa, pa tako i prijateljski odnosi, relativno zanemareni. Prijateljskim odnosima bavili su se prvenstveno razvojni psiholozi koji su istraživali njihov značaj za razvoj mladih osoba tijekom adolescencije, polazeći od toga da prijatelji u toj dobi postaju najvažnije osobe za oblikovanje vlastitog identiteta. Rijetko se istraživala sama kvaliteta prijateljskih odnosa, a pogotovo je manjak istraživanja prijateljskih odnosa na prijelazu u odraslu dob. Također, malo je istraživanja u kojima su se spoznaje vezane uz kvalitetu intimnih odnosa provjeravale u kontekstu prijateljskog odnosa. Na Odsjeku za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu provedeno je opsežno istraživanje prijateljskih odnosa pod vodstvom Željke Kamenov i Aleksandre Huić. U istraživanju su sudjelovali istospolni i raznospolni parovi prijatelja u dobi od 18 do 30 godina. Opsežnim instrumentarijem, koji obuhvaća i skale samoprocjene i skale procjene prijatelja, od svakog člana posebno su prikupljeni podaci o kvaliteti prijateljskog odnosa. U simpoziju će se, kroz četiri izlaganja, predstaviti dio nalaza ovog opsežnog istraživanja. Dok su prva dva izlaganja usmjerena na ispitivanje uloge individualnih karakteristika članova prijateljskih dijada na ponašanje u prijateljskom odnosu i posljedični doživljaj bliskosti i zadovoljstvo odnosom, druga dva istraživanja više su se usmjerila na pitanje koliko su ove kriterijske varijable određene međusobnom percepcijom prijatelja u dijadi i prijateljevom validacijom naše slike o sebi. Kao posebni doprinos ovih istraživanja treba istaknuti da se u njima po prvi puta neke postavke o dinamici intimnih odnosa (pozitivna iluzija i Michelangelov efekt) provjeravaju u kontekstu prijateljstva.

ULOGA PRIVRŽENOSTI U KVALITETI PRIJATELJSKIH ODNOSA NA PRIJELAZU U ODRASLU DOB

Željka Kamenov

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Prema teoriji privrženosti, unutarnji radni modeli o sebi i drugima oblikovani u odnosu s primarnim skrbnikom u ranom djetinjstvu djeluju na kvalitetu naših bliskih odnosa tijekom cijeloga života. S obzirom na važnost koju odnosi s prijateljima u adolescenciji imaju za kvalitetu života i sliku o sebi, cilj ovog istraživanja bio je utvrditi ulogu privrženosti u ponašanju prema prijatelju/ici te procjeni bliskosti i zadovoljstva prijateljskim odnosom. Ispitani su parovi prijatelja oba spola u dobi od 18 do 30 godina, tako da se uzorak sastoji od tri vrste prijateljskih dijada (ženskih i muških istospolnih te raznospolnih). Sudionici su ispunjavali Modificirani inventar iskustava u bliskim odnosima kojim je ispitana njihova privrženost prijateljima, izražavali svoju percepciju prijateljevog ponašanja na Skali responzivnosti i Upitniku pokazivanja naklonosti i antagonizma te procijenili stupanj bliskosti i zadovoljstvo prijateljskim odnosom. Hijerarhijskom regresijskom analizom provjerena je uloga privrženosti i ponašanja oba člana dijade u doživljaju bliskosti i zadovoljstvu odnosom, zasebno za svaku od tri vrste prijateljskih dijada. Rezultati su potvrdili hipotezu o značajnoj ulozi privrženosti u doživljaju bliskosti i zadovoljstvu odnosom, koja se ostvaruje kroz ponašanje osobe prema prijatelju, ali i kroz percepciju prijateljevog ponašanja i responzivnosti. Dok su se za pokazivanje naklonosti i antagonizma među prijateljima pokazali različiti efekti dimenzija privrženosti u različitim vrstama dijada, percepcija prijateljeve responzivnosti univerzalno je određena rezultatom na dimenziji izbjegavanja bliskosti – što osoba ima izraženije izbjegavanje (negativniji model o drugima) to prijatelja procjenjuje manje responzivnim.

EMOCIONALNA KOMPETENTNOST, POTREBA ZA EMOCIJAMA, PERCEPCIJA PONAŠANJA PRIJATELJA I BLISKOST U PRIJATELJSTVIMA

Ivana Sušac

Osnovna škola Sesvete, Zagreb, Hrvatska

Kako mnogi nalazi ukazuju na rodne razlike u bliskosti u prijateljstvima, kao i na rodne razlike u emocionalnosti, ovim smo istraživanjem odlučili ispitati može li se, i u kojoj mjeri, bliskost u prijateljskim odnosima na prijelazu u odraslu dob ispitati upravo izraženošću ovih emocionalnih varijabli. Željeli smo pobliže ispitati jesu li, i na koji način, emocionalna kompetentnost i potreba za emocijama odrednice bliskosti u različitim prijateljskim dijadama: muško-muškim, žensko-ženskim i muško-ženskim. S obzirom da se efekt individualnih obilježja na kvalitetu odnosa može ostvariti kroz ponašanja u interakciji, uz navedena emocionalna obilježja ispitali smo i ulogu percepcije ponašanja prijatelja/ice (izražavanja naklonosti i antagonizma) za objašnjenje bliskosti u različitim prijateljskim dijadama. U istraživanju je sudjelovalo 312 parova prijatelja od 18 do 30 godina. Korišten je Upitnik emocionalne kompetentnosti, Skala potrebe za emocijama, Inventar pokazivanja naklonosti i antagonizma i Skala bliskosti u prijateljskom odnosu. Rezultati pokazuju da žene bolje uočavaju i razumiju te izražavaju i imenuju emocije, dok se u regulaciji i upravljanju emocijama nije pokazala rodna razlika. Žene više prilaze emocionalnim situacijama, percipiraju više naklonosti i imaju bliskija prijateljstva, a muškarci više izbjegavaju emocije i percipiraju više negativnosti u prijateljstvu. U raznospolnim prijateljstvima muškarci percipiraju više naklonosti nego u istospolnima i procjenjuju ih bliskijima. Emocionalne dispozicije samostalno objašnjavaju značajan dio varijance bliskosti samo u istospolnim prijateljstvima. Značajni prediktori su izbjegavanje emocija za muškarce i regulacija emocija za žene. U sve tri prijateljske dijade najbolji prediktor bliskosti je percepcija izražavanja naklonosti prijatelja/ice.

POVEZANOST PROCJENE PRIJATELJA S BLISKOŠĆU I ZADOVOLJSTVOM U RAZNOSPOLNIM I ISTOSPOLNIM PRIJATELJSTVIMA

Nikolina Davidović

Split, Hrvatska

Cilj ovog rada, provedenog na 84 muških, 140 ženskih i 78 raznospolnih prijateljskih dijada, bio je istražiti problem koji je do sada bio aktualan samo u istraživanjima odnosa romantične prirode, a tiče se pozitivnih učinaka idealiziranja naspram pozitivnih učinaka realnog viđenja prijatelja. Murray (1996) i Swann (1994, 2010) zastupaju dva suprotna stajališta – potrebu za samouzdizanjem i pozitivnu iluziju s jedne, te potrebu za samopotvrđivanjem i realnim percipiranjem bliskih nam osoba s druge strane. Podaci su prikupljeni baterijom upitnika koja se sastojala od liste pridjeva preuzete iz Watsonove (2004) ljestvice za procjenu diskrepancije između različitih aspekata „vlastitog ja“, podljestvica za mjerenje bliskosti iz upitnika o bliskim odnosima (Braiker i Kelley, 1979), čestice koja mjeri zadovoljstvo odnosom te demografskog upitnika o sudioniku i karakteristikama prijateljstva. Dobiveni rezultati potvrđuju da je idealiziranje prijatelja, tj. procjenjivanje prijatelja pozitivnije nego što se on ili ona sami vide, povezano s većom bliskošću i zadovoljstvom prijateljstvom. U dilemi između Swannove pretpostavke o samopotvrdi i Murrayine pretpostavke o samouzdizanju, naši nalazi idu u prilog potonjoj. U sklonosti iluziji sudionici su se razlikovali po spolu pa su tako sudionice u većem broju slučajeva idealizirale svoje prijatelje, neovisno o spolu prijatelja kojeg su procjenjivale. Razlike u veličini iluzije između istospolnih i raznospolnih prijateljstava nisu se pokazale značajnima. Pozitivna iluzija očito ukazuje na dobar odnos i u prijateljskom kontekstu i povezana je s većom bliskošću i većim zadovoljstvom prijateljskim odnosom, pri čemu je veličina učinka pozitivne iluzije nešto veća u raznospolnim prijateljstvima. Istraživanjem, međutim, nisu pokazani učinci reflektirane iluzije, koja pretpostavlja da će osobe koje su same objekt idealizacije biti zadovoljnije odnosom te će percipirati veću bliskost.

PROVJERA DJELOVANJA MICHELANGELOVOG EFEKTA I PERCIPIRANE PRIJATELJEVE RESPONZIVNOSTI NA DOŽIVLJAJ BLISKOSTI I ZADOVOLJSTVO PRIJATELJSKIM ODNOSOM

Marina Taslak

RAMIRO, Zagreb, Hrvatska

Nakon što su istraživanja ukazala na njenu važnost u romantičnim odnosima, percipirana se responzivnost ističe kao konstrukt koji bi mogao biti ključan u objašnjavanju brojnih karakteristika i ishoda prijateljstava. Radi se o procjeni osobe da je partner u odnosu (prijatelj) razumije, tj. obraća pažnju i reagira podrškom na temeljne aspekte njenog samopoimanja. Važno za sudionikovu procjenu percipirane responzivnosti prijatelja je i to kakvu sliku prijatelj ima o sudioniku, tj. vidi li ga negativnije, realno ili pozitivnije od njegove slike o samome sebi. Iako pozitivan pogled na partnera u odnosu doprinosi boljim procjenama njegove kvalitete i zadovoljstvu njime, bitno je radi li se o općoj, normativnoj pozitivnosti pogleda ili pak o specifičnoj, pozitivnoj procjeni razvijenosti baš onih osobina koje osoba ističe kao komponente svoje idealne slike o sebi. Michelangelov efekt ističe važnost toga koliko partner osobu vidi sličnom njenom vlastitom idealnom samopoimanju, za osobnu dobrobit i za kvalitetu odnosa. Uz provjeru djelovanja percipirane responzivnosti prijatelja na sudionikove procjene bliskosti i zadovoljstva prijateljstvo, upravo je provjera postojanja Michelangelovog efekta u prijateljstvu bila cilj ovog istraživanja. Uzorak je sačinjavalo 312 parova prijatelja (89 muških i 140 ženskih istospolnih dijada te 83 raznospolne prijateljske dijade). Primijenjeni su: Watsonova (2004) ljestvica za procjenu vlastitog realnog i idealnog „ja“ te prijateljevog realnog „ja“, podljestvica za mjerenje bliskosti iz upitnika o bliskim odnosima (Braiker i Kelley, 1979), Skala percipirane partnerske responzivnosti (Reis, 2003) te globalna mjera zadovoljstva odnosom. Rezultati analiza varijanci i regresijskih analiza ukazuju na doprinos percipirane responzivnosti prijatelja doživljaju bliskosti i zadovoljstvu prijateljstvom u svakoj pojedinoj vrsti dijade, kao i na postojanje Michelangelovog efekta, dosad neistraživanog u prijateljskom odnosu.

SIMPOZIJ / SYMPOSIUM

POLOŽAJ HOMOSEKSUALNIH OSOBA U HRVATSKOM DRUŠTVU**Voditeljica: Margareta Jelić***Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska*

U posljednje smo vrijeme svjedoci mnogih pokušaja da se u hrvatskom društvu uvedu promjene kojima bi se smanjila stigmatizacija i izjednačio položaj i prava homoseksualnih i biseksualnih osoba s većinskom heteroseksualnom populacijom. Takvi pokušaji izazvali su mnogobrojne rasprave, a neki od njih i burne negativne reakcije dijela hrvatskog stanovništva. Ujedno su i ponovno privukli istraživače znanstvenom ispitivanju ove tematike. U ovom će se simpoziju prvi puta u okviru jednog znanstvenog skupa cjelovito izložiti empirijske spoznaje koje mogu pridonijeti jasnijoj slici o položaju homoseksualnih (i biseksualnih) osoba u hrvatskom društvu. Prva dva izlaganja upoznat će nas s iskustvima samih pripadnika LGB zajednice u Hrvatskoj tijekom posljednjih desetak godina – doživljenom nasilju zbog seksualne orijentacije, mogućnosti otvorenog iskazivanja ili skrivanja svoje orijentacije, samopoštovanju, depresivnosti i kvaliteti života. Saznat ćemo i traže li zbog poteškoća koje imaju stručnu pomoć i kojem profilu stručnjaka su se spremniji obratiti. U trećem izlaganju autorice će nam prikazati kakvi su stavovi o homoseksualnim osobama studenata sveučilišta u Zagrebu, Rijeci, Splitu i Osijeku te jesu li se stavovi studenata promijenili u odnosu na 2005. godinu. Sljedeće izlaganje usmjerit će se prvenstveno na stavove studenata pomagačkih usmjerenja, kao onih koji će se u svom profesionalnom radu susresti i s korisnicima homoseksualne orijentacije, te ćemo saznati razlikuju li se stavovi studenata različitih usmjerenja kao i dolazi li tijekom studija do promjena u stavovima. Zaključno, u posljednjem ćemo izlaganju saznati koje su to osobine koje doprinose više ili manje homofobnim stavovima hrvatskih građana.

STRES MANJINE I MENTALNO ZDRAVLJE HOMOSEKSUALNIH I BISEKSUALNIH OSOBA

Ivana Jugović

*Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja Institut
za društvena istraživanja u Zagrebu, Hrvatska*

Aleksandra Pikić

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Stres povezan s pripadanjem manjinskoj društvenoj skupini kao što je LGB zajednica (lezbijke, gejevi i biseksualne osobe) može negativno utjecati na mentalno zdravlje osobe. Prema Meyerovom modelu stresa manjine vezanog uz seksualnu orijentaciju (2003) stresori mogu biti objektivni poput doživljenog nasilja i diskriminacije, ali i više subjektivni poput skrivanja seksualne orijentacije zbog straha od negativnih posljedica. Nadalje, socijalna potpora i osjećaj povezanosti s osobama koje su na sličan način stigmatizirane može imati pozitivan efekt na mentalno zdravlje i ublažiti osjećaj stresa (Crocker i Major, 1989). Cilj ovog istraživanja bio je ispitati koliko su doživljeno nasilje zbog seksualne orijentacije, skrivanje seksualne orijentacije i kolektivno samopoštovanje vezano uz pripadnost LGB zajednici važni čimbenici u objašnjenju mentalnog zdravlja (operacionaliziranog kao depresivnost i osobno samopoštovanje) LGB osoba. U istraživanju su sudjelovale 202 osobe homoseksualne i biseksualne orijentacije iz Zagreba, Rijeke i Osijeka. Ispitani su različiti oblici nasilja koje su sudionici/e doživjeli zbog toga što je netko mislio da su homoseksualne ili biseksualne orijentacije. Primijenjene su Skala skrivanja seksualne orijentacije (Pikić i Jugović, 2006), Skala kolektivnog samopoštovanja (Luhtanen i Crocker, 1992), Zungova skala depresivnosti i Rosenbergova skala samopoštovanja. Pokazalo se da je skrivanje seksualne orijentacije povezano s manje doživljenog nasilja, ali također i s nižim kolektivnim samopoštovanjem. Rezultati regresijskih analiza ukazuju da su sve navedene varijable značajni prediktori osobnog samopoštovanja, dok su prediktori depresivnosti bili samo doživljeno nasilje i kolektivno samopoštovanje. Čini se da skrivanje seksualne orijentacije može biti strategija suočavanja sa stresom jer se doživljava manje nasilja, no da je zbog nižeg osobnog i kolektivnog samopoštovanja ipak povezano s lošijim mentalnim zdravljem.

ODNOS DOŽIVLJENOG NASILJA ZBOG SEKSUALNE ORIJENTACIJE, TRAŽENJA STRUČNE POMOĆI I PERCIPIRANE KVALITETE ŽIVOTA LGB OSOBA

Ljiljana Bosnić

Zagreb, Hrvatska

Iva Žegura

Klinika za psihijatriju Vrapče, Zagreb, Hrvatska

Margareta Jelić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati koliko često osobe homoseksualne orijentacije u našem društvu doživljavaju nasilje zbog svoje seksualne orijentacije, u kakvom je to odnosu s njihovom otvorenošću u pogledu svoje seksualne orijentacije, te jesu li ove varijable povezane s njihovom percipiranom kvalitetom života. Također nas je zanimalo koliko su skloni potražiti stručnu pomoć zbog problema vezanih uz seksualnu orijentaciju i kojem profilu stručnjaka se obraćaju. U istraživanju su sudjelovali muškarci i žene homoseksualne i biseksualne orijentacije. Anketnim upitnikom ispitani su različiti oblici nasilja koje su sudionici/e doživjeli zbog toga što je netko mislio da su homoseksualne ili biseksualne orijentacije, koliko su sudionici/e otvoreni u pogledu svoje seksualne orijentacije, iskustvo i spremnost traženja pomoći od stručnjaka, te percipirana kvaliteta života. Rezultati pokazuju da je 55% sudionika doživjelo neki oblik nasilja, što ukazuje da se količina nasilja kojeg doživljavaju osobe homoseksualne orijentacije nije promijenila u odnosu na istraživanje Jugović i Pikić (2006). Pri tome je najčešće psihičko nasilje, zatim seksualno nasilje, te ekonomsko i fizičko nasilje. Podaci također upućuju na porast seksualnog nasilja posljednjih godina. Razmotrene su razlike u stupnju doživljenog nasilja muškaraca i žena, kao i s obzirom na otvorenost u pogledu seksualne orijentacije. Ispitana je povezanost doživljenog nasilja i otvorenosti s kvalitetom života. Samo je četvrtina sudionika tražila pomoć zbog problema vezanog uz seksualnu orijentaciju. U slučaju traženja pomoći, najčešće se obraćaju psihologu ili psihoterapeutu i osjećaju da sa stručnjacima tog profila mogu biti otvoreniji u pogledu svoje seksualne orijentacije nego s liječnicima opće prakse ili psihijatrima. Nalazi o obraćanju stručnjacima dovedeni su u vezu s percipiranom kvalitetom života.

JESU LI SE U POSLJEDNJIH 10 GODINA PROMIJENILI STAVOVI HRVATSKIH STUDENATA O OSOBAMA HOMOSEKSUALNE ORIJENTACIJE?

Tihana Tea Mušica, Marta Dumančić i Lara Radoš

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Nikolina Davidović

Split, Hrvatska

Maja Parmač i Željka Kamenov

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Cilj ovog istraživanja je utvrditi stavove hrvatskih studenata o osobama homoseksualne orijentacije i usporediti ih sa stavovima prije 10 godina. Kako se tijekom posljednjih 10 godina u hrvatskoj javnosti mnogo otvorenije govori o LGBT populaciji i raspravlja o mnogim problemima s kojima se susreću, željeli smo ispitati jesu li se ove promjene u društvu odrazile i na stavove hrvatskih studenata o osobama homoseksualne orijentacije. Polazeći od istraživanja koje je provela Parmač (2005) u tri hrvatska sveučilišna središta (Zagreb, Rijeka i Split), istom skalom stavova ispitani su sadašnji studenti istih pet fakulteta (medicinski, ekonomski, pravni, građevinski i učiteljski) s navedenih sveučilišta, kao i sa Sveučilišta u Osijeku. Ispitano je ukupno oko 2000 studenata (oko trećina muškaraca i dvije trećine žena), odnosno po oko 500 studenata/ica sa svakog od četiri sveučilišta. Dio sudionika i sudionica (određen po slučaju) izražavao je svoj stav prema muškarcima homoseksualcima, dok je drugi dio izražavao stav prema lezbijkama. Istraživanjem smo ispitali razlikuju li se stavovi studenata i studentica prema gejevima i lezbijkama, te razlikuju li se stavovi studenata iz različitih dijelova Hrvatske. Pokazalo se da muškarci još uvijek imaju značajno negativnije stavove prema osobama homoseksualne orijentacije, a ta razlika proizlazi prvenstveno iz njihovog negativnijeg stava prema gej muškarcima. Dobiveni rezultati uspoređeni su s onima iz 2005. godine, kada su studenti iz Splita iskazali značajno negativnije stavove od studenata iz Rijeke i Zagreba. Utvrđen je pomak u rezultatima na skali stavova u odnosu na tadašnje nalaze, kao i današnji odnos među stavovima studenata iz Splita, Rijeke i Zagreba. Također, današnji stavovi studenata iz Osijeka dovedeni su u relaciju sa stavovima studenata iz preostala tri sveučilišta.

STAVOVI STUDENATA POMAGAČKIH USMJERENJA O OSOBAMA HOMOSEKSUALNE ORIJENTACIJE

Ariana Černeli, Ivana Bahun, Eva Feldman i Aleksandra Huić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Tijekom svoga profesionalnog rada stručnjaci tzv. pomagačkih zanimanja susreću se s različitim osobama, pa tako i osobama homoseksualne orijentacije. Kako osobni stavovi mogu utjecati na kvalitetu rada s korisnicima, cilj ovog istraživanja bio je utvrditi stavove studenata pomagačkih studijskih usmjerenja prema muškarcima i ženama homoseksualne orijentacije. Osim toga, htjeli smo provjeriti hoće li se međusobno razlikovati stavovi studenata pojedinih pomagačkih usmjerenja, te hoće li se njihovi stavovi razlikovati od studenata nepomagačkih usmjerenja. Skalom stavova prema osobama homoseksualne orijentacije ispitano je ukupno oko 1000 studenata i studentica pomagačkih usmjerenja (medicina, sestrinstvo, fizioterapija, psihologija, socijalna pedagogija, socijalni rad, učitelji, policija) i nepomagačkih usmjerenja (ekonomija, pravo, građevina) Sveučilišta u Zagrebu. Dio sudionika i sudionica (određen po slučaju) izražavao je svoj stav prema muškarcima homoseksualcima, dok je drugi dio izražavao stav prema lezbijkama. Ispitani su studenti prve godine preddiplomskog studija te zadnje godine diplomskog studija. Dobiveni rezultati ukazuju na znatne razlike među pojedinim pomagačkim usmjerenjima. Također su razmotrene razlike u stavovima studenata prve i završne godine studija, uzimajući u obzir količinu informacija o osobama homoseksualne orijentacije kojima su studenti bili izloženi tijekom studija. Nalazi govore o nužnosti uključivanja više sadržaja usmjerenog na informiranje o lezbijskoj i gej populaciji u studijske programe te pružaju smjernice za moguće intervencije koje bi smanjile pronađene razlike među pojedinim studijskim programima.

ULOGA RODNIH ULOGA, SEKSISTIČKIH STAVOVA I DESNIČARKE AUTORITARNOSTI U STAVOVIMA PREMA GEJ I LEZBIJSKOJ POPULACIJI

Dominik Borna Čepulić i Ivan Tomić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Iako je poznato da su negativni stavovi prema osobama homoseksualne orijentacije povezani i s većom vjerojatnosti diskriminacije i s većim nasiljem prema gejevima i lezbijkama, malo pažnje je posvećeno pitanju zašto su neke osobe više odnosno manje homofobne. U ovom istraživanju cilj nam je bio ispitati neke od mogućih prediktora homofobnih stavova prema gej i lezbijskoj populaciji. Zanimalo nas je kakva je uloga rodni uloga (femininosti i maskuliniteti), ambivalentnog seksizma prema ženama i muškarcima te desničarske autoritarnosti u predviđanju stavova prema gejevima odnosno lezbijkama. Očekivali smo da će negativnije stavove prema homoseksualnim osobama imati sudionici s izraženijom desničarskom autoritarnosti, ekstremnijim seksističkim stavovima te izraženijim rodnom identitetom. Kako u dosadašnjim istraživanjima nisu posebno ispitivani stavovi prema gej muškarcima i lezbijkama, dodatno nas je zanimalo utvrditi specifične prediktore ovih stavova, vodeći računa i o rodu sudionika. Podaci su prikupljeni putem interneta na oko 700 sudionika i sudionica starijih od 15 godina. Stavovi su ispitani Multidimenzionalnom skalom stavova prema lezbijkama i gej muškarcima. Osim toga primijenjeni su i Skala desničarske autoritarnosti, Upitnik osobnih karakteristika (PAQ), Inventar ambivalentnog seksizma i Inventar ambivalentnosti prema muškarcima. Osim općih podataka, od sudionika su prikupljeni i podaci o njihovoj religioznosti i stupnju kontakta koji su imali s osobama homoseksualne orijentacije. Dobiveni obrasci ukazuju na specifičnu ulogu seksističkih stavova i rodni uloga ovisno o tome predviđaju li se stavovi prema gejevima ili prema lezbijkama, te o tome jesu li sudionici muškog ili ženskog roda.

SIMPOZIJ / SYMPOSIUM

PSIHOLOŠKI ČIMBENICI I TJELESNO ZDRAVLJE**Voditeljica: Nataša Jokić-Begić***Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska*

Od kraja 70-tih godina prošlog stoljeća došlo je do revolucionarnog zaokreta u razumijevanju pojave i održanja zdravlja i bolesti. Od tradicionalnog biomedicinskog modela koji je govorio isključivo o biološkoj podlozi bolesti i zdravlja, razvijen je tzv. biopsihosocijalni model (Engel, 1977) prema kojem su biološki, psihološki i socijalni čimbenici jednako važni za razvoj bolesti, kao i za očuvanje zdravlja. Sve tri sastavnice su neraskidivo povezane i određuju zdravstvene ishode te kvalitete života pojedinca.

Cilj ovog simpozija je prikazati novija istraživanja o povezanosti psihičkih i tjelesnih funkcija provedena na skupinama sudionika koji se suočavaju s različitim tjelesnim stanjima i bolestima. Simpozij će započeti s dva istraživanja provedena na skupinama trudnica. U jednom je istraživačka pažnja bila usmjerena ka utvrđivanju značaja anksiozne osjetljivosti kao čimbenika ranjivosti u prijevorođajnom i poslijeporođajnom razdoblju. Drugo istraživanje bavi se psihičkim reakcijama budućih majki i očeva prilikom prenatalne dijagnostike srčanih grešaka. Treće istraživanje u okviru ovog simpozija također se bavi zdravljem žena istražujući prediktore tjelesnih tegoba koje se javljaju u perimenopauzalnom razdoblju. Slijede istraživanja provedena na bolesnicima kojima je dijagnosticirana tjelesna bolest. U jednom će izlaganju autori prikazati rezultate eksperimenta kojem je cilj bio ispitati obrasce pristranosti u pažnji osoba sa sindromom iritabilnog crijeva. U slijedećem izlaganju autori će prikazati istraživanje o povezanost samoeфикаsnosti, prejedanja, simptoma anksioznosti i ljutnje na skupini pretilih bolesnika s kardiovaskularnim smetnjama. Slijedi prikaz rezultata istraživanja ličnosti kao prediktora dobrostanja, zdravog stila življenja i očekivanog ishoda zdravstvenog stanja na uzorku oboljelih od koronarne srčane bolesti. Simpozij će završiti s prikazom algoritma procjene tjelesnih simptoma koji je primjenjiv na djecu i adolescente.

Vjerujemo da će prikazani rezultati biti poticajni za otvaranje novih istraživačkih pitanja te će pružiti smjernice za osmišljavanje praktičnih preporuka.

ANKSIOZNA OSJETLJIVOST KAO ČIMBENIK RANJIVOSTI U PREDPOROĐAJNOM I POSLIJEPOROĐAJNOM RAZDOBLJU

Nataša Jokić-Begić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Sandra Nakić Radoš

*Klinika za ženske bolesti i porodništvo, KBC „Sestre milosrdnice”,
Zagreb, Hrvatska*

Lana Žigić

Zagreb, Hrvatska

Proces prilagodbe na majčinstvo počinje s trudnoćom, a završava tjednima nakon poroda. Ovaj se proces odvija različito kod žena koje se prvi put suočavaju s majčinstvom (prvorotkinje) u odnosu na žene koje su već rađale (višerotkinje). Cilj istraživanja bio je utvrditi specifičnu ulogu anksiozne osjetljivosti (AO) i njezinih dimenzija (tjelesne, kognitivne i socijalne brige) u intenzitetu straha od poroda u zadnjem tromjesečju trudnoće i intenzitetu depresivnih smetnji mjesec dana nakon poroda kod prvorotkinja i višerotkinja. U istraživanju je sudjelovalo 205 žena (53% prvorotkinja) u kasnoj trudnoći. Od tog broja njih 105 (46% prvorotkinja) je sudjelovalo i u drugoj točki mjerenja, mjesec dana nakon poroda. Sudionice su u trudnoći popunjavale upitnike anksioznosti, anksiozne osjetljivosti i straha od poroda. Nakon poroda su prikupljeni opstetrički podaci iz medicinske dokumentacije. U poslijeporođajnom razdoblju primjenjene su ljestvice depresivnosti i doživljaja teškoća u brizi za dijete. Rezultati su pokazali da prvorotkinje u odnosu na višerotkinje osjećaju intenzivniji strah od poroda, a nakon porođaja imaju izraženije depresivne smetnje i doživljaj teškoća u brizi za dijete. Skupine se ne razlikuju po načinu, tijeku i ishodu poroda. Pronađen je specifičan obrazac povezanosti varijabli kod dvije skupine. U skupini prvorotkinja značajnim samostalnim prediktorima straha od poroda su se pokazali anksioznost kao crta i stanje ličnosti te dimenzija tjelesnih briga AO. Kod višerotkinja objašnjenju straha od poroda pridonosi isključivo dimenzija tjelesnih briga. U obje skupine prediktor poslijeporođajnih depresivnih smetnji je anksioznost kao crta ličnosti, dok AO nema prediktivan značaj. Kod prvorotkinja je također nakon poroda intenzitet AO povezan s percepcijom teškoća u brizi za dijete. Dobiveni rezultati otvaraju zanimljiva istraživačka pitanja i mogu poslužiti kao smjernice za osmišljavanje preventivnih programa.

PSIHIČKO STANJE I ANKSIOZNOST RODITELJA PRILIKOM PRENATALNE DIJAGNOSTIKE SRČANIH GREŠAKA

Ana Bogdanić, Marina Grubić i Ivan Malčić

Klinika za pedijatriju, KBC Zagreb, Hrvatska

Sve se češće dijagnoza prirođenih srčanih grešaka (PSG) postavlja prenatalno pomoću fetalne ehokardiografije. Prenatalna dijagnostika PSG predstavlja stresan događaj za buduće roditelje i može djelovati na njihovo psihičko stanje i anksioznost. Stres kod trudnica je povezan sa slabijim intrauterinim rastom, preranim porodom i smanjenom porođajnom težinom djece (što predstavlja rizičan faktor za daljnji razvoj djeteta). Poznavanje psiholoških odgovora roditelja na prenatalnu dijagnozu srčanih grešaka je važno kako bi se roditeljima pružila adekvatna psihološka podrška. Cilj istraživanja je ispitati anksioznost i psihičko stanje roditelja koji su upućeni na prenatalnu dijagnostiku PSG i utvrditi razlike u stupnju anksioznosti i stresa kod roditelja ovisno o gestacijskoj dobi djeteta, razlogu zbog kojeg su upućeni na prenatalnu dijagnostiku i ishodima pregleda. Istraživanje je provedeno je na Klinici za pedijatriju KBC Zagreb. Sudionici su trudnice (136) i njihovi partneri (77) upućeni na pregled pedijatrijskog kardiologa. Kao razlog dolaska 21.8% trudnica je navelo prisustvo srčane greške u obitelji, 20.4% postavljenu sumnju na srčanu grešku, 17.6% srčanu grešku kod drugog djeteta, 10.6% je navelo da su imali dijete sa srčanom greškom koje je umrlo, a 7% je došlo na kontrolni pregled zbog dijagnosticirane srčane greške kod ovog djeteta. 22,5% trudnica je navelo kako ne zna razlog zbog kojeg ih je ginekolog uputio na pregled. Kao mjere anksioznosti i stresa korišteni su upitnik anksioznosti kao stanja i osobine ličnosti (STAI) i upitnik općeg distresa (CORE-OM). U radu će biti prikazane razlike među skupinama s obzirom na razlog upućivanja na pregled, trimestar trudnoće u kojem je pregled obavljen te ishod pregleda (prisustvo-odsustvo srčane greške) te istaknuti povišeni rezultati na navedenim mjerama. Rezultati će biti interpretirani u svjetlu suvremenih spoznaja o psihološkim reakcijama roditelja na prenatalnu dijagnostiku i psihološkoj podršci budućim roditeljima.

NEKE BIOPSIHOSOCIJALNE ODREDNICE IZRAŽENOSTI NESPECIFIČNIH PERIMENOPAUZALNIH TEGOBA

Ljiljana Muslić

Centar za socijalnu skrb Zagreb, Hrvatska

Posljednjih 20 godina perimenopauza kao razdoblje prijelaza s redovitog menstrualnog ciklusa na razdoblje potpunog prestanka menstruiranja prepoznato je kao zasebno razdoblje u reproduktivnom životu žene zbog svojih specifičnih djelovanja na njezino zdravlje i kvalitetu života. Pokazalo se da hormonalne i fiziološke promjene kod nekih žena izazivaju doživljaj brojnih specifičnih i nespecifičnih tjelesnih i psihičkih tegoba koje značajno utječu na njihovu kvalitetu života već u samim počecima hormonalnih promjena kada još redovito menstruiraju, dok kod drugih perimenopauza prolazi bez primjetnih tegoba i značajnijeg utjecaja na kvalitetu života. Cilj ovog istraživanja je bio provjeriti doprinos nekih biopsihosocijalnih obilježja žena te anksioznosti i anksiozne osjetljivosti kao osobina ličnosti u objašnjavanju najizraženijih skupina perimenopauzalnih tegoba kod žena koja prema dobi i obilježjima svog menstrualnog ciklusa pripadaju predmenopauzalnom i ranom perimenopauzalnom razdoblju. U istraživanju je sudjelovalo 670 žena rotkinja od 35 do 55 godina bez težih tjelesnih i psihičkih oboljenja. Internetskom anketom su prikupljeni podaci o općim zdravstvenim, reproduktivnim i sociodemografskim obilježjima žena, procjene kognitivnih i emocionalnih komponenti stava prema menopauzi, obilježja perimenopauzalnog stanja, te izraženost anksioznosti i anksiozne osjetljivosti kao osobina ličnosti. Rezultati hijerarhijske regresijske analize pokazali kako odabrani model biopsihosocijalnim obilježja žena zajedno sa specifičnim osobinama ličnosti najbolje objašnjavaju izraženost tegoba iz afektivnog spektra (61%), zatim poteškoće iz spektra kognitivno radnih kapaciteta (47%) te nespecifičnih tegoba iz spektra tjelesnih neugoda i bolova (42%). Veća razina anksioznosti kao trajne osobine ličnosti te psihičkih briga kao dimenzija anksiozne osjetljivosti pokazale su značajan doprinos u predikciji veće izraženosti afektivnih tegoba te kognitivnih poteškoća.

PAŽNJA U PACIJENATA SA SINDROMOM IRITABILNOG CRIJEVA

Mladenka Tkalčić, Sanda Pletikosić i Dražen Domijan

*Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet u Rijeci,
Sveučilište u Rijeci, Hrvatska*

Goran Hauser

Zavod za gastroenterologiju, Klinički bolnički centar Rijeka, Hrvatska

Cilj je eksperimenta bio ispitati obrasce pristranosti u pažnji osoba sa sindromom iritabilnog crijeva. U istraživanju je sudjelovalo 28 oboljelih osoba. Koristili smo modificirani Stroopov zadatak u kojem su sudionici trebali identificirati boju slova kojom su pojedine riječi prezentirane. Riječi korištene u eksperimentu su podijeljene u četiri kategorije: riječi koje opisuju simptome sindroma iritabilnog crijeva (na primjer, bol, nadutost), emocionalno relevantne riječi (na primjer, strah, zabrinutost), kontekstualno relevantne riječi (one koje opisuju potencijalno prijeteeće situacije za oboljele, kao na primjer domjenak, lift) i neutralne riječi (na primjer, olovka, sat). Sudionici su ispunili i upitnike koji mjere neuroticizam, anksioznost kao crtu ličnosti i visceralnu anksioznost. Rezultati su uputili na efekt facilitacije za kontekstualno relevantne riječi, ali ne i za simptome i emocionalno relevantne riječi. Stroopov indeks facilitacije za kontekstualno relevantne riječi je pozitivno koreliran s anksioznošću kao crtom i visceralnom anksioznošću, ali ne i s neuroticizmom. Zanimljivim se pokazuje nalaz da oboljele osobe nisu toliko zabrinute za simptome koliko za situacije koje percipiraju prijeteećima što može značajno utjecati na njihovu kvalitetu života.

SAMOEFIKASNOST U KONTROLI TEŽINE, PREJEDANJE I SIMPTOMI ANKSIOZNOSTI I LJUTNJE KOD PRETILIH PACIJENATA S KARDIOVASKULARNIM SMETNJAMA

Alessandra Pokrajac-Bulian i Mladenka Tkalčić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Rijeci, Hrvatska

Alen Ružić

Medicinski fakultet, Sveučilište u Rijeci, Hrvatska

Samoeфикаsnost u kontroli tjelesne težine odnosi se na percepciju pojedinca o vlastitoj učinkovitosti u ponašanjima koja dovode do gubitka ili održavanja tjelesne težine. Dobar je prediktor uspješnosti gubitka težine u pretilih osoba. Pretile osobe niske samoeфикаsnosti osjećaju se prestrašeno i obeshrabreno radi percipirane diskrepance između sadašnje i željene težine dok one visoke samoeфикаsnosti povećavaju napore i pokazuju veću ustrajnost u postizanju ciljne težine. Cilj je ovoga istraživanja provjeriti povezanost između samoeфикаsnosti, prejedanja, simptoma anksioznosti i ljutnje na skupini od 100 pacijenata s kardiovaskularnim smetnjama različitog stupnja uhranjenosti (68 muškaraca; prosječne dobi 55.6 godina, prosječnog ITM-a 32.07). Pretpostavka je da prejedanje posreduje u odnosu između samoeфикаsnosti s jedne strane te anksioznosti i ljutnje s druge strane. U istraživanju su korišteni upitnici za mjerenje učinkovitosti kontrole težine, prejedanja, anksioznosti i depresivnosti te izražavanja ljutnje kao stanja i crte. Dobiveni rezultati pokazuju postojanje značajne negativne povezanosti između samoeфикаsnosti, prejedanja i anksioznosti. Pretile osobe koje sebe procjenjuju efikasnijima u kontroli težine rjeđe se prejedaju i imaju nižu razinu anksioznosti. Samoeфикаsnost je pozitivno povezana s kontrolom, ali ne i izražavanjem ljutnje što pokazuje da osobe koje su efikasnije u kontroli težine više kontroliraju ljutnju. Žene se češće prejedaju i anksioznije su u odnosu na muškarce. Općenito, rezultati pokazuju da su pretili pacijenti, niže samoeфикаsnosti, skloniji prejedanju, a prejedanje posreduje u povećavanju anksioznosti i slabijoj kontroli ljutnje. Rezultati sugeriraju da pri implementaciji intervencija usmjerenih gubitku težine treba uzeti u obzir navedene psihološke i ponašajne varijable.

LIČNOST KAO PREDIKTOR DOBROSTANJA, ZDRAVOG STILA ŽIVLJENJA I OČEKIVANOG ISHODA ZDRAVSTVENOG STANJA NA UZORKU OBOLJELIH OD KORONARNE SRČANE BOLESTI

Iva Žegura

Klinika za psihijatriju Vrapče, Zagreb, Hrvatska

Denis Bratko

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Mario Ivanuša

*Poliklinika za prevenciju kardiovaskularnih bolesti- SRČANA,
Zagreb, Hrvatska*

Prema petfaktorskom modelu ličnosti Coste i McCraea moguće je razlikovati kombinacije osobina ličnosti koje predstavljaju rizične odnosno zaštitne čimbenike za tjelesno zdravlje i ukupni osjećaj subjektivne dobrobiti. Cilj istraživanja bio je ispitati odnos zaštitnih i rizičnih faktora ličnosti unutar modela Coste i McCrea, psihosocijalnih varijabli (stanje opće dobrobiti, ponašanja vezana za zdrav život, stupanj percepcije rizika od oboljenja) i mjera stanja kardiovaskularnoga sustava kod zdravih osoba, osoba koje boluju od stabilne angine pectoris te osoba s faktorom rizika od koronarne srčane bolesti (KSB). Poseban problem bio je usmjeren i na ispitivanje povezanost psihosocijalnih varijabli sa zaštitnim i rizičnim faktorima ličnosti za nastanak KSB. Očekuje se da će niski rezultati na skali dobrobiti, visoka percepcija rizika od obolijevanja te izostanak zdravih oblika ponašanja biti u visokoj korelaciji s rizičnim faktorima ličnosti za razvoj KSB te značajan prediktor KSB. U istraživanju su sudjelovali pacijenti (N= 248) koji su obavljali zdravstvene preglede u Poliklinici-SRČANA u Zagrebu. Sudionici su podijeljeni u tri skupine: komparabilnu skupinu zdravih sudionika (Z) i komparabilnu skupinu sudionika oboljelih od stabilne angine pectoris (K) te kliničku skupinu sudionika s faktorom rizika za KSB (R). Ispitivanje je pokazalo da su neuroticizam i ekstroverzija značajni prediktori dobrostanja. Sudionici s manje izraženim neuroticizmom i oni koji su ekstrovertiraniji postižu više rezultate na skali dobrobiti. Regresijska analiza pokazuje da neurotičnije osobe, te osobe manje ekstrovertirane očekuju negativniji ishod zdravstvenog stanja te pokazuju manje oblika ponašanja povezanih sa zdravljem. Nalazi vezani za dobrostanje, percipirani ishod zdravstvenog stanja, zdrave stilove života i crte ličnosti mogu pomoći u provedbi preventivnih, ali i rehabilitacijskih programa za osobe oboljele od KSB.

„ALGORITAM SAMOPROCJENE TJELESNIH SIMPTOMA“: ODNOS MEĐU POKAZATELJIMA

Anita Vulić-Prtorić

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

U radu se daje komparativni prikaz istraživanja u kojima su primjenjivani instrumenti za ispitivanje različitih aspekata doživljavanja tjelesnih simptoma u uzorcima djece i adolescenata. Podacima koji se dobiju primjenom tri instrumenta - skalom anksiozne osjetljivosti, skalom sklonosti somatizaciji i skalom psihosomatskih simptoma, može se dobiti informacija o kognitivnom, emocionalnom i somatskom aspektu doživljavanja različitih tjelesnih simptoma. Dosadašnjim istraživanjima potvrđena je pozitivna, značajna, ali umjereno visoka korelacija između rezultata na tim skalama, što potvrđuje pretpostavku da se tim mjerama zahvaćaju različiti aspekti doživljavanja istih, tjelesnih simptoma. Nadalje, usporedbom obrazaca povezanosti rezultata na navedenim skalama sa različitim drugim, relevantnim varijablama, dobiva se uvid u razlike između ta 3 pokazatelja. Zaključno, komparativna analiza pokazuje da se primjenom Algoritma samoprocjene tjelesnih simptoma mogu dobiti korisne informacije u svim slučajevima dijagnostike i planiranja tretmana u radu s djecom i adolescentima koji imaju različite tjelesne tegobe.

SIMPOZIJ / SYMPOSIUM

PARTNERSKI ODNOSI U SOCIJALNOM KONTEKSTU

Voditeljica: Željka Kamenov

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

U suradnji Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu i Odseka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Novom Sadu u razdoblju od 2010. do 2012. proveden je projekt „Expressing love in marriage – gender, age and cultural differences“. Cilj projekta bio je istražiti kako različite individualne i kontekstualne varijable, kao i obilježja interakcije u samom odnosu, djeluju na doživljaj bliskosti i zadovoljstvo bračnih parova u Hrvatskoj i Srbiji. Mnogi nalazi ovog projekta već su prezentirani domaćoj i međunarodnoj javnosti, no u ovom ćemo se simpoziju usmjeriti na pitanje oblikuje li i na koji način socijalni kontekst bračnog odnosa interakciju među partnerima. U izlaganjima koja ćemo čuti u okviru simpozija ispitani su efekti brojnih kontekstualnih varijabli. Neke od njih predstavljaju individualne značajke partnera (kao npr. dob, stupanj obrazovanja, ruralno ili urbano porijeklo, religioznost) te se pretpostavlja da su oblikovale stavove, vrijednosti i interese pojedinaca koji se mogu odraziti na njihovu interakciju u bračnom odnosu. Druge su obilježja bračne zajednice (kao npr. veličina mjesta u kojem žive, socio-ekonomski status, zaposlenost jednog ili oba partnera, stupanj preklapanja njihovog radnog vremena, imaju li djecu te žive li djeca s njima) koja mogu uvelike oblikovati bračni odnos u razdoblju provođenja istraživanja. Članove istraživačkog tima zanimalo je ne samo kakvi su efekti ovih varijabli na interakciju među supružnicima, nego i jesu li ti efekti različiti u Hrvatskoj i Srbiji. Autori prva dva izlaganja prikazat će nam koje od ovih varijabli i u kome smjeru djeluju na podjelu poslova i obaveza u bračnoj zajednici, kao i na provođenje slobodnog vremena supružnika. U trećem izlaganju pokazat će se djeluje li socijalni kontekst na načine pokazivanja ljubavi među bračnim partnerima, a simpozij će zaključiti izlaganje o efektima kontekstualnih faktora na emocionalnu klimu u bračnom odnosu.

DJELOVANJE KONTEKSTA NA OBAVLJANJE RUTINSKIH I POVREMENIH KUĆANSKIH POSLOVA U BRAKU

Vladimir Mihić

Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Novom Sadu, Srbija

Mnogobrojna istraživanja u posljednjih nekoliko desetljeća pokazuju promjenu u tradicionalnoj podjeli kućanskih poslova. Ova istraživanja ukazuju na egalitarniju podjelu poslova, odnosno na češće sudjelovanje supruge u obavljanju kako povremenih tako i svakodnevnih, rutinskih poslova. Ovaj rad bavi se karakterističnim načinima podjele kućanskih poslova kod bračnih partnera iz Hrvatske i Srbije, s naglaskom na razlike u odnosu na različite sociodemografske varijable (imaju li djecu, mjesto odrastanja i sadašnje mjesto boravka, kakva im je materijalna situacija, kog su obrazovanja, kog uzrasta, jesu li zaposleni i koliko su radna vremena supružnika međusobno usklađena). U istraživanju je sudjelovalo 302 bračna para iz Hrvatske i 456 parova iz Srbije. Ispitana je čestina obavljanja rutinskih i povremenih poslova vezanih za održavanje doma. U oba slučaja u obzir su uzeti samo oni zadaci koje jedan od supružnika obavlja sam, dakle bez prisutnosti ili pomoći bračnog partnera. Rezultati pokazuju da muškarci iz Srbije obavljaju više povremenih ali manje rutinskih poslova od muškaraca iz Hrvatske, dok je kod žena ta razlika uočljiva samo kod rutinskih poslova i to u korist žena iz Srbije. Obrazovanije žene obavljaju manje i rutinskih i povremenih poslova, dok muškarci i žene u parovima u kojima su radna vremena supružnika neusklađena rade više i rutinskih i povremenih poslova od onih parova u kojima su radna vremena međusobno usklađenija. Također, žene iz najstarije starosne grupe (preko 55 godina) rade značajno više povremenih poslova od mlađih žena. Za razliku od žena koje rade podjednako neovisno o tome imaju li djecu, očevi su izvještavali o učestalijem obavljanju povremenih poslova od muškaraca koji nemaju djecu. Na kraju, žene iz Srbije koje su odrasle u manjim sredinama obavljaju više rutinskih poslova od onih koje su odrasle u gradovima, što u Hrvatskoj nije slučaj.

KONTEKSTUALNI FAKTORI KAO ODREDNICE NAČINA PROVOĐENJA SLOBODNOG VREMENA MUŠKARACA I ŽENA U BRAČNOM ODNOSU

Aleksandra Huić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Mnogobrojna istraživanja potvrdila su kako vrijeme provedeno u slobodnim aktivnostima pozitivno djeluje na našu fizičku i psihičku dobrobit. Osim pozitivnih učinaka samostalno provedenog slobodnog vremena, i vrijeme provedeno zajedno s osobom s kojom smo u intimnoj vezi odnosno braku ima pozitivne učinke. S više zajednički provedenog slobodnog vremena raste zadovoljstvo odnosom te pada rizik od prekida veze. Međutim, koliko slobodnog vremena imamo i kako ćemo ga provoditi ovisi o različitim kontekstualnim faktorima (npr. dobi, obrazovnom, radnom, socio-ekonomskom statusu i slično). Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi ulogu spomenutog konteksta u tome u kojoj mjeri će oženjeni muškarci i žene provoditi svoje slobodno vrijeme samostalno odnosno zajedno sa svojim partnerima. Osim već spomenutih faktora, za zajedničko vrijeme supružnika važno je i jesu li oboje zaposleni te u kojoj mjeri im se preklapa radno vrijeme, kao i imaju li djecu. Dodatno smo željeli istražiti hoće li ovi kontekstualni faktori imati isti efekt u Hrvatskoj i u Srbiji. Istraživanje je provedeno na 302 bračna para u Hrvatskoj i 440 bračnih parova u Srbiji. Čini se da slični faktori određuju samostalno provedeno slobodno vrijeme oženjenih muškaraca i žena u obje države. Muškarci, osobe do 35 godina, iznadprosječnog ekonomskog statusa iz gradova i većih mjesta te koje su u bračnom odnosu bez djece ili djeca više ne žive s njima, provode više vremena samostalno u odnosu na žene, starije osobe, one s prosječnim SES-om koji žive na selu i u manjim mjestima te one koji imaju djecu koja još uvijek žive s roditeljima. Suprotno očekivanjima, stupanj obrazovanja i radni status nisu se pokazali značajnima. Zajednički provedeno slobodno vrijeme bračnih partnera u Hrvatskoj ovisi samo o njihovoj dobi, imaju li djecu i žive li ona s njima, dok se u Srbiji, osim ovih faktora, važnim pokazalo i jesu li sudionici u braku u kojem su oba supružnika zaposlena te u kojoj mjeri im se preklapa radno vrijeme.

SOCIJALNI KONTEKST POKAZIVANJA LJUBAVI U BRAKU

Ivana Mihić

Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Novom Sadu, Srbija

Istraživanje je imalo za cilj opisati razlike u pokazivanju ljubavi muškaraca i žena s obzirom na dob, razinu obrazovanja, socioekonomski status, porijeklo i sredinu u kojoj žive, te zaposlenost i iskustvo roditeljstva. Uzorkom je obuhvaćeno 456 parova iz Srbije i 302 para iz Hrvatske. Uz upitnik o sociodemografskim podacima, primijenjena je i Skala načina pokazivanja ljubavi (Huić, Kamenov & Jugović, 2010). Mjerene sociodemografske varijable značajni su činioci pokazivanja ljubavi, uz razlike u ostvarenim efektima u parovima iz Srbije, odnosno Hrvatske. I muškarci i žene iz različitih dobnih skupina u obje zemlje različito pokazuju ljubav. Pri tom ljubav na najviše različitih načina pokazuju najmlađi ispitanici, a uočene su i razlike u strukturi načina pokazivanja ljubavi s obzirom na pripadnost različitim generacijama. Značajnim se činiocem pokazalo se i mjesto u kojem ispitanici žive, dok su efekti mjesta u kojem su ispitanici odrasli nešto manje izraženi. Niže obrazovanje vodi manjem pokazivanju ljubavi na svim dimenzijama kod muškaraca iz Srbije, odnosno na praktičnoj pomoći kod muškaraca iz Hrvatske. Obrazovanje žene u Srbiji više pokazuju ljubav fizičkom i verbalnom afektivnošću, te praktičnom pomoći, dok obrazovanje žene u Hrvatskoj manje pokazuju ljubav instrumentalnošću u ulogama u kući. Muškarci iz parova nižeg materijalnog stanja u obje zemlje manje pokazuju ljubav praktičnom pomoći. Zaposlenost u parovima iz Hrvatske nije značajan činilac pokazivanja ljubavi, dok zaposleni muškarci i žene u Srbiji pokazuju ljubav više na rodno netipične načine. Oba partnera u parovima bez djece iz Hrvatske više pokazuju ljubav na svim ekspresivnim dimenzijama, što se pokazalo i za žene u Srbiji. Međutim, muškarci u Srbiji u parovima bez djece pokazuju ljubav više na svim mjeranim dimenzijama osim praktične pomoći.

SOCIJALNI KONTEKST I EMOCIONALNA KLIMA U BRAKU

Margareta Jelić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Dosadašnja istraživanja upućuju na važnost bračne klime, odnosno pozitivnih i negativnih interakcija među partnerima, za kvalitetu i stabilnost bračnih zajednica. Međutim, rijetko se ispituje uloga kontekstualnih varijabli na bračnu klimu i zadovoljstvo brakom. Cilj ovog istraživanja bio je usporediti bračnu klimu parova iz Hrvatske i Srbije različitog stupnja obrazovanja, socioekonomskog statusa, porijekla i sredine u kojoj žive. Također smo željeli utvrditi razlikuje li se bračna klima parova ovisno o tome imaju li djecu i žive li djeca s njima te jesu li oba partnera zaposlena. Ispitali smo 302 bračna para iz Hrvatske i 456 iz Srbije. Pri tome smo koristili Inventar iskazivanja naklonosti i antagonizma u vezama (Huston, Kamenov i Huić, 2010) i demografske podatke. Rezultati upućuju na pozitivnu bračnu klimu, no na nešto višu prosječnu razinu pozitivnih interakcija među bračnim parovima u Srbiji nego u Hrvatskoj. Zanimljivo je da je razina antagonizma jednaka u svim dobnim skupinama, no razina pozitivnih interakcija, uključujući i seksualno zadovoljstvo pada s dobi. Stupanj obrazovanja negativno je povezan sa čestinom seksualnih odnosa, no ne i sa drugim ispitivanim varijablama. Bračna klima je niža kod sudionika sa nižim prihodima, parova kod kojih su oba partnera nezaposlena te u ruralnim sredinama. Konačno, pokazalo se da je bračna klima pozitivnija kod parova koji nemaju djece, dok je seksualno zadovoljstvo veće kod parova s kojima djeca još uvijek žive.

SIMPOZIJ / SYPOSIUM

***DIMENZIONALNI PRISTUP RAZVOJNOJ PSIHOLOGIJI
U ISTRAŽIVANJIMA I KLINIČKOJ PRAKSI U HRVATSKOJ*****Voditeljica: Gordana Kuterovac Jagodić***Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska*

Dimenzionalni pristup dječjoj psihopatologiji potječe iz 1960-ih godina kada je dr. Achenbach sa suradnicima započeo pionirski rad na razvoju instrumenata za procjenu dječjih problema u ponašanju i traženju klastera tih ponašanja statističkim putem. Taj je pristup doveo do drugačije slike razvojne psihopatologije no što je tada nudio kategorijalni dijagnostički sustav. Koristeći faktorsku analizu Achenbach i suradnici identificirali su uže skupine sindroma koje su se grupirale u dvije šire skupine nazvane internaliziranim i eksternaliziranim problemima. Od prvog instrumenta nazvanog Child Behaviour Checklist, koji je bio namijenjen procjeni od strane roditelja, razvijen je čitav sustav instrumenata za procjenu od strane različitih procjenjivača (samoprocjena, roditelji, nastavnici), putem različitih metoda (upitnik, opažanje, intervju) i za sve dobne skupine. Achenbachov sustav empirijski utemeljene procjene psihopatologije od tada se koristio u znanstvenim i epidemiološkim istraživanjima i kliničkoj praksi u preko 80 kultura. Cilj ovog simpozija je prikazati neke od rezultata istraživanja u Hrvatskoj koja su koristila ovaj pristup kako bi došla do spoznaja o problemima u ponašanju djece i mladih iz opće i kliničkih populacija. Prva dva rada bave se problemima predškolske djece. U prvom ćemo saznati kako su internalizirani problemi predškolske djece povezani s njihovim temperamentalnom i sociodemografskim varijablama, a u drugom kakve ponašajne probleme imaju neurorizična djeca i ona s govorno-jezičnim teškoćama. Druga se dva rada bave problemima školske djece. Jedan prikazuje probleme koji se javljaju kod djece s kroničnim bolestima (astma, dijabetes, glavobolje), a drugi kako su problemi djece povezani s depresivnošću i odgojnim postupcima njihovih roditelja. Posljednji će rad pokazati kako se agresivnost, kao oblik eksternaliziranih problema, mijenjala tijekom trogodišnjeg praćenja studenata i kako je povezana s drugim psihičkim problemima i roditeljskim varijablama.

RODITELJSKE PROCJENE INTERNALIZIRANIH PROBLEMA DJECE OD 3 DO 7 GODINA: POVEZANOST SA SOCIODEMOGRAFSKIM VARIJABLAMA I DIMENZIJAMA TEMPERAMENTA

Andreja Brajša-Žganec

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Djeca s internaliziranim problemima pokazuju socijalnu povučenost, strah, anksioznost i somatske probleme, pri čemu su ti problemi prvenstveno povezani sa samim djetetom. Cilj rada bio je utvrditi pojavnost internaliziranih problema kod djece predškolske dobi te ispitati povezanost sociodemografskih varijabli, dimenzija temperamenta i internaliziranih problema i to posebno za procjene oca i za procjene majke. Pokušalo se utvrditi i u kolikoj mjeri se sociodemografskim varijablama i dimenzijama temperamenta kod djeteta (pozitivna afektivnost, negativna afektivnost i samokontrola) mogu objasniti roditeljske procjene dječjih internaliziranih problema. Prikupljene su procjene očeva i majki djece od 3 do 7 godina. U istraživanju je sudjelovalo 506 majki i očeva koji su ispunjavali Achenbachove skale dječjeg ponašanja (CBCL, Achenbach, 1991), Upitnik o dječjem ponašanju (Rothbart, 1988) te Upitnik o općim podacima o djetetu, roditeljima i obitelji. Glavni rezultati ukazuju da ukupnoj varijanci dječjih internaliziranih problema najviše pridonosi dimenzija samokontrole, a zatim dimenzije negativne afektivnosti. Djeca s više internaliziranih problema imaju manje izraženu dimenziju kontrole te više izraženu dimenziju negativne afektivnosti. Ovi rezultati potvrđeni su za majčine i očeve procjene. Pritom veći broj internaliziranih problema imaju prvorodena djeca. Internalizirani dječji problemi u predškolsko doba mogu se predvidjeti vrlo brzo nakon rođenja s činiteljima povezanim s dječjim razvojem regulacije emocija pri čemu je pojava internaliziranih problema vezana uz negativnu afektivnost, odnosno emocionalnost, nedostatak adekvatnih načina reagiranja kao i nisku samokontrolu. Dobiveni rezultati idu u prilog istraživanjima koja su utvrdila povezanost internaliziranih problema u djece s tjeskobom, slabom regulacijom emocija te izrazito inhibiranim ponašanjem.

TEŠKOĆE U PONAŠANJU DJECE PREDŠKOLSKE DOBI: NEURORIZIČNA DJECA I DJECA S GOVORNO-JEZIČNIM TEŠKOĆAMA

Ana Gregl

SUVAG, Zagreb, Hrvatska

Snježana Bilać, Dina Čarija i Dunja Dejanović

*Specijalna bolnica za zaštitu djece s neurorazvojnim
i motoričkim smetnjama, Zagreb, Hrvatska*

Dosadašnja istraživanja pokazuju da djeca s govorno-jezičnim poteškoćama u predškolskoj dobi pokazuju više teškoća u ponašanju i emocionalnih teškoća od svojih vršnjaka koji se uredno razvijaju. Ponašanje djece s perinatalnim komplikacijama manje se istražuje nego kognitivne sposobnosti, a podaci nisu jednoznačni. Stoga je cilj ovog rada ustanoviti kakve su teškoće u ponašanju kod djece predškolske dobi u kliničkim skupinama neurorizične djece i djece s govorno-jezičnim teškoćama. Primijenjena je Achenbachova ljestvica za procjenu ponašanja djeteta od strane roditelja Child Behavior Check List (CBCL 1,5 /5, Achenbach i Rescorla, 2000) na dvije skupine šestgodišnje djece. Jedna se skupina sastojala od 70 djece koja su imala prisutne nepovoljne perinatalne čimbenike za neurološki razvoj (neurorizična djeca). Druga skupina obuhvaćala je 50 djece s govorno-jezičnim teškoćama. Rezultati su pokazali da obje skupine imaju značajne teškoće u pažnji te više internaliziranih teškoća u odnosu na normativnu skupinu djece. Nalazi ovog istraživanja imaju implikacije za kliničku praksu u smislu preventivnog rada s roditeljima i djecom od najranije dobi kako bi se osiguralo pravilno i primjereno poticanje njihova razvoja.

PROBLEMI U PONAŠANJU DJECE OBOLJELE OD KRONIČNIH BOLESTI

Marta Cifrek-Kolarić i Anita Vulić-Prtorić

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Danas se među najučestalije bolesti kod djece ubrajaju upravo kronične bolesti koje pred pojedinca i njegovu obitelj postavljaju vrlo raznolike "zadatke prilagodbe" ovisno o vrsti i stadiju bolesti. Analiziranje učestalosti problema u ponašanju kod djece koja boluju od kroničnih bolesti i identificiranje povezanih rizičnih faktora ima teorijsku i praktičnu važnost. Prvo, takva analiza pomaže shvatiti psihosocijalne posljedice kroničnih bolesti. Drugo, ona pruža vrijedne informacije kliničarima o tome koje probleme mogu očekivati kod koje djece te daje informacije o potrebi prevencije ovih problema. Achenbachova skala procjene ponašanja djece od 6 do 18 godina (CBCL) jedna je od najčešće korištenih skala u normativnim i kliničkim uzorcima djece te je zato zanimljivo vidjeti rezultate primjene ove skale u kliničkim uzorcima djece oboljele od kroničnih bolesti. U radu su opisani rezultati istraživanja koje je provedeno s ciljem utvrđivanja učestalosti problema u ponašanju kod djece s različitim kroničnim bolestima i nekih s njima povezanih rizičnih faktora. U ispitivanju su sudjelovala djeca oboljela od dijabetesa tip1 (N=41; 18 dječaka i 23 djevojčice), astme (N=46, 38 dječaka, 8 djevojčica) i glavobolja (N=43; 20 dječaka i 23 djevojčice) u dobi od 10 do 15 godina. Ispitivanje se vršilo u bolničkim centrima u Zadru, Splitu, Osijeku, Zagrebu, Rijeci i Dubrovniku za vrijeme uobičajenih kontrola kronično bolesne djece. Primijenjena je Achenbachova skala procjene ponašanja djece od 6 do 18 godina (CBCL, Achenbach i Rescorla, 2001.). Podaci su se analizirali s obzirom na vrstu i trajanje bolesti te u odnosu na spol i dob djece. Rezultati ukazuju na različite obrasce povezanosti pojedinih klastera simptoma ponašanja utvrđenih na Achenbachovoj skali procjene ponašanja djece u navedenim kliničkim uzorcima te na uzorcima dječaka i djevojčica.

DEPRESIVNOST RODITELJA, RODITELJSKO PONAŠANJE I INTERNALIZIRANI I EKSTERNALIZIRANI PROBLEMI DJECE

Gordana Kuterovac Jagodić, Inja Erceg Jugović,
Gordana Keresteš i Irma Brković

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Istraživanja utjecaja depresivnosti roditelja na djetetov razvoj pokazuju kako ta djeca imaju povećani rizik za pojavu poteškoća u regulaciji emocija i ponašanja. Uz biološke čimbenike, u istraživanjima se proučavaju i roditeljska ponašanja budući da depresivnost ometa roditelje da prepoznaju i primjereno reaguju na djetetove potrebe. Cilj istraživanja bio je ispitati povezanost između depresivnosti roditelja, emocionalnih i bihevioralnih simptoma njihove djece kao i roditeljskih ponašanja te utvrditi je li povezanost između simptomatologije roditelja i djece posredovana roditeljskim ponašanjima. U istraživanju je sudjelovalo 745 parova roditelja i djece učenika 5. do 8. razreda osnovne škole. Depresivnost i roditeljska ponašanja ispitana su samoprocjenama roditelja (DASA, Kuterovac Jagodić i Keresteš, 2006., URP, Keresteš, Kuterovac Jagodić i Brković, 2006.), a internalizirani i eksternalizirani problemi upitnikom Samoprocjena ponašanja mladih (YSR, Achenbach i Rescorla, 2001.). Utvrđena je povezanost roditeljske depresivnosti s dječjim internaliziranim i eksternaliziranim simptomima. Depresivniji roditelji izvještavaju da manje nadziru, prihvaćaju i pozitivno discipliniraju svoju djecu, popustljiviji su prema njima, i u većoj mjeri koriste odbacivanje i negativne disciplinske postupke. Internalizirani problemi povezani su s većim majčinim i očevim odbacivanjem i slabijim prihvaćanjem djeteta, većom popustljivošću oca i većom negativnom disciplinom majke. Eksternalizirani problemi zastupljeniji su kod djece čiji roditelji koriste više negativnih disciplinskih postupaka, više odbacuju i manje nadziru djecu, a majke ih slabije prihvaćaju. Medijacijski efekti roditeljskog ponašanja na vezu roditeljskih i dječjih simptoma pronađeni su u većoj mjeri za majčine nego za očeve roditeljske postupke. Istraživanje pokazuje kako se mentalno zdravlje roditelja odražava na mentalno zdravlje djece kako izravno, vjerojatno biološkim putevima, tako i putem roditeljskih ponašanja.

ODREDNICE AGRESIVNOSTI KOD STUDENATA

Ivanka Živčić-Bećirević i Sanja Smojver-Ažić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Rijeci, Hrvatska

Cilj rada bio je provjeriti promjene u agresivnosti tijekom trogodišnjeg longitudinalnog istraživanja, spolne razlike u njezinoj izraženosti, povezanost s drugim psihološkim problemima studenata, kao i doprinos nekih roditeljskih varijabli objašnjenju varijance agresivnosti kod studenata. Ispitivanjem je obuhvaćeno 485 studenata Sveučilišta u Rijeci, a primijenjena je subskala agresivnosti iz instrumenta Samoprocjena mlađih odraslih osoba (Young Adult Self-Report, YASR; Achenbach, 1997), subskala neuroticizma Upitnika petofaktorskog modela ličnosti (BFI), subskala obiteljskih problema Ljestvice prilagodbe na fakultet (CAS; Anton i Reed, 1991), Upitnik privrženosti roditeljima te Upitnik roditeljske uključenosti u fakultetsko funkcioniranje kojim se ispituju roditeljska podrška i kontrola. Dobiveni rezultati upućuju na to da su prosječne izraženosti agresivnosti slične onima koje se navode u priručniku autora, dobivenima na američkim uzorcima mladih između 18 i 27 godina. U skladu s nalazima drugih autora, potvrđene su značajne spolne razlike koje upućuju na izraženiju agresivnost kod djevojaka. Trogodišnjim praćenjem studenata utvrđeno je da je agresivnost najizraženija na 2. godini studija te da je značajno povezana s anksioznosti, depresivnosti i stupnjem izraženosti psihosomatskih simptoma kod studenata. Hijerarhijskom regresijskom analizom utvrđeno je da, nakon kontrole neuroticizma, percepcija obiteljskih problema i opterećenost njima značajno pridonose agresivnosti kod djevojaka. S druge strane, agresivnost mladića značajno objašnjavaju roditeljska podrška (negativni prediktor) i roditeljska kontrola (pozitivni prediktor). Dimenzije privrženosti roditeljima nisu se pokazale kao značajan faktor u objašnjenju agresivnosti studenata. Rezultati upućuju na to da roditeljsko uključivanje u studentsko funkcioniranje njihove djece može imati različitu ulogu za mladiće i djevojke.

SIMPOZIJ / SYMPOSIUM

PSIHIČKO ZDRAVLJE: RIZIČNI I ZAŠTITNI ČIMBENICI**Voditeljica: Anita Lauri Korajlija***Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska*

Novija istraživanja u području kliničke psihologije sve su češće usmjerena ka prepoznavanju, provjeri i mjerenju različitih čimbenika koji pridonose održanju psihičkog zdravlja ili povećanju ranjivosti za pojavu psihičkih smetnji. Danas znamo da psihičko zdravlje i psihički poremećaji nisu dvije suprotne točke istog kontinuuma, već da svaki pojedinac ima kapacitet za održavanje osjećaja dobrobiti koji u određenim okolnostima može biti ugrožen i dovesti do pojave psihičkih smetnji. U okviru ovog simpozija bit će predstavljeni radovi autora koji dolaze iz različitih istraživačkih sredina, a bave se rizičnim i zaštitnim čimbenicima koji proizlaze iz same osobe i/ili iz okolnosti kojima se osoba mora prilagoditi. Prikazana istraživanja obuhvaćaju različite uzorke sudionika: učenice srednjih škola, studente, zaposlenike rizičnih zanimanja te kliničke skupine. U dva izlaganja provedena na učenicama bit će prikazani rezultati koji se odnose na izraženost psihosomatskih i emocionalnih smetnji tijekom prilagodbe na srednju školu, odnosno bave se temom nezadovoljstva slikom tijela i rizičnim ponašanjima za pojavu poremećaja hranjenja. Tri se rada bave psihičkim zdravljem studenata kroz istraživanje uloge kognitivnih faktora u objašnjenju anksioznosti i depresivnosti, otpornosti na utjecaj važnih životnih događaja te učinkovitosti kratke KBT intervencije za ublažavanje emocionalnih tegoba. Niz istraživanja koja su provedena na odraslim uzorcima započet će prikazom utjecaja iznimno stresnog posla na psihičko zdravlje i pojavu psihičkih smetnji. U zadnjem bloku bit će prikazana tri istraživanja provedena na kliničkim uzorcima, a usmjerena ka specifičnim rizičnim čimbenicima koji pridonose pojavi i održavanju psihičkih poremećaja. Vjerujemo da će radovi okupljeni u ovom simpoziju pružiti poticaj za otvaranje novih istraživačkih pitanja i međusobnu suradnju.

PROMJENE U IZRAŽENOSTI PSIHO-SOMATSKIH I EMOCIONALNIH TEŠKOĆA I NEUROTICIZAM KOD ADOLESCENTICA

Zlatka Kozjak Mikić

Zdravstveno učilište, Zagreb, Hrvatska

Dnevni stresori iz školskog konteksta mogu značajno utjecati na emocionalno i tjelesno zdravlje učenika, njihovo ponašanje, te ukupnu prilagodbu. Unutar školskog konteksta izraženost emocionalnih i somatskih teškoća može biti pojačana specifičnostima situacija koje zahtijevaju veće prilagodbene napore, kao što je npr. prelazak na višu obrazovnu razinu ili, u nas zadnjih nekoliko godina, polaganje ispita državne mature. No, može se govoriti i o tome da su teškoće različite manifestacije nekog stabilnijeg faktora ili dimenzije ličnosti koja djeluje na pojedinca na određeni način u situacijama koje aktualiziraju njeno postojanje, kao što je neuroticizam (Fetterman, Robinson, Ode i Gordon, 2010). Istraživanja pokazuju da se, otprilike nakon dvanaeste godine života, psihosomatski simptomi i emocionalne teškoće češće pojavljuju kod djevojčica u odnosu na dječake (Bodecs i sur., 2009; Charbonneau i sur., 2009), pa je skupina adolescentica posebno interesantna za praćenje. Cilj ovog longitudinalnog istraživanja bio je istražiti promjene u izraženosti psihosomatskih i emocionalnih teškoća djevojaka tijekom srednjoškolskog obrazovanja, te povezanost teškoća i neuroticizma. Istraživanjem je obuhvaćeno oko 200 sudionica, koje su bile učenice više gimnazija i strukovnih medicinskih škola u Zagrebu. Podatci su prikupljeni u tri vremenske točke; pri početku i pri kraju prvog razreda srednje škole, te prije početka provedbe ispita državne mature kad su sudionice pohađale četvrti razred srednje škole. Korišteni su: Upitnik psihosomatskih simptoma (Vulić-Prtorić, 2002), CORE-YP (Twigg i sur., 2009) i IPIP-300 (Goldberg i sur, 2006; registrirani hrvatski prijevod Jernei, Galić i Parmač, 2008). U radu se provjeravaju razlike u izraženosti teškoća između tri točke mjerenja, preklapanje učenica koje pripadaju u skupine s najviše i najmanje izraženim simptomima unutar svake od faza mjerenja i između tri faze, te povezanost teškoća s različitim aspektima neuroticizma.

PREDIKTORI NEZADOVOLJSTVA SLIKOM TIJELA I KORIŠTENJA STRATEGIJA ZA SMANJENJE TJELESNE TEŽINE U DJEVOJAKA

Miljana Kukić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Rijeci, Hrvatska

U zapadnjačkoj kulturi nezadovoljstvo izgledom vlastitoga tijela u djevojaka toliko je učestalo da ga se može smatrati gotovo normativnim. Uz to što utječe na samovrednovanje djevojaka, ono je i jedan od rizičnih čimbenika za razvoj poremećaja hranjenja. Cilj ovoga istraživanja bio je utvrditi prediktore nezadovoljstva slikom tijela i korištenja strategija za smanjenje tjelesne težine u djevojaka. Na uzorku od 600 učenica srednjih škola, raspona dobi od 14 do 19 godina ($M=16.2$, $SD=1.20$), primijenjeni su sljedeći mjerni instrumenti: Skala trostrukoga utjecaja (Keery, van den Berg i Thompson, 2004), Skala zadirkivanja (Thompson, Cattarin, Fowler i Fisher, 1995), Upitnik sociokulturalnih stavova o tjelesnom izgledu (Heinberg, Thompson i Stormer, 1995) te Upitnik slike tijela i strategija za promjenu tjelesnog izgleda (Ricciardelli i McCabe, 2000). Podaci o tjelesnoj težini i visini dobiveni su samoiskazom sudionica. Ispitivanje je bilo anonimno, a provodilo se grupno za vrijeme redovne nastave. Samo 28% ispitanih djevojaka zadovoljno je svojim izgledom, a gotovo 60% ih razmišlja o smanjenju težine ili pokušava smanjiti tjelesnu težinu. Rezultati regresijskih analiza pokazali su da ispitane varijable zajedno objašnjavaju 58% varijance zadovoljstva slikom tijela te 79% varijance korištenja strategija za smanjenje tjelesne težine. Značajnim samostalnim prediktorima nezadovoljstva slikom tijela pokazali su se indeks tjelesne mase, zadirkivanje zbog tjelesne težine, internalizacija ideala vitkosti i važnost koju osoba pridaje slici tijela. Uz ove varijable, značajnim samostalnim prediktorom korištenja strategija za smanjenje tjelesne težine pokazao se i sociokulturalni pritisak ka vitkosti. Ovi rezultati mogu poslužiti kao smjernice za osmišljavanje preventivnih programa i tretmana usmjerenih na povećanje zadovoljstva slikom tijela u adolescentica.

ULOGA KOGNITIVNIH FAKTORA U OBJAŠNENJU ANKSIOZNOSTI I DEPRESIVNOSTI STUDENATA

Ivanka Živčić-Bećirević, Jasminka Juretić i Ines Jakovčić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Rijeci, Hrvatska

Rezultati novijih istraživanja upućuju na značajno povećanje psiholoških problema studenata na većini sveučilišta u svijetu. Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi zastupljenost anksioznih i depresivnih simptoma na početku studija te kroz 3 godine praćenja. Željelo se provjeriti u kojoj mjeri kognitivni faktori (atribucije neuspjeha i učestalost negativnih automatskih misli pri učenju i polaganju ispita) pridonose izraženosti tih simptoma. Reprezentativnim uzorkom obuhvaćena su 492 studenta prve godine studija, od čega 60% djevojaka. Primijenjena je Skala depresivnosti, Skala anksioznosti, Skala negativnih automatskih misli pri učenju i polaganju ispita te procjena atribucije akademskog neuspjeha. Iako rezultati upućuju na relativno slabu prosječnu izraženost simptoma na početku studija, utvrđeno je da 50% studenata ima povišenu anksioznost, 23% ima značajno povišene depresivne simptome, dok 7% njih navodi suicidalna razmišljanja. S obzirom da su simptomi najizraženiji na 2. godini studija, provedena je hijerarhijska regresijska analiza kojom se provjerio doprinos kognitivnih varijabli objašnjenju varijance depresivnosti i anksioznosti studenata na 2. godini, nakon kontrole neuroticizma. Rezultati su pokazali da ispitane varijable zajedno objašnjavaju 47% varijance depresivnosti i 49% varijance anksioznosti. Utvrđeno je da su percepcija neuspjeha kao gubitka te negativne automatske misli koje odražavaju strah od razočarenja roditelja značajan pozitivan prediktor depresivnosti. S druge strane, percepcija akademskog neuspjeha kao prijetnje i kao izazova značajno objašnjava varijancu anksioznosti, kao i negativne automatske misli koje odražavaju strah od neuspjeha i strah od razočarenja roditelja. Pozitivne i ohrabrujuće automatske misli značajan su negativan prediktor i anksioznih i depresivnih simptoma. Rezultati su u skladu s kognitivnim modelom psihičkih poremećaja te upućuju na potrebu kognitivnih intervencija u radu s anksioznim i depresivnim studentima.

OTPORNOST I SNAGA ŽIVOTNIH DOGAĐAJA KAO MODERATORI STABILNOSTI PSIHOLOŠKOG DISTRESA

Vesna Gavrilov-Jerković, Dragan Žuljević,
Veljko Jovanović i Dragana Brdarić

Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, Srbija

Rezultati dosadašnjih istraživanja pokazuju da se razina psihološkog funkcioniranja održava stabilnom, bilo ono zadovoljavajuće ili ne (Sheldon & Lyubomirsky, 2004). Sukladno nalazima o štetnim efektima stresnih događaja (Beasley, Thompson & Davidson, 2003) i zaštitnoj ulozi otpornosti (Bonano, 2009) zanimalo nas je postoji li moderatorski utjecaj otpornosti i snage negativnih životnih događaja na stabilnost psihološkog distresa kod studenata. U istraživanju je sudjelovalo 395 studenata Univerziteta u Novom Sadu, prosječne dobi 20 godina. Ispitanici su u prvom mjerenju i ponovno nakon godinu dana popunili Skalu depresivnosti, anksioznosti i stresa (DASS -21; Lovibond i Lovibond, 1995). U međuvremenu su, šest mjeseci nakon prvog mjerenja, popunili Listu označavanja životnih događaja prilagođenu studentskoj populaciji (CLLE; Gavrilov-Jerković, Žuljević, Jovanović i Brdarić, 2012) radi uvida u snagu negativnih životnih događaja u prethodnih šest mjeseci i Kratku skalu otpornosti (BRS; Smith et al., 2008). Provedena je hijerarhijska regresijska analiza i provjera moderacijskog efekta snage životnih događaja i otpornosti na stabilnost distresa. U prvom modelu ($R^2=.247$; $p<.001$) značajnu korelaciju s kriterijem imaju distres iz prvog mjerenja ($\beta=.36$; $p<.001$) i otpornost ($\beta=-.22$; $p<.001$) ali ne i snaga negativnih događaja. Dodavanje interakcijskih efekata parova varijabli u drugom modelu nije pridonijelo značajnosti. U trećem modelu je dodavanje interakcijskog efekta sve tri varijable dalo značajan moderacijski efekt trostruke interakcije ($\Delta R^2=.011$; $p<.05$; $\beta=.13$) s tri značajne razlike regresijskih linija za različite vrijednosti moderatorskih varijabli (Dawson i Richter, 2006). Nalaz ukazuje da distres ostaje stabilan kod nisko otpornih osoba neovisno od snage životnih događaja i kod otpornih osoba koje izvještavaju o visokoj snazi događaja, a opada kod otpornih osoba sa niskom snagom životnih događaja.

KAKVI SU NEPOSREDNI I ODGOĐENI UČINCI KRATKE KOGNITIVNO-BIHEVIORALNE INTERVENCIJE NA ANKSIOZNU OSJETLJIVOST I OPĆI DISTRES U VISOKO ANKSIOZNO OSJETLJIVIH OSOBA?

Dragana Markanović i Branka Bagarić

Hrvatsko udruženje za bihevioralne i kognitivne terapije, Zagreb, Hrvatska

Strah od simptoma anksioznosti (anksiozna osjetljivost) jedan je od rizičnih čimbenika za razvoj različitih psihičkih poremećaja. Pretpostavlja se da je razina anksiozne osjetljivosti uglavnom određena učenjem te da se istim zakonitostima učenja može i „odučiti“. Vrlo obećavajućima čine se kratke kognitivno-bihevioralne intervencije pa je cilj ovoga istraživanja bio ispitati učinke jedne takve intervencije na bihevioralne i emocionalne reakcije anksiozno osjetljivijih osoba na averzivne tjelesne senzacije, kao i na učestalost psihičkih teškoća tijekom razdoblja praćenja od 12 mjeseci. Ukupno 63 visoko anksiozno osjetljivih studenata po slučaju je raspodijeljeno u 3 eksperimentalne skupine: u jednoj je primijenjena kratka intervencija za redukciju anksiozne osjetljivosti, u drugoj slična intervencija ali neusmjerena na anksioznu osjetljivost, dok treća grupa nije dobila nikakav tretman. Intervencija je trajala 45 minuta i provedena je putem računala. Prije tretmana, neposredno poslije njega te nakon 6 i 12 mjeseci primijenjeno je nekoliko upitnika (mjere anksioznosti, anksiozne osjetljivosti, općeg distresa) i bihevioralnih mjera. Polustrukturiranim intervjuima prikupljen je i niz kvalitativnih podataka. Međugrupne i unutargrupne analize djelomično su potvrdile učinkovitost korištene intervencije. Iako su sudionici iz tretmanske grupe tijekom čitavog razdoblja praćenja imali više znanja o anksioznoj osjetljivosti, ona se u svim skupinama pokazala relativno stabilnom u vremenu. Kvalitativna analiza intervjua ipak je ukazala na nešto veći angažman u averzivnom zadatku i bolji odgovor na njega kod sudionika iz tretmanske skupine. Dio pozitivnih efekata, uključujući mjere općeg distresa, zabilježenih nakon tretmana nije se zadržao do kraja razdoblja praćenja. Dobiveni nalazi imaju važne praktične implikacije o kojima će se raspraviti tijekom izlaganja. Također će se naznačiti ograničenja i moguća poboljšanja provedenog istraživanja.

PREDIKTORI IZRAŽENOSTI EMOCIONALNIH SMETNJI KOD PROFESIONALNIH VATROGASACA

Mia Pavlić

Poliklinika SUVAG Zagreb, Hrvatska

Anita Lauri Korajlija

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Cilj ovog istraživanja je ispitati koje karakteristike vatrogasnog posla izazivaju doživljaje stresa i zadovoljstva, kako se vatrogasci suočavaju sa stresom te koji su prediktori izraženosti posttraumatskih stresnih reakcija te općih psihopatoloških smetnji. Istraživanjem je obuhvaćeno pet vatrogasnih postaja i ukupno 240 sudionika muškog spola. Za potrebe ovog istraživanja konstruirani su Upitnik izvora stresa na poslu i Upitnik izvora zadovoljstva na poslu kojima su pridruženi Upitnik suočavanja sa stresom (COPE), Lista označavanja posttraumatskih stresnih reakcija – verzija za civile (PCL-C) te Upitnik općih psihopatoloških smetnji (CORE-OM). Utvrđeno je da prisutnost djece kao unesrećenih u vatrogasnim intervencijama predstavlja najjači izvor stresa dok se glavni izvor zadovoljstva odnosi na mogućnost pomaganja ljudima. Sudionici najčešće odabiru strategije suočavanja usmjerene na problem dok se podrška obitelji i kolega ističu kao najznačajnije u nošenju sa stresom. Postotak sudionika čiji rezultati na PCL-C ukazuju na zadovoljenje kriterija za posttraumatski stresni poremećaj, iznosi 8.4% (n=20). Sudionici koji više koriste izbjegavanje kao uobičajenu strategiju suočavanja i koji nisu zadovoljni količinom dobivene podrške od obitelji imaju izraženije emocionalne smetnje. Zaključno, rezultati provedenog istraživanja upućuju na potrebu uvođenja psihološke podrške nakon zahtjevnijih vatrogasnih intervencija.

ANKSIOZNA OSJETLJIVOST KOD ANKSIOZNIH POREMEĆAJA

Tanja Jurin, Nataša Jokić-Begić i Anita Lauri Korajlija

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Anksiozna osjetljivost predstavlja strah od triju vrsta simptoma anksioznosti (tjelesnih, psihičkih i socijalnih). Istraživanja ju svrstavaju među čimbenike ranjivosti za razvoj i održavanje različitih tjelesnih i psihičkih poremećaja, osobito anksioznih. Cilj ovog istraživanja je ispitati razlike u anksioznoj osjetljivosti s obzirom na demografske karakteristike oboljelih od anksioznih poremećaja, kao i utvrditi razlikuju li se osobe s različitim anksioznim poremećajem u izraženosti anksiozne osjetljivosti i njenih dimenzija. Istraživanjem je obuhvaćeno 260 sudionika s MKB-10 dijagnozom nekog od poremećaja: opći anksiozni poremećaj (OAP), posttraumatski stresni poremećaj (PTSP), panični poremećaj, anksiozno-depresivni poremećaj i ostali anksiozni poremećaji. Podaci su prikupljeni Indeksom anksiozne osjetljivosti te upitnikom demografskih karakteristika. Rezultati pokazuju da je anksiozna osjetljivost jednako izražena kod žena i muškaraca s nekim anksioznim poremećajem i da komorbiditet s kroničnom fizičkom bolesti ili drugim psihičkim poremećajem ne pridonosi porastu intenziteta anksiozne osjetljivosti. Dobiveno je da se intenzitet anksiozne osjetljivosti razlikuje s obzirom na stupanj obrazovanja i roditeljski status. Osobe s anksioznim poremećajem imaju višu anksioznu osjetljivost ako imaju djece i ako su nižeg obrazovanja. S obzirom na vrstu anksioznog poremećaja dobiveni podaci govore o različitim izraženostima anksiozne osjetljivosti, te dimenzija tjelesnih i psihičkih briga. Najviši ukupni rezultati se nalaze u skupini s OAP-om, paničnim poremećajem i PTSP-om. Tjelesne i socijalne brige pokazale su se izraženije u osoba kod kojih je dijagnosticiran OAP, PTSP i panični poremećaj u odnosu na ostale ispitivane skupine. Nalazi ovog istraživanja dodatno će biti raspravljeni u kontekstu specifičnosti uloge anksiozne osjetljivosti na razvoj i održavanje različitih anksioznih poremećaja.

RODNE SPECIFIČNOSTI U NAČINU SUOČAVANJA I MANIFESTACIJAMA STRESA U OSOBA S ANKSIOZNIM POREMEĆAJIMA

Doris Čuržik

Klinika za psihijatriju, KBC Zagreb, Hrvatska

Anksiozni poremećaji svojom su čestinom najzastupljenija skupina unutar psihijatrijskih poremećaja te su u gotovo svim oblicima češće zastupljeni među ženskim nego muškim rodnom (DSM IV-tr). S gledišta cjeloživotne perspektive, rodne razlike u anksioznim poremećajima uočljive su već od rane dobi. Već do šeste godine života vjerojatnost pojave simptoma nekog od ovih poremećaja dvostruko je veća u djevojčica nego u dječaka. Prema biopsihosocijalnom modelu nastanak i održavanje anksioznih poremećaja rezultat je interakcije bioloških i psiholoških te okolinskih i socijalnih faktora. Prema spomenutom modelu, navedene razlike prisutne su zahvaljujući međudjelovanju: a) razlika između muškaraca i žena u funkcioniranju različitih struktura/organa koji čine biološki sustav; b) razlika u psihološkim faktorima, npr. u kognitivnoj procjeni događaja u okolini te percipiranom doživljaju kontrole te c) razlika u modeliranju od strane socijalne okoline u ovisnosti o rodu osobe. Stoga je cilj ovoga istraživanja bio utvrditi rodne specifičnosti u očitovanju i potencijalnom međudjelovanju tjelesnog i psihološkog odgovora na stres u osoba s anksioznim poremećajima. U istraživanju su sudjelovali pacijenti Centra za krizna stanja Klinike za psihijatriju KBC-a Rebro. Sudionici su ispunili Indeks anksiozne osjetljivosti, Spielbergerov upitnik anksioznosti kao osobine, Beckov inventar depresivnosti II, Upitnik strategija suočavanja sa stresom i Test siluete te su pružili relevantne demografske podatke. Utvrđene su određene rodne specifičnosti u očitovanju dominantnih strategija suočavanja, izraženosti anksiozno-depresivne simptomatike kao i odnosa navedenih varijabli s obzirom na kvalitetu i kvantitetu tjelesnog doživljaja stresa. Porijeklo dobivenih razlika interpretirano je u skladu sa suvremenim modelima rodni razlika u anksioznim poremećajima uz implikaciju različitog doprinosa odabranih strategija suočavanja u očitovanju intenziteta anksioznosti.

PATOLOŠKI NARCIZAM, DEPRESIVNOST I MEDIJATORSKA ULOGA DISFUNKCIONALNIH VJEROVANJA

Nenad Jakšić

Klinika za psihijatriju, KBC Zagreb, Hrvatska

Ena Ivezić

Psihijatrijska bolnica "Sveti Ivan", Zagreb, Hrvatska

Milena Skočić i Darko Marčinko

Klinika za psihijatriju, KBC Zagreb, Hrvatska

Nedavne konceptualizacije i empirijske studije provedene na studentskim uzorcima opisale su patološki narcizam kroz dva fenotipska oblika disfunkcija, narcističnu grandioznost i narcističnu vulnerabilnost. U sklopu ove studije pretpostavljeno je da će narcistična vulnerabilnost biti snažnije povezana s depresivnim simptomima, te da će disfunkcionalna vjerovanja (perfekcionizam i ovisnost o drugima) posredovati povezanost vulnerabilnosti i depresivnih simptoma. Psihijatrijski pacijenti (N=234), uključeni u ambulantni tretman u tri psihijatrijske ustanove u Zagrebu, ispunili su Inventar patološkog narcizma (PNI), Skalu disfunkcionalnih vjerovanja (DAS-A; subskale Perfekcionizam i Ovisnost o drugima) i Skalu depresivnosti, anksioznosti i stresa (DASS-21; subskala Depresivnost). Jednostavne i parcijalne korelacije pokazale su jedinstvenu pozitivnu povezanost narcistične vulnerabilnosti i depresivnih simptoma, dok je za grandioznost dobivena bitno slabija povezanost s depresivnim simptomima. Medijatorska analiza, bazirana na multiploj linearnoj regresijskoj analizi i Sobel testu, potvrdila je ulogu perfekcionizma kao parcijalnog medijatora povezanosti vulnerabilnosti i depresivnih simptoma, dok medijatorska uloga ovisnosti o drugima nije potvrđena. Psihijatrijski pacijenti koji postižu visok rezultat na dimenziji narcistične vulnerabilnosti, ali ne i na dimenziji grandioznosti, skloniji su depresivnim stanjima. Nadalje, disfunkcionalni perfekcionizam predstavlja jedan od mehanizama u podlozi odnosa između narcistične vulnerabilnosti i akutne depresivnosti. Rezultati ove studije potencijalno su relevantni u kontekstu predstojećih psihijatrijskih klasifikacijskih sustava te unaprijeđene detekcije i tretmana patološkog narcizma.

SIMPOZIJ / SYMPOSIUM

WORK AND WELL-BEING: CURRENT ISSUES AND CHALLENGES

Convenors:

Darja Maslić Seršić*Department of Psychology, Faculty of Humanities and Social Sciences,
University of Zagreb, Croatia***Jeanette Cleveland***Department of Psychology, Colorado State University, Fort Collins, USA*

Is it possible to balance individual and organizational productivity without harming employee well-being? What is the role of workplace diversities in the process? What an increasing rate of women and older workers brings to the organizations? What are the determinants of successful coping with occupational stress for different individuals? Contemporary answers and future challenges in the area will be addressed through presentation of five empirical studies. Several specific issues will be in the focus of authors from the United States, Ireland, Slovenia, Serbia and Croatia: individual and organizational variables that influence intergenerational differences in work attitudes and experiences, age and gender differences in leadership prototypes, differences between male and female academics in organizational power and well-being, individual and contextual factors that determine individual strategies of coping with occupational stress and relations between individual well-being and organizational citizenship behavior. The implications of the presented results on organizational interventions, selection and career development will be discussed.

PERCEPTIONS OF WORK WITHIN A MULTI-GENERATIONAL WORKFORCE ENHANCED WITHOUT HARMING EMPLOYEE HEALTH AND WELL-BEING

Jeanette Cleveland

Department of Psychology, Colorado State University, Fort Collins, USA

Jean McCarthy

University of Limerick, Ireland

Brandon Young

Colorado State University, Fort Collins, USA

The Baby Boom (Boomers) represents a cohort of Americans born after World War II and growing up in the 1960s and 1970s. This group controls the great majority of the nation's wealth and resources, and is the source for the great majority of leaders, managers, and experienced employees in public and private sector organizations. Discussions of the work experiences, needs, values and capabilities of this generation have largely focused on males, who dominated the workforce at the start of the demographic surge that defines the baby boom. By 2030, however, 54% of the 78 million American Boomers will be women. Because women outlive men by an average of five years, women can expect to live to see a time when 80-90% of women will be in charge of their family's financial affairs. The Boomer women both within the U.S. and globally are among the most educated, historically, most politically active, most active in paid employment, and for the first time historically, simultaneously caring for both their children and aging parents. However, there is some evidence that women tend to leave the workforce faster over age 55 than do men: whether this will affect the future demographics of the working Boomer cohort is difficult to determine. Set against this backdrop, we describe specific individual and organizational variables that influence intergenerational differences in workplace attitudes/experiences with particular focus on employee retention at work. In doing so, we draw on multiple samples from Ireland and the US. We conclude with recommendations for researchers and practitioners on ways to balance individual and organizational productivity without harming employee health and well-being.

IMPLICIT LEADERSHIP THEORIES BY AGE AND GENDER

Edvard Konrad

Faculty of Arts, University of Ljubljana, Slovenia

Modern theories of leadership emphasise cognitive interactions between leaders and followers. Experience shows that the right personality, the correct behaviour or an appropriate situation for leading are not enough; successful leader performance depends to a large extent on how the leader is accepted by his/her followers. To get insight into what kind of leaders are accepted by followers, the implicit leadership theories of followers should be studied. Implicit leadership theories can be considered as cognitive schemata or prototypes that enable a person to categorise the behavior of the leader. In the present study, we hypothesized that the implicit leadership theories vary with age and gender of followers. Data for testing this hypothesis were collected from 256 Slovenian middle managers from three industries within the GLOBE Program. Results show that the differences in the prototypicality rating of 21 leadership behaviours perceived by managers varied more with age than with gender of managers. A different kind of leaders are accepted by older than by younger managers as well by male and female managers. The implications of the results for selection and career development of managers are discussed.

ORGANIZATIONAL POWER AND WELL-BEING AT WORK: SOME DIFFERENCES BETWEEN MEN AND WOMEN EMPLOYED IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Ana Slišković

Department of Psychology, University of Zadar

Darja Maslić Seršić

*Department of Psychology, Faculty of Humanities and
Social Science in Zagreb*

Formal power, which is determined by the position in the organizational hierarchy and by the type of working contract, is positive, but not directly associated with well-being at work. A significant mediator of this relationship is the experience of control in the workplace. Based on the knowledge of traditional gender roles and the underrepresentation of women in leadership positions, it is reasonable to assume that women use the objective position of power to gain control in the workplace in a lower extent. Therefore, it can be expected that the experience of work control in women 1) will show a slower increase with increase in the objective power, 2) on average will be lower, compared to experience of work control in men, and 3) women will ultimately show lower well-being at work than men.

The objective power of employees in higher education institutions is defined primarily through six positions, which are also the steps in research and teaching advancement (assistant, senior assistant, assistant professor, associate professor, full professor, and full professor with tenure). Testing was conducted using an online survey on a sample of 1158 university teachers, of whom 57% were women. Work locus of control, job satisfaction, satisfaction with the organization and psychological well-being were measured by the Pressure Management Inventory (Williams and Cooper, 1998).

Results of two-way ANOVAs, $6(\text{Position}) \times 2(\text{Gender})$, show the expected significant effects of the employees' position on job and organizational satisfaction and psychological well-being, whereby significant gender differences were obtained for organizational satisfaction and psychological well-being. Women reported poorer psychological well-being and were less satisfied with the organization. Women and the teachers in the lower positions on average also reported the lower experience of work control. Obtained results show interactive effects of gender and position on the satisfaction with organization, where the growth of the organizational satisfaction with the growth of formal power in women is less pronounced. These results support the assumption that the lower level of well-being in women in higher education can be partly explained by a lower experience of work control.

THE CONTINUAL TRAINING OF EMPLOYEES RELATED TO THE STRATEGIES FOR OVERCOMING STRESS AT WORK

Jelena Simić and Jelena Rakić-Davidović

Faculty of Management, Novi Sad, Serbia

Tamara Kezić

*Department of Psychology, Faculty of Philosophy,
University of Novi Sad, Serbia*

The aim of this study was to determine the basic life-cycle strategies for overcoming stress among employees and what are the personal traits that influence the selection of the same. Nowadays, there are tendencies for the economic, social changes and rapid social transition to be transformed into the so-called "knowledge society". There is also a need for the introduction of lifelong learning and learning activities throughout their lives with the constant aim of improving knowledge, skills and abilities within a management perspective, as a function of coping with stress. The study group is consisted of 980 employees from the area of Vojvodina. The survey has been dealt with the connection of strategies for stress overcoming - which rely on COPE - Multidimensional inventory of strategies for coping with stress (COPE Inventory, Carver et al. 1989) and (BFI-Big Five Inventory) personality inventory for measuring personal traits based on the "Big five" (John, Donahue and Kentle, 1991, to John and Srivastava, 1999), as well as the influence of the sociological characteristics of those strategies. Measuring instruments for determination of stress-related strategies are subjected to the principal component analysis, which showed that the strategies for overcoming stress among employees are as follows: positive, optimistic attitude, running away from a problem, an active approach in overcoming stress, blockades and reliance on others, while the BFI is reduced to the first principal components. The relations between coping strategies and personality have been determined by a series of multivariate regression analyses. The set of predictors was made of factor scores on the Promax- factor subscale of coping strategies and personality. Social characteristics of respondents, the sector in which they are employed, also proved to be an important way to respond to it.

IT'S NOT IN MY JOB DESCRIPTION – BUT I WILL DO IT ANYWAY! PREDICTORS OF ORGANISATIONAL CITIZENSHIP BEHAVIOR

Boris Popov, Tijana Sretković, Valentina Kalaj,
Nevena Berat and Dragana Jelić

Department of Psychology, Faculty of Philosophy, University of Novi Sad

Organisational citizenship behavior (OCB) is usually defined as “individual behavior that is discretionary, not directly or explicitly recognized by the formal reward system, and that in the aggregate promotes the effective functioning of the organization” (Organ, 1988, p. 4). In previous studies has been shown that OCB correlates well with some attitudes toward the organisation (eg. job satisfaction and commitment), certain task characteristics (e.g. task feedback), and the leadership style (e.g. supportive and transformational leadership).

The main aim of this study was to examine predictors of OCB in the general sample of employees. To address this question, research was conducted on a sample of 480 employees of both sexes (72.3% women), with an average age of 39 years, permanently employed in 18 public and private sector companies from the Autonomous Province of Vojvodina. Respondents filled in the following questionnaires: the Organisational Citizenship Behaviour Self-report Scale, the Positive and Negative Work Experiences Scale, the Work Engagement Scale, a shortened Organisational Commitment Scale, and the Copenhagen Burnout Inventory. Data were analysed using structural equation modeling.

The structural model showed an acceptable fit to the data: $S-B\chi^2(210) = 462.16$, $p < .05$, $NFI = .89$, $NNFI = .91$, $CFI = .93$, $RMSEA = .06$, $SRMR = .06$. It has been shown that organisational commitment and work engagement fully mediated the relationship between positive work experiences and OCB. Moreover, positive work experiences exercised a greater effect on OCB through work engagement, while negative experiences did so through organisational commitment, which proved to be the central mediator in the model. Finally, burnout did not have a direct effect on OCB.

The findings emphasise the importance of positive mental states in organisational behaviour, which is consistent with the Organisational Health Model (Hart & Cooper, 2001). In addition, the results provide a clear framework for organisational interventions aimed at promoting OCB, which consequently leads to greater organisational performance.

321. DANI RAMIRA I
ZORANA BIJASKA

USMENA PRIOPĆENJA ORAL PRESENTATIONS

11. – 13. TRAVNJA 2013.
APRIL 11-13, 2013

THE RELATIONSHIP BETWEEN SUBJECTIVE WELL-BEING AND TIME PERSPECTIVE IN MACEDONIAN CONTEXT

Elena Achkovska Leshkovska and Marija Shterjovska

*Faculty of Philosophy,
Ss. Cyril and Methodius University in Skopje, Macedonia*

Well-being is a core topic of research in the positive psychology, but there are very few investigations that illuminate subjective well-being (SWB) and related concepts in Macedonian cultural context. The aim of this study was to investigate the relationship between time perspective dimensions and subjective well-being among Macedonian university students. ZTPI was distributed to 252 students ranging in age from 18 to 27. The cognitive aspect of subjective well-being was measured with SWLS, while the data for affective aspect of subjective well-being were obtained with PANAS. It has been hypothesized that the more students are Past-Positive, Present-Hedonistic and Future-oriented, they would experience more positive affect and the greater life satisfaction. On the other hand, it has been expected students who are more Past-Negative and Present-Fatalistic oriented to report more negative affective experience and lower life satisfaction. Additionally, we were interested whether time perspective dimensions are significant predictors of SWB, conceptualized as a combination of the presence of satisfaction with life, positive affect, and absence of negative affect. The results generally approved the hypothesis showing that students with sentimental attitude toward past had a more positive affect and satisfaction with life, accompanied with lower negative affect. Also, orientation toward present pleasure was related to more positive affect and satisfaction with life. Participants with dominant Past-Negative perspective were more likely to experience negative affect along with lower level of life satisfaction and positive affect. The fatalistic view of the present was associated with negative affect, while future orientation with satisfaction with life. The findings emphasize the relevance of time perspective styles for the SWB, especially Past-Positive, Past-Negative and Present-Hedonistic, which appeared to be significant predictors in Macedonian context.

PREVALENCIJA, INCIDENCIJA I NEKI KORELATI SEKSUALNOG ZLOSTAVLJANJA DJECE U HRVATSKOJ

Marina Ajduković, Nika Sušac i Miroslav Rajter

*Studijski centar socijalnog rada,
Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska*

Seksualno zlostavljanje djece istraživano je u velikom broju međunarodnih studija, no u Hrvatskoj do sada nisu objavljivani epidemiološki podaci koji se odnose na nacionalno reprezentativne uzorke. Istraživanje provedeno u okviru projekta BECAN ispitivalo je, među ostalim, seksualno zlostavljanje koje su djeca doživjela u životu te tijekom proteklih godinu dana. Cilj ovog rada je ispitati dobne i spolne razlike u incidenciji i prevalenciji seksualnog zlostavljanja djece te njegovu povezanost s drugim oblicima nasilja prisutnim u djetetovom životu i određenim obilježjima djeteta. U istraživanju je korišten dvo-etapni probabilistički uzorak djece koja pohađaju 5. (n=1223) i 7. razred (n=1188) osnovne te 2. razred srednje škole (n=1233). Instrumentarij se sastojao od socio-demografskih pitanja, Upitnika vršnjačkog nasilja i modificirane verzije upitnika ISPCAN Child Abuse Screening Tool - Children's Version, koja sadrži 5 pitanja o doživljenom seksualnom zlostavljanju. Rezultati su pokazali kako je 10.8% djece tijekom života doživjelo neki oblik seksualne viktimizacije, dok ih je 7.7% to doživjelo tijekom prošle godine. Pritom su kod starije djece i prevalencija (4.8%, 10.7% i 16.5% za pojedine dobne skupine) i incidencija seksualnog zlostavljanja (3.7%, 8.1% i 11.1%) značajno veće nego kod mlađih sudionika. Spolne razlike dobivene su samo kod starijih sudionika i kada se radilo o seksualnom zlostavljanju koje ne uključuje fizički kontakt te takve oblike nasilja u većoj mjeri doživljavaju djevojčice. Kod djece koja su doživjela seksualno nasilje veća je prevalencija i incidencija doživljenog zlostavljanja u obitelji. Ta djeca također češće i doživljavaju i čine vršnjačko nasilje, imaju veći broj izostanaka iz škole, niži prosjek ocjena i češće koriste različite komunikacijske servise na Internetu. Prikazani podaci će biti raspravljeni u kontekstu rezultata ranijih istraživanja te učinaka višestruke viktimizacije.

SELF-REGULATION, SELF-DETERMINED MOTIVATION AND PROCRASTINATION AMONG STUDENTS

Violeta Arnaudova

*Department of Psychology, Faculty of Philosophy,
Ss. Cyril and Methodius University in Skopje, Macedonia*

This study investigates the connection between self-regulation, self-determined motivation and procrastination among students. Self-regulation is the ability to develop, implement and flexibly maintain planned behaviour in order to achieve one's goals. Self-determined motivation refers to the degree of autonomy for the involvement in different activities. Procrastination refers to the phenomenon of delaying the execution of the tasks which one intends to commit. We expected that people who have higher level of self-regulation and more autonomous motivation (intrinsic motivation), rarely procrastinate. The purpose of this research is to determine the degree to which self-regulation factors and the various types of self-determined motivation can be important predictors of the procrastination among students. The research was conducted on 268 students from the Faculty of Philosophy and Mechanics at St. Cyril and Methodius University in Skopje. The instruments used in the research were: Self-Regulation Questionnaire (Brown, Miller & Lawendowski, 1999), Global Motivation Scale (Guay, Mageau & Vallerand, 2003) and Avoidance Reaction Scale (Guay, Mageau & Vallerand, 2003). The data were processed by multiple linear regression. The results demonstrate that the multiple regression coefficient is significant ($R=.590$, $p<.01$). Significant predictors of procrastination are: self-regulation, intrinsic motivation towards knowledge and extrinsic motivation - external regulation. Self-regulation is the most significant predictor variable ($\beta=-0.414$, $p<.01$). Significant predictors are also the variables extrinsic motivation - external regulation ($\beta=0.452$, $p<.05$) and intrinsic motivation towards knowledge ($\beta=-0.492$, $p<.05$). The other types of self-determined motivation were not proved to be significant predictors of procrastination.

RELIGIOZNOST, SEKSUALNOST I RODNE RAZLIKE U ZADOVOLJSTVU ŽIVOTOM ADOLESCENATA

Petar Bezinović

*Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja,
Institut za društvena istraživanja, Zagreb, Hrvatska*

Cilj istraživanja bio je ispitati odnose između zadovoljstva životom, religioznosti i seksualnog ponašanja kod adolescenata te provjeriti hipotezu o religioznosti kao učinkovitom preventivnom čimbeniku rizičnih seksualnih ponašanja. Podaci su prikupljeni upitnikom za ispitivanje rizičnih ponašanja mladih (Kako si?, Bezinović, 2001). Analizirani su odgovori sudionika od 17 do 19 godina - 1.128 djevojaka i 1.087 mladića, učenika srednjih škola u Primorsko-goranskoj, Istarskoj i Dubrovačko-neretvanskoj županiji. Rezultati pokazuju da generalno ne postoje značajne razlike u zadovoljstvu životom djevojaka i mladića, no one postoje između podgrupa s obzirom na religioznost i seksualnost koje se razlikuju među regijama. Postotak uvjerenih vjernika varira od 24.3% (mladići u Istri) do 46.5% (djevojke u DNŽ), a nereligioznih od 12.2% (djevojke u DNŽ) do 41% (mladići u Istri). Postotak mladih koji su imali potpune spolne odnose kreće se u rasponu od 46.7% (djevojke u DNŽ) do 66.5% (mladići u DNŽ). Značajne su razlike u seksualnim iskustvima religioznih i nereligioznih djevojaka. Uvjerenih je vjernica koje su imale potpune spolne odnose 47.5%, a njih 19.5% je imalo odnose s dva ili više partnera. Kod nereligioznih djevojaka 61% ih je imalo spolne odnose, pri čemu 35.3% s dva ili više partnera. Ti su brojevi veći kod mladića, no razlike nisu značajne s obzirom na religioznost. U prosjeku je 63% mladića seksualno aktivno, pri čemu ih je 41.8% imalo odnose s dvije ili više partnerica. Najvišu razinu zadovoljstva životom iskazuju religiozne djevojke s jednim seksualnim partnerom, a najnižu nereligiozne koje nisu imale seksualnih iskustava. Kod mladića najviše zadovoljstva životom iskazuju i religiozni i nereligiozni koji su imali seksualna iskustva s dvije ili više partnerica. Najnezadovoljniji su nereligiozni mladići bez seksualnih iskustava. Religioznost se očito u ispitanim regijama ne javlja kao adekvatan preventivni čimbenik potencijalno rizičnih seksualnih ponašanja mladih.

NEUROPSIHOLOŠKI PROFIL DJECE S CEREBRALNOM PARALIZOM U NEPSY TESTU

Snježana Bilać, Tatjana Puljiz i Lidija Sajfert

*Specijalna bolnica za zaštitu djece s
neurorazvojnim i motoričkim smetnjama, Zagreb, Hrvatska*

Cerebralna paraliza je oštećenje motorike nastalo uslijed ranog oštećenja nezrelog mozga kao posljedica nepovoljnih perinatalnih zbivanja. Cilj rada je prikazati neuropsihološki profil djece s cerebralnom paralizom u usporedbi s normativnom uzorkom u NEPSY bateriji: Razvojnou neuropsihološkom ispitivanju. Osim u području senzomotorike, očekuju se teškoće u funkcioniranju i u ostalim neuropsihološkim područjima (pažnja/izvršne funkcije, jezik, vidno-prostorna funkcija i pamćenje i učenje). Ispitano je 40 djece uredne inteligencije u dobi od 5 - 12 godina s blažim oblikom cerebralne paralize (hemipareza ili dipareza). Primijenjen je osnovni dio baterije (13 testova, osim Fonološkog procesiranja), a rezultati su prikazani po područjima i pojedinim testovima. Najniži rezultati dobiveni su u području senzomotorike (Tapkanje prstima, Imitacija položaja ruke i Vidno-motorička preciznost) i vidno-prostorne funkcije (Precrtavanje oblika i Strelice). Sniženi rezultati u odnosu na normativne nađeni su u pojedinačnim testovima i u ostalim područjima (Vidna pažnja, Razumijevanje naloga, Pamćenje lica) koji zahvaćaju funkcije vidnog usmjeravanja, percepcije prostornih odnosa i vidnog pamćenja. Raspršenje rezultata u pojedinim testovima je veliko, od izrazitih deficita do iznadprosječnih rezultata. Rezultati su interpretirani prema modelu razvojne neuropsihologije. Oštećenje središnjeg živčanog sustava ima posljedice za sve funkcionalne sustave pa je u dijagnostici djeteta s cerebralnom paralizom psiholog dio multidisciplinarnog tima. Posljedice za pojedino dijete su individualne unatoč ustanovljenim tipičnim deficitima za skupinu djece s istom dijagnozom. Postavljena je perspektiva za razvoj psihologije u ovom području u smislu kompletne neuropsihologijske dijagnostike, ali i rehabilitacije.

SOME PSYCHOMETRIC PROPERTIES OF SERBIAN VERSION OF LIWC

Jovana Bjekić

Institute for Medical Research, University of Belgrade, Serbia

Marko Živanović

*Department of Psychology, Faculty of Philosophy,
University of Belgrade, Serbia*

Automatic text analysis is a methodological approach in the research of individual differences in verbal production, which provides a quantitative data on the stylistic, psychological and thematic characteristics of verbal output, indicating specificities of the manifested linguistic style. LIWC (Linguistic Inquiry and Word Count) is widely used word-level content analysis software. It was used to assess linguistic style in a large number of studies in the fields of clinical, social and personality psychology, and it is adapted for text analysis in 11 different languages. The aim of this research is to provide data on psychometric properties of newly constructed Serbian adaptation of LIWC software (LIWCser). The sample of the texts consisted of 384 texts in Serbian and 141 texts in English. It included scientific paper abstracts, newspaper articles, movie subtitles, short stories and essays written by students. Comparative analysis of Serbian and English version of the software demonstrated high level of equivalence ($ICCm=.70$). Moreover, equivalence proved to be relatively stable across different text samples (scientific articles $ICCm=.69$, movie subtitles $ICCm=.71$ and newspaper articles average $ICCm=.75$). Average coverage of the texts with LIWCser dictionary was 70%, with the little variability across different types of texts. These results indicate that LIWCser enables comprehensive text analysis, which provides reliable data about the individual differences in verbal production. Therefore, LIWCser can be a useful tool for data collection in different fields of psychology.

INTERESTS, UNCERTAINTY AVOIDANCE, PERSONALITY AND CAREER DECISION MAKING DIFFICULTIES AMONG SECONDARY SCHOOL STUDENTS

Biljana Blazhevaska–Stoilkovska and Orhideja Shurbanovska

*Institute of Psychology, Faculty of Philosophy,
Ss Cyril and Methodius University in Skopje, Macedonia*

This study examined the prediction of career decision making difficulties on the basis of interests' consistency, uncertainty avoidance and personality dimensions among 235 fourth class students in seven secondary schools (111 male and 124 female). Career Decision Making Difficulties Questionnaire, Self Directed Search, Uncertainty Avoidance Test and NEO-PI-R were applied for assessment of research variables. Six hierarchical multiple regression analyses were conducted, separately for male and female students. The results revealed that, among male students, uncertainty avoidance significantly accounted for 16.5% of the variance in lack of career choice readiness; interests' consistency explained significant 3.7% in the variance of lack of information; this variable together with personality dimensions explained significant 13.7% in the variance of inconsistent information. Lack of readiness was positively associated with uncertainty avoidance ($\beta=.364$; $p=.000$); lack of information positively correlated to extraversion ($\beta=.202$; $p=.044$); inconsistent information was positively related to neuroticism ($\beta=.205$; $p=.047$) and to extraversion ($\beta=.197$; $p=.046$). The findings showed that, among female students, uncertainty avoidance and personality dimensions significantly accounted for 21.9% of the variance in lack of career choice readiness; 16% in the variance in lack of information are explained by interests' consistency and personality dimensions; personality dimensions accounted for 14.8% in the variance of inconsistent information. Lack of career choice readiness was positively associated with neuroticism ($\beta=.370$; $p=.000$); positive correlation was found between neuroticism and lack of information ($\beta=.337$; $p=.000$) and negative correlation between openness and lack of information ($\beta=.190$; $p=.049$); inconsistent information was positively related to neuroticism ($\beta=.385$; $p=.000$) and extraversion ($\beta=.191$; $p=.028$), while negatively to openness ($\beta=.186$; $p=.049$).

NEW SCALE FOR MEASURING BEHAVIOURS OF FACEBOOK USERS: FACEBOOK BEHAVIOURS QUESTIONNAIRE (FBQ)

Bojana Bodroža

Institute for Educational Research, Belgrade, Serbia

Tamara Jovanović

*Department of Geography, Tourism and Hotel Management,
Faculty of Sciences, University of Novi Sad, Serbia*

Psychological aspects of social networking sites (SNS) have become widely popular scientific topic. Facebook (FB) is by far the most popular and predominant SNS in Serbia, but also worldwide. Yet, review of the literature in the field shows lack of questionnaires for systematic and comprehensive measurement of behaviours on FB. The aim of this study was to construct an instrument for measurement of FB behaviours and to analyze its latent structure. Facebook Behaviours Questionnaire (FBQ) was constructed based on previous version of Social Networking Behaviour questionnaire (Bodroža, Popov & Poljak, 2009), and was complemented by items that covered additional relevant FB behaviours. FBQ contained 82 items and was administered online to 804 FB users. Factor analysis with maximum likelihood extraction method, Promax rotation, and parallel analysis criterion, suggested seven factor solution. Factors were interpreted as follows: 1) Compensatory use of FB - feeling that individual can be the better person on FB than in "real" life; 2) Self-presentation on FB - tendency to present oneself in idealized fashion in order to make good impression on others; 3) Socializing and seeking sexual partners through FB - use of FB to find new friends and intimate or sexual partners; 4) FB addiction - including typical symptoms of internet addiction, but related to FB context; 5) Gaming on FB - preference for playing games on FB; 6) Virtual identity - experiencing FB profile as a medium for transmitting information about oneself to others; and 7) Negative attitude towards FB - perception of FB as fraudulent, sterile and full of pretence. Reliability of all except two subscales - Virtual self and Negative attitude towards FB, is satisfactory. FBQ proved to be useful instrument for measurement of behaviours of FB users. The directions for improvement of the instrument will be discussed. Acknowledgement: Research is supported by MESTD of R Serbia (projects No 179034, 47008 and 176020).

UTJECAJ ŽIVOTNIH DOGAĐAJA NA STABILNOST POZITIVNIH OČEKIVANJA

Dragana Brdarić i Veljko Jovanović

Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, Srbija

Sonja Vukobrat-Ivković

Fakultet za menadžment, Novi Sad, Srbija

Većina modela pozitivnih očekivanja pretpostavlja da pozitivna očekivanja predstavljaju relativno stabilne karakteristike ličnosti (Carver & Scheier, 1998; Schwarzer, 1994). Međutim, postoji mali broj istraživanja koja su provjeravala ovu pretpostavku. Osnovni cilj ovog istraživanja je bio ispitivanje utjecaja pozitivnih i negativnih životnih događaja na stabilnost optimizma i samoeфикаsnosti. Uzorak je činilo 854 sudionika, studenata Univerziteta u Novom Sadu, prosječne starosti 20 godina. U prvom mjerenju primijenjene su skale za procjenu optimizma (POSO-E; Schweizer & Koch, 2001) i samoeфикаsnosti (GSE; Schwarzer & Jerusalem, 1995), a šest mjeseci nakon toga ček-lista životnih događaja koja se odnosila na događaje u prethodnih šest mjeseci (CLLE; Gavrilov-Jerković, Žuljević, Jovanović, & Brdarić, 2012) te ponovo skale optimizma i samoeфикаsnosti. Rezultati su obrađeni hijerarhijskom regresijskom analizom kojom je provjerena moderatorska uloga snage i broja životnih događaja na stabilnost optimizma i samoeфикаsnosti. Nalazi ovog istraživanja govore o stabilnosti samoeфикаsnosti tijekom šest mjeseci, odnosno o tome da životni događaji nisu utjecali na njenu promjenu. Za razliku od samoeфикаsnosti, rezultati pokazuju da na razinu optimizma utječe i broj pozitivnih i broj negativnih događaja. Naime, kod sudionika koji su u prvom mjerenju imali visok nivo optimizma, veći broj negativnih događaja je utjecao na smanjenje razine optimizma u drugom mjerenju. S druge strane, kod sudionika s niskim optimizmom zabilježenim u prvom mjerenju, veći broj pozitivnih životnih događaja je vodio povećanju optimizma u drugom mjerenju. U radu će biti diskutirane implikacije istraživanja čiji rezultati nisu u potpunosti u skladu s teorijama dispozicijskog optimizma i atribucijskih stilova.

PROMJENE U ŠKOLSKOM USPJEHU I KONFLIKTIMA S RODITELJIMA U RANOJ ADOLESCENCIJI

Irma Brković

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Melita Puklek Levpušček

Department of Psychology, Faculty of Arts, University of Ljubljana, Slovenia

Gordana Keresteš

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Promjene u školskom uspjehu i sve učestaliji konflikti djece i roditelja ubrajaju se u najistaknutije promjene u ranoj adolescenciji. Cilj ovog istraživanja bio je provjeriti kako se u razdoblju od 4. do 8. razreda osnovne škole mijenjaju školske ocjene i učestalost konflikata roditelj-dijete u različitim područjima (škola i učenje, provođenje slobodnog vremena, obavljanje kućanskih poslova, moralna pitanja), jesu li te promjene linearne ili su više izražene u nekim dijelovima tog razdoblja te razlikuju li se obrasci ovih promjena za dječake i djevojčice. Primjenom kohortno-sekvencijalnog nacrtu istraživanja s tri točke mjerenja pratili smo 851 dijete i njihove roditelje. Primjena longitudinalnih višerazinskih analiza omogućila je utvrđivanje parametara razvojnih promjena u petogodišnjem razdoblju te spolnih razlika u obliku i nagibu razvojnih krivulja. Utvrđeno je da se školske ocjene značajno smanjuju. To smanjenje najveće je između 4. i 5. razreda, a sa svakom sljedećom godinom postaje sve manje, iako ostaje značajno sve do 8. razreda. Djevojčice kontinuirano imaju bolje ocjene i manji stupanj smanjenja ocjena nego dječaci. Učestalost konflikata djece i roditelja vezanih uz školu i učenje se u razdoblju od 4. do 8. razreda linearno povećava, pri čemu je taj porast veći za dječake nego za djevojčice. Konflikti oko tema vezanih za kućne poslove i obiteljski život, provođenje slobodnog vremena i moralna pitanja se također značajno povećavaju, ali podjednako za dječake i djevojčice. Analiza općih spolnih razlika pokazuje da su konflikti djece i roditelja oko kućnih poslova učestaliji s djevojčicama, a oko tema vezanih uz školu i moralnih tema s dječacima. Učestalost konflikata vezanih uz provođenje slobodnog vremena podjednaka je za djecu oba spola. Rezultati sugeriraju da je razdoblje rane adolescencije obilježeno nizom promjena u kvaliteti funkcioniranja adolescenata u obitelji i školi te pokazuju razlike u razvoju dječaka i djevojčica.

KARAKTERISTIKE PROCESA DONOŠENJA ODLUKA O STUDIRANJU I DETERMINANTE ZADOVOLJSTVA ODABRANIM STUDIJEM

Andreja Bubić

Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu, Hrvatska

U životu svakog pojedinca, odabir studija i buduće karijere predstavlja jednu od najvažnijih odluka koja u pravilu ima dugoročne posljedice, a donosi se u relativno ranoj dobi i uvjetima velike nesigurnosti. Na donošenje te odluke utječe veliki broj čimbenika koji uključuju užu socijalnu okolinu i šire društveno okruženje pojedinca, njegove materijalne mogućnosti, osobne sklonosti i interese, sposobnosti, kao i stilove i strategije koje koristi u procesu prosuđivanja i donošenja odluka. S obzirom na postojanje tek manjeg broja istraživanja kojima se ispituje proces odabira budućeg studija i karijere, ovo istraživanje provedeno je s ciljem ispitivanja procesa donošenja odluka i zadovoljstva odabirom fakulteta, kao i utjecaja osobnih stilova i strategija odlučivanja na zadovoljstvo donesenom odlukom. U tu svrhu među studentima diplomskih studija različitih studijskih usmjerenja primijenjeno je nekoliko instrumenata za ispitivanje osobnih stilova i strategija donošenja odluka kao i kratak upitnik u okviru kojeg su sudionici opisali proces odabira željenog studija procjenjujući, među ostalim, i osobnu sigurnost u procesu odlučivanja te zadovoljstvo donesenom odlukom dva mjeseca nakon donošenja odluke i u trenutku provedbe istraživanja. Dobiveni rezultati pokazuju da su studenti prilikom razmatranja dugoročnih mogućnosti nakon srednje škole najčešće razmišljali o dvije ili tri različite opcije. Iako su nakon donošenja odluke bili poprilično zadovoljni odabranom opcijom, postoji trend smanjenja zadovoljstva donesenom odlukom tijekom vremena. S tim je zadovoljstvom povezan osjećaj sigurnosti u donesenu odluku u trenutku biranja studija, kao i manja sklonost razmišljanju o mogućim ishodima drugačijih odluka i žaljenju zbog odabranog ishoda. Sigurnost i zadovoljstvo donesenim odlukama mogu se dovesti u vezu i s individualnim razlikama u stilovima i strategijama odlučivanja, prije svega općoj sklonosti odgađanju odluka i sklonosti žaljenju nakon odabira.

VAŽNOST PSIHOLOŠKIH POTREBA ZA ZADOVOLJSTVO ŽIVOTOM U RAZLIČITOJ DOBI

Ana Butković i Jasmina Tomas

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Ana Marija Španić

Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba, Zagreb, Hrvatska

Tena Vukasović i Denis Bratko

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Prema teoriji samodeterminacije psihološke potrebe za autonomijom, povezanošću i kompetencijom su bazični konstrukti koji objašnjavaju mnoge važne životne ishode. Ovim istraživanjem smo željeli ispitati u kojem mjeri zadovoljenje psiholoških potreba za autonomijom, povezanošću i kompetencijom objašnjava zadovoljstvo životom i postoje li razlike u postotku objašnjene varijance zadovoljstva životom ili u značajnosti pojedinih potreba kao prediktora s obzirom na razdoblje života. Podaci o zadovoljenju psiholoških potreba i zadovoljstvu životom prikupljeni su na uzorcima srednjoškolaca ($N=219$, $M_{dob}=15.74$, $SD=0.45$), studenata ($N=197$, $M_{dob}=23.14$, $SD=0.81$) i odraslih ($N=182$, $M_{dob}=40.19$, $SD=3.42$). U uzorku srednjoškolaca i studenata se potreba za autonomijom pokazala zadovoljenijom nego u uzorku odraslih, a potreba za povezanošću je bila najviše zadovoljena u uzorku srednjoškolaca, zatim u uzorku studenata, a najmanje u uzorku odraslih. Zadovoljenje psiholoških potreba je u sva tri dobna uzorka značajno objašnjavalo varijancu zadovoljstva životom. Postotak objašnjene varijance zadovoljstva životom je bio statistički značajno veći u uzorku odraslih nego srednjoškolaca (49% nasuprot 26%). Potreba za autonomijom je bila značajni prediktor u sva tri uzorka, potreba za povezanošću samo u uzorku odraslih, a potreba za kompetencijom u uzorku srednjoškolaca i studenata. Razlike u značajnosti zadovoljenja potrebe za povezanošću i potrebe za kompetencijom kao prediktora zadovoljstva životom su bile statistički značajne. Dobiveni rezultati bit će raspravljani u kontekstu teorije samodeterminacije.

FAMILIES OF CHILDREN WITH INTELLECTUAL DISABILITY

Blanka Colnerič and Maja Zupančič

Faculty of Arts, University of Ljubljana, Slovenia

Recent studies have emphasized a higher level of parental stress in parents of children with intellectual disabilities (ID) who experience an extended child care compared to parents of normative children. In the present study, 100 Slovenian parents (mothers and fathers separately) of children with different etiology and level of ID (Mage=7 years) reported on their parental stress using measures of general parental stress (Abidin, 1995) and specific stress related to child disability (Friedrich et al., 1983). Both parents also provided views on the quality of their children's sibling relationships (SR), using the PEPC-SRQ (Kramer, 2001). Parent-perceived warmth, conflicts and rivalry/competition in SR were considered, and both children's (the child with ID and his/her older sibling) personality was assessed using the Inventory of Child Individual Differences – Short (Slobodskaya & Zupančič, 2010). Mothers and fathers strongly agreed in their ratings of children's personality and SR; the levels of self-perceived parental stress were similar in mothers and fathers who both reported on significantly higher levels of stress compared to the parents of normative children (N=110). In the families of children with ID, general and specific stress was substantially correlated, and the aggregate stress-score was predicted by children's personality (directly and indirectly through SR). Demographic variables did not play an important role in predicting SR, whereas parental ratings of both siblings' personality were associated with parent-perceived SR dimensions. Those links appear more consistent for negative than positive aspects of SR. Personality of child with ID contributed somewhat more to the quality of relationships than individual characteristics of the older child. Our analyses demonstrated that disagreeableness of both children (especially in the child with ID) significantly predicts the quality of SR, which is further predictive for parental stress.

PROFESIONALNA ZRELOST UČENIKA OSNOVNIH ŠKOLA I NJEZIN ODNOS S DIFERENCIRANOSTI I KONZISTENTNOSTI PROFESIONALNIH INTERESA

Iva Černja

Zagreb, Hrvatska

Toni Babarović i Iva Šverko

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Profesionalna zrelost je spremnost pojedinca za donošenje dobro informiranih, dobno prikladnih profesionalnih odluka. Ona predstavlja mjeru u kojoj je pojedinac sposoban samostalno donijeti odluke o svojoj karijeri, prikladne za njegovu dob. Cilj ovog rada je utvrditi povezanost profesionalne zrelosti učenika viših razreda osnovnih škola sa sekundarnim konstruktima Hollandove teorije - diferenciranosti i konzistentnosti profesionalnih interesa. Testirana je teorijska pretpostavka da su diferenciranost i konzistentnost profesionalnih interesa, jednako kao i profesionalna zrelost, mjere stupnja profesionalnog razvoja. Na uzorku učenika, petih, šestih, sedmih i osmih razreda oba spola (N=528) primijenjen je Test informiranosti o zanimanjima (TIZ), koji mjeri kognitivnu komponentu profesionalne zrelosti. Kao mjera RIASEC tipova interesa primijenjen je Slikovno-opisni upitnik interesa (SLOPI), koji predstavlja mjeru interesa namijenjenu mlađoj populaciji. Na temelju rezultata Slikovno-opisnog upitnika interesa, izvedene su višestruke operacionalizacije konstrukta diferenciranosti i konzistentnosti profesionalnih interesa. Dobiveni rezultati pokazuju blagu povezanost profesionalne zrelosti s diferenciranosti profesionalnih interesa, dok hipoteza o postojanju povezanosti profesionalne zrelosti i konzistentnosti profesionalnih interesa nije potvrđena. U istraživanju su utvrđene i neke spolne razlike u odnosu između profesionalne zrelosti i navedenih pokazatelja strukture interesa. Diferenciranost profesionalnih interesa s profesionalnom zrelosti niže je povezana u uzroku učenika, nego u uzorku učenika. Na osnovi rezultata, zaključeno je da je ispitivanje profesionalne zrelosti nužan aspekt profesionalnog savjetovanja u osnovnim školama, jer ni profili interesa ni mjere njihove strukturiranosti ne pružaju dovoljno informacija o stupnju profesionalnog razvoja učenika.

SAMOPOIMANJE, NAVIKE ČITANJA I ŠKOLSKI USPJEH UČENIKA S POSEBNIM EDUKACIJSKIM POTREBAMA

Ivana Delač

Osnovna škola Josipa Zorića, Dugo Selo, Hrvatska

Marijana Kozarić Ciković

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Zagreb, Hrvatska

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati razlike među učenicima sedmih i osmih razreda s posebnim edukacijskim potrebama i onima bez njih, u samopoimanju, varijablama vezanim uz čitanje i školskom uspjehu. Sudionici ovog istraživanja bili su učenici OŠ Josipa Zorića, OŠ Stjepan Radić, OŠ Rugvica, OŠ Retkovec, OŠ Sesevetska Sela i OŠ Sesevetski Kraljevec (N=139 učenika, od čega 75 učenika sedmih razreda i 64 učenika osmih razreda), pri čemu je učenika s posebnim edukacijskim potrebama bilo 72 (od čega 41 ima rješenje o primjerenom obliku školovanja.) Učenici s posebnim edukacijskim potrebama smatraju se manje akademski kompetentnima, manje prihvaćenima od strane vršnjaka, manje su zadovoljni svojim ponašanjem te su općenito manje zadovoljni sobom i svojim životom od učenika koji nemaju posebne edukacijske potrebe. Manje vole čitati i manje su uvjereni da dobro čitaju, a postižu i slabiji školski uspjeh. Razlike postoje i ovisno o tome školuju li se učenici s posebnim edukacijskim potrebama uz rješenje o primjerenom obliku školovanja ili bez njega (učenici koji nemaju posebne edukacijske potrebe zadovoljniji su regulacijom svog ponašanja, sobom kao osobom i općenito svojim životom od učenika s posebnim edukacijskim potrebama koji nemaju rješenje o primjerenom obliku školovanja). Razlikuju se i na varijablama sklonosti prema čitanju (učenici bez posebnih edukacijskih potreba vole čitati značajno više od učenika koji imaju posebne edukacijske potrebe ali nemaju rješenje) i uvjerenja o kvaliteti vlastitog čitanja (isti odnos, s tim da učenici koji se školuju bez rješenja procjenjuju svoju uspješnost u čitanju značajno slabijom od učenika koji nemaju posebne edukacijske potrebe). Iz ovih je nalaza vidljivo da posjedovanje rješenja o primjerenom obliku školovanja, zbog individualiziranih postupaka koje su učitelji obvezni primjenjivati prema učenicima s rješenjem, ima učinak na rezultat na dijelu ispitivanih varijabli te se time potvrđuje njegova svrhovitost u praksi.

POVEZANOST UČESTALOSTI I PROCJENE PRIMJERENOSTI RODITELJSKIH POSTUPAKA MAJKI ŠESTOGODIŠNJAKA

Eva Anđela Delale i Katarina Maček

*Studijski centar socijalnog rada,
Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska*

Cilj istraživanja bio je utvrditi povezanost učestalosti korektivnih odgojnih postupaka majki šestogodišnjaka i njihove procjene primjerenosti korištenja korektivnih odgojnih postupaka kod izrazito neprimjerenog ponašanja djece. Korektivni odgojni postupci odnose se na roditeljske reakcije na neprimjereno ponašanje djece s namjerom da se ono ispravi, a u ovom istraživanju uključuju postupke kažnjavanja (tjelesno kažnjavanje i psihološku agresiju) i alternative kažnjavanju (postupke objašnjavanja, nagrađivanja i nadzora djeteta). Na prigodnom uzorku majki šestogodišnjaka (N=329) utvrđena je statistički značajna pozitivna povezanost između učestalosti korištenja odgojnih postupaka kažnjavanja, kao i alternativa kažnjavanju majki šestogodišnjaka i njihove procjene primjerenosti korištenja tih odgojnih postupaka. Ako majke određeni postupak procjenjuju primjerenijim, češće ga koriste i obrnuto, pri čemu je veća povezanost kod alternativa kažnjavaju nego kod kažnjavanja. Kod postupaka kažnjavanja, veća je povezanost za psihološku agresiju nego za tjelesno kažnjavanje, dok je kod postupaka koji se odnose na alternative kažnjavanju najmanja i niska pozitivna povezanost utvrđena za postupke objašnjavanja, odnosno podučavanja djeteta. Dobiveni rezultati komentirani su u skladu s teorijskim pretpostavkama te pretpostavkama vezanim uz socijalno poželjno odgovaranje sudionica istraživanja.

MODERATORSKI I MEDIJATORSKI EFEKT MAČIZMA U ODNOSU AGRESIVNOSTI I SKLONOSTI FIZIČKOM NASILJU

**Bojana Dinić, Snežana Smederevac, Petar Čolović,
Željka Nikolašević, Milan Jordanov i Selka Sadiković**

Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, Srbija

Iz pozicije kognitivnih modela agresije, uvjerenja koja se odnose na podržavanje nasilja predstavljaju medijator u odnosu između individualnih karakteristika i različitih oblika agresije i nasilja. Jedna grupa ovih uvjerenja je karakterističnija za muški spol i odnosi se na stereotipno viđenje uloge muškarca po kojem je poželjno da muškarac bude nasilan, odražavajući na taj način svoju snagu i asertivnost tj. sliku "mačo-muškarca". U ovom radu se postavlja pitanje ima li mačizam ulogu medijatora ili moderatora, ili oba u odnosu između agresivnosti i fizičkog nasilja. Naime, je li povezanost agresivnosti i fizičkog nasilja općenita, ili se javlja samo u slučaju osoba koje imaju izraženija uvjerenja o podržavanju nasilja? Uzorak je činilo 609 muškaraca iz opće populacije kojima je dana skala Fizičkog nasilja iz UPNA (Kodžopeljić i sur., 2011), upitnik agresivnosti AODH (Dinić, Smederevac i Mitrović, 2011) i skala Mačizma iz MVQ (Walker, 2005). Primijenjena je hijerarhijska regresijska analiza, pri čemu je u prvom koraku uveden prediktor agresivnost, u drugom moderator mačizam, i u trećem interakcija odnosno proizvod agresivnosti i mačizma, dok je kriterij bio fizičko nasilje. Rezultati pokazuju da postoji značajan doprinos predikciji u svakom koraku, pri čemu su postoci objašnjene varijance kriterija redom 14.6, 23.8 i 28.9. U drugom koraku se uvođenjem mačizma smanjuje doprinos agresivnosti (s .38 na .22), a u trećem koraku se smanjuje i doprinos mačizma (s .35 na .20). Ova promjena u intenzitetu predikcije ukazuje na potencijalni medijatorski efekt mačizma, a značajni doprinos interakcije agresivnosti i mačizma na potencijalni moderatorski efekt. Da bi se detaljnije ispitala moderacija, uzorak je podijeljen na one s nižim i višim mačizmom (po medijanu) pa je analiza ponovljena na poduzorcima. Rezultati pokazuju da u poduzorku ispitanika s niže izraženim mačizmom, nije ostvarena značajna predikcija ni u jednom koraku analize, dok je predikcija značajna u svakom koraku na poduzorku ispitanika s izraženijim mačizmom, pri čemu postoci objašnjene varijance iznose redom 20, 27.5 i 32.6. Isti obrazac promjena doprinosa je primijećen kao i na cijelom uzorku stoga se može zaključiti da mačizam ostvaruje kako medijatorski, tako i moderatorski efekt na odnos agresivnosti i fizičkog nasilja.

IGRANJE NASILNIH VIDEOIGARA I AGRESIVNO PONAŠANJE DJECE

Nikolina Dražić-Celić

OŠ Petra Krešimira IV., Šibenik, Hrvatska

Toni Babarović

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Cilj je istraživanja bio utvrditi povezanost izloženosti nasilnim videoigrama i agresivnog ponašanja djece. Povezanost je promatrana u dobnim skupinama djece u latenciji i ranih adolescenata te dječaka i djevojčica. Ispitivanje je provedeno na uzorku od 300 učenika (165 djevojčica i 135 dječaka) šibenskih osnovnih škola od drugog do osmog razreda. Razina agresivnosti u djece utvrđena je Skalama direktne i indirektno agresivnosti (DIAS – Direct and Indirect Aggression Scales) kojima se mjeri opća, fizička, verbalna i indirektna agresivnost. Dječja je agresivnost procjenjivana od strane djece, vršnjaka u razredu, učitelja i roditelja. Anketnim upitnikom ispitana je razina izloženosti agresivnom sadržaju kroz video igre, a razina agresivnosti pojedinih igara procjenjivana je od strane djece i stručnjaka. Utvrđeno je da su dječaci općenito agresivniji od djevojčica te da se to manifestira najviše u fizičkoj i verbalnoj agresivnosti. Dječaci su u odnosu na djevojčice i izloženiji agresivnom sadržaju u videoigrama. Na nivou cijelog uzorka utvrđena je umjerena povezanost izloženosti agresivnim sadržajima putem videoigara i opće agresivnosti, no ta povezanost nije jednaka za oba spola niti za sve tipove agresivnosti. Kod dječaka je dobivena značajna povezanost između izloženosti agresivnom sadržaju i fizičke te verbalne agresivnosti, dok kod djevojčica nije pronađena povezanost između izloženosti agresivnim videoigrama i agresivnog ponašanja. Promatrana povezanost je uglavnom stabilna s obzirom na dob djece, a manje se razlike očituju u nešto višoj povezanosti igranja agresivnih videoigara i fizičke agresivnosti u skupini adolescenata.

PROCJENA POTREBA STUDENATA ZA PODRŠKOM TIJEKOM STUDIRANJA

Deniza Drusany

*Rektorat,
Sveučilište u Zagrebu,
Hrvatska*

Marina Ajduković

*Studijski centar socijalnog rada,
Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu,
Hrvatska*

Blaženka Divjak

*Rektorat,
Sveučilište u Zagrebu,
Hrvatska*

Nataša Jokić-Begić

*Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet,
Sveučilište u Zagrebu,
Hrvatska*

Valentina Kranželić

*Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet,
Sveučilište u Zagrebu,
Hrvatska*

Ivan Rimac

*Studijski centar socijalnog rada,
Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu,
Hrvatska*

Uz pružanje kvalitetnog obrazovanja, suvremeni pristup podrške studentima podrazumijeva i pružanje podrške u usvajanju kompetencija i svladavanju akademskih obaveza te brigu o osobnim potrebama i zdravlju studenata. S ciljem osnaživanja studenata i time povećane uspješnosti studiranja, na Sveučilištu u Zagrebu posljednjih godina značajno se ulaže u razvoj sustava podrške studentima na razini cijelog Sveučilišta. Kako bi se sustav podrške gradio na stvarnim potrebama studenata, provedeno je istraživanje procjene potreba studenata za podrškom tijekom studiranja s ciljem utvrđivanja teškoća s kojima se studenti susreću tijekom studiranja te potreba studenata za različitim oblicima podrške od strane Sveučilišta. On-line anketom prikupljeni su podaci o čimbenicima koji ometaju studente tijekom studija, procjeni potreba za službama i aktivnostima podrške, procjeni psihofizičkog stanja te iskustva s psihoaktivnim tvarima i kockanjem, demografski podaci te podaci o životnim okolnostima prije i tijekom studiranja. Anketa je provedena u proljeće 2012. na sustavnom uzorku studenata prve, treće i pete godine integriranog, odnosno druge godine diplomskog studija svih sastavnica Sveučilišta u Zagrebu. Uzorak čini 1150 studenata od čega je 67% ženskog spola. U uzorku je 60.8% studenata s preddiplomskih studija, 20.7% s diplomskih i 18.5% s integriranih studija. Podaci su utežavani u pogledu udjela studenata svih sastavnica u ukupnom uzorku. Istraživanjem su prepoznati najčešći problemi studenata, a ovaj rad fokusira se na psihofizičke smetnje i poteškoće koje studenti najčešće izražavaju. Rezultati ukazuju na izraženu tjeskobu i emocionalne smetnje te poteškoće vezane uz koncentraciju i učenje. Pojedini problemi uspoređeni su s obzirom na rod, godinu studija i znanstveno područje. Rezultati ukazuju na potrebu za sustavnom podrškom studentima u ovom području te pružaju smjernice za osmišljavanje i implementiranje službi i aktivnosti podrške studentima na Sveučilištu u Zagrebu.

THE EFFECT OF INFORMATION REDUCTION ON REACTION TIME AND STIMULUS RETENTION OF FACES AND ELECTRIC GUITARS

Ksavier Francuski

Faculty of Philosophy, University of Belgrade, Serbia

The leading paradigm in the area of visual processing has frequently called upon the domain-specific N170 component of ERP measurements, whose amplitude is, allegedly, sensitive to the exposure to human faces. However, some recent studies have pointed out that this effect could be caused by methodological deficiencies of experiments in which informationally reduced (cropped faces) stimuli were used in equal juxtaposition with complete stimuli (unaltered objects of different categories). This experiment was, therefore, designed to test the effect of information reduction on cognitive processing, measured by reaction time (RT) and stimulus retention. Two categories of objects were used in the experiment – human faces and electric guitars. The latter category was chosen based on its suitability on several domains, namely, a main (body) vs. peripheral (neck and headstock) configuration similar to faces, a lesser familiarity (to test if category relevance has an impact on the processing of reduced material) and component diversity confined to similar global shapes (which allows for the retention test). The sample consisted of 32 students of both genders, who were exposed to enface images of cropped or uncropped faces or guitars. Their assignment was, in the first part of the experiment, to categorise them as swiftly and correctly as possible, whereas, in the second part, the task was to recognize if they have or have not seen the currently displayed image in the first part. The results show that cropping has an influence on both measures of data processing. While only the main effects of category were significant for RT and retention, interaction effect was significant for RT and retention. Arguably, the familiarity of the objects also plays a role in their processing, as the effect of information reduction had an opposite impact on faces than it did on guitars.

**NEW FACTOR SOLUTION FOR THE OLD PROBLEM
OF NATIONAL ATTACHMENT:
REVISION OF THE SCALE OF NATIONAL ATTACHMENT BY ROT & HAVELKA**

Ivan Grahek

*Laboratory for experimental psychology, Faculty of Philosophy,
University of Belgrade, Serbia*

Dunja Anzelm and Tatjana Gutić

*Department of Psychology, Faculty of Philosophy,
University of Belgrade, Serbia*

Filip Nenadić

*Department of Psychology, Faculty of Philosophy,
University of Novi Sad, Serbia*

Using a scale of national attachment, Rot and Havelka (1973) proposed a theoretical model which distinguished five forms of national attachment: ethnocentrism, national idealization, divided national attachment, attachment to humanity and the absence of any national attachment, each represented by a subscale with six items. The goal of our research was to test if the five-factor solution is still valid after 40 years, on a comparable sample. Our research included 308 Serbian high-school students of both sexes. Reliability of the whole scale was satisfying ($\alpha=.62$). Confirmatory factor analysis demonstrated fit for the five factor solution ($\chi^2=645.62$; $df=395.00$; $p<.00$; $RMSEA=0.04$; $GFI=0.87$). Further on, we conducted principal axis analysis with Promax rotation. We used parallel analysis as factor retention criteria and the number of factors was set to three. After removal of one item with loadings lower than .32 on all factors, we came up with satisfactory three-factor solution ($KMO=0.80$) which explained 35% of total variance. The first factor (which accounted for 17% variance) was the combination of ethnocentrism and national idealization and labelled nationalism. The second factor (9%) was consisted of divided national attachment and some of the items from the attachment to humanity and was labelled cosmopolitanism, while the third factor (8%) represented the rest of items from the subscale of the attachment to humanity and items from the absence of national attachment and was therefore named absence of national attachment. These results may indicate that the theoretical model behind the scale should be modified, as well as the scale. Items for each of the three factors should be revised and new ones should be added, which will result in better metric characteristics. Although this scale was constructed 40 years ago in a different ideological system, it still has acceptable reliability and could be improved easily, which indicates its value.

POVEZANOST TRENEROVOG PONAŠANJA S PERFEKCIONIZMOM DAROVITIH SPORTAŠA

Zrinka Greblo

Kineziološki fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Gordana Keresteš

*Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet,
Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska*

Ana Kotzmuth

Športska gimnazija, Zagreb, Hrvatska

Tijekom odrastanja, daroviti sportaši nerijetko provode više vremena s trenerom nego s roditeljima (David, 2005). Ne iznenađuje stoga da mladi sportaši svoje trenere često ističu kao osobe koje su u velikoj mjeri utjecale na njihove osobine, stavove i ponašanja (Duda, 2001). Treneri određuju standarde zadovoljavajuće izvedbe i daju povratnu informaciju o sposobnostima što, ovisno o obilježjima trenerovog ponašanja, može izazvati niz pozitivnih, ali i negativnih učinaka na psihosocijalnom planu djece i adolescenata. Svojim radom treneri usmjeravaju sportaše prema uspjehu, stoga se čini opravdanim pretpostaviti da njihovo ponašanje može imati važnu ulogu u oblikovanju perfekcionista i težnji mladih sportaša. U skladu s navedenim, cilj istraživanja bio je ispitati povezanost trenerovog stila rukovođenja i perfekcionizma darovitih sportaša. U istraživanju je sudjelovalo 246 darovitih sportaša (43% djevojaka), polaznika Športske gimnazije Zagreb koji su u prosjeku bili stari 16 godina ($SD=1.18$). U vrijeme provedbe istraživanja, većina ispitanika (86%) aktivno je sudjelovala u sportskim natjecanjima na međunarodnoj i državnoj razini. Mladi sportaši ispunili su veći broj upitnika, među kojima i Višedimenzionalni inventar perfekcionizma u sportu (Stöber, Otto i Stoll, 2004), Upitnik rukovođenja u sportu (Chelladurai i Saleh, 1980) te Upitnik negativnog ponašanja trenera (Greblo, 2010). Prema dobivenim rezultatima, adaptivni i neadaptivni perfekcionizam sportaša povezani su s različitim oblicima trenerovog ponašanja. Sukladno očekivanju, zdrava težnja za izvrsnošću povezana je s pozitivnim aspektima trenerovog stila rukovođenja. Nasuprot tome, trenerovo inzistiranje na ostvarenju značajnih sportskih rezultata i autokratski stil rukovođenja pozitivno su povezani s neadaptivnim perfekcionizmom darovitih sportaša. Dobiveni rezultati upućuju na to da obilježja šireg socijalnog okruženja mogu imati važnu ulogu u razumijevanju etiologije različitih oblika perfekcionizma.

POVEZANOST ODNOSA S RODITELJIMA I PSIHIČKOG FUNKCIONIRANJA ADOLESCENATA

Tea Habazin i Lidija Arambašić

*Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet,
Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska*

Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi odnos između specifičnih karakteristika odnosa s roditeljima koje je moguće pripisati određenom roditeljskom stilu, nekih demografskih karakteristika obitelji, poteškoća u ponašanju i doživljavanju adolescenata te njihove emocionalne zrelosti. Istraživanje je provedeno na uzorku adolescenata između 14 i 17 godina koji pohađaju srednje strukovne škole. U sklopu nastave adolescentima je dan set upitnika u kojem su vršili samoprocjenu na Achenbachovom YSR (Youth Self Report) upitniku i na Frederickovom upitniku čuvstvene zrelosti te su procjenjivali neke karakteristike svojih roditelja i odnosa s njima. Rezultati pokazuju da emocionalno zreliji adolescenti vjerojatnije imaju roditelje koji ne vrše psihološku kontrolu, vjeruju im i dobro ih poznaju te postavljaju veći broj pravila i stroži su. Poteškoće u doživljavanju i ponašanju adolescenata povezane su s višim stupnjem psihološke kontrole te lošijim poznavanjem djeteta i nepovjerenjem u njega od strane roditelja. Povezanosti s pravilima nema, kao ni sa samostalnosti u odlučivanju koja nije dovedena u vezu ni sa zrelošću ni s psihičkim funkcioniranjem. Analizom rezultata na podljestvicama za procjenu psihičkih poteškoća dobivaju se neke zanimljive razlike u povezanostima s obzirom na spol roditelja i spol adolescenta, kao i jasniji uvid u značajnost određenih korelacija ovisno o specifičnim teškoćama i karakteristikama odnosa. Demografske karakteristike obitelji pokazale su se većinom kao nekoristan podatak za razlikovanje adolescenata na mjerenim kriterijima. Rezultati upućuju na to da su emocionalna toplina, poštovanje individualnosti djeteta, iskrenost u odnosu te prihvaćanje i podržavanje njegovog razvoja važniji za psihičko funkcioniranje adolescenata i njihovo emocionalno sazrijevanje od kontroliranja ponašanja i postavljanja pravila.

SAMOPOIMANJE U PROSTORU PETOFAKTORSKOG MODELA LIČNOSTI

Nina Hadžiahmetović

*Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet,
Univerzitet u Sarajevu, Bosna i Hercegovina*

Goran Opačić

*Odeljenje za psihologiju, Filozofski fakultet,
Univerzitet u Beogradu, Srbija*

Jadranka Kolenović-Đapo

*Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet,
Univerzitet u Sarajevu, Bosna i Hercegovina*

Samopoimanje koje se shvaća kao ukupna percepcija pojedinca o sebi često se u istraživanjima pokušava smjestiti pod temeljnu strukturu ličnosti. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati kako se samopoimanje smješta u prostoru temeljnog Petofaktorskog modela ličnosti. Istraživanje je provedeno na 448 studenata Filozofskog fakulteta, Fakulteta političkih nauka i Fakulteta kriminalističkih nauka u Sarajevu podjednake spolne zastupljenosti ($M=21.16$, $SD=1.63$). Samopoimanje je ispitivano Tuluškom skalom samopoimanja za adolescente koja je namijenjena mjerenju globalnog samopoimanja i pet komponenti samopoimanja: socijalnog, emocionalnog, tjelesnog, školskog i samopoimanja usmjerenog na budućnost. Temeljne crte ličnosti ispitane su NEO-PI-R upitnikom ličnosti. Eksploratornom faktorskom analizom samopoimanja izdvojeno je 6 faktora koji objašnjavaju 29.8 % varijance i mogu se sadržajno označiti kao: akademsko, tjelesno, emocionalno, socijalno, samopoimanje budućnosti i negativno samopoštovanje izdvojeno kao rezidualna varijanca s indikatorima neuroticizma kao što su obezvrjeđivanje sebe, vlastitih fizičkih sposobnosti i odnosa s drugima te globalni osjećaj sreće i samoće. Konfirmatorna faktorska analiza pokazuje bolju podešenost modela nakon što se izuzme indikator samopoimanja budućnosti ($\chi^2(5)=.777$, $p=.566$). Kanonička korelacija setova samopoimanja i crta ličnosti pokazuje značajno preklapanje ($F(25, 1610.03)=26.209$, $p<.001$, $R=.73$), pri čemu je objašnjeno 53 % zajedničke varijance. Sve kanoničke funkcije su značajne, a najvažniji kanonički faktorski parovi upućuju na akademsku presavjesnost, socijalni egoizam i akademsku radoznalost. Nalazi govore u prilog značajnom preklapanju prostora samopoimanja i prostora temeljnih crta ličnosti te upućuju na važnost daljnjeg istraživanja konstrukta samopoimanja.

ODNOS SAMOSUOSJEĆANJA I SAMOPOŠTOVANJA S RAZLIČITIM ASPEKTIMA PSIHOLOŠKOG FUNKCIONIRANJA

Valentina Hanžek i Margareta Jelić

*Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet,
Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska*

Ovim istraživanjem prvi je puta ispitivan razmjerno nov konstrukt samosuosjećanja u našoj kulturi. Stoga je cilj istraživanja bio utvrditi u kakvom je odnosu samosuosjećanje sa srodnim konstruktom samopoštovanja te usporediti u kakvom su odnosu ta dva konstrukta s različitim aspektima psihološkog funkcioniranja kako bi se utvrdilo radi li se zaista o različitim konstruktima. Ukupno 267 studenata Filozofskog fakulteta u Zagrebu ispunilo je upitnik kojim se ispitivalo samosuosjećanje, samopoštovanje, narcizam, sklonost socijalnoj usporedbi, perfekcionizam, privrženost, psihološka dobrobit i zadovoljstvo životom. Utvrđena je pozitivna povezanost samopoštovanja i samosuosjećanja te pozitivna povezanost oba konstrukta s psihološkom dobrobiti. Oba konstrukta na sličan način koreliraju sa sklonošću socijalnoj usporedbi i dimenzijama privrženosti, no samopoštovanje (ali ne i samosuosjećanje) pozitivno korelira s narcizmom i subskalom perfekcionizma koja se odnosi na postavljanje visokih standarda. Regresijska analiza potvrdila je zaseban doprinos samosuosjećanja i samopoštovanja objašnjavanju varijance psihološke dobrobiti. Rezultati upućuju na zaključak da bi samosuosjećanje moglo biti jednako dobra odrednica psihološke dobrobiti pojedinca kao i samopoštovanje, ali s mogućnošću da izbjegne neke zamke visokog samopoštovanja (odnosno s tom prednošću da nije povezano s narcizmom).

RAZLIKE IZMEĐU TURSKIH I BOSANSKIH STUDENATA U TRIANGULARNOJ SKALI LJUBAVI

**Anela Hasanagić, Senija Tahirović, Alma Jeftić, Selvira Draganović,
Emina Begić, Božena Bilić, Muhamed Mustafa Isci, Zeynep Esra Alp,
Habibe Kalioncu, Anela Orman i Reyhan Ozdemiroglu**

*Internacionalni univerzitet u Sarajevu,
Bosna i Hercegovina*

Opće je poznata činjenica, potvrđena brojnim istraživanjima, da se emocije doživljavaju različito u različitim kulturama. U nekim kulturama emocije se nastoje izražavati bez ograničenja, dok se u drugim kulturama ekspresija emocija nastoji suspregnuti. Ove razlike su osobito izražene kada se uspoređuju istočnjačke i zapadnjačke kulture. Kulturološke razlike u samom poimanju ljubavi je prilično teško utvrditi jer se kulturološki razlikuje definicija ljubavi. Na temelju ovakvih razlika u poimanju ljubavi nastale su predrasude o pojedinim nacijama. Cilj ovog istraživanja je bio ispitati postoje li razlike između turskih i bosanskih studenata u ljubavi, operacionaliziranoj kroz Sternbergovu teoriju ljubavi (intimnost, strast i odluka o obvezivanju). Također, zanimale su nas i rodne razlike te povezanosti rezultata na pojedinim subskalama s dužinom ljubavne veze u kojoj se ispitanik trenutno nalazi. U ovom istraživanju koristili smo kvaziekperimentalni nacrt. Uzorak je sačinjavalo 87 turskih i 64 bosanska studenta (ukupno 151). Kao instrumentarij koristili smo socio-demografski upitnik te Sternbergov upitnik Triangularna skala ljubavi. Rezultati ovog istraživanja pokazali su statistički značajne razlike između turskih i bosanskih studenata u dva aspekta Sternbergove teorije ljubavi: intimnosti i strasti, gdje se pokazalo da bosanski studenti postižu više rezultate na ovim subskalama, a što je s druge strane potpuno neočekivano da idemo ka zaključku da su bosanski studenti romantičniji u odnosu na turske studente. Također, rezultati upućuju na to da ne postoje statistički značajne razlike između muških i ženskih ispitanika niti u jednoj subskali. Dužina ljubavne veze je pozitivno, ali nisko povezana s intimnosti, a nije povezana sa strasti i odlukom o obvezivanju što navodi na zaključak da veza s duljinom ne postaje romantičnija i obratno.

MARITAL SATISFACTION AS A FUNCTION OF MATE VALUE: AN ACTOR-PARTNER MODEL

Ivana Hromatko

*Department of Psychology, Faculty of Humanities and Social Sciences,
University of Zagreb, Croatia*

Meri Tadinac and Blaž Rebernjak

*Department of Psychology, Faculty of Humanities and Social Sciences,
University of Zagreb, Croatia*

Hafez Bajoghli and Narges Joshaghani

Tehran University of Medical Sciences, Iran

It has been proposed within the theoretical framework of evolutionary psychology that mate value, i.e. one's value on the "partner market" influences both the mate selection process and the quality of a romantic relationship once it has been formed. The aim of this study was to test the relationship among perceived own and partner's mate value and marital satisfaction. In order to explore the possible effect of cultural context on the structure of relationships among those variables, we conducted the study in two very different cultural contexts: 99 Iranian and 99 Croatian couples were included in a dyadic assessment. Croatian couples reported being more satisfied with their relationships than their Iranian counterparts. Accordingly, they also gave higher assessments of mate value of both themselves and their partners, as compared to the Iranians. We found an interesting culture x gender x object of assessment interaction: Croatian men and women and Iranian women perceived their partners to be of higher mate value than themselves, but Iranian men rated their partners to be of equal mate value as themselves. To explore the structure of relationships among mate value estimates and relationship satisfaction an actor – partner interdependence model was used. In both cultures own (actor) effects are generally stronger than partner ones, and one's estimate of a partner's mate value is generally the strongest predictor of relationship satisfaction. Again, the subsample of Iranian men showed a slightly different pattern of results than the rest of the sample, resulting in the lowest level of variance explained by the model. Cultural variations notwithstanding, this set of results indirectly confirms the evolutionary hypothesis about universal relevance of mate value in pair-bonding processes.

PROCJENA POKAZATELJA KVALITETE INKLUZIVNE ŠKOLE IZ PERCEPCIJE UČITELJA, STRUČNIH SURADNIKA I RAVNATELJA

Đurđica Ivančić

Osnovna škola Nad lipom, Zagreb, Hrvatska

Zrinjka Stančić

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Sukladno suvremenom kontekstu u svijetu, kultura naših škola još uvijek ne podrazumijeva i njihovu inkluzivnu kulturu koja prihvaća različitost učenika i sukladno tome unapređuje sustave podrške. Kako bi pokazatelji inkluzivne kvalitete rada škole postali integralni dio samovrednovanja škola i izrade njihovih razvojnih planova, važno je znati koji su to pokazatelji inkluzivnosti. Temeljni cilj ovog istraživanja bio je utvrditi postoje li razlike u procjeni kvalitete inkluzivne škole temeljem procjena učitelja, stručnih suradnika i ravnatelja. Istraživanje je provedeno u deset osnovnih škola na području grada Zagreba. Uzorak čine učitelji (N=149), stručni suradnici (N=30) i ravnatelji (N=10). Za potrebe istraživanja konstruirani su setovi upitnika: Opći upitnici za učitelje, stručne suradnike i ravnatelje (Ivančić, Stančić, 2010) i Upitnici za procjenu pokazatelja inkluzivne osnovne škole (Ivančić, Stančić, 2010). Razlike između ispitanika ispitane su diskriminacijskom analizom, metrijske karakteristike ukupnog rezultata Upitnika određenog pod različitim modelima mjerenja veća su od .80. Testiranjem hipoteza definirane su funkcije koje pretpostavljaju: a) postavljanje primjerenih zahtjeva i značaj stručnih kapaciteta škole uz inkluzivno-partnerske odnose, b) razrađenost sustava diferencirane podrške u nastavi i poželjne odnose među učenicima te osposobljenost stručnjaka za provođenje inkluzivne nastave, c) educiranost stručnjaka škole za inkluzivno-timski pristup i pozitivan odnos prema obrazovnim potrebama učenika, d) timski pristup u inkluzivnom djelovanju škole i uvažavanje učenika u nastavi, e) poticajno praćenje napretka učenika, planiranje i provođenje inkluzivne podrške. Pokazalo se da postoje statistički značajne razlike između procjena ispitanika, između učitelja obzirom na njihovu stručnu spremu, dodatne edukacije za rad s učenicima s teškoćama te prisustvo djeteta s teškoćom u bližoj okolini. Nisu utvrđene razlike između ravnatelja i stručnih suradnika.

DISKRIMINATIVNA ULOGA RAZLIČITIH TIPOVA OTPORNOSTI U PREDVIĐANJU PSIHOLOŠKE UZNEMIRENOSTI I ZADOVOLJSTVA ŽIVOTOM

Ivan Jerković, Vesna Gavrilov-Jerković i Dragan Žuljević

Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, Srbija

Pregledom literature koja se bavi konceptualizacijom otpornosti uočava se izostanak konsenzusa oko toga odnosi li se otpornost na psihološku otpornost i sposobnost da se održi dobra razina funkcioniranja neovisno o izloženosti stresorima (Bonnano, 2004) ili na sposobnost oporavka od iskustva negativnih životnih događaja (Nutively i sur., 2008). Najveći broj autora ne čini razliku između ovakvih konceptualizacija otpornosti. Cilj ovog istraživanja je ispitati je li otpornost definirana kao psihološka otpornost i otpornost definirana kao sposobnost brzog oporavka jednako predviđaju psihološku uznemirenost i zadovoljstvo životom. Istraživanje je obuhvatilo 708 studenata Univerziteta u Novom Sadu, prosječne dobi 20 godina. Ispitanici su u prvoj točki mjerenja ispunjavali Skalu depresivnosti, anksioznosti i stresa (DASS-21; Lovibond & Lovibond, 1995), Skalu zadovoljstva životom (SWLS; Diener, Emmons, Larsen, & Griffin, 1985), CD-RISC-10 (Campbell-Sills & Stein, 2007) kao mjeru psihološke otpornosti i BRS (Smith i sur., 2008) kao mjeru brzog oporavka od stresa. Nakon godinu dana ponovno su ispunjavali DASS-21 i SWLS. Provedene su dvije hijerarhijske regresijske analize, u jednoj je kriterijska varijabla bila zadovoljstvo životom mjereno godinu dana nakon prvog mjerenja, a u drugoj stupanj psihološke uznemirenosti mjeren godinu dana nakon prvog mjerenja. U obje analize je kontroliran utjecaj kriterijskih varijabli iz prvog mjerenja. Dobiveni rezultati pokazuju da dva tipa otpornosti imaju različit doprinos u predviđanju uznemirenosti i zadovoljstva životom. Psihološka otpornost se pokazuje kao značajan prediktor zadovoljstva životom ($\beta=.087$, $p<.05$), ali ne i prediktor uznemirenosti, dok se sposobnost brzog oporavka pokazuje kao značajan prediktor uznemirenosti ($\beta=-.102$, $p<.05$), ali ne i zadovoljstva životom. U radu će biti raspravljene teorijske i praktične implikacije dobivenih rezultata.

REACH UP I'LL BE FURTHER – PERCEIVED DISTANCE AND EFFORT

Ljubica Jovanović and Oliver Tošković

*Laboratory for experimental psychology, Faculty of Philosophy,
University of Belgrade, Serbia*

In previous experiments we showed that perceived distance is an-isotropic in such way that distances towards zenith are perceived as longer than physically same distances towards horizon. On the other hand distances towards the ground are perceived as shorter than physically same distances towards horizon. We argued that this kind of perceived distance anisotropy is in a function of action. Namely, if one tends to reach something upwards, opposite to gravity direction, more effort is needed. If visual system overestimates distance, reaching for something further away would demand more effort, and action opposite to gravity direction would be easily done. Opposite happens if someone's reaching toward the ground: visual system underestimates the distance, reaching for something closer would demand less effort, and action in line with the gravity direction would be easily done. We tested this hypothesis in two experiments. In a first experiment 15 participants had a task to equalize the distances of two stimuli by hand. Stimuli were on horizontal and vertical direction, on 0.2 m, 0.4 m and 0.6 m distances. Results have shown that participants matched shorter vertical with longer horizontal distances, meaning that they perceived vertical distances as longer. These results show that same anisotropy exists in proprioceptive space as in visual space. In a second experiment 14 participants matched efforts of 2 kg, 4 kg and 6 kg by stretching dynamo-meter, on horizontal and vertical direction. Results have shown that participants tend to match larger horizontal efforts with smaller vertical, meaning that they perceived vertical efforts as more intensive. Results of both experiments support hypothesis that anisotropy depends on gravity direction, and therefore, that it is in a function of action. This research was supported by Ministry of education and science, Republic of Serbia, project number 179033.

RELATIONSHIP BETWEEN DIMENSIONS OF FACEBOOK BEHAVIOUR AND PERSONALITY TRAITS

Tamara Jovanović

*Department of Geography, Tourism and Hotel Management,
Faculty of Sciences, University of Novi Sad, Serbia*

Bojana Bodroža

Institute for Educational Research, Belgrade, Serbia

Use of social networking sites has become common part of peoples' everyday life. Many research suggest that there is a connection between personality traits and behaviours on social networking sites. This study explored the relationship between dimensions of Facebook (FB) behaviour and personality traits. FB behaviour was measured using FB Behaviour Questionnaire (FBQ). This questionnaire measures seven dimensions: 1) FB addiction, 2) Compensatory use of FB, 3) Self-presentation on FB, 4) Socializing and seeking sexual partners through FB, 5) Virtual identity, 6) Gaming on FB and 7) Negative attitude towards FB. Personality traits were measured using Big Five Inventory, Fear of Negative Evaluation and Brief Sensation Seeking Scale. Subjects were 804 users of FB. The results of this study suggest that individuals who use FB for compensating their feeling of self-worth, who show symptoms of FB addiction and who self-present through communication on FB, are usually low on extraversion, agreeableness and conscientiousness, and high on neuroticism and social anxiety. Use of FB for bettering social and sexual life is characteristic of persons with high sensation-seeking and social anxiety, but low conscientiousness. Individuals who actively create their FB profile and virtual identity show higher openness to experience and extraversion. Gaming negatively correlates with openness to experience, whereas negative attitude towards FB positively correlates with sensation seeking and social anxiety. Results of this study confirm that patterns of FB behaviours, to some extent, can be viewed as manifestations of personality traits in virtual world. Nevertheless, relatively low absolute values of obtained coefficients of correlations indicate that it's necessary to take into account specificities of FB environment, but also to consider other possible determinants of FB behaviours. Acknowledgement: Research is supported by MESTD of R Serbia (projects No 179034, 47008 and 176020).

ZAŠTITNA ULOGA OPTIMIZMA U ODNOSU IZMEĐU NEGATIVNOG AFEKTA I EMOCIONALNE UZNEMIRENOSTI

Veljko Jovanović i Dragana Brdarić

*Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet,
Univerzitet u Novom Sadu, Srbija*

Brojna istraživanja pokazuju da je optimizam jedan od najrobusnijih prediktora emocionalne dobrobiti i da ima važnu zaštitnu ulogu u mentalnom zdravlju (Carver, Scheier, & Segerstrom, 2010). S druge strane, crta negativnog afekta se dosljedno pokazuje kao jedan od najznačajnijih prediktora neugodnih emocionalnih stanja poput anksioznosti i depresivnosti (Watson & Walker, 1996). Osnovni cilj ovog istraživanja je bio provjera moderatorske uloge optimizma u odnosu između negativnog afekta i emocionalne uznemirenosti. U istraživanju su sudjelovala 482 studenta Univerziteta u Novom Sadu, prosječne starosti 19.58 godina. Crta negativnog afekta je procjenjivana subskalom Negativnog afekta iz Srpskog Inventara Afekata temeljenog na PANAS-X (SIAB-PANAS; Novović & Mihić, 2008), a optimizam je mjeran subskalom Osobnog optimizma iz Upitnika za procjenu osobnog i socijalnog optimizma (POSO-E; Schweizer & Koch, 2001), dok je kao mjera emocionalne uznemirenosti primijenjena Skala depresivnosti, anksioznosti i stresa (DASS-21; Lovibond & Lovibond, 1995) koju su ispitanici ispunjavali godinu dana nakon inicijalnog testiranja. Moderatorska uloga optimizma je ispitana hijerarhijskom regresijskom analizom. Rezultati su pokazali da postoji značajna interakcija crte negativnog afekta i optimizma u predviđanju emocionalne uznemirenosti ($\beta = -.12$, $p < .01$). Nalazi istraživanja pokazuju da osobe s visoko izraženim optimizmom iskazuju nisku razinu emocionalne uznemirenosti bez obzira na stupanj izraženosti crte negativnog afekta. Najviše simptoma emocionalne uznemirenosti pokazuju ispitanici s niskim optimizmom i visoko izraženom crtom negativnog afekta. Rezultati ovog istraživanja upućuju na to da kod osoba s predispozicijom ka čestom doživljavanju neugodnih emocija, pozitivna očekivanja budućnosti imaju zaštitnu ulogu u kontekstu emocionalne uznemirenosti.

POZITIVAN I NEGATIVAN AFEKT I ŽIVOTNI DOGAĐAJI

Vanja Jović, Karlo Bem i Ilija Milovanović

*Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet,
Univerzitet u Novom Sadu, Srbija*

Prema teorijskim modelima crta i istraživanjima općih afektivnih dimenzija i ličnosti potvrđeno je da negativni afekt kao crta snažno korelira s osobinama neuroticizma. Suprotno tome, pozitivni afekt kao crta je u snažnoj vezi s ekstraverzijom (Watson & Clark, 1994). Ove dvije crte predisponiraju osobu da različitim snagom doživi određene situacije u životu, ali i da zapaža različit broj pozitivnih i negativnih životnih događaja (Poulton & Andrews, 2007; Smederevac & Mitrović, 2009). Cilj ovog istraživanja bio je otkriti predviđaju li crte pozitivnog i negativnog afekta zapažanje većeg broja pozitivnih i negativnih životnih događaja, kao i snažnije doživljavanje istih. Uzorak se sastojao od 686 studenata (82% ženskog spola), Univerziteta u Novom Sadu, prosječne starosti 19.68 godina koji su retestirani nakon šest mjeseci od prvog mjerenja. U istraživanju su korišteni sljedeći instrumenti: Srpski Inventar Afekata temeljen na PANAS-X (SIAB-PANAS; Novović & Mihić, 2008) i Ček lista životnih događaja (CLLE; Gavrilov-Jerković, Žuljević, Jovanović, & Brdarić, 2012). Rezultati hijerarhijske regresijske analize su, nakon kontrole varijable spol, pokazali da crta negativnog afekta predviđa snagu doživljaja negativnih događaja ($\beta=.15$, $p<.01$), kao i broj zapaženih negativnih životnih događaja ($\beta=.17$, $p<.01$). Također, u rezultatima je dobiveno da crta pozitivnog afekta predviđa snagu doživljaja pozitivnih životnih događaja ($\beta=.11$, $p<.05$), ali ne i broj istih ($\beta=.05$, $p=.19$). Moderatorska regresijska analiza pokazala je da ne postoji moderatorska uloga spola. Dobiveni rezultati djelomično potvrđuju početnu pretpostavku da crte pozitivnog i negativnog afekta predviđaju snažnije doživljavanje pozitivnih i negativnih životnih događaja, kao i broj zapaženih životnih događaja, ali samo u slučaju negativnog afekta.

ULOGA OSOBNIH I OBITELJSKIH ZNAČAJKI U OBJAŠNJENJU INDIVIDUALNIH RAZLIKA U ŽELJI ZA RODITELJSTVOM

Goran Kardum i Ina Reić Ercegovac

Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu, Hrvatska

Budući da su obiteljski utjecaji među važnijim socijalizacijskim čimbenicima u izgradnji vrijednosnog sustava i stavova pojedinca, cilj ovog istraživanja bio je provjeriti ulogu nekih obiteljskih čimbenika (strukture primarne obitelji te kvalitete interakcije s roditeljima) u objašnjenju individualnih razlika u želji za roditeljstvom kod studenata. U istraživanju je sudjelovalo 388 studenata različitih studijskih programa Sveučilišta u Splitu prosječne dobi od 21 godine. Od osobnih značajki prikupljeni su podaci o vrsti studija i važnosti vjere koju su procjenjivali na ljestvici od deset stupnjeva, dok je od obiteljskih značajki prikupljena cjelovitost i veličina primarne obitelji te kvaliteta interakcije s roditeljima. Primijenjeni su Upitnik kvalitete interakcije s roditeljima (Lange i sur., 2002) i Upitnik želje za roditeljstvom (Rholes i sur., 1997). Iako se Upitnik kvalitete interakcije s roditeljima u izvorniku sastoji od dva faktora (prihvaćanje i rješavanje konflikata), provedene CFA pokazale su bolje pristajanje modela s četiri faktora, a s obzirom na zadovoljavajuće koeficijente pouzdanosti, formirane su ukupne kompozitne vrijednosti za dimenzije poštivanja, poslušnosti, prihvaćanja i procjene kompetentnosti roditelja. Provedene analize su pokazale da se studenti, ovisno o vrsti studija, razlikuju u procjeni svih značajki interakcije s roditeljima kao i u procjeni želje za roditeljstvom. Majke su u odnosu na očeve procijenjene kao značajno više prihvaćajuće, dok u procjeni kompetentnosti roditelja te poslušnosti nisu utvrđene značajne razlike između procjena za majke i očeve. HRA su ukazale na značajnu ulogu važnosti vjere u objašnjenju individualnih razlika u želji za roditeljstvom, a od pokazatelja kvalitete interakcije s roditeljima kao značajni prediktori su se izdvojili poštivanje u interakciji s ocem te prihvaćanje od strane majke. Struktura primarne obitelji nije se pokazala važnom za procjenu želje za roditeljstvom.

UTJECAJ MOTIVACIJSKOG KONTEKSTA NA SOCIJALNO POŽELJNO ODGOVARANJE U PAULHUSOVOJ TEHNICI "PRETJERANIH TVRDNJI"

Bojana Kašiković, Ivana Jerotijević,
Sara Novaković, Maša Marinković i Iris Žeželj

Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu, Srbija

Tehniku "pretjeranih tvrdnji" (eng. overclaiming technique) razvili su Paulhus i Bruce (1990; 2004) za mjerenje sklonosti socijalno poželjnom odgovaranju. Po svojoj formi, instrument je sličan testovima opće informiranosti - ispitanik ocjenjuje u kojoj mjeri je upoznat s pojmovima iz domene znanosti i umjetnosti, dok je određeni udio pojmova izmišljen. Tvrdnja dobre upoznatosti s nepostojećim pojmovima predstavlja indikator sklonosti socijalno poželjnom odgovaranju. Cilj istraživanja bio je ispitati utjecaj motivacijskog konteksta na ovu sklonost. Ukupno 76 sudionika, slučajno raspoređenih u tri skupine, popunjavali su srpsku verziju upitnika "pretjeranih tvrdnji" od 150 čestica u situaciji bez motivacijske upute, u situaciji s uputom koja potiče samopredstavljanje (rečeno im je da će biti rangirani po postignuću) te u situaciji s uputom koja potiče iskreno odgovaranje (najavljena je naknadna provjera znanja pojmova). Mjeru socijalne poželjnosti predstavljao je indeks pristranosti: srednja vrijednost zbroja prosječnih vrijednosti odgovora na postojeće i nepostojeće pojmove, dok je kao mjera točnosti računata razlika između prosječne vrijednosti odgovora na postojeće i nepostojeće pojmove. Analiza učinka motivacijske upute ukazala je da ne postoje značajne razlike u prosječnom indeksu pristranosti između skupine koja je upitnik ispunjavala u neutralnom kontekstu ($M=3.09$, $SD=0.60$) i motivirane za samopredstavljanje ($M=2.97$, $SD=0.38$), dok je jedino skupina motivirana za iskreno odgovaranje ($M=2.55$, $SD=0.41$) imala značajno niži indeks pristranosti u odnosu i na neutralnu ($t(49)=3.47$, $p=.00$), i na skupinu motiviranu za samopredstavljanje ($t(51)=3.46$, $p=.00$). Rezultati istraživanja sugeriraju da je sklonost sudionika precjenjivanju znanja umanjena jedino kada bivaju izravno motivirani da to ne čine. Kada nisu dodatno motivirani za iskreno odgovaranje ili su stavljeni u kontekst socijalne kompeticije, ova se sklonost aktivira bez razlike.

DOVODI LI SUDJELOVANJE U SIMULACIJSKOJ VOJNOJ IGRI DO PROMJENA U AGRESIVNOSTI I ALTRUIZMU IGRAČA?

Helga Klasnić

Zagreb, Hrvatska

Ovim radom željeli smo provjeriti kako vojna simulacijska igra airsoft utječe na razinu agresivnog i altruističnog ponašanja te imaju li otpornost na stres i izloženost stresu na poslu moderatorski utjecaj na ove efekte. Igrači simulacijske vojne igre airsoft (N=119) ispunjavali su upitnike agresivnog i altruističnog ponašanja prije i nakon vojne igre na airsoft susretu te smo ovim upitnicima također dodali i upitnike otpornosti na stres i izloženosti stresu na poslu. Rezultati su pokazali kako su se verbalna manifestna agresivnost i altruistično ponašanje smanjili nakon igre, a fizička manifestna agresivnost te suzdržavajuće i sebično ponašanje povećali. Interakcija agresivnog ponašanja i pozitivne i negativne timske uloge pokazala se značajnom kod verbalne latentne agresivnosti. Dobivena je interakcija glavnih efekata izloženosti stresu na poslu i verbalne manifestne i latentne agresije. Također, oni igrači koji su iskazali veću izloženost stresu na poslu, pokazali su višu razinu agresivnog ponašanja na svim modalitetima te višu razinu recipročnog, suzdržavajućeg i sebičnog ponašanja.

ZADOVOLJSTVO POSLOM ŠKOLSKIH PSIHOLOGINJA

Maja Kolega

Veleučilište VERN', Zagreb, Hrvatska

Vesna Vlahović-Štetić

*Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet,
Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska*

Cilj istraživanja bio je utvrditi stupanj zadovoljstva poslom i izvore zadovoljstva i nezadovoljstva poslom školskih psiholog(in)ja u Hrvatskoj. U empirijskim istraživanjima te varijable često su pokazatelj motivacije za obavljanje određenog posla; zadovoljni zaposlenici više brinu o kvaliteti svoga rada, lojalniji su organizaciji, duže ostaju na nekom radnom mjestu i općenito su produktivniji. Jednako tako, brojna istraživanja upućuju na povezanost zadovoljstva poslom i emocionalne i fizičke dobrobiti pojedinca, kao i općeg zadovoljstva životom. Za potrebe istraživanja, osmišljen je upitnik s pitanjima o demografskim obilježjima sudionica te je korišten Upitnik zadovoljstva poslom (Maslić Seršić i sur., 2004.) kojem je dodana kategorija Mogućnost osobnog rasta i razvoja. Upitnici su elektroničkom poštom poslani na otprilike 300 adresa u dva navrata, a odazvalo se 149 školskih psiholog(in)ja. Predviđeno vrijeme ispunjavanja upitnika bilo je 20 minuta. Rezultati potvrđuju nalaze međunarodnih istraživanja i pokazuju kako su sudionice uglavnom zadovoljne svojim poslom: 66% je zadovoljno ili vrlo zadovoljno, a samo 7% je nezadovoljno ili vrlo nezadovoljno. Prosječna ocjena zadovoljstva poslom je 3.7 (na skali od 1 do 5). Sudionice su procjenjivale važnost i ostvarenost pojedinih aspekata svog posla. Pokazalo se da su poticajan i zanimljiv posao te mogućnost osobnog rasta i razvoja sudionicama najvažniji u poslu, a istodobno i najviše zadovoljeni aspekti. Najmanju važnost imaju zarada, sposobno rukovodstvo te ugodni i podržavajući suradnici, međutim, sudionice procjenjuju i te aspekte ostvarenima. Najmanje ostvarenje ima mogućnost napredovanja u poslu. Rezultati su interpretirani s obzirom na rezultate dobivene na drugim skupinama sudionika u Hrvatskoj kao i s obzirom na rezultate dobivene na školskim psiholozima u drugim zemljama.

USPOREDBA HIJERARHIJSKE VAŽNOSTI RADNIH VRIJEDNOSTI GIMNAZIJALACA KROZ VRIJEME

Lidija Kos Bzik

Športska gimnazija i XI. gimnazija, Zagreb, Hrvatska

Vrijednosti su svojevrsne organizacije čovjekovih potreba, želja i ciljeva kojom se među njima uspostavlja određeni odnos prioriteta i hijerarhije važnosti. Radne vrijednosti obuhvaćaju aspekte rada koji za pojedinca imaju najveću važnost. Glavni odgojni faktori za usvajanje vrijednosti su obitelj kao najjači odgojni faktor, škola kao najčešći i najrazvijeniji oblik odgojnih ustanova te društvo organizirano zakonskim kompetencijama. Univerzalisti drže vrijednosti apsolutnim i vječnim dobrima, dok relativisti drže da su vrijednosti ljudske tvorevine, plod osobnih težnji, zavise o duhu vremena u kojem se živi. Vrijednosti ovise o idealima i ciljevima života i rada. Cilj ovog istraživanja bio je usporediti sustave vrijednosti usmjerene na rad kod gimnazijalaca triju kohorti: 1986., 2005. i 2013. godine. Za procjenu radnih vrijednosti korišten je V-upitnik (Šverko i sur., 1985) te su radne vrijednosti gimnazijalaca dobivene 2013. godine uspoređene s radnim vrijednostima dobivenim na gimnazijalcima prije osam godina odnosno prije devetnaest godina. Rezultati govore u prilog relativne vremenske stabilnosti radnih vrijednosti kao što su: razvoj ličnosti, postignuće, ekonomska sigurnost, korištenje sposobnosti. Promjene u važnosti uočene su za vrijednosti: altruizam (pomaganje drugima u cilju rješavanja njihovih problema i doprinosa općem blagostanju) promjena u smjeru važnosti, esteticizam (mogućnost estetskog oblikovanja i zadovoljstvo s ljepotom okruženja) postaje manje važan, socijalna interakcija (kontakti s ljudima, druženje) pad važnosti. Najveće promjene uočavaju se za vrijednosti prestiž i samostalnost koje su od gotovo potpuno nevažnih postale važnima.

UTJECAJ ATRIBUIRANJA NA POMAGAČKO PONAŠANJE STUDENATA RAZLIČITIH STUDIJSKIH USMJERENJA

Matea Kramarić

Zagreb, Hrvatska

Cilj istraživanja bio je provjeriti mogućnost generalizacije Weinerovog atribucijsko-emocionalnog modela pomagačkog ponašanja u hrvatskom kulturalnom kontekstu te ispitati jesu li efekti mogućnosti kontrole razloga traženja pomoći na pomagačko ponašanje moderirani sudionikovim studijskim usmjerenjem, kooperativno-kompetitivnom orijentacijom, izostajanjem s nastave te navikom vođenja vlastitih bilješki s predavanja. U tu svrhu proveden je simulacijski eksperiment u kojem su korišteni Weinerovi scenariji s temom studenta koji želi posuditi bilješke, a sudionici su također ispunili Skalu kooperativno-kompetitivne orijentacije te procijenili koliko često izostaju s nastave i koliko često vode bilješke na predavanjima. U istraživanju je sudjelovalo 285 studenata/ica (64% muškaraca), prosječne dobi 19.5 godina, s tri zagrebačka studija: psihologije s Filozofskog fakulteta, Fakulteta elektrotehnike i računarstva te Tehničkog veleučilišta Zagreb. Rezultati su pokazali da studenti osjećaju značajno više suosjećanja, manje ljutnje te da su skloniji pomoći kada razlog nečije potrebe za pomoći nije podložan osobnoj kontroli u odnosu na situaciju kada jest. Pritom percipirana mogućnost kontrole na pomagačko ponašanje djeluje indirektno preko pobuđenih emocija. Dodatno su dobiveni značajni efekti studijskog usmjerenja, kooperativno-kompetitivne orijentacije te izostajanja s nastave – studenti psihologije, kooperativniji te studenti koji češće izostaju su se pokazali sklonijima pomoći. Rezultati ukazuju na mogućnost generalizacije Weinerovog modela u našoj kulturi te važnost ispitivanja relevantnih varijabli kojima je moguće dodatno objasniti sklonost pružanja pomoći u određenom kontekstu.

POVEZNICE BELBINOVOG UPITNIKA TIMSKIH ULOGA S PETOFAKTORSKIM MODELOM LIČNOSTI

Barbara Kristofić-Ambruš

Institut za istraživanje i razvoj ljudskih potencijala, Zagreb, Hrvatska

Srebrenka Letina

Institut za društvena istraživanja, Zagreb, Hrvatska

Nada Krapić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Rijeci, Hrvatska

U Hrvatskoj i inozemnoj organizacijskoj praksi među najčešće korištenim upitnicima timskih uloga je Belbinov upitnik unatoč tome što se ne zasniva na provjerenom teoretskom modelu i postoji manjak empirijskih istraživanja o njegovoj konstruktivnoj valjanosti. Upitnik pretpostavlja postojanje osam nezavisnih timskih uloga: koordinator, pokretač, izvršitelj, kreativac, istraživač, promatrač-procjenjivač, timski radnik i finišer, od kojih svaki član tima može imati jednu ili više timskih uloga. Cilj ovog istraživanja bio je provjeriti poveznice Belbinovog upitnika timskih uloga s Petofaktorskim upitnikom ličnosti (BFI, Benet-Martinez i John, 1990). Upitnici su primijenjeni na 132 zaposlenika u radnoj organizaciji (33% muškog i 66% ženskog spola). Testiranjem normaliteta distribucija, utvrđeno je da niti jedna od osam skala timskih uloga ne odstupa značajno od normalne distribucije. Radi boljeg razumijevanja odnosa među pojedinim ulogama, ispitane su međukorelacije skala. Najviše, ali umjereno povezane, su se pokazale samo uloga finišera i istraživača (-.41). Pokazalo se da skale uglavnom nisu povezane u mjeri koja bi ukazivala na postojanje zajedničkih dimenzija. Sve međukorelacije su bile ispod .30, osim negativne povezanosti uloge finišera i istraživača (-.41). Provjerom povezanosti timskih uloga s petofaktorskim dimenzijama ličnosti dobivene su niske povezanosti za samo dvije dimenzije: savjesnost je pozitivno povezana s ulogom finišera (.23), a otvorenost pozitivno povezana s ulogom kreativca (.34) te negativno s ulogom timskog radnika (-.35). Rezultati ukazuju na heterogenost ispitivanih uloga i potrebu za usavršavanjem postojećih instrumenata za ispitivanje timskih uloga koji bi omogućili stvaranje zajedničkog teorijskog okvira s provjerenim konceptima u psihologiji ličnosti.

JESU LI VREMENSKA PERSPEKTIVA I REGULACIJSKI FOKUS ODREDNICE PONAŠANJA U LJUBAVNOJ VEZI?

Tina Krznarić, Željka Kamenov i Aleksandra Huić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Kada je u ljubavnoj vezi, pojedinac može aktivno raditi na njezinom unapređivanju ili se može odlučiti na pasivniji pristup tzv. održavanja statusa quo. Jedna od mogućih odrednica toga za koji pristup će se osoba odlučiti jest fokus regulacije koji može biti promotivni (usmjerenost na postignuće i daljnji razvoj) ili preventivni (usmjerenost na sigurnost i zaštitu). Ovi fokusi regulacije razvijaju se u djetinjstvu odgojem te su pod utjecajem kulture. Osim toga, još jedna odrednica ponašanja u vezi su tzv. vremenske perspektive - usmjerenost na prošlost (negativnu i pozitivnu), sadašnjost (hedonizam i fatalizam) i budućnost (Zimbardo i Boyd, 1999) koje predstavljaju kognitivne stilove koji se također razvijaju putem odgoja i kulture te usmjeravaju naše doživljavanje i ponašanje. Cilj istraživanja bio je ispitati je li fokus regulacije određen različitim vremenskim perspektivama te provjeriti je li fokus regulacije medijator odnosa vremenske perspektive i ponašanja u vezi. U istraživanju je sudjelovalo 372 muškaraca (44%) i žena (56%) koji smatraju da se nalaze u ozbiljnoj romantičnoj vezi (duljina veze od 1 mjeseca do 13 godina), no nisu u braku. Sudionici su bili u dobi od 18 do 35 godina. Primijenjeni su Zimbardov inventar vremenske perspektive, Upitnik fokusa regulacije te Skala aktivnog i pasivnog ponašanja u vezi. Rezultati, u skladu s očekivanjima, pokazuju da sve dimenzije vremenskih perspektiva (prošlost, sadašnjost, budućnost) značajno predviđaju izraženiji promotivni fokus, dok su se za preventivni fokus značajnima pokazale sve perspektive izuzev usmjerenosti na prošlost negativnu. Utvrđeni su izravni doprinosi vremenskih perspektiva aktivnom i pasivnom ponašanju u vezi te preventivnog fokusa regulacije preferenciji za rutinu u vezi, no nisu utvrđeni pretpostavljeni medijatorski učinci.

RAZUMIJEMO SE, BOLJE SMO: ŠTO UČINKOVITA KOMUNIKACIJA ZNAČI ZA SOCIOEMOCIONALNI RAZVOJ GLUHE I NAGLUHE DJECE I RAZINU RODITELJSKOG STRESA?

Ninoslava Kuhn i Ljubica Pribanić

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Istraživanja ukazuju na povoljne učinke jasne i razumljive komunikacije između djece s oštećenjem sluha i njihovih roditelja na djetetov socioemocionalni razvoj te na roditeljstvo s manje stresa. Neovisno o modalitetu, kada je komunikacija učinkovita, prevalencija socioemocionalnih teškoća u djece s oštećenjem sluha približava se onim vrijednostima koje su nađene u djece tipičnoga razvoja. Istraživanjem, koje je dio opsežnijeg projekta, željelo se ispitati povezanost razumijevanja u komunikaciji između djece s oštećenjem sluha i njihovih roditelja te modaliteta komuniciranja s pojavom socioemocionalnih teškoća djece i roditeljskog stresa majki. U istraživanju je sudjelovalo 134 gluhe i nagluhe djece dobi od 4–12 godina iz cijele Hrvatske i njihove majke. Uz majke, informanti su bili i odgojitelji/učitelji, a dali su podatke o socioemocionalnom razvoju i eventualnim teškoćama djece. Majke su ispunjavale sociodemografski upitnik s dodatnim pitanjima o razumijevanju u komunikaciji te modalitetu komunikacije, Upitnik sposobnosti i teškoća (SDQ; Goodman, 1997) te Upitnik roditeljskog stresa – kratka verzija (PSI-SF; Abidin, 2005). Odgojitelji/učitelji su ispunjavali Upitnik sposobnosti i teškoća. Kako se i pretpostavilo, dobila se značajna negativna povezanost obostranog razumijevanja u komunikaciji i socioemocionalnih teškoća u djece s oštećenjem sluha (rezultat majki: $r=-.24$ i $r=-.29$; rezultat odgojitelja/učitelja: $r=-.29$; $r=-.26$). Dobila se i značajna negativna povezanost između razumijevanja u komunikaciji i postojanja klinički značajnog roditeljskog stresa (roditelj razumije dijete: $r=-.25$; dijete razumije roditelja: $r=-.30$). Modalitet komunikacije nije pokazao značajnu povezanost ni sa socioemocionalnim teškoćama ($r=.15$; $r=.11$) ni s roditeljskim stresom ($r=.07$). Rezultati ovog istraživanja potvrđuju važnost ranog uspostavljanja efektivne komunikacije (bilo govorne bilo znakovne) između roditelja i njihove gluhe i nagluhe djece.

RAZLIKE U DOŽIVLJENOM VRŠNJAČKOM NASILJU S OBZIROM NA MJESTO STANOVANJA I ŠKOLSKE OCJENE

Sunčica Lazanski, Loreta Drenški i Antonia Matijašić

Odjel za psihologiju, Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

O nasilju među djecom govorimo kad jedno ili više djece uzastopno i namjerno uznemiruje, napada ili ozljeđuje drugo dijete koje se ne može obraniti (Olweus, 1998). Dok s jedne strane Zrilić (2003.) navodi da se nasilništvo obično više događa u školama u velikim gradovima, rezultati istraživanja provedenog u Norveškoj (Olweus, 1986.) pokazuju da to nije slučaj. Kada se radi o nasilju među djecom s obzirom na školski uspjeh, rezultati pokazuju da najviše djece koja su doživjela nasilje ima loš školski uspjeh. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati razlike u doživljenom nasilju među školskom djecom u manjim i većim sredinama te ispitati količinu nasilja među djecom s obzirom na školski uspjeh. U tu je svrhu primijenjen Upitnik o školskom nasilju UŠN-2003 (Buljan Flander, Karlović, Štimac, 2003.) koji je nastao izmjenama i dopunama Upitnika nasilnik/žrtva autora D. Olweusea te je primijenjen na 188 učenika šestog i osmog razreda u šest osnovnih škola u četiri grada Republike Hrvatske. Rezultati su pokazali da postoji statistički značajna razlika u doživljenom nasilju među djecom u manjim (<30 000 stanovnika) i većim sredinama (>30 000 stanovnika), na način da u većim sredinama učenici doživljavaju više nasilja. Statistički značajne razlike nema u doživljenom nasilju među djecom s boljim i lošijim školskim uspjehom. S obzirom na to da se istraživanje nasilja u Hrvatskoj provodi tek u nazad posljednjih desetak godina te da postoji tek manji broj istraživanja koja se bave razlikama u doživljenom nasilju s obzirom na mjesto stanovanja (manje i veće sredine), i nešto veći broj istraživanja koja se bave razlikama u nasilju s obzirom na školski uspjeh, smatramo da je ovo istraživanje ima moguće praktične implikacije većeg osvještavanja javnosti po pitanju smanjenja nasilja u osnovnim školama te razvijanja preventivnih programa u koji bi se uključili i roditelji i nastavnici osnovnih škola.

ULOGA POTREBE ZA POVEZANOŠĆU U ODNOSU IZMEĐU RANE TRAUMATIZACIJE I SUBJEKTIVNOG DOŽIVLJAJA UZNEMIRENOSTI

Milica Lazić, Selka Sadiković i Jovana Jestrović

Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, Srbija

Prema teoriji samodeterminacije (Deci & Ryan, 1985) potreba za povezanošću predstavlja jednu od tri temeljne psihološke potrebe kojima se tumači razvoj i funkcioniranje osobe unutar socijalnog konteksta. Odnosi se na potrebu za bliskim i sigurnim odnosima s drugim ljudima koji potiču osjećaj kompetentnosti i ne ugrožavaju autonomiju (Rijavec, 2008). Brojna istraživanja pokazuju da potreba za povezanošću često ima medijatorsku ulogu u odnosu između indikatora afektivne vezanosti poput nerazriješene obiteljske traumatizacije te subjektivnog doživljaja uznemirenosti (npr. Wei, Shaffer, Young & Zakalik, 2005). Cilj ovog istraživanja bio je provjeravanje medijacijske uloge potrebe za povezanošću u odnosu između rane traumatizacije i subjektivnog doživljaja uznemirenosti. U istraživanju je sudjelovalo 1819 studenata Univerziteta u Novom Sadu prosječne starosti 20 godina (290 ispitanika i 1029 ispitanica). Od instrumenata su primijenjeni Skala nerazriješene porodične traumatizacije Upitnika za procjenu afektivnog vezivanja adolescenata i odraslih (UPIPAV-R) ($\alpha=.87$), Skala potrebe za povezanošću Upitnika osnovnih psiholoških potreba (BPNS) ($\alpha=.70$) i Skala depresivnosti, anksioznosti i stresa (DASS-21). Za potrebe ovog istraživanja korišten je ukupni rezultat kao opća mjera uznemirenosti ($\alpha=.92$). Nakon utvrđivanja u kojoj mjeri rana traumatizacija predviđa nivo uznemirenosti ($R=.311$, $p<.00$), utvrđeno je i da potreba za povezanošću pridonosi njenoj predikciji ($R=.334$, $p<.00$). Hijerarhijska regresijska analiza i Sobelov test pokazuju da potreba za povezanošću predstavlja parcijalni medijator ($z=4.34$, $p=.00$) odnosa između nerazriješene obiteljske traumatizacije i subjektivnog doživljaja uznemirenosti. Osobe s višim rezultatima na Skali nerazriješene obiteljske traumatizacije pokazuju niže rezultate na potrebi za povezanošću što vodi većem subjektivnom doživljaju uznemirenosti. Rezultati ovog istraživanja ukazuju na značaj potrebe za povezanošću za mentalno zdravlje.

POSTOJE LI STEREOTIPI O ZNANSTVENICIMA: VALIDACIJA SKALE "SLIKE" O ZNANSTVENICIMA

Srebrenka Letina i Krešimir Zauder

Institut za društvena istraživanja, Zagreb, Hrvatska

Prema nama dostupnoj literaturi, postoji manjak istraživanja na temu stereotipa o znanstvenicima. Istraživanja iz 80-ih godina prošlog stoljeća su ukazala da slika znanstvenika obuhvaća različite osobne i radne karakteristike, od kojih su neke pozitivne (npr. inteligentni, predani svom poslu), a neke negativne (npr. nedruštveni, dosadni). Iako se može pretpostaviti da su u današnje doba stereotipi manje izraženi, novija istraživanja na odrasloj populaciji su rijetka. Cilj istraživanja je ispitati neka psihometrijska svojstva modificirane verzije skale o slici znanstvenika (Image of Science and Scientists Scale – ISSS, Krajčovich i Smith, 1982) kod odraslih osoba. Sudionici su ispunili web upitnik (N=369). Uzorak je prigodni, djelu ispitanika se pristupilo putem e-maila te su zamoljeni da, ako žele, proslijede poveznicu za upitnik dalje (tehnika snježne grude). Uzorak se sastoji od 76% žena i 24% muških sudionika prosječne dobi 34.7 godina (od 18 do 74), od kojih je 25.5% studenata, a 28.2% znanstvenika, većinom iz društvenih znanosti (50%). Korištena verzija skale sadrži 58 čestica, a sastoji se od dvije podskale od 29 tvrdnji (Likertovog tipa od 6 stupnjeva od „uopće se ne slažem“ do „u potpunosti se slažem“): skala profesionalnih te skala interpersonalnih kompetencija znanstvenika. Dobivene su visoke mjere pouzdanosti za skalu u cijelosti ($\alpha=.93$), i za podskale (za obje $\alpha=.89$). U prilog konvergentne valjanosti ide niska i značajna povezanost sa skalom stavova prema znanosti ($r=.31$). Usporedbom znanstvenika s ostalim sudionicima nisu pronađene statistički značajne razlike u rezultatima. Također, ispitana je povezanost s nekim demografskim karakteristikama sudionika (spol, dob, obrazovanje, religioznost). Zaključno, s obzirom na dobivene koeficijente asimetričnosti i spljoštenosti, izdvojene su tvrdnje u skali za koje se može reći da predstavljaju zajedničke percepcije o znanstvenicima u ispitanoj uzorku te mogući izbor tvrdnji za daljnja ispitivanja.

THE ORIGINS OF GESTALTPSYCHOLOGIE - WERTHEIMER'S PAPERS ON NATURVÖLKER

Riccardo Luccio

Department of Life Sciences, University of Trieste, Italy

Wertheimer published in 1912 his famous work on phi phenomenon. In reality, before he published two reports on primitive people (Wertheimer, 1910, 1912), there have already been some ideas which will become milestones of Gestalttheorie. In the first one, Wertheimer examined a sample of songs of the Wedda, a very primitive tribe of Ceylon, anticipating many Gestalt ideas, particularly considering the pieces as wholes in their rhythmic-melodic articulation (Gepräge). He individuated some invariants, as the "pre-conclusions" (Schlußvorbau). One can easily realize how revolutionary Wertheimer's analysis is, compared to the one performed independently by C. S. Myers (1910) on a similar sample. The two analyses appear as a century was elapsed between Myers and Wertheimer! The essay on thinking speaks about numbers and Zahlengestalt in primitive peoples. The key word is Gestalt, introduced by Stumpf (1905) and Koffka (1909) as phenomenal "correlate" of the psychical functions, and it is the technical term that appears more often in the text (157 occurrences). In Wertheimer's essay, the Gestalt is the psychical correlate corresponding to the function of "putting together" (Zusammenfassung), when between the element there are material (sachlich) relations. The adjective ausgezeichnet is frequently used in Gestalt literature in technical sense, as a synonymous of prägnant. In the numerical series the ausgezeichnet numbers are the prägnant ones. Instead, the term Gestalt is here used in a loose, non specific way. The concept of Gliederung (articulation) has a central place in Gestaltpsychologie (Köhler, 1917, 1920). Wertheimer introduces the concept in the §17 (quasi-local predetermination and partition). Wertheimer treats also several mathematical and geometrical problems. in a way typical of all Wertheimer's thinking in this field, as in Über Schlußprozesse (1920) or Productive thinking (1945). So, this essay presents many aspects that we will find later in the Gestaltpsychologie, with a key role played by the concept of Gestalt. In the complex way from Ehrenfels' qualities to Gestalt, no concept was so near to the goal than the concept of Gestalt.

ANALIZE PREŽIVLJAVANJA – SKUP STATISTIČKIH POSTUPAKA POGODNIH ZA ANALIZU REZULTATA DIJELA PSIHOLOGIJSKIH ISTRAŽIVANJA

Damir Lučanin

Zdravstveno veleučilište, Zagreb, Hrvatska

Analiza preživljavanja predstavlja niz statističkih tehnika koje se mogu koristiti u cijelom nizu psihologijskih istraživanja. Temeljna područja primjene ove skupine statističkih tehnika odnosi se na situacije u kojima nas zanima vrijeme trajanja neke pojave ili procesa, a čiji rezultat praćene zavisne varijable ima binarni ishod. Ove tehnike izvorno su razvijene u medicinskim i biološkim znanostima, ali se također vrlo uspješno mogu primjenjivati u područjima socijalnih znanosti te na području inženjerskih i ekonomskih znanosti. U ovom radu će se težište staviti na probleme iz područja psihologije, nabrojat će se neki istraživački nacrti i problemi na koje može odgovoriti ovaj skup statističkih postupaka. Važno je napomenuti kako su metode analiza preživljavanja vrlo fleksibilne odnosno mogu biti upotrijebljene za analizu podataka prikupljenih u eksperimentalnim ili kvazi-eksperimentalnim istraživanjima, ali i u studijama longitudinalnog praćenja. Također će biti prikazane neke tehnike iz ove skupine statističkih postupaka. Metode koje se nude u sklopu ove skupine statističkih postupaka, a koje zajednički možemo nazvati „analiza preživljavanja“, usmjerene su sličnim istraživačkim pitanjima za različite nacрте istraživanja. Ove tehnike se razlikuju od drugih statističkih postupaka po tome što se u analizi preživljavanja u obzir uzimaju i „cenzurirani“ podaci – oni za koje nemamo sve informacije, a koji su za druge statističke tehnike samo izgubljene informacije. Tablice života, krivulje preživljavanja i Kaplan-Meierova procjena funkcije preživljavanja su deskriptivni postupci za procjenu distribucije vremena do pojave kritičnog događaja, a postoje i složenije – regresne tehnike analize preživljavanja. Također će biti prikazani neki poznatiji statistički programi koji omogućuju primjenu i računalnu analizu podataka tehnikama analize preživljavanja.

PRISTRANA REKONSTRUKCIJA POSTIGNUĆA NA TESTU OVISNO O POVROTNOJ INFORMACIJI O UČINKU

Maša Marinković, Kristina Mirković, Jelena Sučević i Iris Žeželj

Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu, Srbija

Upamćene informacije o vlastitim postignućima često se pristrano modificiraju što predstavlja jedan od mehanizama koji omogućuje stvaranje i održavanje pozitivne slike o sebi. Ispitali smo kako se ljudi prisjećaju informacije o broju riješenih zadataka na testu ovisno o tome koliko su bili uspješni. Povratna informacija davana je nakon svakog zadatka uz pretpostavku da će proces dosjećanja ukupnog postignuća biti u većoj mjeri rekonstrukcija, a ne reprodukcija. Ukupno 120 sudionika, slučajno raspoređenih u četiri skupine, rješavalo je test prostorne orijentacije koji je bio predstavljen kao važan pokazatelj intelektualnih sposobnosti. U 20 zadataka od sudionika se tražilo da procijene broj blokova koji čine određeni trodimenzionalni objekt. Nakon svakog zadatka, sudionici su dobivali informaciju je li odgovor točan ili nije prema unaprijed određenom planu: "uspješna" skupina dobila je informaciju da je 15 od 20 zadataka riješila točno, "neutralna" 10 od 20, "neuspješna" 5 od 20, dok kontrolna skupina nije dobila povratnu informaciju. Nakon testa, ispitanici su procjenjivali broj točno riješenih zadataka. U skupinama s povratnom informacijom postojalo je blago precjenjivanje broja riješenih zadataka: najizraženije je bilo kod skupine koja je dobila neutralnu povratnu informaciju (9% više od priopćenog rezultata ($t = 2.1$, $p = .04$), a niže i statistički neznačajno kod skupina s pozitivnom (2.3%) i negativnom (2.8%) povratnom informacijom. Sudionici iz kontrolne skupine koji nisu dobivali povratnu informaciju, podcjenjivali su učinak (njihova procjena bila je 13% niža od stvarnog rezultata ($t = 3.2$, $p = .003$)). Utvrđena sklonost precjenjivanja vlastitog učinka izražena je u manjoj mjeri u usporedbi s nalazima istraživanja slične tematike. Usljed činjenice da je test bio izuzetno težak, a uvjeti testiranja strogi, moguće je da su sudionici imali dojam da su ga izveli razmjerno loše što je dovelo do manje pristranosti prilikom rekonstrukcije postignuća.

ULOGA LIČNOSTI, SAMOPOIMANJA I MOTIVACIJE U ODABIRU KOGNITIVNIH STRATEGIJA UČENJA

Iris Marušić

*Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja,
Institut za društvena istraživanja, Zagreb, Hrvatska*

Sposobnost regulacije vlastitog procesa učenja najvažniji je element kompetencije "učiti kako učiti", temeljne kompetencije potrebne za cjeloživotno učenje. Znanje o odrednicama procesa samoregulacije učenja zbog toga je od izuzetne važnosti za razvoj ove kompetencije u školskom kontekstu. Cilj ovog istraživanja bio je odrediti povezanost osobina ličnosti, samopoimanja, ciljnih orijentacija i motivacijskih strategija samoregulacije učenja s kognitivnim strategijama površinskog i dubinskog procesiranja informacija, te metakognitivne kontrole. Istraživanje je provedeno na uzorku od 610 učenika 8. razreda iz 36 osnovnih škola grada Zagreba i Zagrebačke županije. U istraživanju je primijenjen BFI upitnik za djecu (John & Srivastava, 1999) koji procjenjuje pet dimenzija ličnosti, skale matematičkog, verbalnog, školskog te općeg samopoimanja iz upitnika SDQ II (Marsh, 1990), skale ciljne orijentacije na učenje i na izvedbu iz upitnika PALS (Midgley i sur., 2000), te skale kognitivnih i motivacijskih strategija učenja iz Upitnika kognitivnih i motivacijskih komponenti samoreguliranog učenja (Lončarić, 2008). Hijerarhijskom regresijskom analizom ispitan je doprinos osobina ličnosti, samopoimanja, ciljnih orijentacija te motivacijskih strategija učenja objašnjenju varijance proaktivnih strategija dubinskog procesiranja i metakognitivne kontrole, te defanzivne strategije površinskog procesiranja. Rezultati pokazuju da izraženije dubinsko procesiranje pokazuju učenici otvoreniji k iskustvu, boljeg školskog pojma o sebi, s izraženijom ciljnom orijentacijom na učenje te motivacijskim strategijama poticanja učenja, ali i zaštite samopoštovanja. Metakognitivni ciklus kontrole pokazao se povezanim sa sličnim adaptivnim sklopom ličnosti, samopoimanja i motivacije. Veću metakognitivnu kontrolu iskazuju učenici izraženijom ugodnošću, školskim pojmom o sebi, ciljnom orijentacijom na učenje te motivacijskom strategijom poticanja učenja. S druge strane, defanzivnom obrascu površinskog procesiranja skloniji su učenici višeg neuroticizma, manje otvorenosti i lošijeg školskog samopoimanja koji više koriste defanzivnu motivacijsku strategiju zaštite samopoštovanja.

HRVATSKA STANDARDIZACIJA INVENTARA ZA ISPITIVANJE LIČNOSTI – VERZIJE ZA ADOLESCENTE (PAI-A)

Krunoslav Matešić

*Centar za obrazovanje nastavnika,
Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska*

Valentina Ružić i Krunoslav Matešić, ml.

Centar za edukacije i istraživanja, Naklada Slap, Zagreb, Hrvatska

Inventar za ispitivanje ličnosti, verzija za adolescente (Personality Assessment Inventory – Adolescent, PAI-A; L. C. Morey, 1990/2012) objektivni je upitnik samoprocjene ličnosti namijenjen za kliničku procjenu adolescenata u dobi od 12 do 18 godina. S ukupno 264 čestice raspoređene u 22 ljestvice koje se ne preklapaju, PAI-A zahvaća iskustva i doživljaje koji se u određenoj mjeri dosljedno pojavljuju tijekom života. PAI-A sadrži 11 kliničkih ljestvica (somatske pritužbe, anksioznost, poremećaji povezani s anksioznošću, depresija, manija, paranoja, shizofrenija, osobine graničnog poremećaja, antisocijalne osobine, problemi s alkoholom i problemi s drogama), pet ljestvica tretmana (agresivnost, suicidalne misli, stres, nedostatak potpore i odbijanje liječenja), četiri ljestvice valjanosti (nedosljednost, rijetki odgovori, negativan dojam i pozitivan dojam) te dvije interpersonalne ljestvice (dominacija i toplina). Konstrukti nisu bili odabrani kako bi se specifično odnosili na dijagnostičke pojmove, već su namijenjeni dobivanju informacija relevantnih za kliničku dijagnozu, planiranje tretmana i trijažu za psihopatologiju. Deset od tih ljestvica sadrže i pojmovno određene podljestvice koje su izrađene s ciljem olakšavanja interpretacije i pokrivanja cijelog raspona složenih kliničkih konstrukata. Cilj ovog istraživanja bio je provesti hrvatsku standardizaciju PAI-A inventara. U istraživanju je sudjelovao 591 adolescent (290 M i 301 Ž) u dobi od 12 do 18 godina. Sudionici su inventar ispunjavali u školskom okruženju. Cronbachovi alfa koeficijenti za ljestvice i podljestvice inventara pokazuju zadovoljavajuću pouzdanost, a rezultati su prikazani kao standardizirane T-vrijednosti.

PRIMJENA NEO-PI-R UPITNIKA LIČNOSTI U SELEKCIJSKOJ SITUACIJI: SOCIJALNA POŽELJNOST I OTVORENA PITANJA

Krunoslav Matešić, ml.

Centar za edukacije i istraživanja, Naklada Slap, Zagreb, Hrvatska

Barbara Kristofić-Ambruš

Institut za istraživanje i razvoj ljudskih potencijala, Zagreb, Hrvatska

Kod primjene upitnika ličnosti u selekcijskoj situaciji jedno od čestih pitanja je pitanje socijalne poželjnosti i njezinog udjela u varijabilitetu rezultata u selekcijskoj u odnosu na neselekcijsku situaciju. Pitanjem stabilnosti upitnika ličnosti u selekcijskoj situaciji bavila su se brojna istraživanja, međutim, bez jednoznačnog odgovora. Cilj ovog istraživanja je utvrditi razlikuju li se ispitanici u selekcijskoj i neselekcijskoj situaciji na rezultatima u NEO PI-R inventaru ličnosti (Costa i McCrae, 2005). NEO PI-R se sastoji od 240 pitanja koja mjere pet faktora višeg reda (neuroticizam, ekstraverzija, ugodnost, savjesnost, otvorenost prema iskustvu) te šest faceta za svaki od pet glavnih faktora i predstavlja opsežan instrument za mjerenje ličnosti. U istraživanju su sudjelovale tri različite grupe ispitanika od kojih je jedna ispitana u selekcijskoj situaciji, a druge dvije u neselekcijskoj situaciji. Prva skupina ispitanika (N=234, M=77, Ž=157; prosječna dob 25 godina) se sastojala od kandidata visoke stručne spreme za zapošljavanje u regionalnoj tvrtki, dok su se druga skupina nezaposlenih ispitanika (N=466, M=233, Ž=233; prosječna dob 18 godina) i treća skupina zaposlenih ispitanika (N=256, M=123, Ž=133; prosječna dob 46 godina) sastojale od ispitanika srednje stručne spreme koji su ispitani u neselekcijskoj situaciji. Analizom varijance ispitane su razlike među aritmetičkim sredinama za sve tri skupine po pojedinim faktorima i pripadajućim facetama. VSS ispitanici u selekcijskoj situaciji razlikuju se u odnosu na druge dvije skupine nižim rezultatima na neuroticizmu i višim na ekstraverziji i savjesnosti, mlađi SSS ispitanici razlikuju se u odnosu na starije ispitanike u obje situacije višim rezultatima na neuroticizmu i nižim rezultatima na ugodnosti i savjesnosti, a stariji SSS ispitanici razlikuju se u odnosu na mlađe ispitanike u obje situacije statistički značajno nižom ekstraverzijom i otvorenošću prema iskustvu.

HEXACO PERSONALITY TRAITS PREDICT STABLE CRIMINAL BEHAVIOR

Janko Međedović and Boban Petrović

Faculty of Philosophy, University of Belgrade, Serbia

Maja Savić and Jelena Želeskov-Đorić

Institute of Criminological and Sociological Research, Belgrade, Serbia

HEXACO model of personality structure is novel lexical model of basic personality traits. It contains an additional factor compared to the Big Five structure: Honesty-Humility which is a personality trait that influences the production of morally relevant behaviors. This is the reason why it can be assumed that HEXACO model can be particularly useful in the determination of the personality dispositions toward antisocial and criminal behavior. In this research we used HEXACO model (explored by the HEXACO-PI-R inventory) to predict stable criminal behavior in the sample of convicts. Frequency of criminal behavior was measured by the number of sentences a person had (criminal-legal recidivism). Research was conducted in two penal institutions in Serbia. Participants were chosen on voluntary basis ($N=258$, $M=35.2$; $SD=10.1$; all subjects were males). Data were analyzed using the multiple linear regression on the factors level and on the level of facets traits separately. Both of the obtained regression functions were statistically significant. Three HEXACO factors predict the number of participant's sentences: Honesty-Humility ($\beta=-.19$; $p<.05$), Emotionality ($\beta=-.13$; $p<.05$) and Agreeableness ($\beta=-.14$; $p<.05$). The most important facets traits that predict stable criminal behavior are Fairness ($\beta=-.33$; $p<.01$), Gentleness ($\beta=-.15$; $p<.05$), Prudence ($\beta=-.15$; $p<.05$) and Anxiety ($\beta=-.12$; $p<.05$). Results are consistent with the conceptualization of the Honesty, Emotionality and Agreeableness as the personality traits that generate antisocial behavior. It can be concluded that HEXACO traits provide similar information about the criminal behavior as Big Five model does (low Prudence and Gentleness which indicate impulsivity and aggressiveness) but with the very important additional information that refers to the decreased reciprocal altruism and sense of fair play (low Fairness) together with shallow affect (low Anxiety).

USPOREDBA RAZLIČITIH METODA ZA PROVJERU CIRKULARNE STRUKTURE PROFESIONALNIH INTERESA

Vanja Međugorac, Iva Šverko i Toni Babarović

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Profesionalni interesi najčešće se opisuju Hollandovom cirkularnom strukturom, koja pretpostavlja postojanje šest RIASEC tipova interesa pravilno raspoređenih na obodu kružnice. Prostorni raspored RIASEC tipova definira i njihovu korelacijsku povezanost u kojoj su susjedni tipovi interesa međusobno sličniji od onih udaljenijih. Klasični pristup provjere cirkularne strukture profesionalnih interesa počiva na upotrebi Hubertovog i Arabijevog (1987) randomizacijskog testa kojim se ispituje slaganje predikcija redoslijeda s korelacijskom matricom odnosa među tipovima interesa. Noviji pristupi uključuju upotrebu konfirmatornih postupaka faktorske analize, od kojih je jedan operacionaliziran putem računalnog programa CIRCUM (Brown, 1995). Zbog svoje prirode konfirmatorni postupak je stroži zbog čega neki autori (npr. Nagy, Trautwein i Ludtke, 2010) ističu prednost njegova korištenja kada se želi dobiti čvrsta potpora za pojedine modele. U radu se razmatraju rezultati različitih pristupa analizi cirkularne strukture RIASEC tipova. Kao mjere interesa korišteni su Slikovno-opisni upitnik interesa (SLOPI) i Upitnik profesionalnih interesa PGI. Oba su se upitnika u dosadašnjim istraživanjima pokazala adekvatnim mjerama profesionalnih interesa sa dobrim metrijskim svojstvima (Međugorac, 2011; Šverko, 2008). Upitnici su primijenjeni na uzorcima učenika osnovnih škola (N=528), učenika srednjih škola (N=641) i fakulteta (N=757). Rezultati randomizacijskog testa ukazuju na prikladnost heksagonalnog modela podacima na različitim dobnim uzorcima. Očekivano, prikladnost heksagonalne strukture provjeravana randomizacijskim testom raste u funkciji dobi. Provedbom konfirmatornih postupaka dobivaju se različita rješenja ovisno o strogosti postavljenih ograničenja na određene parametre. U radu se raspravlja o prednostima i nedostacima korištenih metoda za provjeru cirkularne strukture profesionalnih interesa.

KLINIČKI I NEKLINIČKI KONTEKST PROCJENE TERAPIJSKIH FAKTORA U KLASIČNOJ PSIHODRAMSKOJ PSIHOTERAPIJI

Aleksandra Mindoljević Drakulić i Lana Jurčec

Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Terapijski su faktori važan element psihoterapijskoga procesa koji pridonose boljem funkcioniranju osobe u terapiji, rastu i sazrijevanju ličnosti te u konačnici utječu na terapijsku promjenu. Najčešći terapijski faktori koji se razvijaju u radu grupa su kohezija, ulijevanje nade, uvid, univerzalnost, altruizam, psihoedukacija, razvijanje tehnika socijalizacije, imitativno ponašanje, interpersonalno učenje, egzistencijalni faktori, rekapitulacija primarne obiteljske grupe te katarza. Budući da značenje terapijskih faktora kao i njihova međusobna povezanost variraju od grupe do grupe te na taj način različito utječu na moguće terapijske promjene cilj je rada bio utvrditi postoje li razlike u djelovanju različitih terapijskih faktora u kliničkoj i nekliničkoj psihodramskoj grupi. Klinička se grupa sastojala od 20 ambulantnih sudionica iz Dnevne bolnice Klinike za psihijatriju KBC-a Zagreb s dijagnozom blagog ili umjerenog depresivnog poremećaja obilježenog prvom i ponavljanom depresivnom epizodom (prema kriterijima DSM IV), a neklinička grupa od 20 studentica Medicinskog fakulteta u Zagrebu bez psihijatrijske simptomatologije. Obje grupe vođene su po principu klasične psihodrame, dvaput na tjedan tijekom 30 seansi. Nakon simultane terminacije članice obju grupa popunile su Yalomov upitnik terapijskih faktora. Rezultati pokazuju da je u nekliničkoj grupi univerzalnost ocijenjena najvećim ocjenama, dok je vodstvo procijenjeno najnižima. U kliničkoj grupi egzistencijalni su faktori procijenjeni najvišim ocjenama, a vodstvo najnižim. U objema psihodramskim grupama egzistencijalni su se faktori pokazali najvažnijim terapijskim faktorom. Statistički značajne razlike nađene su samo na subskalama univerzalnosti, uvida i ulijevanja nade, pri čemu je neklinička grupa imala više rezultate od kliničke. Taj rezultat može se dovesti u vezu s dobnim razlikama između dviju grupa kao i razlikama u postojanju prijašnjeg psihoterapijskog iskustva.

PSYCHOLOGICAL PREDICTORS OF EXCESSIVE INTERNET USE

Jasna Milošević

Department of Psychology, Faculty for media and communications, Singidunum University, Belgrade, Serbia

Iris Žeželj

*Department of Psychology, Faculty of Philosophy,
University of Belgrade, Serbia*

As excessive Internet use can interfere with vital life activities, such as sleep, nutrition habits, work or school (Kim & Davis, 2009) it has been a widely studied phenomenon over the past two decades. Research aiming to identify psychological predispositions for excessive Internet use came up with a set of predictors most often including: low self-esteem, (Kim, 2009; Davis, 2001), high anxiety (Caplan, 2002), high sensation seeking (Armstrong, 2000), extraversion or proneness to social disinhibition (Neimz, 2005), but also introversion (Shotton, 1991). The aim of current study was to develop a model that would relate key psychological predictors (self-esteem, extraversion, self-efficacy) as well as general media consumption frequency to Internet use. Self-esteem was measured by Rosenberg scale, extraversion by a subscale from BFI (John, Donahue & Kentle, 1991), self efficacy by a mini scale proposed by Bandura (2001), and excessive Internet use by a scale developed for the purpose of this research. The data was collected on a nationally representative sample (N=2014) of Serbian population older than 15, administered by a telephone, in 2012. The path analysis demonstrated that an exhaustive model, which included all psychological variables, fitted data worse than restrictive model, which excluded extraversion (parameters of excepted model: Chi=38.93; CFI=.93; RMSEA=.06) Excessive Internet use was proven to be positively related to other media use, implicating that Internet use does not compensate for use of more traditional media sources, but rather that there is a profile of an "information seeker" that uses all available sources. Our research found no relation between extraversion and excessive Internet use. The impact of self-esteem was both direct and moderated by self- efficacy: extreme Internet user was found to have lower self worth and poorer ability to successfully complete important goals.

CONSUMER ETHNOCENTRISM OF PSYCHOLOGY STUDENTS

Jelena Minić, Miljana Pavićević and Biljana Jaredić

*Department for Psychology, Faculty of Philosophy,
University of Priština, Kosovo*

The main goal of the research was to determine the level of consumer ethnocentrism of psychology students. The goal was to investigate whether there is a connection of consumer ethnocentrism of psychology students with the following: national identity, self-esteem and some socio-demographic variables. The sample consisted of 233 psychology students aged 19- 24 years. The instruments used in this research were: The Scale of Consumer Ethnocentrism (Shimp & Sharma, 1987), The Scale of National Identity (Čorkalo & Kamenov, 1998), The Scale of Self-esteem (Rosenberg, 1965) and Questionnaire of Basic Data. The results show that the respondents have low level of consumer ethnocentrism ($M=50.47$; $SD=14.05$) which leads us to conclusion that they more scarcely choose domestic products, and more frequently the foreign ones during the purchase. A high positive correlation of the consumer ethnocentrism and national identity was found ($r=.466$; $p<.01$), which means that students with higher national identity have more prominent consumer ethnocentrism and vice versa. Positive correlation of consumer ethnocentrism and national identity was expected, and is in accordance with earlier researches. Correlations of consumer ethnocentrism with age, material well-being of the family and parental educational level were not statistically significant, although the results of earlier researches show different. Regarding the permanent residence of the respondents, statistically significant difference in consumer ethnocentrism was found ($t=2.80$; $p=.006$); more precisely, students having permanent residence in the territory of Kosovo and Metohia have more prominent consumer ethnocentrism than do students living in the territory of Serbia.

SAMOREGULACIJA UČENJA U PODRUČJU PISANJA

Anela Nikčević-Milković

Odjel za nastavničke studije u Gospiću, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Darko Lončarić

Učiteljski fakultet, Sveučilište u Rijeci, Hrvatska

Cilj istraživanja bio je, u prirodnoj situaciji ispitivanja učeničkog pisanja kao oblikovanja teksta, ispitati izravne i posredne doprinose motivacijskih/emocionalnih i kognitivnih varijabli uspjehu aktivnosti pisanja te provjeriti jesu li ti doprinosi posredovani korištenjem samoregulacijskih strategija učenja i pisanja. Istraživanje je proizašlo iz modela Zimmermana i Risenberga (1997). Odvijalo se kao fazno ili etapno istraživanje, a u njemu je sudjelovalo 199 učenika gimnazije. Metode istraživanja uglavnom su bile metode samoprocjena. Provedene korelacijske, regresijske i medijacijske analize u velikoj mjeri potvrđuju poznate spoznaje s područja samoregulacije pisanja. Potvrdili smo očekivanja o učincima odgovornosti, kao strategije samoregulacije, samousmjeravanja te provjeravanja i ispravljanja teksta, kao strategija pisanja, na objektivno procijenjeni uspjeh pisanja. Ciljne orijentacije na učenje i one na izvedbu pozitivno su povezane s većinom samoregulacijskih i strategijskih varijabli te s objektivnim postignućem pisanja. Vrijednost postignuća u zadacima pisanja, pozitivne aktivirajuće i deaktivirajuće emocije pozitivno su i statistički značajno povezani s većinom mjera samoregulacije, strategijama i objektivnim postignućem u pisanju. Nizom regresijskih analiza utvrđeno je da spol doprinosi objašnjenju razlika uspjeha u pisanju pri čemu su djevojke uspješnije. Provjera izravnih i posrednih efekata motivacijskih/emocionalnih, kognitivnih i strategijskih varijabli na ishode pisanja medijacijskim analizama pokazuje kako ciljne orijentacije na učenje i na izvedbu te vrijednost postignuća u pisanju imaju samo posredne efekte na uspjeh pisanja, dok samoeфикаsnost samoregulacije pisanja samoeфикаsnost, očekivanje uspjeha, ima samo izravne efekte na uspjeh u pisanju.

ODNOS SUBJEKTIVNE DOBI S OSOBINAMA LIČNOSTI I ZDRAVLJEM

Marija Novoselić

Đakovo, Hrvatska

Subjektivna dob odnosi se na to koliko se osoba starom osjeća, izgleda i ponaša, s kojom dobnom skupinom se identificira te koliko bi stara željela biti, neovisno o njezinoj kronološkoj dobi. Cilj istraživanja bio je utvrditi odnos između različitih pokazatelja subjektivne dobi (komparativne, željene i kognitivne koja uključuje četiri dimenzije: osjećaj, izgled, rad i ponašanje, interesi) i ispitati doprinos procjene općeg zdravstvenog statusa i osobina ličnosti iz petofaktorskog modela predikciji različitih pokazatelja subjektivne dobi. U istraživanju je sudjelovalo 230 osoba u dobi od 20 do 72 godine iz nekoliko hrvatskih gradova. Od mjernih instrumenata korištena je Skraćena verzija IPIP upitnika (International Personality Item Pool; Goldberg, 1999) te pitanja koja se odnose na različite aspekte subjektivne dobi i samoprocjenu zdravlja. Rezultati su pokazali da komparativna dob značajno pozitivno korelira s dimenzijom kognitivne dobi koja se odnosi na osjećaj, dok željena dob značajno pozitivno korelira s prosječnom kognitivnom dobi i svim njezinim dimenzijama. Pojedine dimenzije kognitivne dobi međusobno značajno pozitivno koreliraju. Nadalje, korelacijske analize pokazale su da se ekstravertiranije osobe osjećaju mlađe za različite pokazatelje subjektivne dobi. Otvorenije osobe žele biti mlađe te se, kao i ugodnije osobe, kognitivno mlađe osjećaju (prosječna kognitivna dob) i doživljavaju za pojedine dimenzije kognitivne dobi, dok se neurotičnije i savjesnije osobe osjećaju starije za pojedine aspekte subjektivne dobi. Nadalje, osobe koje povoljnije procjenjuju svoje zdravlje, osjećaju se mlađe u odnosu na svoje vršnjake, imaju nižu prosječnu kognitivnu dob i doživljavaju se mlađe za njezine pojedine dimenzije. Rezultati hijerarhijskih regresijskih analiza pokazali su da su osobine ličnosti bolji prediktori različitih pokazatelja subjektivne dobi, u odnosu na samoprocjenu zdravlja.

PERCEPCIJA RODITELJSKIH POSTUPAKA KOD ADOLESCENATA IZ SRBIJE I FINSKE

Sofija Pajić i Rodoljub Jovanović

Beograd, Srbija

Dijana Radić

Srednjoškolski centar, Bratunac, Bosna i Hercegovina

Dubravka Radusinović

Beograd, Srbija

Istraživanje je imalo za cilj utvrditi razlikuju li se sudionici iz populacije mladih u razdoblju kasne adolescencije iz Srbije i Finske u pogledu percepcije roditeljskih postupaka: potpore autonomiji, topline i uključenosti. Uzorak sudionika bio je sastavljen od 168 studenata iz Srbije i 239 studenata iz Finske. Svakom sudioniku je na jeziku njegovog govornog područja dana Skala percepcije roditelja za studente koja se sastoji od tri subskale za mjerenje roditeljske potpore autonomiji, topline i uključenosti. Korištena skala pokazala je zadovoljavajuće metrijske karakteristike na oba jezika, odnosno na oba primijenjena uzorka. Naime, Crombachov alpha koeficijent za skalu na srpskom jeziku je .94, a za skalu na finskom .93. Dobiveni nalazi govore u prilog postojanja značajne razlike u načinu na koji svoje roditelje percipiraju srpski i finski adolescenti ($F=12.651$, $df=1$, $p<.01$). Rezultati su raspravljani u terminima teorije samo-determinacije i predstavljaju dokaz u prilog opravdanosti ispitivanja pojma potpore autonomiji u različitim sociokulturalnim sredinama. Pokazalo se da su, unatoč objektivnim razlikama u navikama i načinu života mladih u različitim sredinama, kao i zbog različitosti u njihovoj samostalnosti u odnosu na svoje roditelje, roditeljski postupci značajan faktor u životu adolescenata. Međutim, može se reći da okolinski utjecaji, odnosno uvriježene norme i karakteristična ponašanja u nekom društvu, oblikuju izvjesne specifičnosti odnosa roditelj-adolescent i naglašavaju učestalost i značaj pojedinih roditeljskih postupaka. Naime, pokazalo se da se ispitivani studenti iz Srbije i Finske najviše razlikuju u toplini koju dobivaju od svog oca po tome koliko očevi podržavaju njihovu autonomiju i po tome koliko su majke uključene u njihov život i svakodnevne aktivnosti.

IMPLICIT AND EXPLICIT AGEISM IN CHILDREN, ADOLESCENTS AND YOUNG ADULTS

Maša Pavlović

*Department of Psychology, Faculty of Philosophy,
University of Belgrade, Serbia*

Ivana Ćirović

Institute for Educational Research, Belgrade, Serbia

The aim of this research was to examine implicit and explicit attitudes towards the elderly in different age groups. A total of 64 ten-year-old children, 81 adolescents and 82 undergraduate psychology students took part in this study. Explicit attitudes were measured with self-report measures (Children's attitudes towards the elderly scale $\alpha=.688$; Fraboni scale of ageism $\alpha=.812$, $\alpha=.843$) and the Implicit Association Test (IAT) was used to assess implicit attitudes toward the elderly. Explicit prejudice turned out to be the highest among adolescents, while ten-year-olds and students shared similar, more moderate attitudes toward elderly ($F(222,2)=89.38$, $p<.001$). Although implicit attitudes were moderately negative in all three age groups, significant main effect of age was observed ($F(224,2)=3.19$, $p=.043$). Post-hoc test revealed significant differences between ten-year-olds, who had the lowest, and students who showed the highest implicit prejudice toward the elderly ($p=.013$). Consistent with the previous findings, explicit and implicit attitudes toward elderly were unrelated across all age groups ($r=-.05$, $p=.401$). Age-related differences in explicit attitudes towards the elderly can be explained by developmental changes which enable adolescents to obtain a more accurate insight into the ageing process that inevitably ends in death, which is a realisation that reinforces prejudice toward elderly. Later, social desirability shapes these attitudes into a more positive direction. When it comes to implicit measures, findings indicate that early formed implicit attitudes towards elderly tend to become even more negative during development, supporting the thesis that implicit attitudes draw their strength from dominant societal discourse and practices which are highly prejudiced and discriminatory towards elderly in many societies. This research was supported by the Ministry of Education and Science of the Republic of Serbia (Grant No. 47008 and Grant No. 179018).

UVJERENJA RODITELJA O TRAŽENJU STRUČNE POMOĆI U RODITELJSTVU

Ninoslava Pećnik

*Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet,
Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska*

Sonja Pribela-Hodap

Dječji vrtić Radost, Crikvenica, Hrvatska

Stavovi prema traženju stručne pomoći pokazali su se dobrim prediktorom namjere obraćanja za pomoć psihologa (Vogel, 2007). Ovi su stavovi određeni istaknutim uvjerenjima o tome što će se dogoditi kao posljedica primanja stručne pomoći. Prema teoriji planiranog ponašanja (Ajzen i Fishbein, 1980) roditelj koji vjeruje u pozitivan ishod savjetovanja sa stručnjakom bit će skloniji i potražiti stručnu pomoć. S druge strane, u namjeri traženja stručne pomoći može ga kočiti strah od stigmatizacije i drugi percipirani nepoželjni ishodi obraćanja stručnjaku. Cilj istraživanja bio je ispitati uvjerenja o traženju stručne pomoći u roditeljstvu te provjeriti eventualne razlike u ovim uvjerenjima s obzirom na sociodemografska obilježja roditelja i namjeru te iskustvo traženja stručne pomoći oko pitanja roditeljstva i razvoja djeteta. Za potrebe istraživanja konstruiran je Upitnik uvjerenja o traženju stručne pomoći u roditeljstvu (Pećnik i Pribela-Hodap, 2012). Upitnik se sastoji od tri subskale: Uvjerenja o poželjnim ishodima traženja stručne pomoći u roditeljstvu ($k=4$; $\alpha=.786$), Uvjerenja o nepoželjnim ishodima traženja stručne pomoći u roditeljstvu ($k=6$, $\alpha=.832$) i Predrasude prema stručnjacima ($k=3$, $\alpha=.822$). Primijenjen je na nacionalno reprezentativnom uzorku roditelja šestomjesečnjaka ($N=387$), jednogodišnjaka ($N=405$), trogodišnjaka ($N=412$) i šestogodišnjaka ($N=417$). Između ostalog, rezultati su pokazali da su u poželjne ishode traženja stručne pomoći u roditeljstvu uvjerenije majke, visokoobrazovani roditelji, roditelji djece s teškoćama u razvoju te oni iz urbanih sredina. Roditelji koji su izrazili namjeru traženja stručne pomoći, kao i oni koji su je koristili, u odnosu na one koji nisu, imali su značajno pozitivnije stavove prema traženju stručne pomoći. Poznavanje uvjerenja roditelja prema stručnoj podršci u roditeljstvu može koristiti u planiranju strategija za prevladavanje psihosocijalnih prepreka pristupu stručnoj pomoći u roditeljstvu.

SIX-FACTOR VS. FIVE-FACTOR MODEL OF PERSONALITY: ADVANTAGES OF THE HEXACO PERSONALITY MODEL IN THE EXPLANATION OF PRO-CRIMINAL DISPOSITIONS

Boban Petrović and Janko Međedović

Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu, Srbija

HEXACO personality structure emerges as a redefined lexical model of basic personality traits. In order to justify its epistemological and pragmatic value, it must prove its advantages over the concurrent models, especially its predecessor: the Big Five structure. In present research those two models are compared in their ability to predict dispositions towards amoral and criminal behavior: amorality, subclinical psychopathy and apology of violence. The sample consisted of 345 students (65% females, average age 21.1 years with $SD=3.93$). Amorality was measured via AMORAL 9 questionnaire, psychopathy was assessed with SRP3 scale and apology of violence was explored by MEMS scale. HEXACO traits were measured with HEXACO-PI-R inventory and Big Five traits were explored using the BFI questionnaire. Data was analyzed using the structural equations modelling. The Big Five factors were set as exogenous variables and pro-criminal dispositions as endogenous variables in the first model. HEXACO traits were analyzed as exogenous variables in the second model. All variables were modelled as observables. Both models showed adequate fit. Percentage of the explained variance of criteria measures in the first model were as follows: 34% for amorality; 33% for psychopathy and 12% for apology of violence. Low agreeableness and conscientiousness were the most important predictors from the Big Five model. Percentage of the explained variance of criteria measures in the second model were as follows: 53% for amorality; 48% for psychopathy and 11% for apology of violence. All of the HEXACO factors were significant predictors for at least two of three criteria measures, while low honesty-humility and low emotionality significantly predicted all measures of pro-criminal dispositions. It can be concluded that HEXACO traits outperformed Big Five model in the prediction of pro-criminal dispositions.

RAZLIKE U DOŽIVLJAJU KVALITETE ŽIVOTA ADOLESCENATA IZ RAZLIČITIH HRVATSKIH REGIJA

Kristina Petrušić

Zagreb, Hrvatska

Renata Barić

Kineziološki fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Kvaliteta života je složen fenomen, a određen je subjektivnim doživljajem sebe i svoje sredine. Omjer individualnih očekivanja i realizacije, razina opće i emocionalne dobrobiti, osjećaj sreće, dominantno raspoloženje, razina stresa, zdravlja te obitelj i socijalno okruženje čine odrednice doživljaja zadovoljstva životom. Na kvalitetu života mladih utječe i način provođenja slobodnog vremena te životna okolina. Cilj ovog rada bio je istražiti razlike u doživljaju kvalitete života adolescenata gimnazijalaca Zagrebačke (ZG), Virovitičko-podravске (VP) i Zadarske (ZD) županije. Uzorak čini 300 gimnazijalaca trećih razreda u Zagrebu, Orahovici i Zadru. Korišten je Upitnik kvalitete života za djecu i adolescente The Kidscreen-52 (Lorger, 2011) koji sadrži 11 dimenzija: psihološka dobrobit, obiteljsko okruženje, odnosi s prijateljima, nasilje među mladima, slobodno vrijeme, školsko okruženje, tjelesna dobrobit, samopoimanje, novčani resursi, raspoloženje i emocije te druženje s prijateljima. Utvrđeno je da gimnazijalci svoju kvalitetu života procjenjuju visokom, a njihove su procjene slične. Dobivene su značajne razlike u ukupnom doživljaju kvalitete života na temelju regionalne pripadnosti. Učenici VP županije ukupnu kvalitetu života procjenjuju višom od učenika ZD i ZG županije. Razlike na razini pojedinih dimenzija pokazuju da su gimnazijalci VP županije značajno zadovoljniji provođenjem slobodnog vremena te školskim okruženjem i izvršavanjem školskih obaveza nego gimnazijalci ZG i ZD županije. Adolescenti VP županije također su značajno zadovoljniji sobom i svojim izgledom u odnosu na adolescente ZD županije, ali izvješćuju i o većoj količini nasilja u svom okruženju zbog čega su značajno manje zadovoljni od vršnjaka s mora. Čini se da životno okruženje u manjoj sredini nudi mogućnosti koje pogoduju većem doživljaju kvalitete života adolescenata za razliku od gradskih sredina u kojima prevladava drugačiji način života koji narušava opći doživljaj zadovoljstva.

FACTORS RELATED TO DIFFERENT REASONS FOR REJECTING THE 2009 PANDEMIC INFLUENZA A (H1N1) VACCINATION

Anja Podlesek and Luka Komidar

Department of Psychology, Faculty of Arts, University of Ljubljana, Slovenia

Saška Roškar

Institute of Public Health, Ljubljana, Slovenia

Robert Masten

Department of Psychology, Faculty of Arts, University of Ljubljana, Slovenia

The vaccination rate in the 2009 A (H1N1) influenza pandemic was very low. Several studies found that fear of adverse side effects of the vaccination and the negative publicity in the media were among the reasons for rejecting the vaccination. The aim of our study was to explore what factors were related to the importance of specific reasons for rejecting the vaccination. We presumed that fear of vaccination side effects and doubts expressed by health professionals will present more prominent reasons for rejecting the vaccination in individuals with higher general anxiety and neuroticism and in those who thought that there was a conspiracy behind the vaccination promotion. Data on the H1N1 influenza vaccination acceptance was gathered with an online survey in the general public in Slovenia during the H1N1 influenza peak in February 2010. Besides demographic and health variables, main outcome measures included Big Five personality dimensions, anxiety, beliefs in the vaccination conspiracy, and trust in media and professional information about the vaccination. Responses from 1058 adult participants who rejected the vaccination were analysed. Fear of vaccination side effects was chosen by 15% of participants as the most important reason for rejecting the vaccination, and doubts expressed by health professionals were chosen by 31%. Ordinal regression showed that fear of vaccination side effects was higher in females, older people, in those whose friends or relatives did not yet take the vaccination, those with higher conscientiousness, neuroticism, trait anxiety, and trust in professional information about the vaccination. Doubts expressed by professionals were estimated to be a stronger reason for rejecting the vaccination in individuals with higher extraversion, agreeableness, conscientiousness, neuroticism, anxiety, and with beliefs in the vaccination conspiracy. Therefore, personality traits seem to play an important role in the perception of vaccination risk.

INTELIGENCIJA I GLAZBENE PREFERENCIJE - EVOLUCIJSKA PERSPEKTIVA

Elena Račevska

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Kanazawino „načelo savane“ temelji se na konsenzusu većine evolucijskih psihologa i biologa da ljudski mozak nije doživio značajne promjene od razdoblja pleistocena te da je okolina u kojoj je evoluirao bitno različita od one u kojoj danas živimo. Prema hipotezi o interakciji inteligencije i načela savane (Kanazawa, 2004), podražaje u ljudskoj okolini dijelimo na evolucijski poznate i evolucijski nove, ovisno o tome jesu li bili prisutni tijekom evolucije ljudskog mozga. Prema istoj hipotezi, inteligencija se razvila kao modul za rješavanje evolucijski novih problema, zbog čega bi pojedinci više inteligencije trebali biti uspješniji u rješavanju tih problema, dok pri rješavanju onih evolucijski poznatih inteligencija ne čini razliku. Cilj istraživanja bio je ispitati prediktivnost inteligencije za glazbene preferencije. Budući da se instrumentalna glazba smatra evolucijski novom, a vokalna evolucijski poznatom, očekivali smo da će pojedinci više inteligencije u većoj mjeri preferirati glazbene stilove definirane kao pretežno instrumentalne, dok preferencija stilova definiranih kao pretežno vokalno-instrumentalnih ne bi trebala biti povezana s inteligencijom. U istraživanju je sudjelovalo 482 učenika trećih razreda srednjih škola. Opća inteligencija mjerena je Neverbalnim testom nizova (Ljubotina, u pripremi), a glazbene preferencije Ljestvicom glazbenih preferencija konstruiranom za potrebe istraživanja. Rezultati pokazuju da je opća inteligencija značajno povezana s preferencijama za obje vrste glazbe, no povezanost inteligencije i preferencije vokalno-instrumentalne glazbe statistički je značajno manja od povezanosti inteligencije i preferencije instrumentalne glazbe. Nadalje, prediktivnost inteligencije veća je za preferenciju instrumentalne glazbe, a korišteni skup prediktora objašnjava znatno veći postotak varijance preferencije instrumentalne nego vokalno-instrumentalne glazbe. Ovakvi rezultati podupiru hipotezu o interakciji inteligencije i načela savane.

KAKO BUDUĆI UČITELJI I EDUKACIJSKI PSIHOLOZI VREDNUJU OBRASCE KREATIVNOSTI DJEČAKA I DJEVOJČICA: SMJERNICE ZA RAZVOJ KREATIVNOSTI U ODGOJNO-OBRAZOVNOM KONTEKSTU

Željko Rački

Učiteljski fakultet, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska

Cilj ovog istraživanja bio je vrednovati identične obrasce stupnjevanih kreativnih ponašanja kada su oni prisutni u dječaka odnosno djevojčica. Prikupljeni je skup od 313 ponašanja koja djeca osnovnoškolske dobi spontano pokazuju, procijenilo ukupno devet edukacijskih psihologa na ljestvici od sedam stupnjeva uspoređujući jedno ponašanje s drugim na indikativnosti (tipičnosti) ponašanja za kreativnost ($N=9$; $\alpha=.96$; $RMSEA=.073$, $RMSEA\ 90\%=.053-.094$). Ponašanja su podijeljena u kvintile po indikativnosti za kreativnost. Oblikovana su 64 opisa imaginarnog djeteta. Svaki se opis tj. „dijete“ sastojalo od različitih ponašanja (oko 5 ponašanja po opisu) iz istog kvintila (ukupno 13, 13, 13, 13 i 12 djece iz 1.–5. kvintila). U prvom su podistraživanju sudjelovali budući učitelji razredne nastave u Osijeku ($N=108$) koji su nezavisno procijenili 64 opisa koji su bili prethodno rodno definirani kao Dječaci odnosno Djevojčice po stupnju (1-7) kreativnosti i inteligencije koje pokazuje. U drugom su podistraživanju, nakon godine dana, sudjelovali budući učitelji razredne nastave u Slavonskom Brodu ($N=40$). Iste su opise ponašanja, napisane u rodno neutralnom obliku, procijenili po stupnju kreativnosti i inteligencije koje opisano dijete pokazuje, uz zahtjev da odrede radi li se u opisu o dječaku ili djevojčici. Dakle, na dva su načina na dva uzorka s razmakom od godine dana utvrđene mjere kreativnosti i inteligencije djeteta iz opisa. Utvrđeno je značajno pozitivno slaganje učitelja i psihologa u tome što je kreativnost, ali i u kojoj je mjeri kreativnost određenog stupnja i vrste primjerena dječacima odnosno djevojčicama. Tri podistraživanja s drugačijim nacrtima konvergiraju prema zajedničkom nalazu rodne pristranosti sadašnjih i budućih obrazovnih djelatnika u procjeni kreativnosti u dječaka i djevojčica, sukladno populacijskim razlikama žena i muškaraca u Hrvatskoj.

STIL AFEKTIVNE REGULACIJE: PRILAGOĐAVANJE KAO MEDIJATOR U ODNOSU IZMEĐU RANJIVOSTI ZA DEPRESIJU I MANIFESTACIJE DEPRESIVNIH SIMPTOMA

Darja Radović i Stanislava Porobić

Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, Srbija

Posljednjih desetljeća područje emocija i strategija njihove regulacije postaje predmet zanimanja mnogih teoretičara i istraživača (Amstadter, 2007). Istraživanja ukazuju na to da postoje tri osnovna stila emocionalne regulacije: prikrivanje, prilagođavanje i tolerancija (Hofmann & Kashdan, 2010). Rezultati dosadašnjih istraživanja pokazuju da je jedino strategija prilagođavanje (strategija koja ima za cilj utjecati na to da se osoba ponovno uspješno prilagodi zahtjevima situacije) ostvaruje negativnu korelaciju s depresijom kao kriterijskom varijablom. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati ima li stil afektivne regulacije prilagođavanja medijatorski efekt u odnosu između ranjivosti za depresiju i manifestacije depresivnih simptoma. U istraživanju je sudjelovalo 720 studenata Univerziteta u Novom Sadu, prosječne starosti 20 godina. Primijenjeni instrumenti su Skala depresivnosti, anksioznosti i stresa-21 (DASS-21; Lovibond & Lovibond, 1995), Upitnik afektivnih stilova (ASQ, Hofmann & Kashdan, 2010) i Skala disfunkcionalnih stavova (DAS-40, Weissman & Beck, 1978). Rezultati hijerarhijske regresijske analize i analize medijacije pokazuju parcijalnu medijatorsku ulogu strategije prilagođavanja u povezanosti između ranjivosti za depresiju i stupnja izraženosti simptoma depresije. Ranjivost za razvoj depresije ima izravan utjecaj na manifestaciju depresivnih simptoma. Međutim, osim izravnog utjecaja kognitivne ranjivosti kao predispozicije za razvoj depresije, ranjivost ostvaruje i neizravan efekt na depresiju preko strategije prilagođavanja. Ranjivost za depresiju, zajedno sa smanjenom upotrebom strategije prilagođavanja, povećava vjerojatnost manifestacije depresivnih simptoma. U radu su raspravljene teorijske i praktične implikacije dobivenih rezultata.

ULOGA RODITELJA I VRŠNJAKA U ODREĐIVANJU SEKSUALNOSTI ADOLESCENTICA – POSREDOJU LI VRŠNJAČKE VARIJABLE VEZU IZMEĐU OBITELJSKIH VARIJABLI I SEKSUALNOG PONAŠANJA DJEVOJAKA?

Linda Rajhvajn Bulat

*Studijski centar socijalnog rada,
Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska*

Socijalizacijski činitelji na različit način utječu na seksualno ponašanje adolescenata – roditelji i škola su socijalni činitelji koji su tradicionalniji i promoviraju zdravlje, dok vršnjaci i masovni mediji mogu pružati informacije koje povećavaju adolescentsku seksualnu aktivnost. Miller, Benson i Galbraith (2001) predložili su model u kojem stupanje adolescenata u spolne odnose i njihovu seksualnu aktivnost objašnjavaju obiteljskim i vršnjačkim utjecajima, pri čemu u modelu obiteljski utjecaji imaju ulogu prediktora, a vršnjački medijatora. Cilj rada je provjeriti posredujući učinak vršnjačkih normi i odnosa s vršnjacima na vezu između odnosa s roditeljima i seksualnog ponašanja adolescentica. Prikazani rezultati dio su opširnijeg istraživanja provedenog u Gradu Zagrebu i Zagrebačkoj županiji 2009. godine. U istraživanju je sudjelovalo 750 učenica prvih (N=374) i trećih razreda (N=376) srednjih škola (strukovnog i gimnazijskog usmjerenja). U izlaganju će biti prikazani podaci dobiveni Upitnikom seksualnosti (seksualno ponašanje se odnosi na iskustvo sudionica u 7 seksualnih aktivnosti različite vrste i intenziteta), Marshovim upitnikom samoopisivanja II (pri čemu će se razmatrati subskale odnosa s roditeljima, odnosa s vršnjacima istog spola te s vršnjacima suprotnog spola), Vršnjačkim normama za seksualnu aktivnost (procjena vršnjačkog pritiska da sudionica stupi u spolne odnose u idućoj godini, postotak spolno aktivnih prijatelja te procjena je li većina vršnjakinja sličnih adolescentici već stupila u spolne odnose) te Skalom roditeljskog i vršnjačkog odobravanja seksualnog ponašanja. Početne analize pokazale su kako su sve navedene varijable statistički značajno povezane sa seksualnim ponašanjem djevojaka, a u izlaganju će dodatno biti provjereni i problematizirani spomenuti posredujući učinci.

DOBNE I SPOLNE RAZLIKE U ŠKOLSKOJ MOTIVACIJI UČENIKA

Ina Reić Ercegovac i Morana Koludrović

Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu, Hrvatska

Jedan od imperativa suvremene škole je strukturirati nastavu koja će uvažavati razvojne specifičnosti i potrebe učenika uključujući i motivacijske čimbenike. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati dobne i spolne razlike u ciljnim orijentacijama učenika te ispitati odnos motivacije i školskog uspjeha. U istraživanju je sudjelovalo 652 učenika i učenica šestih i osmih razreda osnovne škole te prvih i četvrtih razreda srednje škole. Korišten je upitnik općih podataka te prevedena inačica Inventara školske motivacije (McInerney i Sinclair, 1992) koji se temelji na multidimenzionalnom modelu školske motivacije, a uključuje osam ciljnih orijentacija (zadatak, zalaganje, kompeticija, dominacija, pripadanje, briga za druge, pohvale i nagrade). Provedena CFA pokazala je dobro slaganje modela s osam osnovnih faktora te su u skladu s tim formirani ukupni rezultati za osam subskala ciljnih orijentacija koje su pokazale zadovoljavajuću pouzdanost. Rezultati su pokazali značajne dobne i spolne razlike u većini ciljnih orijentacija, pri čemu su učenice postigle značajno više rezultate u usmjerenosti na zadatak, zalaganju i brizi za druge, dok su učenici u odnosu na učenice postigli značajno više rezultate u kompeticiji, dominaciji i nagradama kao ciljnim orijentacijama. U većini ciljnih orijentacija utvrđene su značajne dobne razlike uz evidentan trend opadanja svih aspekata motivacije s porastom dobi. S obzirom na školski uspjeh, rezultati su pokazali da nema razlike među učenicima različitog uspjeha u procjenama dominacije, brige za druge, pohvala i nagrada kao ciljnim orijentacijama, dok su oni odličnog uspjeha postigli značajno više rezultate na ciljnim orijentacijama zadatak i zalaganje. Dobiveni rezultati podupiru multidimenzionalni model školske motivacije, a praktične implikacije dobivenih rezultata za odgojno-obrazovnu praksu proizlaze iz jasno utvrđenih spolnih razlika u ciljnim orijentacijama kao i dobnih specifičnosti u motivaciji učenika.

PROBABILISTIČKO I NEPROBABILISTIČKO UZORKOVANJE U ISTRAŽIVANJA NASILJA NAD DJECOM

Ivan Rimac i Jelena Ogresta

*Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet,
Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska*

Nermin Đapo

*Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet,
Univerzitet u Sarajevu, Bosna i Hercegovina*

Utvrđivanje vjerojatnosti s kojom se članovi procjenjivane populacije biraju u uzorak, zahtjevan je postupak u kojem su presudni podaci o populaciji i odabir adekvatne strategije uzorkovanja. U modelu više-etapnog uzorkovanja uglavnom se nedovoljno pažnje poklanja problemima vjerojatnosti izbora ispitanika u uzorak na razini svake etape. Cilj ovog rada je provjeriti koliki je utjecaj na rezultate istraživanja prisutan u slučaju primjene više-etapnog slučajnog uzorkovanja bez uvida u vjerojatnosti izbora krajnjih članova populacije, odnosno u slučaju primjene metode probabilističkog više-etapnog uzorkovanja. Pored utjecaja metode odabira uzorka, provjerava se i u kojoj mjeri različite vrste utežavanja korigiraju odstupanja nastala u neprobabilističkom uzorkovanju i s kakvim posljedicama na kvalitetu podataka. Za provjeru navedenih ciljeva, korišteni su podaci epidemiološkog istraživanja nasilja nad djecom u obitelji provedenog u okviru FP7 BECAN projekta (Balkan Epidemiological Study on Child Abuse and Neglect) koji su prikupljeni u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini.

IDEALNI-CIMER.HR: PSIHOLOŠKA PODLOGA SRETNOG SUŽIVOTA HRVATSKIH STUDENATA

Luka Roje i Antea Britvić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilištu u Zagrebu, Hrvatska

Neki ga pronađu odmah, dok nekima ni punih pet godina studija nije dovoljno da ga pronađu. Postoji li uopće i tko je za hrvatske studente idealni sustanar, pitanje je kojim se bavi ovo istraživanje, nastalo u okviru rada na web sučelju idealni-cimer.hr koje, uz pomoć psihologije, studentima pomaže da u roku od svega pola sata pronađu svog idealnog sustanara. U modernijoj je povijesti moguće pronaći nemali broj istraživača koji su proučavali odnose među sustanarima (John E. Kurtz, Jennifer L. Sherker, John H. Berg i drugi) što ukazuje na njihovu važnost u razvoju čovjeka, odnosno općoj dobrobiti studenata. No spoznaje američkih stručnjaka ne pomažu nam previše u potrazi za formulom idealnog sustanara s obzirom da je ona velikim dijelom kulturalno specifična. Osnovna načela vezana uz osobine ličnosti jesu univerzalna – bolje ćemo se slagati s osobama koje su nam po osobinama ličnosti slične, no je li sličnost po osobinama ličnosti dovoljan indikator da nekoga procijenimo našim idealnim sustanarom? Spoznaje stečene predistraživanjem, odnosno fokusnim grupama provedenim na 120 hrvatskih studenata koji su imali, kako ugodna, tako i neugodna iskustva sa sustanarima, tvrde kako ličnost ipak nije jedini prediktor zadovoljstva odnosa sa sustanarom. Osim ličnosti, ključnima su se pokazali i stavovi te životne navike, pri čemu je nužno da su sustanari slični po stavovima i osobinama ličnosti, a da u isto vrijeme udovoljavaju očekivanjima svog sustanara po pitanju životnih navika. Grupacijama najčešćih razloga (ne)slaganja jasno su se izdvojile potkategorije ovih triju glavnih faktora. U skladu s njima konstruiran je upitnik čija je dijagnostička valjanost dokazana na uzorku studenata (n=80) koji trenutno imaju sustanare. Podaci 300 korisnika portala idealni-cimer.hr grupno su obrađeni kako bismo, po dobivenoj strukturi relevantnih faktora, dobili profil idealnog sustanara hrvatskih studenata.

COMPARATIVE STUDY OF STUDENTS' CIVIC ENGAGEMENT IN HETEROGENEOUS AND HOMOGENOUS SOCIOCULTURAL ENVIRONMENTS: CASE STUDY OF CROATIAN STUDENTS

Mia Roje and Luka Roje

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Jure Jerić and Alice Mah

University of Warwick, Coventry, United Kingdom

Andrea Vranić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

This collaborative research project aims at investigating the civic engagement of student populations in different socio-cultural environments. The problem of this study was to explore how the grade of sociocultural heterogeneity affects the level of civic engagement in Croatian students' population. According to Wegner (1991), by increasing the number of people raised in different environments around an individual, the grade of sociocultural heterogeneity of one's environment increases, as well. We used mixed methodology, combining quantitative research and qualitative research, in form of focus groups. A sample of 537 participants took part in the construction of the questionnaire designed to measure 3 factors of civic engagement (civic indicators, electoral indicators and indicators of political voice). Furthermore, we tested the differences among 2 groups of participants (N=100 in each group) classified as follows: Croatsians studying in UK, and Croatsians studying in Croatia. The latter group was further subdivided into three: (1) those studying in their hometown; (2) those that have moved to study in a different Croatian town, and (3) those that had moved to study in the Zagreb (capital of Croatia). Our aim was to measure and compare civic engagement in each of four presented groups in order to verify the hypothesis described above. The results are discussed according the Keeter's (2002) concept of civic engagement and Diu's (2005) hypothesis of diaspora, combined with theories of social learning. This research has valuable implications for understanding the importance of a multicultural educational experience for a development of civic engagement. Furthermore, it directly supports the EU policies on international education mobility programs and highlights long-term benefits of Croatian membership for the growth of civic engagement.

STRUKTURA EPISTEMIČKIH UVJERENJA O MATEMATICI KOD STUDENATA TEHNIČKIH FAKULTETA

Daria Rovan

*Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet,
Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska*

Epistemička uvjerenja su uvjerenja učenika o prirodi znanja i načinima stjecanja znanja i predstavljaju važan prediktor kako procesa, tako i ishoda učenja. Pretpostavlja se da su uvjerenja da je znanje kompleksno, dinamično i da ga pojedinac aktivno konstruira pozitivno povezana s adaptivnim motivacijskim procesima te s učinkovitim pristupima učenju. Cilj je ovog istraživanja bio ispitati strukturu epistemičkih uvjerenja o matematici kod studenata tehničkih fakulteta u skladu s modelom Hofer i Pintricha (1997). U tom se modelu razlikuju dvije dimenzije uvjerenja o prirodi znanja (jednostavnost i nedvojbenost znanja) te dvije dimenzije uvjerenja o načinima stjecanja znanja (evaluacija i izvor znanja). Pritom je korištena kvalitativna i kvantitativna metodologija, a u istraživanju su sudjelovali studenti tehničkih fakulteta koji slušaju kolegije iz matematike. U kvalitativnom dijelu istraživanja sudjelovala su 22 studenta s kojima su provedeni polustrukturirani intervjui o njihovim epistemičkim uvjerenjima. U kvantitativnom dijelu istraživanja sudjelovalo je 200 studenata koji su ispunjavali upitnik koji je sadržavao skalu uvjerenja o znanju, kao i skale ciljeva postignuća te samoeфикаsnosti. Rezultati kvalitativnog dijela istraživanja većinom podržavaju model Hofer i Pintricha (2007) s obzirom da su u podacima dobro reprezentirane dimenzije jednostavnosti, evaluacija te izvora znanja. U kvantitativnom dijelu istraživanja rezultati upućuju da samo dimenzije jednostavnosti i evaluacije znanja imaju zadovoljavajuće pokazatelje valjanosti. Povezanosti tih dimenzija epistemičkih uvjerenja s ciljevima postignuća i samoeфикаsnosti bile su u skladu s pretpostavkama modela. Dobiveni rezultati uglavnom idu u prilog modelu Hofer i Pintricha (1997), no ukazuju i na potrebu za dodatnim istraživanjima kako bi se razriješile konceptualne nejasnoće modela epistemičkih uvjerenja i unaprijedili postojeći načini mjerenja epistemičkih uvjerenja.

ODNOS PSIHO PATSKIH TENDENCIJA, PRIVRŽENOSTI OCU I MAJCI TE DELINKVENTNOG PONAŠANJA

Silvija Ručević

*Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet,
Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska*

Marina Ajduković

*Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet,
Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska*

Osnovni cilj ovoga rada bio je tehnikom linearnog strukturalnog modeliranja ispitati odnos psihopatskih tendencija, privrženosti ocu i majci i različitih oblika delinkventnog ponašanja (nasilnog i nenasilnog). Istraživanje se fokusiralo na ulogu psihopatskih tendencija kao medijatora odnosa privrženosti roditeljima i delinkventnog ponašanja. U istraživanju je sudjelovalo 350 mladića i 400 djevojaka iz opće populacije u dobi 13-19 godina. Psihopatske tendencije, delinkventno ponašanje i privrženost roditeljima mjereni su samoiskazom. Kod oba spola su utvrđeni značajni izravni učinci privrženosti ocu i privrženosti majci na psihopatske tendencije, kao i na različite oblike delinkventnog ponašanja. Pri tome su privrženost ocu i privrženost majci bili negativni postdiktori i psihopatskih tendencija i izraženosti delinkventnog ponašanja. Osim toga, psihopatske tendencije su se pokazale značajnim negativnim postdiktorem i nasilnih i nenasilnih oblika delinkventnog ponašanja. Nadalje, utvrđeno da su kod mladića psihopatske tendencije značajni medijator odnosa privrženosti ocu te nenasilnog i nasilnog delinkventnog ponašanja, kao i odnosa privrženosti majci i nasilnog delinkventnog ponašanja. Slično tome, i kod djevojaka su psihopatske tendencije bile medijator odnosa privrženosti ocu i nasilnog delinkventnog ponašanja. No, za razliku od mladića, kod djevojaka je utvrđena parcijalna medijacija za odnos privrženosti ocu i privrženosti majci i nenasilnog delinkventnog ponašanja. Naposljetku, ispitana je invarijantnost (konfiguralna, metrička, skalarna i strukturalna) medijatorskog modela kod mladića i djevojaka. Utvrđeno je da su mladići skloniji impulzivnom i neodgovornom ponašanju od djevojaka jednake izraženosti latentne osobine. Osim toga, pokazalo se da je odnos između privrženosti ocu i nenasilnog delinkventnog ponašanja različit kod mladića i djevojaka, pri čemu je taj odnos bio jači kod djevojaka.

FACEBOOK, STATUS VEZE I SOCIOSEKSUALNOST: „KOMPLICIRANO JE“

Svjetlana Salkičević

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Ivana Hromatko

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Komparativna istraživanja pokazuju da je veličina društvene mreže jedna od najvažnijih odrednica ponašanja društvenih životinja. Mnoge prepreke koje su tijekom naše evolucijske povijesti ograničavale oblik i veličinu društvenih mreža, danas više ne postoje pa tako moderne elektroničke mreže veličinom znatno nadilaze one koje su bile tipične za našu vrstu. Međutim, evolucijska psihologija postulira da se usprkos tome motivi i mehanizmi u podlozi stvaranja (sa)veza nisu bitno promijenili. Kako je Facebook jedna od najpopularnijih društvenih mreža, odlučili smo upravo u tom prostoru testirati neke postavke EP vezane uz stvaranje prijateljstava. U istraživanju je sudjelovalo 257 korisnica i 120 korisnika FB-a, prosječno starih 25 godina. Otprilike polovica njih je izjavila da se nalazi u dugoročnoj vezi. Uz upitnik kojim su se ispitivali obrasci korištenja FB-a, primijenjen je Inventar socioseksualnosti te skala zadovoljstva vezom. U skladu s očekivanjima, žene na FB profilu imaju više svojih fotografija i češće mijenjaju profilnu sliku, ali su ujedno i restriktivnije oko toga tko ima pristup njihovim fotografijama i statusima. Također imaju veći broj prijatelja, a pokazala se i interakcija sa statusom veze pa tako muškarci u vezama imaju veći broj prijatelja od samaca, dok kod žena najveći broj prijatelja imaju one u neobaveznim vezama. Zanimljivo, zadovoljstvo trenutnom vezom nije se razlikovalo kod onih čiji je status veze objavljen na FB i onih kod kojih nije. Žene s restriktivnijom socioseksualnošću imaju manji broj muških prijatelja, a muškarci s restriktivnijom socioseksualnošću češće objavljuju status svoje veze. Ovi su nalazi u skladu s dvjema skupinama postavki EP: a) mehanizmi u podlozi stvaranja raznospolnih prijateljstva slični su onima evoluiranim za odabir partnera te b) mehanizmi sklapanja istospolnih prijateljstava uvjetovani su adaptivnim prednostima (suradnja i pomoć u mnogim domenama, uključujući i upoznavanje potencijalnih partnera).

SLAGANJE PROCJENE OD STRANE RODITELJA I SAMOPROCJENE PONAŠANJA DJECE

Nikola Samac, Tatjana Vuković, Marina Oros i Ivan Jerković

Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, Srbija

Prikazano istraživanje ima za cilj provjeru slaganja između samoprocjene djece i procjene roditelja na Connersovim skalama procjene – kraće verzije (Conners 3, 2009), kao i provjeru razlika u procjeni i samoprocjeni ponašanja dječaka i djevojčica. Uzorak čini 139 učenika trećeg razreda osnovnih škola s područja Vojvodine i jedan od njihovih roditelja. Ispitivana je povezanost rezultata na svakoj od subskala - nepažnja, hiperaktivnost/imupulzivnost, problemi s učenjem, izvršne funkcije, agresivnost i odnosi s vršnjacima. Rezultati pokazuju da postoji povezanost između procjena djece i roditelja, ali su korelacije niske. Izuzetak je subskala problem s učenjem što se može djelomično objasniti najvećom sličnošću u sadržaju pa i samoj formulaciji čestica u obje forme, kao i to što se manifestacija ovih problema može izravnije operacionalizirati u odnosu na ostale subskale – preko školskog uspjeha koji predstavlja važnu temu na koju su roditelji i djeca zajedno usmjereni. Kada se pogleda razlika u procjenama roditelja u odnosu na spol djeteta, iako te razlike, osim za skalu nepažnje, nisu statistički značajne, može se uočiti sklonost da roditelji imaju strože kriterije pri procjeni ponašanja dječaka. Kada se ispituju razlike u samoprocjeni između dječaka i djevojčica, uočava se da dječaci sebe značajno više opisuju kao agresivne, imaju više problema u učenju i češće imaju problema u odnosima s vršnjacima. Općenito, rezultati pokazuju da je stupanj slaganja opisa ponašanja djece i njihovih roditelja nizak što može biti posljedica razmjerno malog uzorka i neadekvatnog prijevoda čestica na srpski jezik. Kako je u pitanju pilot studija, ovi podaci mogu pomoći prilikom planiranja sljedećih ispitivanja ovog instrumenta.

PREDIKTORI PREDRASUDA PREMA PRIPADNICIMA NACIONALNIH MANJINA U HRVATSKOJ

Lea Skokandić

*Studijski centar socijalnog rada,
Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska*

Istraživanje etiologije i dinamike predrasuda zaokuplja istraživače već dugi niz godina, pri čemu se upotrebom različitih teorijskih pristupa nastoje utvrditi korelati koji bi najpreciznije objasnili fenomen. Autoritarnost i orijentacija na socijalnu dominaciju su najčešće istraživana dispozicijska obilježja koja su se sustavno pokazala značajnim prediktorima predrasuda prema različitim društvenim skupinama. Situacijski čimbenici koji značajno doprinose objašnjenju predrasuda variraju ovisno o korištenom teorijskom okviru u istraživanjima. U ovom istraživanju je korišten sociokognitivni pristup u okviru kojeg je, uz autoritarnost i orijentaciju na socijalnu dominaciju ispitana i uloga unutargrupne pristranosti te percipirane prijetnje socijalnom identitetu u tumačenju predrasuda prema nacionalnim manjinama u Hrvatskoj. Stoga je cilj istraživanja bio utvrditi relativni doprinos navedenog niza prediktora u objašnjenju predrasuda prema pripadnicima nacionalnih manjina u Hrvatskoj. Na prigodnom uzorku 192 studenta socijalnog rada primijenjeni su instrumenti za mjerenje: autoritarnosti, orijentacije na socijalnu dominaciju, unutargrupne pristranosti, percipirane prijetnje nacionalnom identitetu te predrasuda prema pripadnicima nacionalnih manjina. Stupnjevitom višestrukom regresijskom analizom utvrđen je značajan doprinos prediktora u objašnjenju predrasuda prema pripadnicima nacionalnih manjina u Hrvatskoj ($R=.687$; $F=41.81$; $p<.01$). Percepcija prijetnje nacionalnom identitetu je prediktor s najvećim doprinosom, zatim orijentacija na socijalnu dominaciju, pa unutargrupna pristranost. Autoritarnost se nije pokazala značajnim prediktorom. Sukladno teorijskim pretpostavkama sociokognitivnog pristupa, rezultati ovog istraživanja sugeriraju značajan doprinos situacijskih i dijela dispozicijskih čimbenika u objašnjenju predrasuda prema pripadnicima nacionalnih manjina u Hrvatskoj.

POVEZANOST RODITELJSKOG STRESA I SPECIFIČNIH RODITELJSKIH PONAŠANJA

Edina Sokolović-Lazović

Islamski pedagoški fakultet, Univerzitet u Zenici, Bosna i Hercegovina

Selvedin Dizdarević

Osnovna škola Mak Dizdar, Zenica, Bosna i Hercegovina

Tragajući za što boljim određenjem pojma roditeljstvo, autori ističu dvije odrednice. Prvu imenuju kao doživljaj roditeljstva, tj. subjektivnu procjenu vlastite uspješnosti u izvršavanju društveno zadane norme roditeljstva (Obradović-Čudina, 2006). Jedna od dimenzija kroz koju možemo ispitati doživljaj roditeljstva jesu zahtjevi i stres roditeljske uloge. Drugu odrednicu roditeljstva predstavljaju roditeljska ponašanja koja ispitujemo kroz dimenziju roditeljskih aktivnosti i specifičnih postupaka. Dosadašnja istraživanja pokazala su da stres roditeljske uloge uvjetuje roditeljsku krizu i ugrožava djetetov razvoj zbog neosjetljivosti za dječje potrebe te da je povezan s oblicima neadekvatnog roditeljskog postupanja prema djeci, poput manje prihvatanja i poticanja, više autoritarnih postupaka i kažnjavanja. Polazeći od tih saznanja, cilj ovog istraživanja bio je utvrditi povezanost izvora i intenziteta stresa roditelja djece srednjeg djetinjstva i specifičnih roditeljskih ponašanja. Poseban problem istraživanja bio je utvrditi povezanost nekih socio-demografskih varijabli s izvorima stresa i roditeljskim ponašanjima. Sudionici ispitivanja su roditelji djece srednjeg djetinjstva N=200. Korišteni instrumentarij obuhvaća tri upitnika: Upitnik izvora i intenziteta stresa (Profaca i Arambašić, 2002), Upitnik roditeljskog ponašanja (Brković, Keresteš, Kuterovac-Jagodić i Lugomer-Armano, 2005) i Upitnik socio-demografskih varijabli. Rezultati pokazuju da roditelji najjači stres doživljavaju zbog vezanosti za dijete, materijalne situacije, zahtjeva drugih uloga i discipliniranja djeteta. Utvrđena je statistički značajna povezanost navedenih subskala izvora i intenziteta stresa sa subskalama psihološke kontrole, nadzora i negativne discipline kao specifičnih roditeljskih ponašanja. Kada je u pitanju utjecaj socio-demografskih varijabli utvrđena je statistički značajna povezanost faktora zaposlenosti s discipliniranjem djeteta i negativnom disciplinom.

PROVJERA MODELA PODUZETNIČKIH NAMJERA KOD STUDENATA EKONOMSKOG I NEEKONOMSKOG USMJERENJA

Zoran Sušanji i Ana Jakopec

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Rijeci, Hrvatska

Irena Miljković Krečar

Veleučilište VERN, Zagreb, Hrvatska

Istraživanja u području psihologije poduzetništva ukazuju na povezanost različitih osobina, uvjerenja i stavova poduzetnika s poduzetničkim namjerama. Osnovni je cilj ovog istraživanja ispitati međuodnos poduzetničkih potencijala i sklonosti, poduzetničke samoefikasnosti, poželjnosti poduzetništva te poduzetničke namjere. Podaci su prikupljeni na većem uzorku studenata diplomskih studija ekonomskih i neekonomskih usmjerenja i analizirani strukturalnim modeliranjem. Pretpostavljeni model predviđa da samoprocjene poduzetničkih potencijala i sklonosti, poduzetničke samoefikasnosti i poželjnosti poduzetništva utječu na poduzetničke namjere. Rezultati potvrđuju polazne hipoteze modela predikcije poduzetničke namjere, pri čemu je dobiven potpuni medijacijski utjecaj poduzetničke samoefikasnosti i poželjnosti poduzetništva u odnosu na samoprocjene poduzetničkih potencijala i sklonosti te poduzetničke namjere. Multigrupnom je analizom, provedenom u okviru strukturalnog modeliranja, utvrđeno kako je snaga medijacijskog efekta moderirana pripadnošću grupi studijskog usmjerenja. Drugim riječima, medijacijski je utjecaj poduzetničke samoefikasnosti i poželjnosti poduzetništva značajno jače izražen kod studenata ekonomskog usmjerenja. Pored toga, modelom je ukupno objašnjen značajno veći dio varijance namjere uključivanja u poduzetničke aktivnosti studenata ekonomskog usmjerenja u odnosu na poduzetničke namjere studenata neekonomskog usmjerenja. Nalazi istraživanja interpretiraju se u okviru teorije poduzetničkog potencijala. Raspravlja se o poželjnim promjenama obrazovnih programa diplomskih studija i njihovom mogućem utjecaju na kasnije poduzetničko ponašanje.

PREFERENCIJE ORGANIZACIJSKE KULTURE KOD PROSVJETNIH RADNIKA

Katarina Suvajdžić i Marija Manasijević

Fakultet za pravne i poslovne studije "dr Lazar Vrkatić", Novi Sad, Srbija

Osnovni cilj istraživanja bio je utvrditi preferencije organizacijske kulture kod prosvjetnih radnika. Zadatak istraživanja bio je i modificiranje instrumenta za mjerenje organizacijske kulture Harrisona i Handya kako bi mjerio preferencije organizacijske kulture kod prosvjetnih radnika. Specifični zadaci istraživanja bili su utvrditi postoje li statistički značajne razlike u preferencijama u odnosu na spol, radni staž i vrstu škole u kojoj su sudionici zaposleni. Istraživanje je provedeno u školama u Vojvodini 2012. godine na uzorku od 114 prosvjetnih radnika. Prosvjetni radnici pokazuju preferencije najvišeg intenziteta prema kulturi zadatka, nju slijedi kultura uloga, a zatim kultura podrške. Kultura moći najmanje je poželjna kultura u školama. Može se pretpostaviti da su se tendencije za prihvaćanjem suvremenih načina obrazovanja odrazile na ove rezultate. Reforme obrazovanja imaju za cilj da učenici nakon izlaska iz klupa budu osposobljeni za obavljanje posla za koji su se školovali što odgovara kulturi zadatka. Izabравši ovu kulturu, prosvjetni radnici su pokazali kako su svjesni činjenice da suvremeni načini poslovanja zahtijevaju fleksibilnost i samostalnost u radu. Međutim, škola je specifična institucija i prosvjetni radnici imaju važnu ulogu i u odgoju što kultura zadatka zanemaruje. U školama je poštivanje pravila i normi vrlo važno, jer se nastava odvija prema kurikulumima te nije iznenađujuće da je kultura uloga zauzela drugo mjesto. Kultura podrške je na trećem mjestu. Tome su možda doprinijele reforme koje sve više uređuju odnose nastavnika i učenika te postoji mogućnost da je to utjecalo da nastavnici drugačije percipiraju svoju ulogu. Najnepoželjnija je kultura moći što je očekivano s obzirom da je ona karakteristična za male i mlade organizacije u kojima ne dominira stručan kadar što škole nisu. Ni na jednoj kategorijalnoj varijabli nisu dobivene statistički značajne razlike u preferencijama organizacijske kulture.

ANALIZE DIFERENCIJALNOG FUNKCIONIRANJA ZADATAKA VEZANIH UZ TEKSTOVE PISANE ČAKAVSKIM NARJEČJEM U ISPITU DRŽAVNE MATURE IZ HRVATSKOG JEZIKA

Josip Šabić

Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, Zagreb, Hrvatska

Razumijevanje razlika u uspjehu različitih skupina ispitanika na pojedinim zadacima od kojih je neki test sastavljen je jedan od suvremenih izazova u konstrukciji testova. Ovakve analize su posebno važne u kontekstu ispita vanjskog vrednovanja i ispita visokog rizika kao što su ispiti državne mature. Cilj ovog rada bio je ispitati razlike u uspješnosti rješavanja zadataka državne mature iz Hrvatskog jezika vezanih uz polazne tekstove pisane čakavskim narječjem među pristupnicima iz različitih dijalektalnih regija (čakavske, kajkavske i štokavske). Prije usporedbe uratka pristupnika iz različitih regija na zadacima vezanima uz čakavske polazne tekstove, pristupnike je potrebno izjednačiti prema rezultatu na ostatku ispita, tj. prema uratku na onim zadacima koji nisu vezani uz čakavske polazne tekstove. Na taj se način uspoređuje uradak onih pristupnika iz različitih regija koji su na ispitu iz Hrvatskog jezika pokazali podjednako znanje iz predmeta Hrvatski jezik tj. onih pristupnika koji su imali podjednak ukupni rezultat na ispitu. Usporedbom prosječne riješenosti zadataka vezanih uz čakavske tekstove te analizama diferencijalnoga funkcioniranja zadataka (engl. differential item functioning) i diferencijalnoga funkcioniranja čvora zadataka (engl. differential bundle functioning) pronađene su vrlo male razlike u rezultatu u korist pristupnika iz čakavske regije (Splitsko-dalmatinska i Istarska županija) u odnosu na pristupnike iz kajkavske (Krapinsko-zagorska županija i Grad Zagreb) i štokavske regije (Osječko-baranjska i Brodsko-posavska županija). U stručnoj raspravi donesena je preporuka o nastavku uporabe izvornih tekstova na čakavskom, kajkavskom i štokavskom narječju u ispitima državne mature iz Hrvatskog jezika pri čemu trebaju biti podjednako zastupljena sva narječja kako pristupnici ne bi bili u neravnopravnom položaju zbog pripadnosti svojega razgovornog jezika jednomu narječju.

ODNOS SAMOPROCJENA I PROCJENA RIZIČNOSTI PRIJATELJA U NEDELINKVENTNIH I DELINKVENTNIH MLADIĆA

Daniela Šincek, Gorka Vuletić i Marija Milić

*Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet,
Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska*

Spoznaje o rizičnosti i sklonosti kršenju zakona učestalo ukazuju na sličnosti prijatelja po razini rizičnog i društveno neprihvatljivog ponašanja. Postoje dvojbe jesu li takvi podaci posljedica korištenja podataka iz jednog izvora. Ovim istraživanjem željelo se provjeriti postoje li razlike u načinima na koje mladići percipiraju vlastitu i rizičnost svojih prijatelja. U istraživanju su sudjelovale male grupe koje su se sastojale od tri prijatelja (A, B i C). Svi sudionici su na skali od 16 čestica preuzetih iz SRDP-2007 procjenjivali vlastitu rizičnost. Procijenili su i rizičnost jednog od dvojice prijatelja s kojim su došli na istraživanje. Prikupljeni su samoiskazani podaci o sudskim mjerama izrečenim sudionicima i na temelju toga su razvrstani u skupine nedelinkvenata (66), delinkvenata (64) i prijatelja delinkvenata (20). Očekivano, pokazalo se da delinkventi procjenjuju svoju rizičnost izraženijom nego nedelinkventi, dok se prijatelji nedelinkvenata ne razlikuju značajno od druge dvije skupine ($F(2,147) = 9,48$). Kad procjenjuju prijateljevu rizičnost, sudionici iz skupine "prijatelji delinkvenata" daju najviše procjene, slijede ih delinkventi, a najmanje procjene daju nedelinkventi ($F(2,147) = 8,91$). Uspoređeni su podaci koji su formirani kao a) razlike samoprocjene primarnog sudionika i njegove procjene prijatelja i b) razlike prijateljeve samoprocjene i procjene prijatelja od primarnog sudionika na ove tri skupine. Rezultati ukazuju na značajan efekt delinkventnog statusa i interakciju delinkventnog statusa i razlike u samoprocjeni i procjeni pri čemu je, u skupini "prijatelja delinkvenata", razlika samoprocjene primarnog sudionika i procjene koju je on dao za prijatelja značajno manja nego razlika između samoprocjene koju je prijatelj dao za sebe i procjene prijatelja koju je dao primarni sudionik.

STABILNOST UTJECAJA OPTIMIZMA I SAMOEFIKASNOSTI NA STUPANJ UZNEMIRENOSTI I ZADOVOLJSTVA ŽIVOTOM

Tamara Tačić, Dragana Simić i Nikolija Rakočević

Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, Srbija

Brojna istraživanja pokazuju da pozitivna očekivanja značajno pridonose blagostanju, ali je manji broj longitudinalnih studija pratilo vremensku stabilnost ovog utjecaja. Cilj ovog istraživanja je ispitivanje doprinosa optimizma i samoefikasnosti razini zadovoljstva životom i uznemirenosti šest mjeseci i godinu dana od prvog mjerenja. U istraživanju je sudjelovalo 719 studenata Univerziteta u Novom Sadu (78% ženskog spola) koji su prošli kroz tri mjerenja tijekom godine dana. Primijenjeni instrumenti su: Skala depresivnosti, anksioznosti i stresa (DASS-21; Lovibond i Lovibond, 1995), Skala zadovoljstva životom (SWLS; Diener, Emmons, Larsen i Griffin, 1985), Subskala osobnog optimizma Upitnika za procjenu osobnog i socijalnog optimizma (POSO-E; Schweizer i Koch, 2001) i Skala opće samoefikasnosti (GSE; Schwarzer i Jerusalem, 1995). Rezultati regresijske analize pokazuju da optimizam i samoefikasnost dobiveni u prvom mjerenju zajedno predviđaju razinu uznemirenosti nakon šest mjeseci ($R=.41$), ali je značajnu parcijalnu korelaciju s razinom uznemirenosti ostvario samo optimizam ($\beta=-.37$). Nakon godinu dana, višestruka korelacija iznosi $R=.33$. Parcijalno samo optimizam korelira s uznemirenošću ($\beta=-.32$). Zajednička korelacija optimizma i samoefikasnosti dobivenih u prvom mjerenju sa zadovoljstvom životom nakon šest mjeseci iznosi $R=.41$, uz parcijalni doprinos optimizma $\beta=.35$ i samoefikasnosti $\beta=.10$. Nakon godinu dana, korelacija optimizma i samoefikasnosti sa zadovoljstvom životom iznosi $R=.42$. Povezanost optimizma i zadovoljstva životom sada iznosi $\beta=.33$, a samoefikasnosti i zadovoljstva životom $\beta=.16$. Može se zaključiti da razine optimizma i samoefikasnosti značajno utječu na stupanj zadovoljstva životom, dok samo optimizam značajno predviđa razinu uznemirenosti. Njihova prediktivna moć je relativno stabilna tijekom vremena. U radu će biti raspravljena različita funkcija ovih dviju vrsta pozitivnih očekivanja u odnosu na promociju i zaštitu mentalnog zdravlja.

NAVIKE SAMOZADOVOLJAVANJA U HRVATSKIH STUDENATA

Božidar Nikša Tarabić i Lucija Smrke

Odjel za psihologiju, Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Samozadovoljavanje ili onaniranje neizostavan je dio ljudske seksualnosti. U želji da se i u Hrvatskoj ostvari početni korak spram demistifikacije seksualnosti mladih, provedeno je opisno istraživanje o samozadovoljavanju, kao baza za daljnja razmatranja ove tematike. Podaci su prikupljeni online anketnim upitnikom inicijalno proširenim društvenim mrežama. Svrha provedenog istraživanja je utvrđivanje općih parametara: dob, spol, vjeroispovijest, dob prvog samozadovoljavanja, dob stupanja u seksualne odnose, kvaliteta i učestalost seksualnih odnosa, broj seksualnih partnera te njihove povezanosti s učestalošću samozadovoljavanja i osjećajem koji ga prati. Upitnik je ispunilo 609 studenata (59.3% mladića) u dobi od 18-25 godina. Samozadovoljava se 99.2% mladića i 90.3% djevojaka, od kojih relativna većina 2-4 puta tjedno, pri čemu mladići češće. Prosječna dob prvog samozadovoljavanja u mladića je 12, a djevojaka 13 godina. Negativna povezanost učestalosti samozadovoljavanja s učestalošću, kvalitetom seksualnih odnosa i brojem stupanja u seksualne odnose, čini se, ukazuje kako osobe koje su općenito zadovoljnije seksualnim odnosima, samozadovoljavanje u manjoj mjeri prakticiraju u periodima kada su im seksualni odnosi redoviti. Promatrajući samozadovoljavanje kroz prizmu vjerskog opredjeljenja, katolici se općenito samozadovoljavaju manje i nakon samozadovoljavanja se osjećaju lošije od agnostika i ateista, među kojima nema značajne razlike. U seksualne odnose stupilo je 78.5% studenata, a oboje, djevojke i mladići, u seksualne odnose u prosjeku prvi put stupaju oko sredine 17. godine. Prosječan broj različitih seksualnih partnera u posljednjih godinu dana iznosi 3.76. Utvrđeno je uravnoteženje učestalosti samozadovoljavanja s obzirom na spol, no isto je pretpostavljamo još uvijek u velikoj mjeri opterećeno prizmom religijskih svjetonazora u vidu osjećaja krivnje i svojevrsnog tabua spram samozadovoljavanja kod, hrvatske, dominantno, katoličko orijentirane mladeži.

RODNE RAZLIKE U PREDIKCIJI VIKTIMIZACIJE I POČINJENJA NASILJA U ADOLESCENTSKIM VEZAMA

Kristina Težak

Zagreb, Hrvatska

Cilj ovog istraživanja bio je istražiti povezanost nasilnih ponašanja u adolescentskim vezama s nekim individualnim karakteristikama te utvrditi doprinos tih varijabli u predikciji istih nasilnih ponašanja, posebno za oba spola. U istraživanju je sudjelovalo 390 sudionika iz različitih dijelova Hrvatske od čega je 271 (109 mladića i 162 djevojke) u proteklih godinu dana bilo u ljubavnoj vezi. Rezultati su prikupljeni instrumentom koji sadrži pitanja o sociodemografskim podacima i iskustvu ljubavne veze te Skalom pogrešnih uvjerenja o kvalitetnoj vezi (Ajduković, Löw i Sušac, 2011), Skalom samopoštovanja (Rosenberg, 1965), Skalom izražavanja ljutnje (Wolf i Foshee, 2003) te Upitnikom počinjenih i doživljenih nasilnih ponašanja u vezi (Ajduković, Löw i Sušac, 2011). Rezultati ovog istraživanja pokazuju da djevojke imaju točnija uvjerenja o tome što je kvalitetna i zdrava veza, nešto su nižeg samopoštovanja te iskazuju više konstruktivnih, a manje destruktivnih izravnih načina izražavanja ljutnje od mladića. No, utvrđeno je da su djevojke te koje u vezi češće čine nasilje, dok mladići potvrđuju da nasilje u vezi češće doživljavaju. U prediktivnim modelima počinjenja i doživljavanja nasilja najbolji prediktor je upravo počinjeno odnosno doživljeno nasilje u vezi što vrijedi za oba spola. Povrh toga, mladići koji imaju pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi te ljutnju izražavaju na destruktivan neizravan način, iskazuju više počinjenog nasilja u vezi. Oni mladići koji su dulje u vezi te također imaju pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi, iskazuju više doživljenog nasilja u vezi. Kod djevojaka se pokazalo da više nasilja u vezi čine one koje ljutnju izražavaju na destruktivne načine (izravan i neizravan), imaju pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi te su u duljim vezama. Zanimljivo je istaknuti da je čestina počinjenog nasilja u vezi kod djevojaka jedini značajan prediktor čestine doživljenog nasilja u vezi.

TRENING RADNOG PAMĆENJA: PROVJERA EFEKATA TRANSFERA I DUGOTRAJNOSTI

Barbara Tkalčević i Andrea Vranić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Evaluacije različitih programa kognitivnih treninga uobičajeno pokazuju značajna poboljšanja uratka na treniranim kognitivnim zadacima, uz slabija ili neznajna poboljšanja na nepovezanim kognitivnim zadacima. U ovom je istraživanju korišten adaptivni trening radnog pamćenja pomoću dvostrukih n-back zadataka (Jaeggi i Buschkuhl, 2008). Zadatak sudionika u ovom treningu je pamtili istovremeno prezentirane nizove vidnih i slušnih podražaja te, ovisno o razini zadatka na kojoj se nalazi, reagirati ukoliko su trenutno prezentirani vidni ili slušni podražaji jednaki onima prezentiranim n podražaja ranije. Razinu zadatka određuje uspjeh sudionika u prethodnoj seriji podražaja. U istraživanju je sudjelovalo N=42 sudionika (studenata psihologije), podijeljenih u eksperimentalnu (n=18) i aktivnu kontrolnu (n=24) skupinu. Kognitivni trening se odvijao kroz 15 sesija (cca. 25 min), dok su sudionici aktivne kontrolne skupine u jednakom vremenskom trajanju igrali kompjuteriziranu verziju igre Čovječe, ne ljuti se. Istraživanjem smo željeli ispitati učinke treninga na sposobnosti različite od treniranih - fluidno rezoniranje, pažnju i prostorno pamćenje - kako bismo provjerili mogućnost transfera te ispitati dugotrajnost tih efekata. Stoga smo u tri točke mjerenja (predtest, posttest i praćenje nakon šest mjeseci) primijenili Test fluidnog rezoniranja (CFT-3; Cattell 2000), Test pažnje i koncentracije (d2; Brickenkamp, 1999) i Test prostornog pamćenja (TPP; Vranić, 2011). Rezultati su pokazali značajna poboljšanja uratka kod eksperimentalne skupine u odnosu na kontrolnu skupinu na ispitanim mjerama neposredno nakon završetka treninga radnog pamćenja. Iako sudionici obje skupine tijekom vremena postižu sve bolje rezultate na primijenjenim testovima, poboljšanje sudionika eksperimentalne skupine je veće na svim mjerama, kroz sve točke mjerenja.

UTJECAJ FACIJALNIH EKSPRESIJA I ATRAKTIVNOSTI LICA NA PERCEPCIJU VREMENA

Jasmina Tomas

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Ana Marija Španić

Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba, Zagreb, Hrvatska

Percepcija vremena jedan je od važnih adaptivnih mehanizama koji ljudima omogućava snalaženje u svakodnevnom životu. Rezultati mnogih istraživanja govore u prilog tome da ljudi posjeduju sposobnost točne procjene vremenskih intervala, od nekoliko milisekundi pa sve do nekoliko sati. Unatoč tome, doživljaj vremena pod utjecajem je brojnih kontekstualnih čimbenika, te je kao takav podložan određenim odstupanjima od fizikalnog poimanja vremena. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati utjecaj emocionalnih ekspresija i dosad neispitivane varijable, atraktivnosti lica promatrane osobe, na percepciju protoka vremena. Istraživanje je provedeno prema faktorijalnom zavisnom nacrtu s tri nezavisne varijable: facijalna ekspresija (ljuta i neutralna), atraktivnost lica (atraktivno i neatraktivno) i duljina vremenskih intervala (sedam vremenskih intervala u rasponu od 400 do 1600 ms). Sudionice, studentice Filozofskog fakulteta (N=190) su metodom vremenske bisekcije procjenjivale vrijeme trajanja prezentiranih ženskih lica različitih facijalnih emocionalnih ekspresija i atraktivnosti lica za različite duljine prezentacije podražaja. Rezultati su pokazali da se facijalna ekspresija ljutnje percipira duljom u odnosu na neutralnu, pri čemu je spomenuti utjecaj izraženiji kod većih duljina trajanja podražaja. Osim navedenog, vrijeme prezentacije ljutih atraktivnih lica procijenjeno je duljim u odnosu na ljuta neatraktivna lica, dok u slučaju neutralnih ekspresija varijabla atraktivnosti nije utjecala na procjene duljina trajanja podražaja. Dobiveni rezultati interpretirani su pod vidom modela unutarnjeg sata te upućuju na važnost uloge pobuđenosti organizma u doživljaju protoka vremena. U skladu s ovim modelom, povišena razina pobuđenosti ubrzava rad hipotetskog mehanizma odgovornog za percepciju vremena što posljedično dovodi do precjenjivanja trajanja vremenskih intervala.

PROVJERA RAZVOJNOG MODELA SUBJEKTIVNE GRUPNE DINAMIKE NA AD HOC FORMIRANIM GRUPAMA

Jasmina Tomašić Humer

*Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet,
Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska*

Razvojni model subjektivne grupne dinamike (Abrams, Rutland i Cameron, 2003) opisuje i tumači međugrupne odnose kod djece, uzimajući u obzir, osim evaluacija čitavih socijalnih grupa, i prosudbe o njihovim pojedinim članovima koji ne moraju nužno biti tipični. Model pretpostavlja dinamički odnos triju ključnih mjera međugrupnih odnosa: međugrupna pristranost, diferencijalna evaluacija i diferencijalno uključivanje. Prema modelu, preferencija vlastite grupe u djece nije opća nego će ona preferirati samo one pripadnike koji poštuju grupne norme. Pripadnici vlastite grupe koji ne poštuju norme bit će negativnije procijenjeni i od devijantnih pripadnika vanjske grupe. Cilj rada bio je ispitati osnovne pretpostavke razvojnog modela subjektivne grupe dinamike na ad hoc formiranim grupama. Sudionici su bili učenici 6. i 8. razreda osnovne te 2. razreda srednje škole (N=453). Oni su po slučaju raspodijeljeni u jednu od četiri eksperimentalne situacije u kojima se manipuliralo statusom grupe (manjina/ većina) i doživljajem prijetnje vanjske grupe (manja/veća). Mjere diferencijalne evaluacije i diferencijalnog uključivanja izražene su preko evaluacija pripadnika grupa koji različito poštuju grupne norme. Međugrupna pristranost izražena je kao razlika evaluacija vlastite i vanjske grupe. Sukladno modelu, sve su tri dobne grupe preferirale članove vlastite u odnosu na članove vanjske grupe. Nadalje, sudionici su preferirali normativne, a derogirali devijantne pripadnike vlastite grupe, čime je potvrđena diferencijalna evaluacija pripadnika vlastite grupe ovisno o poštivanju normi. Također, diferencijalno uključivanje, tj. percepcija da će i ostali pripadnici vlastite grupe različito evaluirati pripadnike grupe koji različito poštuju norme, utvrđena je kod sve tri grupe sudionika te je dobiveno da je diferencijalno uključivanje medijator odnosa međugrupne pristranosti i diferencijalne evaluacije. Time rezultati potvrđuju testirane postavke modela na ad hoc formiranim grupama.

KONSTRUKCIJA I VALIDACIJA HRVATSKOG TESTA INTEGRITETA

Maša Tonković Grabovac i Željko Jerneić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Testovi integriteta su psihologijski instrumenti čija je prvenstvena namjena mjerenje osobina kao što su osobni integritet, pouzdanost i poštenje. Veliki interes za ove testove u području psihologije rada potaknuli su rezultati meta-analiza koje su pokazale da oni predviđaju ne samo nepoželjno organizacijsko ponašanje, već i uspješnost u izobrazbi i opću radnu uspješnost zaposlenika u organizacijama. Štoviše, kad se koriste kao dopuna testovima inteligencije, testovi integriteta, u odnosu na ostale selekcijske metode, pokazuju najveću dodanu valjanost. Nažalost, testovi integriteta u Hrvatskoj nisu dostupni niti za istraživanja niti za komercijalnu uporabu. Stoga je cilj ovog rada bio konstruirati i validirati hrvatski upitnik integriteta. Na temelju sveobuhvatne analize konstrukta i postojećih testova integriteta, konstruirali smo dvije skale testa integriteta: skalu baziranu na ličnosti (tzv. prikriveni test integriteta) i skalu baziranu na stavovima (tzv. očiti test integriteta). Obje skale, primijenjene na ukupno 1300 sudionika, pokazale su zadovoljavajuće psihometrijske karakteristike u različitim situacijama primjene: u istraživanjima u anonimnoj i neanonimnoj situaciji te u realnoj selekcijskoj situaciji. Skale su pokazale očekivani obrazac korelacija s drugim mjerama integriteta i mjerama sličnih konstrukata. Osim toga, skala bazirana na ličnosti pokazala je očekivanu kriterijsku valjanost za predviđanje uspjeha u studiju. Dobiveni rezultati upućuju na zaključak da obje skale hrvatskog testa integriteta predstavljaju potencijalno valjani instrument za mjerenje integriteta u istraživanjima i praksi profesionalne selekcije u Hrvatskoj.

ŠTO JE LIJEVO, A ŠTO DESNO? MENTALNE REPREZENTACIJE POJMOVA NA HORIZONTALNOJ LINIJI

Mirjana Tonković i Dragutin Ivanec

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Mnoga su istraživanja pokazala da neke apstraktne pojmove opisujemo koristeći prostorne dimenzije. Na primjer, vrijeme prikazujemo na horizontalnoj liniji na način da na lijevu stranu smještamo prošlost, a na desnu budućnost. Količine prikazujemo s lijeva na desno od manjih prema većima. Neka istraživanja upućuju na to da horizontalnu dimenziju koristimo i kako bi opisali afekte i moć. Po teorijama utemeljene kognicije ti opisi govore na koji način mentalno reprezentiramo navedene apstraktne pojmove. Cilj je ovog istraživanja bio provjeriti je li percepcija uključena u konceptualno procesiranje, odnosno ima li jezik utjecaja na percepciju. U prvom eksperimentu ispitali smo utjecaj prostornog položaja različitih vrsta pojmova na brzinu donošenja semantičke odluke. Riječi na ekranu su prikazivane na horizontalnoj liniji jedna pokraj druge. Rezultati su pokazali da je za skupinu pojmova koji se odnose na količine vrijeme potrebno za donošenje semantičke odluke bilo kraće onda kada su riječi prezentirane u pretpostavljenom položaju reprezentacije količina - lijevo se nalaze manje količine, a desno veće. U drugom eksperimentu ispitali smo utjecaj pretpostavljene lokacije na kojoj reprezentiramo pojmove na brzinu opažanja neutralnog znaka nakon prezentacije pojma. Rezultati su pokazali da nakon čitanja pojmova koji označavaju količine i vrijeme dolazi do sporijeg identificiranja neutralnog znaka na onom položaju koji odgovara pretpostavljenim reprezentacijama vremena i količina (prošlo vrijeme i male količine lijevo, a buduće vrijeme i velike količine desno). Ovaj se efekt javlja u situacijama kada je interval između prezentacije riječi i neutralnog znaka kratak što je moguće pripisati paralelnom odvijanju procesa perceptivne simulacije na mjestu gdje se pojavljuje znak. Rezultati istraživanja idu u prilog ideji da se pri razumijevanju nekih apstraktnih pojmova aktiviraju i perceptivni procesi.

LIČNOST I VJEŽBANJE - ŠTO JE U PODLOZI?

Tena Vukasović, Ana Butković i Denis Bratko

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

U doba kada zbog suvremenog stila života sve više vremena provodimo za računalom, sve se manje krećemo, a rizik povezan s kardiovaskularnim oboljenjima je u porastu, potreba za bavljenjem fizičkim aktivnostima sve je veća. Poznato je da postoje velike individualne razlike u preferenciji uključivanja u fizičke aktivnosti. Budući da su višestruko dokazani pozitivni učinci redovitog vježbanja, zanimalo nas je postoji li povezanost osobina ličnosti Pet-faktorskog modela i bavljenja fizičkim aktivnostima. Ukoliko povezanost postoji na fenotipskoj razini, željeli smo ispitati i u kojoj mjeri su individualne razlike u fizičkoj aktivnosti te individualne razlike u ličnosti pod utjecajem genetskih, a u kojoj mjeri pod utjecajem okolinskih doprinosa? Cilj ovog istraživanja bio je ispitati postoji li povezanost između bavljenja fizičkim aktivnostima i osobina ličnosti Pet-faktorskog modela na fenotipskoj, ali i na genotipskoj razini. Podaci su prikupljeni na uzorku od 678 osoba (339 parova blizanaca) prosječne dobi ($M=18.6$), a analize su provedene u računalnom programu Mx. Na fenotipskoj razini korelacije fizičke aktivnosti i osobina ličnosti bile su uglavnom niske i statistički neznčajne. Jedine statistički značajne korelacije bile su one fizičke aktivnosti s neuroticizmom ($r=-.12$) i s ekstraverzijom ($r=.09$). Intraklasne korelacije parova blizanaca ukazivale su na postojanje aditivnih i neaditivnih genetskih doprinosa, a indeksi heritabilnosti u širem smislu iznosili su redom .69 za fizičku aktivnost, .62 za neuroticizam i .50 za ekstraverziju. Povezanosti na genetskoj razini ukazuju na potpuno preklapanje genetskih doprinosa koji su u pozadini individualnih razlika u fizičkoj aktivnosti i neuroticizmu te fizičkoj aktivnosti i ekstraverziji, i to u smjeru da isti genetski faktori koji doprinose nižem neuroticizmu, doprinose i bavljenju fizičkim aktivnostima. Također, isti genetski faktori koji doprinose višoj ekstraverziji, doprinose i bavljenju fizičkim aktivnostima.

KAP KOJA JE PRELILA ČAŠU - UTJECAJ BROJA I SNAGE NEGATIVNIH ŽIVOTNIH DOGAĐAJA NA STABILNOST SUBJEKTIVNE UZNEMIRENOSTI

Dragan Žuljević i Vesna Gavrilov-Jerković

Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, Srbija

Utjecaj životnih događaja na doživljaj uznemirenosti u središtu je interesa od pionirskih (Selye, 1956) do suvremenih istraživanja stresa (Peng i sur., 2012). Cilj ovog istraživanja bila je provjera postavke da je stabilnost subjektivne uznemirenosti u značajnoj mjeri pod utjecajem broja i snage negativnih životnih događaja. U istraživanju su sudjelovala 572 studenta Univerziteta u Novom Sadu, 82.5% ženskog spola, dobi od 19 do 35 godina. Oni su dva puta u razmaku od šest mjeseci ispunjavali skraćenu verziju Skale depresivnosti, anksioznosti i stresa (DASS-21; Lovibond i Lovibond, 1995), a u drugom mjerenju i Ček listu životnih događaja prilagođenu studentskoj populaciji (CLLE; Gavrilov-Jerković, Žuljević, Jovanović i Brdarić, 2012) kojom su prikupljeni podaci o broju i snazi životnih događaja. Hijerarhijskom regresijskom analizom provjereno je postojanje moderatorskog utjecaja broja i snage životnih događaja na stabilnost nivoa uznemirenosti za navedeno razdoblje. Prvi model ($R^2=.36$; $p<.001$) otkrio je značajan prediktorski potencijal prvog mjerenja uznemirenosti ($\beta=.49$; $p<.001$) te snage ($\beta=.12$; $p<.001$) i broja životnih događaja ($\beta=.17$; $p<.001$) u predviđanju razine uznemirenosti u drugom mjerenju. Dodavanje interakcijskih efekata parova nezavisnih varijabli u drugom koraku, nije pridonio njegovoj značajnosti ($\Delta R^2=.001$; $p=.808$), a dodavanje interakcijskog efekta sve tri nezavisne varijable u trećem koraku, otkrilo je značajan moderatorski efekt trostruke interakcije ($\beta=-.09$; $\Delta R^2=.006$; $p=.039$). Analiza značajnosti razlika regresijskih linija za različite vrijednosti moderatorskih varijabli (Dawson i Richter, 2006) nije dala statistički značajne razlike. Nalaz sugerira da je promjena subjektivnog doživljaja uznemirenosti tijekom šest mjeseci moderirana interakcijom broja i snage negativnih životnih događaja što je sukladno teorijskim očekivanjima i prijašnjim nalazima. Raspraviti ćemo teorijske i praktične implikacije ovih nalaza i specifičnosti pojedinih poduzoraka.

3

**21.DANI
RAMIRA I
ZORANA
BUJASA**

321. DANI RAMIRA I
ZORANA BIJASKA

POSTERI POSTER PRESENTATIONS

11. – 13. TRAVNJA 2013.
APRIL 11-13, 2013

OPUŠTAJUĆA GLAZBA KAO INTERVENCIJA ZA POBOLJŠANJE KVALITETE SPAVANJA: PRIKAZ SLUČAJA

Josipa Alilović i Adrijana Košćec

Odsjek za psihologiju, Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Biserka Radošević-Vidaček

Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada, Zagreb, Hrvatska

Istraživanja sugeriraju kako slušanje klasične i samo-odabrane opuštajuće glazbe nakon izloženosti stresoru rezultira značajnim smanjenjem anksioznosti i aktivacije simpatičkog živčanog sustava te stoga poboljšava preduvjete za spavanje. Samo-odabrana, radije nego zadana glazba može biti efikasnija u postizanju opuštenosti jer predstavlja kontrolu nad nekim aspektima okoline za spavanje. U ovom radu ispitali smo učinak svakodnevnog slušanja samo-odabranog glazbenog djela na različite pokazatelje kvalitete spavanja jedne osobe. Prije intervencije osoba je tijekom sedam dana s uobičajenim rasporedom spavanja i budnosti vodila Dnevnik spavanja i budnosti (Košćec, Radošević-Vidaček i Bakotić, 2006) kako bi se utvrdile njezine osnovne karakteristike spavanja. Analize karakteristika spavanja, koje su provedene u slijedećem tjednu, pokazale su relativno neujednačeno trajanje spavanja u sedmodnevnom periodu, nevezano uz uobičajenu nadoknadu duga u spavanju vikendom, učestala noćna buđenja i produljenu latenciju uspavljivanja u nekoliko noći te otežano buđenje i izostanak osjećaja odmorenosti nakon buđenja. Tijekom trećeg tjedna primijenjena je intervencija slušanja samo-odabranog klasičnog glazbenog djela (Kanon u D-duru Johanna Pachelbela) u trajanju od 6:12 minuta, svake večeri nakon lijegeanja u krevet, neposredno prije spavanja. Učinak intervencije na spavanje pratio se ponovnim vođenjem Dnevnika spavanja i budnosti kroz sedam uzastopnih dana. U tjednu primjene intervencije trajanje spavanja se ujednačilo, skratila se latencija uspavljivanja te se smanjila učestalost i trajanje noćnih buđenja. Također, došlo je do blagog povećanja subjektivno procijenjene kvalitete spavanja, lakšeg buđenja i većeg osjećaja odmorenosti nakon buđenja. Ovi preliminarni rezultati upućuju na to da slušanje glazbe koju osoba procjenjuje opuštajućom i pozitivnom može imati pozitivne učinke na neke pokazatelje kvalitete spavanja.

RODNI STEREOTIPI I STEREOTIPI O GODINAMA U FILMOVIMA PRIKAZANIM NA ČETIRI HRVATSKA PROGRAMA

Dario Antić, Ivana Handabaka, Ivona Mršić i Sara Dugić

Odjel za psihologiju, Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Kako su dva najzastupljenija stereotipa u medijima rodni stereotipi i stereotipi o godinama (Bazzini i sur, 1997), u ovom istraživanju smo htjeli ispitati kako se prikazuju 119 likova iz 32 filma prikazana na četiri hrvatska programa (HRT1, HRT2, RTL i Nova TV) u razdoblju od 05.11.2012. do 02.12.2012. godine s obzirom na rodne stereotipe i stereotipe o godinama, tj. htjeli smo ispitati postoje li razlike u izražavanju dominantnih i submisivnih ponašanja s obzirom na dob, rod i ulogu, kao i postoji li interakcija dobi i roda te roda i uloge na dominantnost/submisivnost. Dobiveni rezultati upućuju na postojanje značajnih razlika u dominantnim ponašanjima s obzirom na rod i ulogu (muški likovi su dominantniji, a glavni likovi u većoj mjeri izražavaju mjereno ponašanje), no nema razlike s obzirom na dob. Kod submisivnih ponašanja dobivena je značajna razlika s obzirom na ulogu (submisivnost je izraženija kod glavnih likova) i dob (kod likova mlađih od 30 godina izraženija su submisivna ponašanja), ali ne i s obzirom na rod. Također, ne postoji značajna interakcija faktora ni kod dominantnih niti kod submisivnih ponašanja. Ograničenja i smjernice za buduća istraživanja naznačene su na kraju.

POVEZANOST VELIČINE OSOBNOG PROSTORA I STUPNJA ANKSIOZNOSTI

Vildana Aziraj-Smajić

*Odjel za Neuropsihijatriju, KB „Dr. Irfan Ljubijankić”,
Bihać, Bosna i Hercegovina*

Emina Zoletić

JZU Univerzitetsko klinički centar Tuzla, Bosna i Hercegovina

Osobni prostor se definira kao područje koje pojedinac održava oko sebe i u koji drugi ne mogu ući, a da pri tome ne izazovu nelagodu. Rezultati dosadašnjih istraživanja ukazuju na to da anksiozni pojedinci imaju potrebu za većim osobnim prostorom od manje anksioznih pojedinaca. Cilj ovog korelacijskog istraživanja je bio ispitati povezanost preferirane veličine osobnog prostora i stupnja anksioznosti kao crte ličnosti. Istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku studenata (N=145) Sveučilišta u Sarajevu koji je bio homogeniziran po starosnoj dobi, obrazovnom i bračnom statusu te kulturološkom porijeklu. Instrumentarij korišten u istraživanju: 1. upitnik sociodemografskih podataka; 2. Spielbergov upitnik anksioznosti kao crte ličnosti - STAI X2; 3. građevinski metar (dužine 3 m), ljepljiva traka (dužine 5 cm) s označenim centimetrima; 4. protokol za upisivanje izmjerenih dužina. Za mjerenje veličine osobnog prostora primijenjena je "stop – distance" metoda. Za svakog sudionika prikupljeni su podaci o udaljenosti između njega i pomoćnih eksperimentatora koji su mu se približavali naizmjenično iz četiri različita smjera (od naprijed, nazad, s lijeva i s desna). Ovi podaci su izraženi u m² i omogućili su izračunavanje veličine osobnog prostora koja je operacionalizirana kao zbroj površina četiri pravokutna trokuta čije su stranice bile izmjerene udaljenosti. Utvrđeno je da postoji statistički značajna povezanost između anksioznosti kao crte ličnosti i preferencije veličine osobnog prostora bez obzira na spol osoba koje su se sudionicima u istraživanju približavale. Na temelju dobivenih rezultata možemo zaključiti kako osobe s većim stupnjem anksioznosti preferiraju veći osobni prostor što je sukladno teorijskim očekivanjima i rezultatima dosadašnjih istraživanja.

PERFEKCIONIZAM, SAMOEFIKASNOST I PREFERIRANA SAMOĆA KAO ODREDNICE ISPITNE ANKSIOZNOSTI

Jelena Baborac i Ana Kurtović

Filozofski fakultet, Sveučilište u Osijeku, Hrvatska

Ispitne situacije sastavni su dio života učenika i studenata, a doživljaji straha i nelagode uzrokovani mogućim negativnim ishodom ispitivanja predstavljaju učestalu popratnu reakciju kod nekih osoba. Ispitna anksioznost ne smatra se samo prolaznim stanjem, nego i stabilnom osobinom koja pretpostavlja učestale negativne reakcije pojedinaca na ispitne situacije. Većina istraživača slaže se da je ispitna anksioznost višedimenzionalan konstrukt, a većinom se razmatraju kognitivna i emocionalna komponenta. Kognitivnu komponentu, odnosno zabrinutost, karakterizira briga oko ishoda i posljedica ispitivanja, kao i razne ometajuće misli koje uključuju negativna očekivanja, samokritiku, neadekvatnost i mogućnost neuspjeha. S druge strane, emocionalnost obuhvaća niz fiziološko-afektivnih reakcija, kao što su strepnja, napetost, strah, nemir, drhtanje, znojenje, isprekidano disanje i sl. Budući da se osobe razlikuju u doživljavanju ispitne anksioznosti, ovim se istraživanjem željelo ispitati koliko se te razlike mogu objasniti razlikama u pojedinim dimenzijama perfekcionizma, samoefikasnosti i preferiranoj samoći. Istraživanje je provedeno na uzorku od 214 studenata Filozofskog fakulteta u Osijeku koji su neposredno nakon polaganja ispita ispunili Upitnik ispitne anksioznosti (TAI), Višedimenzionalnu skalu perfekcionizma (MPS-F), Skalu opće samoefikasnosti te Adaptiranu skalu preferirane samoće. Ustanovljena je umjerena pozitivna povezanost emocionalnosti i zabrinutosti s neadaptivnim dimenzijama perfekcionizma te negativna povezanost sa samoefikasnošću. Rezultati regresijske analize pokazali su da obje komponente ispitne anksioznosti najbolje predviđa subskala neurotskog perfekcionizma i samoefikasnost, dok značajan ali manji doprinos u objašnjenju kognitivne dimenzije ispitne anksioznosti imaju i subskele osobni standardi te roditeljski pritisak.

ULOGA BIHEVIORALNIH STRATEGIJA SUOČAVANJA U PREDIKCIJI UZNEMIRENOSTI

Nevena Berat, Dragana Jelić i Tatjana Avramov

Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Novom Sadu, Srbija

Imajući u vidu da je suočavanje sa stresnim situacijama važna odrednica psihološkog blagostanja (Carver & Connor-Smith, 2010), važno je dodatno ispitati do koje razine specifične bihevioralne strategije suočavanja utječu na doživljenu razinu uznemirenosti. Prethodna istraživanja pokazuju da je jedan od najznačajnijih prediktora uznemirenosti strategija izbjegavanja (Desmond, 2007) koja je usmjerena na dostizanje kratkoročnog olakšanja, ali je praćena dugoročnim negativnim posljedicama (Forsyth, 2000). Polazeći od tih nalaza, željeli smo longitudinalnim nacrtom istraživanja istražiti ulogu bihevioralnih strategija suočavanja, a posebno strategije izbjegavanja, u predikciji uznemirenosti. U inicijalnom mjeranju sudjelovalo je 1319 studenata Univerziteta u Novom Sadu, a u drugom, koje je provedeno šest mjeseci kasnije, sudjelovalo je 950 studenata. Primijenjen je Indikator strategija suočavanja (CSI; Amirkhan, 1990) koji obuhvaća usmjerenost na problem, traženje socijalne podrške i izbjegavanje. Ukupna razina uznemirenosti je procijenjena Skalom depresivnosti, anksioznosti i stresa (DASS-21; Lovibond & Lovibond, 1995). Rezultati hijerarhijske regresijske analize, u kojoj je u prvom koraku uključena mjera uznemirenosti iz prvog mjeranja, a u drugom koraku bihevioralne strategije suočavanja, ukazali su na značajan regresijski model ($R = .55$, $p < .001$), s tim što je u drugom koraku, pored značajne predikcije uznemirenosti iz prvog mjeranja ($\beta = .43$, $p < .001$), značajna predikcija samo strategije izbjegavanja ($\beta = .12$, $p < .01$). Dobiveni rezultat je ukazao na utjecaj korištenja ove strategije na povećanu razinu uznemirenosti u razdoblju od šest mjeseci. Dobiveni rezultati potvrđuju nalaze prethodnih istraživanja i pokazuju da osobe putem izbjegavanja kognitivne prorade i eksplicitnog ili implicitnog izlaganja stresu povećavaju razinu uznemirenosti. Teorijske i praktične implikacije ovih nalaza će biti raspravljene.

RAZLIKE U PET TEMELJNIH OSOBINA LIČNOSTI S OBZIROM NA REDOSLIJED ROĐENJA

Divna Blažev

Odjel za psihologiju, Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Cilj ovog istraživanja je provjera nalaza dosadašnjih istraživanja u vezi razlika u osobinama ličnosti s obzirom na redoslijed rođenja djeteta u obitelji te spol. Istraživanje je provedeno u razdoblju od 10. do 18. studenog 2012. godine pomoću online ankete nacrtom poprečnog presjeka. U istraživanju je sudjelovalo 393 sudionika oba spola (131 sudionika muškog spola, 262 sudionika ženskog spola) u dobi između 13 i 88 godina iz Republike Hrvatske. Uzorak čini 16% jedinaca, 38% sudionika koji imaju mlađu braću/sestre, 35% sudionika koji imaju stariju braću/sestre te 11% sudionika koji imaju i mlađu i stariju braću/sestre. Kao mjerni instrument korišten je upitnik IPIP 50 koji mjeri pet dimenzija ličnosti po Velepeterom modelu (Ekstraverzija, Ugodnost, Savjesnost, Emocionalna stabilnost i Intelpekt), te nestandardizirani upitnik redoslijeda rođenja djeteta u obitelji kojim su prikupljeni podaci o redoslijedu rođenja djece u obitelji. Za analizu rezultata korištena je dvosmjerna ANOVA. Rezultatima istraživanja djelomično su potvrđena početna očekivanja. Dobivena je statistički značajna razlika aritmetičkih sredina u ugodnosti, savjesnosti i emocionalnoj stabilnosti s obzirom na spol na način da žene imaju veći stupanj ugodnosti, savjesnosti i neuroticizma u odnosu na muškarce. Nadalje, nisu dobivene statistički značajne razlike u dimenzijama ličnosti Velepeterog modela s obzirom na redoslijed rođenja te s obzirom na spol ovisno o redoslijedu rođenja što ukazuje da redoslijed rođenja ne čini razlike u pet temeljnih osobina ličnosti. Nalazi ovog istraživanja ukazuju kako redoslijed rođenja nije nužno sistematski utjecaj individualnih razlika karakterističan za okolinske utjecaje nedijeljene okoline, barem što se tiče pet temeljnih dimenzija ličnosti. U budućim istraživanjima bi se mogle istražiti razlike u specifičnijim osobinama ličnosti s obzirom na redoslijed rođenja ili provedba sličnih istraživanja u kojima bi kovarijat bio socio-ekonomski status.

POVEZANOST RAZLIČITIH DIMENZIJ EMOCIONALNOG STILA I ZADOVOLJSTVA ŽIVOTOM U CJELINI TE RODNE RAZLIKE

Katarina Bošnjak, Karmela Arbanasić i Magdalena Buljanović

Odjel za psihologiju, Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Emocionalni stil sastoji se od različitih dimenzija, jedinstven je za svakog pojedinca i utječe na njegovo percipiranje svakidašnjih iskustava i reagiranja na njih te time ostvaruje posljedice na pojedinčevu subjektivnu dobrobit. Prijašnjim istraživanjima utvrđena je mozgovna aktivnost za svaku dimenziju emocionalnog stila što ukazuje na njihovu međusobnu zavisnost. U istraživanju je na 276 studenata Sveučilišta u Zagrebu, prosječne dobi od 21 godine, ispitivana povezanost različitih dimenzija emocionalnog stila te njihova povezanost sa zadovoljstvom životom u cjelini. Također su ispitane rodne razlike na pojedinim dimenzijama, kao i u zadovoljstvu životom. Sudionici su rješavali online upitnik emocionalnih stilova i skalu zadovoljstva životom u cjelini. Dobivene su statistički značajne pozitivne korelacije između pojedinih dimenzija emocionalnog stila, niske do umjerene visine. Dobivene su i statistički značajne pozitivne korelacije svih dimenzija sa zadovoljstvom životom u cjelini, također niske do umjerene visine. Žene i muškarci nisu se značajno razlikovali u dimenzijama emocionalnog stila, osim na dimenziji osjetljivosti na kontekst gdje su žene postizale više rezultate. Također, žene su se pokazale zadovoljnijima životom u cjelini. Rezultati ovog istraživanja mogu se primijeniti u daljnjim istraživanjima i poboljšanjima subjektivne dobrobiti pojedinca.

ODNOS ANKSIOZNE OSJETLJIVOSTI I STUDENTSKE ISPITNE ANKSIOZNOSTI

Zrinka Bošnjak i Andrea Blažinović

Medicinski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Doris Čuržik

KBC Rebro, Klinika za psihijatriju, Zagreb, Hrvatska

Razumijevanje emocionalnog doživljaja pojedinca tijekom ispitnih situacija, posebice ispitne anksioznosti, već desetljećima predstavlja predmet interesa stručnjaka iz područja psihologije, no i srodnih znanosti. Utvrđivanje odrednica ovoga koncepta od velike je važnosti uzme li se u obzir njezin potencijalni štetan učinak kako na akademski uspjeh tako i na cjelokupnu kvalitetu života. Prema suvremenim teorijama, ispitnu anksioznost sačinjavaju dvije osnovne komponente: briga i emocionalnost. Briga se odnosi na kognitivnu komponentu ispitne anksioznosti koja odražava opterećujuće misli i negativna predviđanja pojedinca uoči ispita. Nadalje, komponenta emocionalnosti označava fiziološke simptome povezane s aktivnošću autonomnog živčanog sustava i pripadajućih afektivnih odgovora. S druge strane, anksiozna osjetljivost odnosi se na strah od štetnih posljedica simptoma povezanih s anksioznošću te predstavlja faktor rizika za razvoj anksioznih poremećaja. Međutim, uloga ovog faktora u ispitnoj anksioznosti gotovo je neistražena. Stoga je cilj ovog istraživanja bio utvrditi prirodu odnosa ispitne anksioznosti i anksiozne osjetljivosti u populaciji studenata. U istraživanju su sudjelovali studenti I., III. i VI. godine studija medicine Sveučilišta u Zagrebu (N=90). Sudionici su ispunili Indeks anksiozne osjetljivosti, Upitnik ispitne anksioznosti i Upitnik strategija suočavanja sa stresom te su pružili relevantne demografske podatke kao i procjene uspješnosti i zadovoljstva studijem. Utvrđena je značajna povezanost anksiozne osjetljivosti i ispitne anksioznosti, kao i specifičan odnos razine anksiozne osjetljivosti, procjena uspješnosti i zadovoljstva studijem te prosjeka i broja položenih ispita. Dobiveni rezultati interpretirani su u skladu s kognitivnim i bihevioralnim teorijama anksioznih smetnji uz praktično-teorijske implikacije.

STAVOVI PREMA MATEMATICI UČENIKA OSNOVNE ŠKOLE I NJIHOVIH RODITELJA

Katarina Brekalo i Nina Pavlin-Bernardić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati povezanost stavova učenika prema matematici, straha učenika od matematike, samopoštovanja učenika, ocjene učenika iz matematike na polugodištu te obrazovanja i stavova njihovih roditelja prema matematici. U istraživanju je sudjelovalo 80 učenika sedmog i osmog razreda triju zagrebačkih osnovnih škola (44 djevojčice i 36 dječaka) te 160 njihovih roditelja (80 očeva i 80 majki). Korištena su tri mjerna instrumenta: Ljestvica za ispitivanje stavova i uvjerenja o matematici (Vlahović-Štetić, Rovani i Arambašić, 2005), Ljestvica za ispitivanje straha od matematike (Vlahović-Štetić, Rovani i Arambašić, 2005) te Coopersmithov upitnik samopoštovanja. Pokazalo se da je stav učenika prema matematici značajno pozitivno povezan sa stavom roditelja prema matematici, obrazovanjem majke i ocjenom iz matematike te negativno sa strahom od matematike. Strah učenika od matematike značajno je negativno povezan s gotovo svim varijablama, osim sa spolom i razredom učenika. Ocjena učenika iz matematike na polugodištu također je značajno povezana sa svim varijablama, osim spola i razreda učenika. Rezultati ovog istraživanja, primjenom hijerarhijske regresijske analize, pokazuju značajan doprinos stava majke prema matematici i straha od matematike u predviđanju stava učenika prema matematici: učenici čije su majke imale pozitivan stav prema matematici te učenici koji su imali manji strah od matematike, imali su pozitivniji stav prema matematici. Prediktorske varijable objašnjavaju ukupno 37.9% varijance stava učenika prema matematici. Također, pronađen je i statistički značajan doprinos obrazovanja oca te stava učenika prema matematici u predviđanju ocjene učenika iz matematike na polugodištu: učenici čiji je otac imao više obrazovanje te učenici čiji je vlastiti stav prema matematici bio pozitivniji, imali su više ocjene iz matematike na polugodištu. Prediktorske varijable objašnjavaju ukupno 46.3% varijance ocjene iz matematike na polugodištu.

PROFESIONALNI INTERESI UČENIKA ZAVRŠNIH RAZREDA GIMNAZIJE U MOSTARU

Ivona Čarapina

*Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet,
Sveučilište u Mostaru, Bosna i Hercegovina*

Ana Marinović, Martina Šilić i Ljiljana Gregov

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Profesionalni interesi se odnose na preferencije ljudi prema različitim radnim aktivnostima i osiguravaju motivaciju za selektivno uključivanje u određene tipove aktivnosti. Cilj ovog rada bio je ispitati profesionalne interese učenika završnog razreda opće gimnazije te relacije odabranih zanimanja s preporučenim. Ispitivanje je provedeno na uzorku od 83 učenika završnog razreda opće gimnazije fra Grge Martića u Mostaru. Među sudionicima njih 53 (64%) je bilo ženskog, a 30 (36%) muškog spola prosječne dobi 18 godina. Na sudionicima je primijenjen Upitnik za samoprocjenu profesionalnih interesa (USPI, Holland, 1994) te su se za svakog sudionika prikupile i ocjene iz relevantnih predmeta, kao i opći uspjeh. Na temelju prikupljenih samoprocjena utvrđeni su odgovarajući troslovni kodovi iz Hollandovog inventara interesa koji, s obzirom na ostvaren broj bodova iz pojedinih trigrama, odgovaraju preporučenom zanimanju. Svaki sudionik je napisao koji fakultet namjerava upisati te su se i na temelju toga izračunali kodovi za odabrana zanimanja. Rezultati pokazuju da su među odabranim zanimanjima najzastupljenija zanimanja s ISR (biolozi, liječnici, stomatolozi) i IRS (geofizičari, veterinari, inženjeri šumarstva) kodovima. Utvrđene su i razlike s obzirom na zastupljenost spolova u pojedinom trigramu. Naime, muškarci su zastupljeniji u R (realistički tip zanimanja), I (istraživački) i E (poduzetnički) trigramima, a žene su dominantno zastupljenije u S (socijalnim) trigramima. Razlike u A (umjetničkim) trigramima s obzirom na spol nema, a niti jedan od sudionika nije se pokazao kao C (konvencionalan) tip. Nadalje, za cijeli uzorak je izračunata kongruentnost odabranog i preporučenog zanimanja. Prosječan lachan indeks za cijeli uzorak iznosi 17.01 što ukazuje na nisku podudarnost odabranog i preporučenog zanimanja.

VARANJE U AKADEMSKOM KONTEKSTU - KAKO I ZAŠTO?

Anita Čuljak

*Fakultet prirodoslovno-matematičkih i odgojnih znanosti,
Mostar, Bosna i Hercegovina*

Antoaneta Ljubičić

Osnovna škola Ivana Mažuranića, Tomislavgrad, Bosna i Hercegovina

Marijana Šunjić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Mostar

Varanje je svakodnevna pojava na svim razinama obrazovanja, no kod nas su istraživanja ovog ponašanja još uvijek razmjerno rijetka. Različiti su oblici nepoštenog ponašanja, od prepisivanja na ispitu, plagiranja, prepisivanje zadaća i seminarskih radova pa sve do težih oblika varanja poput pristupanja ispitu umjesto drugog studenta ili krivotvorenja ocjene. Istraživanja korelata i razloga varanja do sada su išla u dva smjera: u smjeru zahvaćanja kontekstualnih (kao što je organizacija ispita, vjerojatnost da će student biti „uhvaćen“, postojanje kodeksa časti obrazovne institucije, stavovi okoline) i osobnih varijabli (najčešće stavovi prema varanju). Cilj ovog istraživanja bio je ispitati prevalenciju, najčešće oblike i najčešće razloge varanja u akademskom kontekstu. Istraživanje je provedeno na uzorku od ukupno 293 studenta četiriju fakulteta, prosječne dobi od 21 godinu. Studenti su procijenili učestalost pojedinih oblika varanja (kod njih samih) te razloge varanja. U obradi rezultata nisu korišteni rezultati studenta čiji je rezultat na skali socijalne poželjnosti bio veći od $M+1SD$. Svi studenti su barem jednom koristili barem jedan od oblika varanja. Kako je očekivano, najčešća nepoštena ponašanja su ona koja se mogu okarakterizirati kao blaži oblici varanja, dok su najrjeđa ponašanja ozbiljnijeg tipa. Najčešći oblik varanja je dopuštanje drugima da prepisu na ispitu, a najrjeđi krivotvorenje ocjene. Rezultati pokazuju kako studenti najčešće varaju kad je slab nadzor za vrijeme ispita a najrjeđe kao razlog navode da ne mogu drukčije dobiti dobru ocjenu. Prevalencija i razlozi su dalje analizirani na poduzorcima studenata koji varaju najčešće odnosno najrjeđe. Rezultati su u skladu s nekim dosadašnjim nalazima o važnosti kontekstualnih faktora, ali također govore u prilog potrebi za daljnjim ispitivanjem motivacije za varanje u akademskom kontekstu.

DOPRINOS NEKIH PSIHOSOCIJALNIH VARIJABLI U PREDIKCIJI ATRIBUCIJE UZROKA SIROMAŠTVA

Olja Družić Ljubotina

*Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet,
Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska*

Na tragu pitanja čemu ljudi najčešće pripisuju uzroke siromaštva Feagin (1972) prvi razvija trofaktorsku strukturu atribucija uzroka siromaštva. Prvi faktor čine individualni uzroci, koji objašnjavaju siromaštvo u terminima životnog stila siromašnih, kao što su nedostatak sposobnosti, lijenost, alkoholizam i sl. Drugi faktor čine strukturalni uzroci koji atribuiraju uzroke siromaštva nepovoljnim socijalnim, političkim i ekonomskim činiteljima, kao što su nejednaka raspodjela bogatstava, niski prihodi ili izostanak socijalnih prilika. Treći faktor čine fatalistički uzroci, kao što su nedostatak sreće, sudbina i sl. Kako bi se dobio uvid u atribucije uzroka siromaštva u našem kontekstu, u okviru šireg istraživanja o psihosocijalnim karakteristikama osoba koje žive u uvjetima siromaštva provedeno je istraživanje u koje je bilo uključeno 663 sudionika različitog materijalnog statusa u dobi od 21 do 65 godina iz Zagreba. Uzorak se sastojao od četiri subuzorka: osobe koje žive u uvjetima siromaštva (primatelji stalne socijalne pomoći), te zaposlene osobe niskog, srednjeg i visokog materijalnog statusa. Cilj našeg istraživanja bio je ispitati doprinos skupa prediktorskih varijabli (sociodemografska obilježja, percepcija socijalne nepravde, kvaliteta života, lokus kontrole, samopoštovanje i vrijednosti) u objašnjenju atribucija uzroka siromaštva (individualni, strukturalni i fatalistički uzroci). Za svaki od tri kriterija provedene su zasebne multivarijatne hijerarhijske regresijske analize kojima je na individualnom faktoru objašnjeno 17.9% ukupne varijance u kriteriju, na strukturalnom 25%, a fatalističkom 26.9%. Ono što se pokazalo posebno značajnim u ovom istraživanju je izdvojenost prediktora percepcije socijalne nepravde, kao najvažnijeg prediktora individualnih i strukturalnih atribucija uzroka siromaštva. Najznačajniji prediktor atribucije fatalističkog faktora siromaštva je, očekivano, izraženija ekternalnost na varijabli lokusa kontrole.

PROVJERA FAKTORSKE STRUKTURE SKALE POTROŠAČKOG ETNOCENTRIZMA

Marijana Grgić i Maja Pandža

Filozofski fakultet u Mostaru, Bosna i Hercegovina

Potrošački etnocentrizam jedan je od glavnih pokretača u području globalnog gospodarstva te je okarakteriziran kao „vjerovanje potrošača o moralnosti/nemorálnosti kupovanja stranih/uvoznih proizvoda“. Rezultati dosadašnjih istraživanja pokazuju da je stupanj potrošačkog etnocentrizma različit u različitim zemljama i regijama tih zemalja te da varira tijekom vremena zbog toga što variraju faktori koji determiniraju etnocentrizam (ekonomski, politički, demografski, socio-psihološki). Za mjerenje potrošačkog etnocentrizma najčešće se koristi Skala potrošačkog etnocentrizma ili CET skala (CETSCALE - Consumer Ethnocentric Tendency Scale) autora Shimp i Subash (1987). Namijenjena je mjerenju sklonosti kupovanja proizvoda proizvedenih u vlastitoj, odnosno, stranoj zemlji. Sastavljena je od 17 čestica koje čine jednofaktorsku strukturu konstrukta. Međunarodna vrijednost Skale potrošačkog etnocentrizma potvrđena je već 1991. godine istraživanjem koje su proveli Netemayer, Durvasula i Lichtenstein na području Japana, Francuske, Zapadne Njemačke i SAD-a. Vrijednost ove skale na bosansko-hercegovačkom uzorku ispitanika još nije potvrđena. U skladu s tim, cilj ovog istraživanja bio je adaptacija i provjera faktorske strukture Skale potrošačkog etnocentrizma. Ispitivanje je provedeno u travnju 2012. godine na prigodnom uzorku studenata Sveučilišta u Mostaru (N=182 studenta). U ispitivanju je sudjelovalo 11% studenata (N=20) i 89% studentica (N=162). Prosječna dob studenata bila je 20.6 godina, (SD= 2.86). Eksploratornom faktorskom analizom ekstrahiran je jedan faktor kojim se objašnjava 47.7% ukupne varijance te se time potvrđuje jednodimenzionalnost skale koju su utvrdili i njeni autori. Sve čestice imaju visoka faktorska zasićenja (>0.50), Pouzdanost skale iznosi 0.936 što se bitno ne razlikuje od pouzdanosti utvrđene kod autora skale. Prosječna korelacija među česticama iznosi 0.47. Općenito, ova skala pokazuje dobra psihometrijska svojstva.

ODNOS DIMENZIJA EMOCIONALNE KOMPETENTNOSTI I OBRAMBENIH MECHANIZAMA

Vanja Gršković i Anđela Smolić-Ročak

Zagreb, Hrvatska

Emocionalna inteligencija predstavlja sposobnost koja je povezana s adaptivnijim emocionalnim i socijalnim funkcioniranjem (Mayer, DiPaolo i Salovey, 1990; prema Mayer, Salovey i Caruso, 2000). S druge strane, obrambeni mehanizmi se opisuju kao kognitivne i ponašajne strategije koje štite poželjnu sliku o sebi od prijetećih podražaja (Baumeister, Dale i Sommer, 1998), tj. oni predstavljaju kognitivne procese koje pojedinci koriste u prilagodbi na stvarnost, a mogu biti adaptivni ili manje adaptivni. S obzirom da se konstrukt emocionalne kompetentnosti povezuje s adaptivnijim emocionalnim i socijalnim funkcioniranjem, a obrambeni mehanizmi predstavljaju adaptacijske procese koji se koriste da bi se umanjio negativan afekt te uspostavilo adekvatno funkcioniranje, cilj ovog istraživanja bio je utvrditi kakva je priroda odnosa između dimenzija emocionalne kompetentnosti i obrambenih mehanizama. Na uzorku od 184 ispitanika (prosječne dobi 25 godina), primijenjeni su sljedeći upitnici: Upitnik emocionalne kompetentnosti (UEK-45; Takšić, 2002) te hrvatski prijevod Upitnika obrambenih mehanizama (Andrews i sur., 1989). Rezultati su pokazali da su neke dimenzije emocionalne kompetentnosti prediktori korištenja više ili manje adaptivnih obrambenih mehanizama. Preciznije, sposobnost regulacije i upravljanja emocijama je prediktor korištenja zrelih obrambenih mehanizama (sublimacija, humor, anticipacija, supresija) i objašnjava 20% varijance kriterija. Sposobnost uočavanja i razumijevanja emocija je prediktor korištenja neurotskih obrambenih mehanizama (negiranje, pseudoaltruizam, idealizacija, reaktivna formacija) i objašnjava 3% varijance kriterija. S druge strane, sposobnost izražavanja i imenovanja emocija je negativni prediktor korištenja nezrelih obrambenih mehanizama (projekcija, pasivna agresija, acting out, izolacija, devaluacija, autistične fantazije, poricanje, disocijacija, raščlanjivanje, racionalizacija, somatizacija) i objašnjava 5% varijance kriterija.

UTJECAJ SPOLNIH STEREOTIPA NA ATRIBUCIJE USPJEŠNOSTI

Kristina Gvozdić

Zagreb, Hrvatska

Istraživanje je provedeno s ciljem provjere utjecaja spolnih stereotipa na atribucije uspješnosti drugih ljudi. Sudionici su bili učenici 7. i 8. razreda OŠ „Retfala“ iz Osijeka, njih ukupno 104, od toga 53 djevojčice i 51 dječak. Svaki sudionik je ispunjavao Russellovu skalu atribucije, tj. subskalu mjesta uzročnosti te skale nakon što je pročitao priču koju je trebao procijeniti. Postojale su četiri verzije priče u kojima je variran spol aktera i vrsta zadatka koju on obavlja, a u svakoj priči akter doživljava neuspjeh. Svaki sudionik je procjenu vršio za sve četiri priče. Rezultati su obrađeni trosmjernom analizom varijance za mješovite uzorke, pri čemu su nezavisne varijable bile spol sudionika, spol aktera i vrsta zadatka u priči, dok je zavisna varijabla bio rezultat procjene na Russellovoj skali atribucije. Rezultati su pokazali statistički značajan interakcijski efekt spola aktera i vrste zadatka na procjene. Utvrđeno je da se neuspjeh žene u muškom zadatku pripisuje internalnijim faktorima nego neuspjeh muškarca u tom zadatku, a neuspjeh muškarca u ženskom zadatku internalnijim faktorima nego neuspjeh žene u tom zadatku. Glavni efekt spola sudionika se nije pokazao statistički značajnim, ali je zbog veličine učinka na toj varijabli dodatno istražen i pokazalo se da kod dječaka postoje gore navedene razlike, dok kod djevojčica one ne postoje. Djevojčice smatraju da je neuspjeh muškarca u tipično ženskom zadatku uvjetovan internalnije nego njegov neuspjeh u tipično muškom zadatku, u svim drugim varijantama ne prave razliku u procjenama.

ŠTO NASTAVNICI MISLE – ZAŠTO UČENICI I STUDENTI VARAJU?

Ivana Hanzec, Antonija Maričić i Marina Štambuk

Odjel za psihologiju, Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Temelj svake prevencije, pa tako i prevencije učeničkog/studentuskog varanja, je utvrđivanje uzroka promatrane pojave. Dosadašnja istraživanja uzroka varanja ispitivala su najčešće učenike i studente koji su gotovo uvijek kao jedan od eksternalnih razloga navodili nastavnike, odnosno njihov pristup učenicima/studentima i organizaciji ispitnih situacija. Za kvalitetno planiranje prevencije stoga je važno upoznati i perspektivu samih nastavnika: što oni misle o razlozima varanja, vide li sebe kao jedan od uzroka ili odgovornost pripisuju društvu te učenicima/studentima. Kako bismo odgovorili na ovo pitanje, proveli smo on-line istraživanje na prigodnom uzorku nastavnika (N=400). Zanimalo nas je hoće li se razlikovati procjene nastavnika ovisno o tome jesu li zaposleni u osnovnoj, srednjoj školi ili na fakultetu, zatim procjene nastavnika različitog radnog staža te nastavnica u odnosu na njihove muške kolege. Rezultati su pokazali kako su nastavnici svih triju razina obrazovanja skloniji razloge varanja pripisivati faktorima vezanim uz organizaciju ispitne situacije i sankcioniranje varanja nego faktorima vezanim uz učenike/studente. Usto, nastavnici na fakultetu manje su skloni pripisivati razloge varanja faktorima vezanim uz učenike nego oni u osnovnoj školi. S tim razlozima se najmanje slažu nastavnici s najduljim radnim stažem (duljim od 20 godina) i statistički značajno razlikuju od nastavnika s najkraćim radnim stažem (do 5 godina) koji o tome imaju neutralan stav (niti se slažu niti ne slažu s tvrdnjama). Razlike s obzirom na spol nisu se pokazale značajnima. Dobiveni rezultati su interpretirani u smjeru važnosti nastavničke uloge u razvoju strategija prevencije i nošenja s problem učeničkog i studentskog nepoštenja na svim razinama obrazovanja.

VALIDACIJA SKALE IZLOŽENOSTI AGRESIVNIM PONAŠANJIMA NA RADNOM MJESTU

Adis Hukanović

Filozofski fakultet, Sveučilište u Sarajevu, Bosna i Hercegovina

Kako je zlostavljanje na radnom mjestu fenomen kojem je posvećeno jako malo istraživanja u Bosni i Hercegovini, opravdana je potreba za ovim istraživanjem čiji je osnovni cilj bio validacija Skale izloženosti agresivnim ponašanjima na radnom mjestu (Negative Act Questionnaire, Einarsen i sur., 1999). Koristeći ovakvu metodu, prevalencija zlostavljanja se određuje najčešće prema Lymannovom kriteriju prema kojem se određeno ponašanje mora pojavljivati više puta tjedno tijekom razdoblja od šest mjeseci. Za potrebe ovog istraživanja prilagođena je turska verzija ove skale koju su u svom istraživanju koristili Bulutlar i Ünler Öz (2009), a odabrana je zbog kulturoloških sličnosti s našim uzorkom. Verzija skale koja je korištena u ovom istraživanju imala je 17 bihevioralno definiranih čestica, dok je zadatak ispitanika bio da na rasponu od 1 (nikada) do 6 (uvijek) procijene učestalost pojave određenog ponašanja. Validacija skale izvršena je na uzorku od 150 radnika različitih zanimanja. Faktorskom analizom, metodom glavnih komponenata, nakon Varimax rotacije izdvojili smo dva faktora kojima je objašnjeno oko 71% ukupne varijance. Prvi faktor objašnjava oko 40.81% varijance i u njemu su grupirane čestice koje se odnose na agresiju usmjerenu prema radniku, dok je drugim faktorom objašnjeno 30.49% varijance i obuhvaća čestice kojima se objašnjava agresija manifestirana kroz "zadatke i radni pritisak". Ovakva faktorska struktura utvrđena je i u istraživanju Hoel i Einarsena (2001). Cronbachov koeficijent ukupne skale iznosi .953, za prvu subskalu .942 te .931 za drugu subskalu što svjedoči o njihovoj vrlo dobroj pouzdanosti. Rezultati ovog istraživanja ukazuju na vrlo dobru pouzdanost tipa unutarnje konzistencije te zadovoljavajuću konstruktnu valjanost bosanskohercegovačke verzije Skale izloženosti agresivnim ponašanjima na radnom mjestu.

ODNOS IZMEĐU DJEČJE PERCEPCIJE KONFLIKATA MEĐU RODITELJIMA I KVALITETE ODNOSA MEĐU BRAĆOM I SESTRAMA U ADOLESCENCIJI

Marina Jurkin

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

U objašnjenju kvalitete odnosa među braćom i sestrama, prvenstveno u ranijim razdobljima života, naglašava se uloga roditeljskog ponašanja i emocionalne klime u obitelji. Emocionalna klima u obitelji odražava se kroz kvalitetu bračnog odnosa, odnosa roditelj – dijete te kvalitetu interakcija među braćom i sestrama. Od širih kontekstualnih faktora kao mogućih korelata odnosa među braćom i sestrama u adolescenciji, istraživanja su obuhvatila i odnos među bračnim partnerima. Tako su u brojnim istraživanjima jasno potvrđene pozitivne relacije bračnog nezadovoljstva i konflikata među partnerima s negativnim aspektima odnosa među braćom i sestrama (npr. natjecanje, dominacija, antagonizam, svađe) odnosno negativne relacije s pozitivnim aspektima odnosa (npr. prisnost, ljubav, sličnost). Cilj istraživanja bio je utvrditi odnos između različitih dimenzija (značajke konflikta, samookrivljavanje i prijetnja) dječje percepcije konflikata među roditeljima te dječje percepcije topline i konflikata u odnosu sa sestrom. Istraživanje je provedeno na učenicima (N=160) i učenicama (N=192) sedmih i osmih razreda u dobi od 13 do 15 godina. Obje skupine sudionika procjenjivale su odnos sa sestrom. Kao mjere navedenih konstrukata korištene su skale za ispitivanje dječje percepcije konflikata među roditeljima te dječje percepcije različitih pozitivnih i negativnih aspekata odnosa sa sestrom. U skladu s pretpostavkama utvrđene su značajne pozitivne relacije između pojedinih dimenzija dječje percepcije konflikata i kvalitete odnosa sa sestrom kod djevojčica (istospolne dijade), ali ne i dječaka (mješovite dijade). Dobiveni rezultati diskutiraju se u terminima nekih novijih tumačenja o ulozi obiteljske klime u objašnjenju kvalitete odnosa među braćom i sestrama kao i razlikama u kvaliteti ovog odnosa i mogućim korelatima s obzirom na spolni sastav dijade.

ANKSIOZNE SMETNJE KOD DJECE RASTAVLJENIH RODITELJA

Marina Kereša

Opća bolnica Varaždin, Hrvatska

Anksioznost je stanje koje se očituje osjećajem tjeskobe, preplašenosti, straha, sve do panike, uz psihomotornu napetost i unutrašnji nemir te osjećaj kao da će osoba "eksplodirati". Najčešće je nemotivirana i neobjektivna, a nije vezana za konkretan objekt ili osobu. Može se razviti uslijed kompleksnih kombinacija faktora rizika: životnih događaja, karakteristika ličnosti, genetike, kemijskih procesa u organizmu i dr. Anksiozni poremećaj se dijagnosticira kada simptomi anksioznosti nisu primjereni dobi djeteta, već postaju toliko intenzivni da uzrokuju značajnu uznemirenost i zabrinutost ometajući djetetovo svakodnevno funkcioniranje. Odrasla osoba i adolescenti prepoznaju da je strah iracionalan i pretjeran, dok kod djece to ovisi o njihovom kognitivnom razvoju. U ovom istraživanju je sudjelovalo 19 djece rastavljenih roditelja koji su upućeni pedijatrijskom psihologu zbog emocionalnih smetnji, u dobi od 9-16 godina. Korištena je Skala strahova i anksioznosti za djecu i adolescente (SKAD-62). Skala sadrži 62 čestice koje opisuju najčešće strahove te simptome i sindrome anksioznosti u djetinjstvu i adolescenciji. Rezultati pokazuju da djevojčice rastavljenih roditelja imaju ukupnu anksioznost na granici prosječnog i iznadprosječnog rezultata zbog iznadprosječne ispitne anksioznosti, povišene socijalne i separacijske anksioznosti, zabrinutosti i sklonosti somatizacijama. Dječaci rastavljenih roditelja imaju iznadprosječnu ukupnu anksioznost zbog iznadprosječne separacijske anksioznosti, zabrinutosti i opsesivno-kompulzivnih simptoma. Granične rezultate postižu na skalama socijalne anksioznosti, anksiozne osjetljivosti/panični napadi/agorafobija i skali somatizacija. Djeca rastavljenih roditelja postižu iznadprosječne rezultate u ukupnoj anksioznosti, dominantno zbog iznadprosječne separacijske anksioznosti i povišenih rezultata na svim preostalim skalama anksioznosti što upućuje na ranjivost za razvoj anksioznog poremećaja.

MEĐUGENERACIJSKI ODNOSI IZ PERSPEKTIVE ADOLESCENATA

Mira Klarin i Slavica Šimić Šašić

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Ovim istraživanjem na uzorku od 390 adolescenata prosječne dobi 16,5 godina (u rasponu od 14 do 19 godina) istražili smo mogući prijenos kvalitete socijalnih odnosa s generacije na generaciju iz perspektive adolescenta. U tu svrhu adolescenti su procjenjivali odnos svakog roditelja s njegovim roditeljima i svoj odnos s roditeljima. Primijenjeni su upitnici koji mjere roditeljski stil zasebno oca i majke te su adolescenti procijenili odnos roditelja i njihovih roditelja i kvalitetu braka svojih roditelja. Rezultati su pokazali da postoji značajna korelacija između svih ispitanih varijabli. I majke i očevi koji sa svojim roditeljima imaju dobar odnos (procjena adolescenta) ujedno imaju i dobar odnos s adolescentom u smislu manjeg odbacivanja i kontrole, a većeg prihvaćanja. Jednako tako rezultati upućuju na zaključak o većem zadovoljstvu u braku onih roditelja koji imaju bolji odnos sa svojim roditeljima i sa svojom djecom. Na pitanje o mogućnosti predikcije zadovoljstva brakom roditelja, izdvajaju se prediktori odnosa i majke i oca sa svojim roditeljima te roditeljska ponašanja oca (odbijanje i prihvaćanje). Izdvojeni prediktori objašnjavaju 32% zajedničke varijance. Zadovoljniji su u braku roditelji koji imaju dobar odnos sa svojim roditeljima i očevi koji u odnosu s adolescentima pokazuju veće prihvaćanje, ljubav i privrženost i manje odbacivanje odnosno manje emocionalno negativan odnos prema adolescentu. Rezultati istraživanja potvrđuju pretpostavku o međugeneracijskom prijenosu obrazaca ponašanja koji se manifestiraju u bliskim socijalnim odnosima.

OBRAZOVNE ASPIRACIJE DJECE KOJA ŽIVE U UVJETIMA SIROMAŠTVA

Marijana Kletečki Radović

*Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet,
Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska*

Obrazovanje se danas smatra ključnim elementom za socijalno uključivanje svih ranjivih skupina, tako i osoba koje žive u siromaštvu. Obrazovanjem i stjecanjem višeg stupnja kvalifikacije otvara se mogućnost zapošljavanja i smanjuje opasnost od ostajanja u „začaranom kugu“ siromaštva. U tom smislu, posebno je važno podržati i osnažiti djecu koja žive u uvjetima siromaštva da dođu do što višeg stupnja obrazovanja. Na uzorku od $N=475$ djece različitog materijalnog statusa koja žive u Zagrebu, u dobi od 12 do 15 godina provedeno je istraživanje koje je imalo za cilj ispitati doprinos skupa prediktorskih varijabli djetetovim obrazovnim aspiracijama. Provedena je hijerarhijska regresijska analiza u kojoj su prediktorske varijable bile podijeljene u tri bloka: sociodemografske i socioekonomske varijable, varijable vezane uz interpersonalne odnose te varijable vezane uz individualna obilježja djeteta. Analizom je objašnjeno ukupno 41.8% varijance obrazovnih aspiracija pri čemu koeficijent multiple korelacije iznosi .668 ($R=.668$; $F=7,845$; $p<.001$). Kao značajni prediktori obrazovnih aspiracija djeteta izdvojili su se: roditeljska obrazovna očekivanja ($\beta=.269$), opći uspjeh u školi ($\beta=.266$) i odnos s drugima u školi ($\beta=.124$). Interkorelacija pojedinog prediktora s drugim korištenim varijablama pokazala je umjereno visoke korelacije između prediktorskih varijabli roditeljskih očekivanja od djeteta, ekvivalentnog dohotka (materijalnog statusa) i materijalne deprivacije. U ukupnoj regresijskoj jednadžbi značajan doprinos ima prediktorska varijabla ekvivalentnog dohotka čiji su efekti posredno izraženi kroz varijablu roditeljskih očekivanja. Znači da je visina ekvivalentnog dohotka povezana s obrazovnim očekivanjima roditelja od djeteta, odnosno što je ekvivalentni dohodak viši to su i viša obrazovna očekivanja roditelja. Podaci ukazuju na važnost osnaživanja siromašnih roditelja u prepoznavanju dobrobiti obrazovanja kao zaštitnog čimbenika za izlazak iz siromaštva.

OBILJEŽJA PERCIPIRANE LEGITIMNOSTI NESPORTSKOG PONAŠANJA KOD MLADIH RUKOMETASA

Ivan Kovačić

Rukometni klub „Medveščak“, Zagreb, Hrvatska

Zrinka Greblo, Renata Barić i Ivan Segedi

Kineziološki fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Agresija, nasilje i varanje prisutni su na svim razinama sportskih natjecanja (David, 2005). Stoga autori u području sve češće upozoravaju na potrebu za utvrđivanjem činitelja koji mogu povećati ili smanjiti zastupljenost i toleranciju nesportskog ponašanja (Conroy, 2001). U skladu s navedenim, provedeno je istraživanje čiji je cilj bio ispitati stupanj tolerancije sportskih prekršaja kod sportaša različitih dobni kategorija te utvrditi obilježja povezanosti percipirane legitimnosti nesportskog ponašanja i trenerovog stila rukovođenja. U istraživanju je sudjelovalo 166 dječaka koji treniraju rukomet u klubovima na području grada Zagreba. Sudionici istraživanja bili su podijeljeni u dvije skupine, 76 sportaša u dobi od 14 do 15 godina (mlađi kadeti) te 90 sportaša u dobi od 16 do 17 godina (stariji kadeti). Mladi sportaši ispunili su Upitnik percipirane legitimnosti nesportskog ponašanja (Greblo i sur., 2011) i Upitnik rukovođenja u sportu (Chelladurai i Saleh, 1980) te odgovorili na niz pitanja o obilježjima njihovog dotadašnjeg sportskog iskustva. Prema dobivenim rezultatima, mlađi i stariji kadeti se ne razlikuju u stupnju percipirane legitimnosti nesportskog ponašanja, pri čemu obje skupine sportaša nesportsko ponašanje dominantno procjenjuju neprihvatljivim. U skladu s očekivanjima, pozitivni aspekti trenerovog stila rukovođenja (trening i instrukcije, demokratski stil rukovođenja, socijalna podrška i pozitivne povratne informacije) bili su negativno povezani sa stupnjem tolerancije verbalne agresije te lakših i težih oblika sportskih prekršaja. Nasuprot tome, percepcija autokratskog stila rukovođenja trenera bila je povezana s višim stupnjem tolerancije težih prekršaja. Na temelju obilježja trenerovog stila rukovođenja moguće je objasniti 10.7% varijance percipirane (ne)legitimnosti nesportskog ponašanja mladih rukometaša. Rezultati upućuju na potrebu za edukacijom trenera o činiteljima koji mogu potaknuti ili spriječiti toleranciju nesportskih ponašanja.

MODEL PROSUDBI SUBJEKTIVNE DOBROBITI I SKLONOST POZITIVNOSTI

Ivana Lučev

Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, Hrvatska

Prema modelu prosudbi, opće zadovoljstvo životom i sklonost pozitivnosti trebale bi imati veći utjecaj na manje specifične domene zadovoljstva nego na specifične aspekte zadovoljstva za koje se pretpostavlja da su pod većim utjecajem objektivnih relevantnih informacija. Izraženost opće sklonosti pozitivnosti varira od pojedinca do pojedinca, a utvrdilo se da se društva razlikuju prema sklonosti pozitivnosti (Diener i sur. 2000). U ovom radu prikazani su rezultati istraživanja zadovoljstva životom provedenog 2008./2009. godine na prigodnom uzorku od 1048 sudionika iz cijele Hrvatske te 2010./2011. godine na uzorku od 250 stanovnika šibenskih otoka. Svi sudionici popunili su upitnik zadovoljstva te općih podataka, a u prvom istraživanju ispitane su i osobine ličnosti primjenom IPIP-50 upitnika (Mlačić i Goldberg, 2007). Usporedbom razina zadovoljstva za globalne domene te odgovarajuće specifične aspekte zadovoljstva moguće je procijeniti sklonost pozitivnosti odnosno negativnosti. Rezultati provedenih hijerarhijskih regresijskih analiza govore u prilog modelu prosudbi: utvrdili smo da opće zadovoljstvo uvršteno nakon zadovoljstva specifičnim aspektima objašnjava statistički značajan dodatni dio varijance zadovoljstva globalnom domenom odnosa s drugim ljudima za oba uzorka, dok je za domenu zdravlja opće zadovoljstvo predviđalo značajni dodatni udio varijance zadovoljstva globalnom samo za prvi uzorak. Sudionici sa šibenskih otoka, premda nisu manje zadovoljni životom općenito i odnosima s drugim ljudima od sudionika prvog ispitivanja u procjenama zadovoljstva odnosima s drugim ljudima te zdravljem općenito, pokazuju sklonost negativnosti. U prvom istraživanju nađene su spolne razlike u izraženosti sklonosti pozitivnosti odnosno negativnosti. Naime, kod muških sudionika ova sklonost je bila manje izražena, osobito za domenu zadovoljstva zdravljem.

RODNE RAZLIKE U KONTEKSTU KORIŠTENJA I TRAŽENJA PSIHOLOŠKE POMOĆI

Goranka Lugomer Armano

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Barbara Tkalčević, Kristina Težak i Ines Ostović

*studentice - Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet,
Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska*

Dosadašnja istraživanja pokazuju da žene imaju općenito pozitivniji stav prema psihološkom savjetovanju i traženju psihološke pomoći. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati rodne razlike u stavu prema korištenju psihološke pomoći, preprekama i poticajima za traženje psihološke pomoći, problemima koji zahtijevaju psihološku pomoć te namjeri traženja psihološke pomoći. Za potrebe ovog istraživanja konstruiran je on-line upitnik koji je sadržavao Skalu stava prema korištenju psihološke pomoći, Skalu za procjenu vjerojatnosti traženja psihološke pomoći u slučaju pojave pojedinih problema, mjere poticaja i prepreka za traženje psihološke pomoći. Ostvaren je prigodni uzorak od 1.614 studenata Sveučilišta u Zagrebu. Studenti općenito imaju pozitivan stav prema korištenju psihološke pomoći, pri čemu studentice imaju pozitivniji stav od studenata te izvještavaju o više problema zbog kojih bi same potražile pomoć ili nekom drugom to predložile. Studenti i studentice su suglasni oko sljedećih problema zbog kojih bi u najvećoj mjeri potražili psihološku pomoć: zlostavljanje (emocionalno, fizičko, psihičko), suicidalne misli, depresija, ovisnost o drogi i fobije. Studentice izvještavaju o više poticaja i manje prepreka za traženje psihološke pomoći od studenata, ali se obje skupine većinom sadržajno slažu oko onog što ih brine odnosno razloga zbog kojih bi potražili psihološku pomoć. Među poticajima u traženju psihološke pomoći studenti u odnosu na studentice ipak više ističu ozračje u kojem mogu razgovarati o bilo čemu (bez tabua), dok je studenticama bitno da se psiholog prema njima odnosi s poštovanjem. Što se tiče prepreka u traženju psihološke pomoći, studente u većoj mjeri koči sumnja u učinkovitost savjetovanja i stvaranje odnosa povjerenja sa stručnjakom, dok su studentice više uvjerene da svoje probleme mogu samostalno riješiti. Kad bi im bila dostupna kvalitetna, besplatna psihološka pomoć, potražilo bi je više studentica nego li studenata.

ODREDNICE EMOCIONALNE REGULACIJE DJEČAKA I DJEVOJČICA

Ivana Macuka, Marina Nekić i Irena Burić

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Emocionalna regulacija ima važnu ulogu u psihološkoj prilagodbi djece jer omogućava djeci da bolje usklade izražavanje vlastitih emocija sa zahtjevima okoline, da se zaštite od neugodnih emocija te da ih usmjere tako da ne ometaju njihovo funkcioniranje. U ovom istraživanju se ispituje važnost nekih osobnih i obiteljskih varijabli koje mogu imati ulogu u razvoju vještina emocionalne regulacije mlađih adolescenata. Preciznije, ispituje se doprinos osobnih karakteristika djeteta (temperamenta djeteta: samokontrole, pozitivne i negativne afektivnosti) i obiteljskih faktora (koji uključuju dječju procjenu roditeljskog ponašanja majki i očeva na dimenzijama prihvaćanja, odbacivanja i kontrole) u objašnjenju emocionalne regulacije. U istraživanju je sudjelovalo 562 učenika (280 djevojčica i 282 dječaka) prosječne dobi 13 godina. Osim samoprocjene emocionalne regulacije (Takšić, 2003), ispitanici su ispunjavali upitnik temperamenta (Ellis i Rothbart, 2001) i skalu procjene majčinog i očevog roditeljskog ponašanja (Macuka, 2007). Provedbom hijerarhijskih regresijskih analiza zasebno na uzorku dječaka i djevojčica utvrđeno je da dimenzije temperamenta samokontrola i negativna afektivnost predstavljaju značajne prediktore emocionalne regulacije dječaka i djevojčica. Djeca koja imaju višu samokontrolu i koja su manje sklona negativnim emocijama, bolje reguliraju svoje emocije. Ispitivane prediktorske obiteljske varijable bile su prediktivne jedino u poduzorku dječaka. Utvrđeno je da majčino i očevo roditeljsko ponašanje značajno i neovisno doprinose objašnjenju emocionalne regulacije dječaka, ali ne i djevojčica, pri čemu su značajni prediktori majčina kontrola i očevo odbacivanje. Dječaci koji procjenjuju da ih majke više kontroliraju i očevi više odbacuju, slabije reguliraju vlastite emocije.

PAIN IS A PAIN – EVEN WHEN CONTEXT IS (NOT) THE SAME?

Koraljka Modić Stanke and Dragutin Ivanec

*Department of Psychology, Faculty of Humanities and Social Sciences,
University of Zagreb, Croatia*

Pain is a very subjective experience and, as such, is generally characterized by high variability, both inter- and intra-individual, making it difficult for a researcher to come to conclusion regarding his/hers research problem. There are a number of methods researchers can use to induce pain in a control setting and, equally so, many ways of pain assessment. All of them have some advantages and certain disadvantages that one must be aware of when engaging in pain measurement. The aim of this study was to determine whether pain perception is contextually stable i.e. would dependent variables (pain threshold, pain tolerance and also subjective assessment of pain intensity and pain unpleasantness) differ: a) across repeated measurements and b) across different ways of pain inducement. 80 healthy female student volunteers participated individually in three methodologically identical repeated measurements (same time of a day, one week apart). During each measurement, pain was experimentally induced in two different ways - first by thermal and then by electrical stimuli. Three repeated measurements did not differ in pain threshold and tolerance when pain was induced by thermal stimuli, but did when pain was induced by electrical stimuli (pain threshold and tolerance increased with repeating). Same trends of pain unpleasantness and pain intensity assessment were detected in both ways of pain inducement; 3 repeated measurements differed in subjective assessment of pain unpleasantness (being lowest in the first and highest in the last (third) measurement) and did not differ in subjective assessment of pain intensity. Plausible explanation for given differences between two different contexts include different familiarity with the specific stimuli and associated different level of anxiety. Further studies are needed to investigate at what point (number of repeating) rising curves reach their plateau, do participants' results in time regress and - if so - how much.

PRIOPĆAVANJE MALIGNIH DIJAGNOZA I PROFESIONALNO SAGORIJEVANJE U KLINIČKIH CITOLOGA HRVATSKE

Ines Ostović i Predrag Zarevski

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Karmen Trutin Ostović

Klinička bolnica Dubrava, Zagreb, Hrvatska

Profesionalnom sagorijevanju su podložni liječnici čiji rad uključuje intenzivne interakcije s bolesnicima. Priopćavanje malignih dijagnoza kao jedna takva interakcija u Hrvatskoj nije regulirana protokolom. Klinički citolozi koji sudjeluju u onkološkoj dijagnostici ponekad odrađuju ovaj zadatak. Cilj istraživanja je bio proučiti obilježja priopćavanja malignih dijagnoza i izraženost komponenata sagorijevanja u kliničkih citologa Hrvatske te ispitati odnos komponenata profesionalnog sagorijevanja i čestine priopćavanja malignih dijagnoza. U istraživanju su sudjelovala 83 klinička citologa (82% svih citologa Hrvatske). Korišteni su upitnik obilježja priopćavanja malignih dijagnoza konstruiran za ovo istraživanje i Upitnik profesionalnog sagorijevanja (Maslach, Jackson i Leiter, 1996). Pola sudionika najčešće osobno priopćava maligne dijagnoze: njih 40 priopćava direktno bolesniku, a jedan citolog prvo razgovara o dijagnozi sa članom obitelji bolesnika. Postavljanje i priopćavanje malignih dijagnoza su procijenjene kao stresne radnje te nisu pronađene povezanosti s radnim iskustvom. U vezi načina priopćavanja se konzultira 42% sudionika, a njih 81% je zadovoljno emocionalnom podrškom koju dobivaju od kolega kad se suoče s priopćavanjem. Najteže im je priopćavati mladim ljudima, a razgovor o prognozi je najteži sadržajni dio priopćavanja. Dva sudionika su prošla, a 71 bi voljelo proći kroz edukaciju vezanu uz priopćavanje. Pola kliničkih citologa je visoko emocionalno iscrpljeno, četvrtina visoke depersonalizacije i trećina niskog osobnog postignuća. Neočekivano, nije dobivena razlika u komponentama sagorijevanja s obzirom na čestinu priopćavanja malignih dijagnoza. Rezultati impliciraju da je priopćavanje malignih dijagnoza citolozima stresan zadatak za koji nisu dovoljno educirani iako ga 50% sudionika često provodi. Citolozi iskazuju znakove sagorijevanja, no čestina priopćavanja malignih dijagnoza nije doprinijela objašnjenju razlika u sagorijevanju citologa.

OSJETLJIVOST NA SEKSUALNU I EMOCIONALNU NEVJERU ŽENA RESTRIKTIVNE I NERESTRIKTIVNE SOCIOSEKSUALNE ORIJENTACIJE

Irena Pavela

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Benjamin Banai

Hrvatski zavod za zapošljavanje, područni ured Zadar, Hrvatska

Nataša Šimić

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Većina dosadašnjih istraživanja potvrdila je da su muškarci nerestriktivne socioseksualne orijentacije zbog veće sklonosti kratkoročnim vezama koje uključuju seksualne aktivnosti bez emocionalnog vezivanja. Žene su restriktivnije zbog sklonosti dugoročnim vezama koje uključuju emocionalnu vezanost uz partnera. Istraživanja koja su provjeravala evolucijske postavke su pokazala i veću osjetljivost žena na emocionalnu nevjeru partnera. Unatoč brojnim istraživanjima socioseksualnosti i ljubomore kod muškaraca i žena, manji broj je ispitivao razlike u ljubomori kod žena različite socioseksualne orijentacije. Budući da obje orijentacije mogu imati prednosti kad je riječ o uspješnoj reprodukciji, za očekivati je njihovu podjednaku zastupljenost kod žena. Moguće je da žene različite socioseksualne orijentacije pokazuju i različitu osjetljivost na nevjeru partnera. Stoga je cilj ovog istraživanja bio provjeriti postoje li razlike u stupnju ljubomore izazvane hipotetskim situacijama zamišljanja seksualne i emocionalne nevjere kod žena restriktivne i nerestriktivne socioseksualne orijentacije. U istraživanju su sudjelovale 373 sudionice, prosječne dobi od 24 godine. Procjenjivale su intenzitet ljubomore tijekom zamišljanja seksualne i emocionalne nevjere partnera. Na osnovi prosječnih vrijednosti rezultata postignutih na Upitniku socioseksualne orijentacije (Kardum i sur., 2006) sudionice su podijeljene u dvije skupine, restriktivne (N=142) i nerestriktivne (N=231). Dobiveni rezultati su pokazali veću osjetljivost na emocionalnu nevjeru kod obje skupine što je u skladu s evolucijskim postavkama. Veći stupanj ljubomore za obje vrste nevjera je dobiven kod sudionica restriktivnije orijentacije. Na osnovi dobivenih rezultata može se zaključiti da je restriktivna orijentacija kod žena povezana s većim stupnjem ljubomore. Ovakav rezultat mogao bi se objasniti sklonošću dugoročnijim vezama, kao i većim ulaganjem u odnosu sudionica restriktivnije socioseksualne orijentacije.

CRITERION VALIDITY OF LONG AND ULTRA SHORT BIG FIVE PERSONALITY INVENTORIES – A COMPARATIVE STUDY

Mina Pejić

*Department of Psychology, Faculty of Media and Communications,
University Singidunum, Belgrade, Serbia*

A large body of research of personality structure supports the evidence that vast amount of everyday behavior which is of some social and cultural significance, can be explained in terms of the five-factor personality model. Main purpose of this study was to assess the generalizability of two Big Five personality inventories as predictors of everyday behavior and compare their predictive validity. Study was conducted across one sample of participants (N= 66), with two different measures of the Big Five (NEO PI-R and BFI-10). Behavioral criteria (N=25) was evaluated using the Everyday behavior assessment questionnaire. These criteria have included: self-perceived attractiveness, self-perceived popularity, self-perceived femininity/masculinity, self-perceived religiosity, self-perceived honesty, grade point average, dating frequency, dating variety, performing routine exercise, tobacco and alcohol consumption, having engaged in long-term dieting behavior, participation in sports etc. Because these criterion variables are most likely complex variables in the sense that they are multifaceted and multidetermined we used multiple regression analysis. First, we computed the multiple correlations between the BFI-10 inventory factor scales and each behavior criterion. Results showed that we could predict self-perceived femininity/masculinity, self-perceived popularity, dating frequency, alcohol consumption and routine exercises; variance explained was 0.2 on average. Multiple regression analysis between the NEO PI-R inventory factor scales and each behavior criterion demonstrated that we can predict the same criteria as with BFI-10, and additionally self-perceived religiosity, tobacco consumption, number of parties attended per month, number of friends on Facebook; variance explained was 0.3 on average. The Big Five factor inventories used in this study show a strong convergence in their measurements and predictions and support the construct validity of those inventories.

RELIABILITY OF PAPER-BASED AND WEB-BASED DATA: A COMPARATIVE ANALYSIS

Mina Pejić

*Department of Psychology, Faculty of Media and Communications,
University Singidunum, Serbia*

Jovana Bjekić

Institute for Medical Research, University of Belgrade, Serbia

Across a range of topics, evidence is accumulating that effects obtained using web based methods are typically consistent with the effects from studies using traditional methods, such as paper based questionnaires. Skeptics believe that web-based findings are if not inconsistent, than at least less reliable than findings from traditional methods. In order to address this question, we compared reliability measures of attitude toward homosexuality and basic personality traits, extracted from web-based and traditionally collected data. A total of 753 subjects (330 male and 423 female, aged 19-30) participated in the study. First subsample consisted of 371 participants from which 213 filled web-based and 158 filled paper-based questionnaires. Second subsample consisted of 382 participants from which 270 filled web-based and 112 filled paper-based questionnaires. Age and gender structure was equally distributed across groups. The first subsample filled Homophobic attitudes scale (25 items), and second subsample filled personality questionnaire BFI-10 (10 items). Homophobic attitudes scale showed high internal consistency of both web-based ($\alpha=.94$) and paper-based data ($\alpha=.96$). On the other hand, BFI-10 showed relatively low consistency of paper based-data, for most of the traits: Extraversion $\alpha=.64$, Emotional stability $\alpha=.57$, Agreeableness $\alpha=.21$, Conscientiousness $\alpha=.52$, Openness to experience $\alpha=.31$. These results are in a line with expectations since BFI-10 measures each trait with only 2 items. Web based form of BFI-10 showed even lower consistency: Extraversion $\alpha=.48$, Emotional stability $\alpha=.50$, Agreeableness $\alpha=.15$, Conscientiousness $\alpha=.46$, Openness to experience $\alpha=.24$. Internet and traditional methods yield similar findings, but it can be argued that web-based data are less reliable, since the internal consistency measures of these data are systematically lower than data obtained via tradition method.

PREDVIĐANJE ISHODA STRESNIH TRANSAKCIJA NA TEMELJU OSOBNIH RESURSA ZA SUOČAVANJE SA STRESOM I STRATEGIJA SUOČAVANJA SA STRESOM

Jasmina Pekić, Jelena Matanović i Ana Genc

Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, Srbija

Prikazano istraživanje predstavlja dio projekta „Individualni i obiteljski efekti egzistencijalne nesigurnosti u Srbiji“ koji je financiran od strane Ministarstva prosvete i nauke Republike Srbije. Glavni aspekt predmeta istraživanja odnosio se na provjeru prediktivne moći modela koji udružuje strategije suočavanja sa stresom, optimizam i opću samoeфикаsnost u odnosu na opće psihofizičko zdravlje kao kriterijsku varijablu. U okviru dopunskih ciljeva istraživanja isti sklop prediktorskih varijabli doveden je u odnos s različitim aspektima psihofizičkog zdravlja koji se odnose na poremećaj fizičkog zdravlja, strah i anksioznost, depresivne reakcije, umor te poremećaj socijalnog ponašanja. Na prigodnom uzorku od 269 studenata osnovnih i diplomskih studija Univerziteta u Novom Sadu primijenjeni su sljedeći instrumenti: Skala psihofizičkog zdravlja, Life Orientation Test-Revised kojim se mjeri dispozicijski optimizam, Skala opće samoeфикаsnosti i Brief COPE kojim su ispitivane strategije suočavanja sa stresom. Faktorskom analizom skale Brief COPE ekstrahirana su tri faktora koja su naknadno uvrštena u set prediktorskih varijabli: traženje socijalne podrške, suočavanje usmjereno na problem i suočavanje izbjegavanjem. Kao značajni prediktori općeg psihofizičkog zdravlja izdvojili su se suočavanje izbjegavanjem ($\beta=.24$, $p<.01$), optimizam ($\beta=-.35$, $p<.01$) i opća samoeфикаsnost ($\beta=-.18$, $p<.05$). U okviru predviđanja pojedinačnih aspekata psihofizičkog zdravlja, svih pet modela su se pokazali značajnima, a upoređujući pojedinačne doprinose prediktora, utvrđeno je da se varijabilnost psihofizičkog zdravlja u svim ispitanim aspektima može objasniti razlikama u stupnju optimizma i prijemčivosti za strategiju suočavanja izbjegavanjem. Rezultati, prije svega, otvaraju pitanje zbog čega suočavanje usmjereno na problem ne sudjeluje u predviđanju psihofizičkog zdravlja, a u ranijim istraživanjima se dosljedno pokazalo usko povezano s pozitivnim ishodima nakon proživljenog stresa.

NEKI KORELATI ZADOVOLJSTVA USPJEHOM KOD UČITELJA I STUDENATA RAZREDNE NASTAVE

Zvezdan Penezić, Jelena Ombla, Mate Mišlov i Marina Juković

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Subjektivna procjena kvalitete određenih aspekata života obično ne odražava realno stanje vezano uz vlastito zdravlje, mentalni status, socijalno i/ili financijsko funkcioniranje, već je rezultat individualnog obrasca ponašanja koji je pod snažnim utjecajem značajki i crta ličnosti. Neke od bitnih komponenti efikasnog suočavanja s akademskim i profesionalnim izazovima su visoke razine samopoštovanja, optimalne razine zadovoljstva životom i svakako, subjektivno zadovoljstvo određenim domenama vlastitog života. Za pretpostaviti je stoga da će zadovoljstvo uspjehom u akademskoj/profesionalnoj domeni biti povezano s percepcijom kvalitete određenih aspekata vlastitog života, mišljenjem koje pojedinac ima o samom sebi kao i zadovoljstvom vlastitim životom. Primarni cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos između zadovoljstva uspjehom i subjektivne procjene određenih aspekata života (zadovoljstvo financijama i zdravljem te procjena stresnosti protekle godine), samopoštovanja te zadovoljstva životom kod studenata učiteljskog studija ($N=100$), dok su se kod učitelja razredne nastave ($N=32$) ispitale ciljane relacije s obzirom na kontekst zadovoljstva uspjehom u profesionalnoj domeni. Svi sudionici bili su ženskog spola. Rezultati su pokazali kako kod skupine studenata postoji značajna pozitivna povezanost zadovoljstva uspjehom na studiju i zadovoljstva financijskim kao i zdravstvenim stanjem te samopoštovanjem i zadovoljstvom životom. Kod skupine učitelja jedinim značajnim korelatom zadovoljstva uspjehom u profesionalnoj domeni pokazalo se zadovoljstvo financijama. Rezultati se tumače u kontekstu eventualnog utjecaja dobrih razlika, ali i mogućih dobrih promjena, naravno uz suzdržavanje od konačnih zaključaka zbog prirode nacrtanog istraživanja. Kada se ispitivani konstrukti podvrgnu regresijskoj analizi sa zadovoljstvom uspjehom na studiju kao kriterijskom varijablom, jedinim značajnim prediktorom pokazuje se zadovoljstvo vlastitim zdravstvenim stanjem (studenti).

STAV STUDENATA O PSIHOTERAPIJI I NJENIM KORISNICIMA

Lucija Popek

Odjel za psihologiju, Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati stav studenata medicine i psihologije prema korisnicima psihoterapeutskih usluga i prema koristima psihoterapije. Istraživanje je provedeno na 155 studenata Medicinskog fakulteta u Zagrebu te 97 studenata psihologije na Hrvatskim studijima u Zagrebu. Stavovi studenata ispitani su nestandardiziranim upitnikom formiranim od strane istraživača, provedenim putem online ankete. Rezultati su dobiveni inferencijalnom statistikom, dvama t-testovima na nezavisnim uzorcima. Dobiveni rezultati upućuju na negativniji stav studenata medicine prema korisnicima psihoterapije i prema korisnosti psihoterapije u odnosu na studente psihologije. Ovi nalazi upućuju na nedovoljnu informiranost u području psihoterapije i postojanje stereotipa o osobama koje koriste psihoterapeutske usluge.

KAKVA MJESTA TRAŽIMO ZA ŽIVOT?

Lucija Popek, Maja Vidaković i Maja Bektić

Odjel za psihologiju, Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Evolucijska teorija zagovara dva temeljna mehanizma ljudskog ponašanja - preživljavanje i prijenos vlastitih gena. Prema savana hipotezi, koja je dio evolucijske teorije, ljudi će pri odabiru mjesta za život preferirati područja bogata resursima i s dobrim pogledom. Savana hipoteza odgovara na jedan od adaptivnih problema koji se tiču preživljavanja. Ljudi na taj način biraju mjesto za život - mjesto koje je bogato resursima, jer im to omogućava pristup hrani i drugim materijalnim dobrima te mjesta s dobrim pogledom, jer su u našoj evolucijskoj prošlosti naši preci trebali dobru preglednost zbog mogućih napada grabežljivaca. Ove dvije sastavnice zajedno su pridonosila adaptivnom ponašanju naših predaka te stoga i boljem preživljavanju čovjeka. U suvremenom okruženju gradova, naselja, života u zgradama i kućama ljudi odabiru i uređuju nastambe tako da oponašaju drevna naselja naših predaka, primjerice, ljudi ne preferiraju živjeti u podrumskim stanovima, već na katu, sele se u gradove kako bi bili bliže poslu i ostalim prednostima življenja u gradu itd. Pri odabiru mjesta za život postoje tri faze: ljudi izabiru određeno područje, sakupljaju informacije o njemu, a tek onda eksplotiraju svoje nastambe. Ovo istraživanje odnosilo se na prvu fazu nastanjivanja područja - selekciju. Sudionicima je putem on-line ankete poslan upitnik. U upitniku su sudionicima u svakom pitanju dani parovi slika s nekim krajolikom. Jedna slika je bila, prema savana hipotezi, poželjnija za život, a druga manje poželjna. Zadatak je bio da sudionici između te dvije slike izaberu onu sliku koju više preferiraju. Analizom rezultata ($Q=170.64$, $df=9$, $p<.05$) utvrđeno je kako su sudionici u istraživanju izabirali slike koje, prema savana hipotezi, više odgovaraju mjestu za život, tj. slike koje su prikazivale mjesta s prostranim pogledom te one koje pokazuju veće prirodne resurse. Ovim istraživanjem potvrđena je savana hipoteza.

POVRATNA INFORMACIJA O POSTIGNUĆU I MENTALNO ZDRAVLJE: ULOGA IMPLICITNOG I EKSPLICITNOG SAMOVREDNOVANJA

Stanislava Popov

Medicinska škola Zrenjanin, Srbija

Boris Popov i Jelena Radanović

Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, Srbija

Bezuvjetno samoprihvatanje pripada temeljnim konstruktima racionalno emocionalne i kognitivno bihevioralne terapije čija neovisnost od teorijski suprotstavljenog konstrukta globalnog samopoštovanja do sada nije validirana. Nedovoljno je istražena i njegova veza s implicitnim samopoštovanjem, važnim za suvremena istraživanja u domeni samoprocjene. Cilj ovog istraživanja bio je eksperimentalno provjeriti odnose između ovih mjera samoprocjene i varijabli mentalnog zdravlja kada su one odgovor na povratnu informaciju o postignuću. Uzorak je činilo 86 maturanata uzrasta 18-19 godina. Rečeno im je da rješavaju test sposobnosti i ličnosti koji predviđa njihov budući uspjeh u karijeri i životu, no zapravo su ispunjavali pretest upitnike i lažan test sposobnosti. Potom su slučajno raspoređeni u jednu od tri skupine s unaprijed pripremljenim povratnim informacijama: pozitivnim, negativnim i neutralnim nakon čega su ispunili mjere posttesta. Korišteni instrumenti su Skala bezuvjetnog samoprihvatanja, Rosenbergova skala samopoštovanja, Skala preferencije inicijala, Upitnik za procjenu afektiviteta, Skala stanja depresivnosti i Beckova skala anksioznosti. Rezultati analize kovarijance pokazuju da efekt povratne informacije nije značajan ni za jednu zavisnu varijablu. Od mjera samoprocjene najznačajniji glavni efekt ima eksplicitno samopoštovanje, pozitivan za pozitivni afekt, a negativni za anksioznost, depresivnost i negativni afekt. Bezuvjetno samoprihvatanje ostvaruje glavni efekt za depresivnosti i anksioznosti u negativnom smjeru, dok implicitno samopoštovanje ne ostvaruje efekt ni u jednom slučaju. Nisu značajne ni interakcije povratne informacije s mjerama samoprocjene. Iako eksplicitno samopoštovanje ovdje ostvaruje bolje statističke veze s varijablama mentalnog zdravlja od samoprihvatanja, to ne znači nužno da je ono i korisnija strategija samovrednovanja u dugoročnom smislu. Eksperiment na većem uzorku, kao i longitudinalna studija mogu bolje odgovoriti na ovo pitanje.

ČIJA JE EMOCIONALNA PODRŠKA VAŽNA ZA PSIHIČKO ZDRAVLJE STUDENATA?

Vanja Putarek

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Ana Mikolić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Ivana Radojević

Zagreb, Hrvatska

Studenti su zbog mnoštva promjena osobito ranjiva skupina za pojavu psihičkih poteškoća. Djelovanje stresnih događaja na studente ovisi o njihovom psihičkom zdravlju i socijalnim odnosima u koje su uključeni. Istraživanja na odrasloj populaciji pokazala su da postoje razlike između muškaraca i žena u socijalnim odnosima te razlike u psihičkom zdravlju ovisno o uključenosti u romantičnu vezu. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati postoje li kod studenata rodne razlike i razlike ovisno o partnerskom statusu u percipiranoj kvaliteti emocionalne podrške, psihičkim smetnjama i zadovoljstvu životom. Razlike u percipiranoj kvaliteti emocionalne podrške ispitivane su ovisno o izvoru podrške. Psihičke smetnje koje smo proučavali bile su depresivnost, anksioznost i stres. Istraživanje je provedeno online i sudjelovalo je 340 studenata. Primijenjeni mjerni instrumenti su Upitnik sociodemografskih podataka, Skala emocionalne podrške, DASS-21 i globalna mjera za određivanje zadovoljstva životom. Pokazalo se da studentice procjenjuju kako dobivaju kvalitetniju emocionalnu podršku nego studenti te kvalitetnijom procjenjuju emocionalnu podršku od članova obitelji i prijatelja. Razlike u procjeni emocionalne podrške od partnera/ice te u psihičkim smetnjama i zadovoljstvu životom nisu pronađene. Usporedbom studenata/ica koji su u romantičnoj vezi i koji nisu, pokazalo se da su pojedinci u romantičnoj vezi zadovoljniji životom i manje depresivni, dok razlike u anksioznosti i stresu nisu pronađene. Studenti/ice koji nisu u romantičnoj vezi izvještavaju o jednakoj kvaliteti opće emocionalne podrške kao i pojedinci koji su u romantičnoj vezi, a podršku od prijatelja procjenjuju kvalitetnijom što pokazuje da su samci usmjereniji na prijateljske odnose. Istraživanje je proširilo razumijevanje djelovanja različitih izvora emocionalne podrške ovisno o rodu pojedinca te potvrdilo važnost romantičnog odnosa i na studentskoj populaciji.

UTJEČU LI AKTIVNOSTI NAKON ODLASKA U KREKET NA RASPORED, TRAJANJE I KVALITETU SPAVANJA ADOLESCENATA

Biserka Radošević-Vidaček

Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada, Zagreb, Hrvatska

Adrijana Koščec

Odjel za psihologiju, Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Marija Bakotić

Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada, Zagreb, Hrvatska

U uvjetima kad su u spavaćim sobama adolescenata prisutni različiti elektronički uređaji, odlazak u krevet ne mora odražavati želju za spavanjem. Kako bismo ispitali karakteristike spavanja adolescenata koji žive u takvim uvjetima, koristili smo dnevnik spavanja u kojem je posebna pažnja posvećena razlikovanju nekoliko oblika ponašanja vezanih uz početak spavanja (odlazak u krevet, aktivnosti u krevetu, donošenje odluke o spavanju i usnivanje). U istraživanju je sudjelovalo 97 učenika dominantne dobi 16 godina koji su pohađali nastavu u jutarnjoj i poslijepodnevnoj smjeni. Ispitanici su vodili Dnevnik spavanja i budnosti (Koščec, Radošević-Vidaček i Bakotić, 2006) 14 dana za redom. Postotak adolescenata koji su se tijekom 14 dana bavili nekom aktivnošću nakon odlaska u krevet, varirao je između 37% i 59%, a najčešća aktivnost bila je gledanje televizije. Provedena je 7x2x3 ANOVA za ponovljena mjerenja u kojoj su izvori varijabiliteta unutar ispitanika bili Dani (7 dana u tjednu) i Smjena (jutarnja i poslijepodnevna), a izvor varijabiliteta među ispitanicima Aktivnost u krevetu (rijetko aktivni: manje od 3 noći; povremeno aktivni: 3-11 noći; često aktivni: više od 11 noći). Skupine adolescenata koje su se razlikovale u učestalosti bavljenja aktivnostima u krevetu nisu se značajno razlikovale u vremenu odlaska u krevet, vremenu uspavlivanja i vremenu buđenja, kao ni u trajanju spavanja. Utvrđen je statistički značajan glavni efekt Aktivnosti u krevetu u procjenama kvalitete spavanja. Skupina koja je rijetko bila aktivna nakon lijezanja, procijenila je svoje spavanje relativno najkvalitetnijim, a skupina koja je vrlo često bila aktivna relativno najlošijim. Provedeno istraživanje nije pokazalo da adolescenti, koji su aktivni nakon lijezanja, odgađaju početak spavanja niti da spavaju kraće. Međutim, oni percipiraju kvalitetu svog spavanja relativno lošijom što upućuje na moguću aktivacijsku ulogu aktivnosti u krevetu.

DO COPING STRESS STRATEGIES MEDIATE THE LINK BETWEEN DATING VIOLENCE AND PSYCHOLOGICAL ADJUSTMENT?

Kristina Sesar

Health Center Široki Brijeg, Bosnia and Herzegovina

Arta Dodaj

Department of Psychology, University of Mostar, Bosnia and Herzegovina

Nataša Šimić

Department of Psychology, University of Zadar, Croatia

Marijana Barišić and Maja Pandža

Department of Psychology, University of Mostar, Bosnia and Herzegovina

Dating violence is a prevalent problem in today's society and significant research has been directed toward the question of their psychological well-being. Studies have yet to provide a definitive answer, but potential strong mediator of the relation between intimate partner violence and psychological outcomes could be coping stress strategies variables. So the aim of this study was to reveal ways in which coping strategies (adaptive and non-adaptive) mediate the association between dating violence and psychological well-being. The study sample included 220 high school students ranging in age from 16 to 19 years. Data were collect using self-administered questionnaires. The Conflict in Adolescent Dating Relationships Inventory was used to gather information about dating violence. The Coping strategies were assessed by The Ways of Coping Scales, while Trauma Symptom Checklist-40 was used for assessing current psychological adjustment. Results indicated that emotional/verbal violence by partners and psychological adjustment link was mediated by non-adaptive coping strategies. However the relation of emotional violence and psychological well-being was not mediated by adaptive strategies. Furthermore, coping strategies were not found to be mediator variables of relationship between physical violence and psychological outcomes. Obtained results have significant implication for clinical practice with abused persons. Preventive strategies need to focus on developing of effective coping styles.

DOPRINOS OSOBINA LIČNOSTI, MOTIVACIJSKIH VJEROVANJA I INTERESA ZA STUDIJ METAKOGNITIVNOJ REGULACIJI UČENJA

Izabela Sorić, Zvezdan Penezić i Irena Burić

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Eggen i Kauchak (1997) definiraju metakogniciju kao znanje ili svjesnost o kognitivnim procesima i sposobnost korištenja samoregulacijskih mehanizama za kontrolu ovih procesa. Kognitivne i metakognitivne strategije učenja dio su gotovo svih modela samoreguliranog učenja, ali važnost koja im se pri tome daje poprilično varira od modela do modela (Wernke i sur., 2011). S obzirom da je većina istraživanja potvrdila važnost metakognicije za uspješnu samoregulaciju učenja (Zimmerman i Moylan, 2009; Stolp i Zabucky, 2009; Wernke i sur., 2011), u posljednje vrijeme dodatno jačaju zahtjevi za eksplicitnijim usmjeravanjem pažnje na proučavanje različitih osobnih i okolinskih faktora koji pospješuju razvoj metakognitivnih vještina. Cilj ovog istraživanja stoga je bio ispitati u kojoj mjeri spol, dob, osobine ličnosti, interes za studij i motivacijska vjerovanja o kontroli i vrijednosti studiranja doprinose korištenju strategija metakognitivne regulacije pri učenju studijskih sadržaja. Ispitanici su bila 333 studenta Sveučilišta u Zadru (različitih studijskih programa i godina studija) koji su popunili sljedeće upitnike: IPIP Big-Five factor markers (Goldberg, 2001), Skalu vrijednosti učenja (iz CSRL-a; Niemivirta, 1996), Skalu percipirane akademske kontrole (Perry i sur., 2001), Upitnik interesa za studij (Schiefele i sur., 1993) te Skalu metakognitive samoregulacije (iz MSLQ-a; Pintrich i sur., 1991). Rezultati hijerarhijske regresijske analize pokazali su da sve tri grupe prediktora: spol i dob, zatim osobine ličnosti (ekstraverzija, savjesnost, ugodnost, emocionalna stabilnost, intelekt) te motivacijska vjerovanja i interes za studij imaju značajne jedinstvene doprinose u objašnjenju kriterija (zajedno su objasnili 25% varijance korištenja metakognitivnih strategija učenja). Značajnim pojedinačnim prediktorima pokazali su se spol studenata, osobine ličnosti savjesnost i ugodnost te percepcija kontrole studijskog postignuća i interes za predmet studiranja.

PROFESIONALNI STRES I SAGORIJEVANJE NA POSLU ODGOJITELJA

Nevena Stanković

Filozofski fakultet, Sveučilište u Novom Sadu, Srbija

Ispitivanje profesionalnog stresa je već tri desetljeća predmet zanimanja mnogih istraživača. Kada je posao odgojitelja u pitanju, istraživanja ove vrste su malobrojna. Imajući u vidu uvjete za rad, zahtjeve i očekivanja od odgojitelja danas, neophodno je pružati im podršku u prevladavanju stresa. Preduvjet za kvalitetnu podršku i primjenu odgovarajućih intervencija je prepoznavanje izvora i posljedica stresa u odgojiteljskoj profesiji. Cilj ovog istraživanja je utvrđivanje najčešćih izvora stresa i razine sagorijevanja na poslu i njihova usporedba u odnosu na sociodemografske karakteristike. U istraživanju je sudjelovalo 409 odgojitelja iz predškolskih ustanova u Srbiji. Podaci su prikupljeni Skalom izvora stresa na poslu odgojitelja (Živčić-Bećirević, Smojver-Ažić, 2005) i Inventarom sagorijevanja na poslu (CBI, Kristensen i sur., 2005). Rezultati pokazuju da 43.6% odgojitelja svoj posao smatra vrlo stresnim, a visok stupanj osobnog izgaranja prisutan je kod 42% odgojitelja. Visok stupanj izgaranja u vezi s radom pokazuje 17% odgojitelja, dok je visok stupanj sagorijevanja zbog rada s djecom prisutan kod 26% odgojitelja. Najčešći izvori stresa su: problematična ponašanja djece, odnosi s roditeljima, međuljudski odnosi i radni uvjeti. Odgojitelji s radnim stažem preko 20 godina percipiraju problematična ponašanja djece, međuljudske odnose i radne uvjete stresnijim od kolega s manje staža. Odgojitelji u braku i koji imaju dvoje djece stresnijim smatraju problematična ponašanja djece i radne uvjete. Visoka razina sagorijevanja je prisutna kod odgojitelja koji imaju preko 20 godina staža koji su u braku i koji imaju jedno dijete u odnosu na ostatak uzorka. U radu su razmatrane praktične implikacije istraživanja.

ANGER MANAGEMENT IN YOUNG DRIVERS

Matija Svetina and Lidija Pečjak

Faculty of Arts Ljubljana, University of Ljubljana, Slovenia

Data from both EU and USA suggested that anger in the road traffic significantly increased within the last decade. This increase has received considerable public and scientific attention because anger in the traffic was found to be associated with higher levels of aggression, traffic violations, risk-taking behaviour and road accidents. Particularly vulnerable group in these terms are young drivers because they have to cope with important developmental tasks of emerging adulthood, responsible behaviour in traffic being only one of them. The aim of the present study was to assess anger management in young drivers. The sample included 120 participants aged 18-72 years. Half of the participants were younger than 23 and owned a driving licence for less than 3 years. Participants were given two scales of anger behaviour and thoughts, Driving Anger Scale and Drivers Angry Thoughts Questionnaire (Deffenbacher, 2000) and Eysenck's scale of impulsiveness (IVE, Eysenck, 1997). Results supported our assumptions in terms of vulnerability to aggressive thoughts and behaviour in young drivers. Analyses, however, revealed very few differences in anger expressions regarding gender. Few differences in anger expressions were also found in regard to whether or not participants already experienced a road accident, or to whether they already were subjects to road police penalty. The findings are discussed in terms of both theoretical concerns and practical considerations of young drivers' engagement in traffic, particularly in the context of motivation for anger management.

PREDVIĐANJE SPECIZMA: PREDIKTIVNA VRIJEDNOST EMPATIJE I OSOBNE MORALNE FILOZOFIJE

Marina Štambuk

Odjel za psihologiju, Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Jelena Lazić

Zagreb, Hrvatska

Može li suosjećanje prijeći okvire jedne vrste i predviđati stavove o odnosu prema drugim vrstama? Do sada istraživani različiti stavovi o odnosu prema životinjama mogu se obuhvatiti pojmom specizma koji predstavlja propust da se s obzirom na pripadnost vrsti bilo kojem svjesnom biću prida jednak obzir i poštovanje. Jedan dio autora istraživao je povezanost odnosa prema životinjama i empatije prema ljudima. Rezultati njihovih istraživanja pokazuju kako su empatičnije osobe manje agresivne prema ljudima i životinjama te imaju pozitivnije stavove o kućnim ljubimcima i odnosu prema životinjama. Drugi autori proučavali su osobne moralne filozofije: idealizam i relativizam te zaključili kako su razlike u idealizmu (ali ne i relativizmu) značajno povezane sa stavom o tome kako treba postupati sa životinjama. Dakle, rezultati dosadašnjih istraživanja pokazuju kako su i empatija i idealizam značajno povezani s različitim oblicima specizma, no priroda njihovog međusobnog odnosa do sada nije istražena. Kako bismo odgovorile na početno pitanje, ispitale smo medijski utjecaj idealizma na odnos empatije prema ljudima i specizma. Rezultati prijašnjih istraživanja ukazuju na razlike u svim promatranim varijablama ovisno o prehrani osobe stoga smo isti medijski utjecaj provjerile na subuzorku sudionika/ca čija prehrana uključuje meso i subuzorku onih čija prehrana isključuje meso. Istraživanje je provedeno putem on-line upitnika (N=840). Na ukupnom uzorku te na oba subuzorka formirana na temelju prehrane sudionika/ca pokazalo se kako postoji djelomičan medijski utjecaj idealizma na odnos empatije i specizma. Rezultati provedenog istraživanja upućuju kako suosjećanje ljudi prema vlastitoj vrsti nije presudno u predviđanju stavova o odnosu prema drugim vrstama, već je taj odnos pod medijskim utjecajem idealizma kao jednog vida osobne moralne filozofije.

O KREATIVNOSTI: RAZMIŠLJANJA ZNANSTVENIKA I UMJETNIKA

Iva Šverko

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Lana Horak

Odjel za psihologiju, Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

U ovom smo radu kvalitativnim pristupom pokušali obuhvatiti razmišljanja znanstvenika i umjetnika o kreativnosti. Budući da je kreativnost široki konstrukt koji ni danas nije jednoznačno definiran i operacionaliziran, cilj nam je bio opisati ga te upoznati sličnosti i razlike u poimanju kreativnosti i u kreativnom procesu znanstvenika i umjetnika. Odlučili smo staviti naglasak na znanstvenike i umjetnike jer oni uz svoje specifično iskustvo kroz kreativan rad te jedinstveno razumijevanje kreativnosti, predstavljaju vrlo zanimljiv izvor podataka i saznanja o ovom području. Proveli smo šest fokusnih grupa u kojima su znanstvenici i umjetnici raspravljali o kreativnosti. U fokusnim grupama sudjelovalo je 19 znanstvenika koji su bili članovi triju fokusnih grupa (društvene i humanističke znanosti, tehničke znanosti te biomedicinske znanosti) i 23 umjetnika koji su također bili raspodijeljeni u tri fokusne grupe (arhitektura i dizajn, vizualne umjetnosti te izvedbene umjetnosti). Na fokusnim grupama razgovaralo se o određenju kreativnosti, o kreativnom radu u poslu znanstvenika i umjetnika, o kreativnom procesu, povezanosti kreativnosti i drugih osobina te o društvenim uvjetima potrebnim za kreativni rad. Znanstvenici i umjetnici u velikoj su mjeri navodili slične odrednice kreativnosti iako su pri definiranju konstrukta kreativnosti imali drugačije pristupe – znanstvenici su se trudili uobličiti definicije kreativnosti kako bi na taj način operacionalizirali konstrukt, dok su umjetnici definiranju kreativnosti pristupali intuitivno, kroz analizu intimnog, odnosno osobnog iskustva. Zanimljivo je kako znanstvenici smatraju da je umjetnost područje ljudske djelatnosti u kojem je moguće biti slobodniji i kreativniji, dok umjetnici pak smatraju da je znanost područje u kojem je kreativnost čovjeka na svom vrhuncu. U radu se izlažu najzanimljiviji doprinosi raspravama i komentiraju se primijećene sličnosti i razlike među umjetnicima i znanstvenicima.

POSREDUJE LI PROFESIONALNO SAGORIJEVANJE UČINKE OSOBINA LIČNOSTI NA ZADOVOLJSTVO ŽIVOTOM ODGOJITELJA PREDŠKOLSKE DJECE?

Sanja Tatalović Vorkapić i Darko Lončarić

Učiteljski fakultet u Rijeci, Sveučilište u Rijeci, Hrvatska

Zadovoljstvo životom jednog odgojitelja vrlo je važno za njegov kvalitetan rad u kontekstu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. S obzirom na važnost ove teme, a postojeću zanemarenost u njezinoj zastupljenosti u znanstvenim istraživanjima, cilj ovog rada je bio analizirati zadovoljstvo životom odgojitelja i posreduje li profesionalno sagorijevanje učinke osobina ličnosti na njihovo zadovoljstvo životom. S obzirom na dosadašnja istraživanja, očekivala se prosječna razina zadovoljstva životom kod odgojitelja predškolske djece, izravan utjecaj ekstraverzije i neuroticizma te značajno posredovanje profesionalnog sagorijevanja na učinke ovih osobina ličnosti. Ispitano je 295 odgojitelja (od toga 4 muškog spola) iz cijele Hrvatske prosječne dobi 37 godina. Tri varijable ispitane su upitnicima samoprocjene: Skalom zadovoljstva životom, Petofaktorskim upitnikom ličnosti i Maslachinim upitnikom sagorijevanja. Rezultati su pokazali značajne izravne utjecaje ekstraverzije i neuroticizma na zadovoljstvo životom odgojitelja što je potvrdilo nalaze dosadašnjih istraživanja. Osim izravnih učinaka, ekstraverzija ima i pozitivan učinak na zadovoljstvo životom posredovan smanjenjem emocionalne iscrpljenosti, dok neuroticizam ima posredan negativan učinak na zadovoljstvo životom kroz povećanje emocionalne iscrpljenosti i percepciju smanjenog osobnog postignuća. Otvorenost i savjesnost imaju samo posredne pozitivne učinke na zadovoljstvo životom umanjujući osjećaj osobnog postignuća. Depersonalizacija nije pokazala značajan samostalan doprinos objašnjenju zadovoljstva životom, neovisan o ostalim prediktorskim (ličnost) i medijacijskim varijablama pa nije medijator učinaka ličnosti na zadovoljstvo životom. Utvrđeni nalazi su analizirani u kontekstu složenosti ispitanih varijabli i njihovih međusobnih odnosa, kao i važnosti njihovog daljnjeg ispitivanja s obzirom na važnost uloge odgojitelja u procesu ranog učenja i poučavanja.

TEST UVJETOVANOG REZONIRANJA I UPITNIK LIČNOSTI: USPOREDBA PODLOŽNOSTI ISKRIVLJAVANJU ODGOVORA

Andrea Tomšić i Zvonimir Galić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Pristup uvjetovanog rezoniranja predstavlja jedan od novijih razvoja u konceptualizaciji i mjerenju ličnosti (James i LeBreton, 2010, 2012). Taj pristup temelji se na ideji da ljudi imaju snažnu potrebu svoje postupke vidjeti razumnima, te stoga razvijaju različite mehanizme opravdavanja svog ponašanja. Mehanizmi opravdavanja su odraz osobina ličnosti i očituju se u pristranostima u rezoniranju koje je moguće izmjeriti posebno dizajniranim psihologijskim testovima. U okviru pristupa najviše je provjeravan Test uvjetovanog rezoniranja za mjerenje agresivnosti (TUR-A), koji mjeri sklonost opravdavanju agresivnog ponašanja. Test se ispitanicima predstavlja kao skup zadataka induktivnog rezoniranja i od njih zahtijeva identifikaciju najlogičnijeg zaključka koji slijedi iz zadane priče. Za razliku od standardnih zadataka induktivnog rezoniranja, zadaci TUR-A nemaju jedno nego dva moguća rješenja. Rješenje koji se temelji na mehanizmima opravdavanja agresivnosti trebalo bi zvučati logično agresivnim pojedincima, dok će se neagresivnima činiti malo vjerojatnim ili pretjeranim te će odabrati drugu, prosocijalnu alternativu. TUR-A bi zbog svoje indirektno prirode trebao biti otporan na iskrivljavanje odgovora. Cilj našeg istraživanja bio je provjeriti navedenu pretpostavku uspoređujući TUR-A s jednim upitnikom ličnosti koji se temelji na samoprocjenama i koji je dokazano podložan iskrivljavanju. Manipulirajući uputom stvorili smo tri situacije: iskreno odgovaranje, iskrivljavanje odgovora u pozitivnom te u negativnom smjeru. Rezultati pokazuju da je iskrivljavanje odgovora na TUR-A moguće, ali je izraženo u manjoj mjeri nego na upitniku ličnosti koji se temelji na samoprocjenama.

ULOGA UČESTALOSTI KORIŠTENJA MEDIJA I SOCIJALNOG KONTEKSTA U NASILNIČKOM PONAŠANJU DJECE PREMA VRŠNJACIMA

Tena Velki

Učiteljski fakultet Osijek, Sveučilište u Osijeku, Hrvatska

Gordana Kuterovac Jagodić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Brojna istraživanja pokazuju značajan utjecaj medija na ponašanje djece. Izloženost nasilju putem televizije, interneta i računalnih igara pokazala se rizičnim čimbenikom za razvoj nasilnog i agresivnog ponašanja među djecom. Međutim, utjecaj nasilja u medijima ovisi i o značajkama socijalnog konteksta u kojem su djeca izložena nasilju, posebno o roditeljskom nadzoru koji može ublažiti potencijalno negativan utjecaj medija. Ciljevi ovog istraživanja bili su ispitati postoji li povezanost učestalosti gledanja televizije, igranja računalnih igara i korištenja interneta s čestinom vršenja međuvršnjačkog nasilničkog ponašanja (tjelesnog, verbalnog i elektronskog) i provjeriti je li ta povezanost različita kod djece različitog spola i dobi te ispitati postoji li moderatorska uloga socijalnog konteksta u kojem su djeca izložena medijima (sama, s vršnjacima, s roditeljima) u vezi učestalosti korištenja medija i razine međuvršnjačkog nasilja. U istraživanju je sudjelovalo 880 učenika 5. do 8. razreda osnovne škole. Stupanj nasilničkoga ponašanja utvrđen je samoprocjenom na Upitniku o nasilju među školskom djecom (UNŠD; Velki, Kuterovac Jagodić i Vrdoljak, 2012), a izloženost medijima i socijalni kontekst njihova korištenja samoizvještajima djece na Skali učestalosti izloženosti medijima (UM; Velki i Kuterovac Jagodić, 2012). Rezultati su pokazali kako djeca koja češće koriste medije, pokazuju više svih vrsta međuvršnjačkog nasilnog ponašanja od djece koja manje vremena provode pred medijima te kako ta povezanost ne ovisi o dobi i spolu djece. Moderatorska uloga socijalnog konteksta utvrđena je samo kod elektronskog nasilja pri čemu, kada djeca sama gledaju TV i koriste internet, postoji značajno veća povezanost vremena korištenja medija i nasilničkog ponašanja nego kada djeca te medije koriste u društvu i pod nadzorom roditelja. Rezultati upućuju na značajnu ulogu medija u razvoju međuvršnjačkog nasilja te važnost roditeljskog nadzora kao inhibitora međuvršnjačkog nasilja.

FACTOR STRUCTURE AND PSYCHOMETRIC PROPERTIES OF THE PATHOLOGICAL NARCISSISM INVENTORY IN CROATIAN SAMPLE

Anja Wertag and Goran Milas

Institute of Social Sciences Ivo Pilar, Zagreb, Croatia

Nenad Jakšić

Department of Psychiatry, University Hospital Center Zagreb, Croatia

Ena Ivezić

Psychiatric Hospital "Sveti Ivan", Zagreb, Croatia

The Pathological Narcissism Inventory (PNI) is a multidimensional measure of pathological narcissism, developed by Pincus et al. (2009). The aim of this study was to provide psychometric support for the Croatian adaptation of the PNI. More specifically, we wanted to examine reliability, as well as factorial and construct validity of the PNI in Croatian student sample. Study sample consisted of 651 students from various faculties of the University of Zagreb (389 female and 260 male) with the mean age of 21.73 years ($SD = 1.94$). After employing the item parceling procedure, results of the confirmatory factor analysis (CFA) indicated acceptable indices of fit, confirming the originally proposed seven-factor solution. The second-order factor structure was examined as well, confirming previous findings on the two higher order factors: narcissistic grandiosity and narcissistic vulnerability (Wright et al., 2010). Reliability of the subscales, assessed by the Cronbach's alpha, indicates that these subscales have adequate internal consistency. Convergent validity was examined by calculating the correlations between the PNI subscales and scores on the Narcissistic Personality Inventory (NPI; Raskin & Hall, 1979) and the Narcissism scale from the Short Dark Triad (SDT; Paulhus & Jones, 2011). Moreover, the associations between the PNI scores and some other relevant indicators were examined, namely the scales from the Depression Anxiety and Stress Scales – 21 (DASS-21; Lovibond & Lovibond, 1995) and the Emotional Stability dimension from the International Personality Item Pool (IPIP-50; Mlačić & Goldberg, 2007). On the whole, our findings suggest that the Croatian adaptation of the PNI is a highly reliable instrument, with satisfying factorial validity. In addition, a meaningful pattern of correlations with related constructs indicates that the PNI represents a wider operationalization of narcissism than the alternative measures that were also applied in the present study.

IMPULZIVNO KUPOVANJE I RAZLIČITI ŽIVOTNI STILOVI POTROŠAČA

Ivan Zebić i Ljiljana Gregov

Odjel za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Arta Dodaj

*Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet,
Sveučilište u Mostaru, Bosna i Hercegovina*

Današnji ubrzani stil života i moderne tehnologije koje olakšavaju obavljanje kupovine vjerojatno povećavaju učestalost impulzivnog kupovanja. Stoga je cilj istraživanja bio ispitati odnos nekih karakteristika potrošača i situacijskih faktora kupovine sa sklonošću impulzivnoj kupovini. U istraživanju je sudjelovalo 194 ispitanika Hercegovačko-neretvanske županije (prosječna dob- $M=34.81$, $SD=8.59$). Mjerni instrumenti korišteni u ovom istraživanju su Upitnik demografskih i socioekonomskih podataka, Skala životnih stilova i Skala sklonosti kupovini koja se sastojala od čestica iz The Impulse Buying Tendency Scale (Verplanken i Herabadi, 2001) i Skale sklonosti kupovini (Milić, 2007), kako bi se pokušali ispitati kognitivni, emocionalni i situacijski aspekti impulzivne kupovine. Provjerom faktorske strukture Skale sklonosti kupovini pokazala je da ona mjeri kognitivne i emocionalne aspekte impulzivne kupovine te utjecaj situacijskih faktora, s izuzetkom dvije čestice koje su zbog nedovoljnog zasićenja izbačene. Konačnu skalu je činilo ukupno 30 čestica. Originalna Skala životnih stilova (Kocukemiroglu, 1997) sastoji se od 8 nezavisnih faktora. Na temelju provedene faktorske analize dobivenih rezultata izdvojena su četiri životna stila potrošača. Tako izdvojena četiri životna stila nazvana su redom; „inovativno orijentirani“, „obiteljski orijentirani“, „društveno orijentirani“ i „liderski orijentirani“. Ispitivanjem razlika u sklonosti impulzivnoj kupovini između muškaraca i žena, utvrđeno je da žene pokazuju izraženiju sklonost emocionalnim, kognitivnim i situacijskim aspektima impulzivne kupovine. Kompletnom regresijskom analizom utvrđivan je doprinos različitih potrošačkih stilova u predikciji impulzivne kupovine te je utvrđeno da viši inovativni, društveni i liderski potrošački stilovi predviđaju višu sklonost impulzivnoj kupovini, dok izraženiji obiteljski orijentirani potrošački stil podrazumijeva nižu sklonost impulzivnoj kupovini.

DEMENCIJA VS. PSEUDODEMENCIJA - PRIKAZ SLUČAJA

Emina Zoletić

JZU Univerzitetsko klinički centar Tuzla, Bosna i Hercegovina

Vildana Aziraj-Smajić

*Odjel za Neuropsihijatriju, KB „Dr. Irfan Ljubijankić”,
Bihać, Bosna i Hercegovina*

Valerija Hauptfeld

KBC Zagreb, Klinika za neurokirurgiju, Zagreb, Hrvatska

Lejla Zonić

JZU Univerzitetsko klinički centar Tuzla, Bosna i Hercegovina

Demencija je sindrom globalnog i progresivnog oštećenja stečenih kognitivnih i intelektualnih sposobnosti. Uzrokovana je organskom bolešću središnjeg živčanog sustava u kojem su posebno oštećene sposobnosti pamćenja, učenja, apstraktnog mišljenja, orijentacije i poimanja vidno-prostornih odnosa. Dijagnostički postupak u sindromu demencije ima dva osnovna cilja: definirati je li kognitivno oštećenje posljedica organske bolesti mozga ili je samo dio kliničke slike neke primarno psihičke bolesti te odrediti kliničke i neuropsihologijske značajke same bolesti. Prikaz slučaja: Žena, 54 godine, javlja se u neurološki ambulantu zbog sljedećih smetnji: glavobolja, poteškoća sa spavanjem, socijalnog povlačenja, depresivnog raspoloženja, anhedonije te smetnji u govoru i pamćenju. Smetnje traju dvije godine, u posljednje vrijeme u pogoršanju. Tijekom neuroradioloških pretraga utvrđene su kortikoreduktivne promjene cerebruma lijevo fronto-temporo-parietalno. Opsežnom neropsihologijskom obradom utvrđena je značajna deterioracija kognitivnih i intelektualnih funkcija (posebno smetnje na planu apstrakcije, pamćenja i govora) te umjerena deterioracija izvršnih funkcija. Procjena ponašanja i ličnosti upućuje na emocionalnu osjetljivost i depresivno raspoloženje suspekti po organskom tipu. Ovakvi nalazi mogli bi upućivati na demenciju. Diferencijalna dijagnostika demencije s drugim poremećajima, posebno s tzv. pseudodemencijom, značajna je zbog daljeg i efikasnijeg tretmana. Demenciju odlikuje progresivno intelektualno propadanje što dovodi do nemogućnosti zadovoljavanja osnovnih društvenih i radnih obveza oboljele osobe. U svakodnevnoj kliničkoj praksi najpouzdaniju pomoć u diferencijalnoj dijagnostici demencije pružaju neuropsihologijske dijagnostičke metode.

THE RELATIONSHIP BETWEEN DISINTEGRATION AND AESTHETIC EXPERIENCE AND AESTHETIC PREFERENCE OF SURREALISTIC AND REPRESENTATIONAL PAINTINGS

Marko Živanović and Jovana Bjekić

Department of Psychology, Faculty of Philosophy, University of Belgrade, Serbia

Mina Pejić

*Department of Psychology, Faculty of Media and Communications,
Singidunum University, Serbia*

Teodora Đokić

Department of Psychology, Faculty of Philosophy, University of Belgrade, Serbia

The relationship between artistic creativity and psychotic symptoms in artists has been well documented in both psychological and art history literature. What remains unclear is how proneness to psychotic states relates to aesthetic experience and aesthetic preference. The aim of this research was to investigate the relationship between aesthetic experience and aesthetic preference of surrealistic and representational paintings and Disintegration as a basic personality trait. A total of 80 subjects aged 19-25 were presented with 20 representational and 20 surrealistic paintings in a randomized order. Participants rated each painting on a 7-point unipolar scale, composed of 7 adjectives measuring aesthetic experience. Also, they were asked to judge each of the paintings in terms of how much do they like it (measure of aesthetic preference). Disintegration was assessed using Delta10 inventory (160 items), which consists of 10 subscales: General Executive Impairment, Perceptual Distortions, Enhanced Awareness, Depression, Paranoia, Mania, Social Anhedonia, Flattened Affect, Somatoform Dysregulation and Magical Thinking. The results have shown that Disintegration correlates with aesthetic preference of surrealistic paintings ($r=.220$, $p<.05$), and this correlation was mostly due to the correlation with General Executive Impairment ($r=.27$, $p<.05$), Somatoform Dysregulation ($r=.22$, $p<.05$), and Enhanced Awareness ($r=.22$, $p<.05$). Aesthetic experience of surrealistic paintings was not significantly correlated with Disintegration, except the subscale of General Executive Impairment ($r=.23$, $p<.05$). No correlation was found between neither aesthetic preference nor aesthetic experience of representational paintings and Disintegration. These results suggest that Disintegration as a personality trait does not relate to the way we perceive and experience art in general, but that it enhances preference of artistic stimulation which is in concordance with ones inner world.

3

**21.DANI
RAMIRA I
ZORANA
BUJASA**

OKRUGLI STOL ROUND TABLE

321. DANI RAMIRA I
ZORANA BIJASKA

11. – 13. TRAVNJA 2013.
APRIL 11-13, 2013

DESETLJEĆE ZAKONA O PSIHOLOŠKOJ DJELATNOSTI - POGLED UNAPRIJED

Hrvoje Gligora

Hrvatska psihološka komora, Zagreb, Hrvatska

Hrvatski sabor je 14. ožujka 2003. godine usvojio Zakon o psihološkoj djelatnosti (NN 47/03.) kojim je regulirana psihološka djelatnost i čime su stvoreni uvjeti za utemeljenje Hrvatske psihološke komore, kao strukovne organizacije koja ove godine također bilježi desetljeće svojeg utemeljenja i djelovanja. Na okruglom stolu raspravljat će se o prednostima i nedostacima Zakona o psihološkoj djelatnosti iz pozicije njegove desetogodišnje primjene, te otvoriti mogućnosti za raspravu o njegovoj eventualnoj izmjeni. U raspravi će biti stavljen i naglasak na ulogu Hrvatske psihološke komore u primjeni Zakona o psihološkoj djelatnosti, organizaciji i elementima regulacije psihološke djelatnosti u Hrvatskoj, suradnji sa studijima psihologije u Hrvatskoj, a također i ulozi Komore u regulaciji profesije nakon ulaska Hrvatske u Europsku uniju.

3

**21.DANI
RAMIRA I
ZORANA
BUJASA**

3

**21.DANI
RAMIRA I
ZORANA
BUJASA**

KONFERENCIJSKA RADIONICA CONFERENCE WORKSHOP

11. – 13. TRAVNJA 2013.
APRIL 11-13, 2013

PRACTICAL APPLICATION OF THE ACHENBACH SYSTEM OF EMPIRICALLY BASED ASSESSMENT (ASEBA)

Thomas M. Achenbach

The University of Vermont, Burlington, USA

Leslie A. Rescorla

Bryn Mawr College, Bryn Mawr, USA

Dr. Achenbach will first present the main components of the ASEBA, including instruments with which parents, teachers, and youths rate diverse behavioral, emotional, and social problems. Ratings of large samples of individuals are then statistically analyzed to identify syndromes of problems that tend to co-occur. Each syndrome scale is scored by summing an individual's ratings on the problems comprising the scale. Scale scores are displayed on profiles in relation to norms for the individual's age, gender, the type of informant, and the relevant society. ASEBA problem items are also scored in terms of scales corresponding to diagnostic categories. Additional scales assess competencies and adaptive functioning. In the second half of the workshop, Dr. Rescorla will present research and clinical applications of the ASEBA instruments. Research findings obtained from multicultural comparisons of data from many societies will include tests of ASEBA syndromes and comparisons of item and scale scores. Societal comparisons of parent-teacher and parent-adolescent cross-informant agreement patterns will also be presented. To close the workshop, Dr. Rescorla will illustrate clinical applications of the ASEBA for children of different ages

3

**21.DANI
RAMIRA I
ZORANA
BUJASA**

3

**21.DANI
RAMIRA I
ZORANA
BUJASA**

**ADRESE AUTORA
AUTHORS' ADDRESSES**

**11. – 13. TRAVNJA 2013.
APRIL 11-13, 2013**

Achkovska Leshkovska Elena

Filozofski fakultet-Skopje
eleskovska@yahoo.com

Ajduković Dean

Odsjek za psihologiju Filozofskog
fakulteta u Zagrebu
dajdukov@ffzg.hr

Ajduković Marina

Pravni fakultet u Zagrebu,
Studijski centar socijalnog rada
marina@dpp.hr

Alilović Josipa

Hrvatski studiji, Odsjek za psihologiju
alilovic.josipa@gmail.com

Alp Zeynep Esra

International University Sarajevo
zeynepius@gmail.com

Ambrosi-Randić Neala

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
nambrosi@unipu.hr

Antić Dario

Hrvatski studiji, Odjel za psihologiju
dario.antic.1@hotmail.com

Anzelm Dunja

Department of Psychology,
Faculty of Philosophy, Belgrade
dunjaanzelm@yahoo.com

Arambašić Lidija

Filozofski fakultet u Zagrebu,
Odsjek za psihologiju
lidija.arambasic@ffzg.hr

Arbanasić Karmela

Hrvatski studiji, Odjel za psihologiju
karba32@gmail.com

Arnaudova Violeta

Filozofski Fakultet- Skopje
violeta.arnaudova@hotmail.com

Avramov Tatjana

Filozofski fakultet u Novom Sadu,
Odsek za psihologiju
tatjana.avramov@gmail.com

Aziraj-Smajić Vildana

Odjel za Neuropsihijatriju,
KB „Dr. Irfan Ljubijankić“, Bihać
vilce_dana@yahoo.com

Babarović Toni

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
toni.barbarovic@pilar.hr

Babić Čikeš Ana

Faculty of Philosophy,
Josip Juraj Strossmayer University,
Osijek
ababic@ffos.hr

Baborac Jelena

Filozofski fakultet u Osijeku
jbaborac@ffos.hr

Bagarić Branka

Hrvatsko udruženje za bihevioralne i
kognitivne terapije
branka.bagaric1@gmail.com

Bahun Ivana

Odsjek za psihologiju
Filozofskog fakulteta u Zagrebu
ibahun2@ffzg.hr

Bajoghli Hafez

Tehran University of Medical Sciences
hafez_bajoghli@yahoo.com

Bakotić Marija

Institut za medicinska istraživanja
i medicinu rada, Zagreb
mbakotic@imi.hr

Banai Benjamin

Hrvatski zavod za zapošljavanje,
područni ured Zadar
benjamin.banai@gmail.com

Barić Renata

Sveučilište u Zagrebu,
Kineziološki fakultet
renata.baric@kif.hr

Barišić Marijana

Department of Psychology,
University of Mostar,
Bosnia and Herzegovina
marijana.barisicc@gmail.com

Begić Emina

International University Sarajevo
em.begic@hotmail.com

Bektić Maja

Hrvatski studiji, Odjel za psihologiju
bektic.maja@gmail.com

Bem Karlo

Filozofski fakultet u Novom Sadu,
Odsek za psihologiju
karlov_90@hotmail.com

Berat Nevena

Filozofski fakultet u Novom Sadu,
Odsek za psihologiju
b_nevena@hotmail.com

Bezinović Petar

Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja,
Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
petar@idi.hr

Bilać Snježana

Specijalna bolnica za zaštitu djece s
neurorazvojnim i motoričkim smetnjama
snjezana.bilac@zg-t-com.hr

Bilić Božena

International University Sarajevo
bozena.bilic@hotmail.com

Bjekić Jovana

Institute for Medical Research,
University of Belgrade
bjekicjovana@gmail.com

Blažev Divna

Hrvatski studiji, Odjel za psihologiju
blazev.divna@gmail.com

Blazhevskaja - Stoilkovska Biljana

Institute of Psychology,
Faculty of Philosophy
biljanabs@yahoo.com

Blažinović Andrea

Medicinski fakultet Zagreb
ablazino@gmail.com

Bodroža Bojana

Institute for Educational Research, Belgrade
bojana.bodroza@gmail.com

Bogdanić Ana

Klinika za pedijatriju, KBC Zagreb
abogdani@gmail.com

Bosnar Ksenija

Faculty of Kineziology,
University of Zagreb, Croatia
xenia@kif.hr

Bosnić Ljiljana

bosnicljiljana@gmail.com

Bošnjak Katarina

Hrvatski studiji,
Odjel za psihologiju
katarina.bosnjak3@gmail.com

Bošnjak Zrinka

Medicinski fakultet Zagreb
zrbosnjak@hotmail.com

Brajsa-Žganec Andreja

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
Andreja.Brajsa-Zganec@pilar.hr

Bratko Denis

Odsjek za psihologiju,
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
dbratko@ffzg.hr

Brdarić Dragana

Univerzitet u Novom Sadu,
Filozofski fakultet,
Odsek za psihologiju
draganabrdaric@gmail.com

Brekalo Katarina

Zagreb, Hrvatska
kat.brekalo@gmail.com

Britvić Antea

Odsjek za psihologiju,
Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu
antea.britvic@gmail.com

Brković Irma

Odsjek za psihologiju
Filozofskog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu
ibrkovic@ffzg.hr

Bubić Andreja

Filozofski fakultet u Splitu
abubic@ffst.hr

Bucik Valentin

Department of Psychology,
University of Ljubljana, Slovenia
tine.bucik@ff.uni-lj.si

Buljanović Magdalena

Hrvatski studiji, Odjel za psihologiju
magdalena.buljanovic@gmail.com

Burić Irena

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru
inekcic@unizd.hr

Buško Vesna

Department of Psychology,
Faculty of Humanities and Social Sciences,
University of Zagreb
vbusko@ffzg.hr

Butković Ana

Odsjek za psihologiju,
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
abutkovi@ffzg.hr

Čarapina Ivona

Odsjek za psihologiju,
Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru
cara-pina@hotmail.com

Čarija Dina

Specijalna bolnica za zaštitu djece s
neurorazvojnim i motoričkim smetnjama,
Zagreb
dinacarija@yahoo.com

Čepulić Dominik Borna

Odsjek za psihologiju
Filozofskog fakulteta u Zagrebu
dcepulic@gmail.com

Černeli Ariana

Odsjek za psihologiju
Filozofskog fakulteta u Zagrebu
ariann35@gmail.com

Cifrek-Kolarić Marta

Odjel za psihologiju,
Sveučilište u Zadru
marta.jovic@gmail.com

Ćirović Ivana

Institute for Educational Research,
Belgrade
cirovicivana@gmail.com

Cleveland Jeanette

Colorado State University
jnc10@me.com

Colnerič Blanka

Faculty of Arts, Ljubljana, Slovenia
blanka.colneric@ff.uni-lj.si

Čolović Petar

Filozofski fakultet u Novom Sadu,
Odsek za psihologiju
p.etar@eunet.rs

Čorkalo Biruški Dinka

Odsjek za psihologiju
Filozofskog fakulteta u Zagrebu
dcorkalo@ffzg.hr

Čuljak Anita

Fakultet prirodoslovno-matematičkih i
odgojnih znanosti,
Mostar
aniculjak@gmail.com

Ćurković Natalija

National Center for External
Evaluation of Education, Zagreb
natalija.curkovic@gmail.com

Čuržik Doris

KBC Rebro, Klinika za psihijatriju
dorisscrzk@yahoo.co.uk

Đapo Nermin

Filozofski fakultet u Sarajevu -
Odsjek za psihologiju
nermin.djapo@ff.unsa.ba

Davidović Nikolina

Odsjek za psihologiju
Filozofskog fakulteta u Zagrebu
nike.paharita@yahoo.com

Dejanović Dunja

Specijalna bolnica za zaštitu djece s
neurorazvojnim i motoričkim smetnjama,
Zagreb
dunja.dejanovic@gmail.com

Delač Ivana

Osnovna škola Josipa Zorića
Dugo Selo, Hrvatska
ivana.delac@yahoo.com

Delale Eva Anđela

Studijski centar socijalnog rada,
Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
andelale@yahoo.com

Dinić Bojana

Filozofski fakultet u Novom Sadu,
Odsek za psihologiju
bojana.dinic@ff.uns.ac.rs

Divjak Blaženka

Sveučilište u Zagrebu, Rektorat
bdivjak@unizg.hr

Dizdarević Selvedin

Osnovna škola Mak Dizdar, Zenica, BiH
delic_selvedin@yahoo.com

Dodaj Arta

Department of Psychology,
University of Mostar,
Bosnia and Herzegovina
artadodaj@gmail.com

Đokić Teodora

Department of Psychology,
Faculty of Philosophy,
University of Belgrade, Serbia
teodoradjokic24@gmail.com

Domijan Dražen

Odsjek za psihologiju,
Filozofski fakultet u Rijeci,
Sveučilište u Rijeci
ddomijan@ffri.hr

Draganović Selvira

International University Sarajevo
sdraganovic@ius.edu.ba

Dražić-Celić Nikolina

OŠ Petra Krešimira IV, Šibenik
nikolina.drazic@gmail.com

Drenški Loreta

Hrvatski studiji, Odsjek za psihologiju
loreta.drenski@gmail.com

Drusany Deniza

Sveučilište u Zagrebu, Rektorat
ddrusany@unizg.hr

Družić Ljubotina Olja

Studijski centar socijalnog rada,
Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
olja_druzic@yahoo.com

Dugić Sara

Hrvatski studiji, Odjel za psihologiju
saradugic@yahoo.com

Dumančić Marta

Odsjek za psihologiju
Filozofskog fakulteta u Zagrebu
mdumanci@ffzg.hr

Erceg Jugović Inja

Odsjek za psihologiju
Filozofskog fakulteta u Zagrebu
inerceg@ffzg.hr

Feldman Eva

Odsjek za psihologiju
Filozofskog fakulteta u Zagrebu
feldman.eva@gmail.com

Frančišković Tanja

Katedra za psihijatriju i psihološku medicinu,
Medicinski fakultet, Sveučilište u Rijeci
tanja.franciskovic@medri.uniri.hr

Francuski Ksavier

Filozofski fakultet u Beogradu
xfrancuski@gmail.com

Galić Zvonimir

Odsjek za psihologiju,
Filozofski fakultet u Zagrebu
zvonimir.galic@ffzg.hr

Gavrilov - Jerković Vesna

Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet,
Univerzitet u Novom Sadu
jerkovso@eunet.rs

Genc Ana

Filozofski fakultet u Novom Sadu,
Odsek za psihologiju
annag@neobee.net

Gerstorf Denis

Humboldt-University, Berlin, Germany;
German Institute for Economic Research
(DIW), Berlin, Germany
denis.gerstorf@hu-berlin.de

Gligora Hrvoje

Hrvatska psihološka komora,
Zagreb, Hrvatska
predsjednik@psiholoska-komora.hr

Grahek Ivan

Laboratory for experimental psychology,
Faculty of Philosophy,
Belgrade
i.grahek@yahoo.com

Greblo Zrinka

Sveučilište u Zagrebu,
Kineziološki fakultet
zrinka.greblo@kif.hr

Gregl Ana

SUVAG, Zagreb
ana.gregl@gmail.com

Gregov Ljiljana

Odjel za psihologiju,
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zadru
ljiljanagregov@gmail.com

Greiff Samuel

University of Luxembourg
samuel.greiff@uni.lu

Grgić Marijana

Filozofski fakultet u Sarajevu,
Mostar, Bosna i Hercegovina
marijana.lovrice@hotmail.com

Grković Jasna

Regionalni centar za psihotraumu,
Klinika za psihijatriju, KBC Rijeka
jasna.grkovic@ri.t-com.hr

Gršković Vanja

Zadar, Hrvatska
vanja.grskovic@gmail.com

Grubić Marina

Klinika za pedijatriju, KBC Zagreb
marinagrubic@inet.hr

Gutić Tatjana

Department of Psychology, Faculty of
Philosophy, Belgrade
tatjana.psy@gmail.com

Gvozdić Kristina

kristina101087@gmail.com

Habazin Tea

teahabazin@yahoo.com

Hadžiahmetović Nina

Filozofski fakultet u Sarajevu,
Odsjek za psihologiju
n.hadzhiahmetovic@gmail.com

Handabaka Ivana

Hrvatski studiji, Odjel za psihologiju
ivanah990@hotmail.com

Hanzec Ivana

Hrvatski studiji, Odjel za psihologiju
ihanzec@hrstud.hr

Hanžek Valentina

Konjščina, Hrvatska
vhanzek87@gmail.com

Hasanagić Anela

International University Sarajevo
anela315@gmail.com

Hauptfeld Valerija

KBC Zagreb, Klinika za neurokirurgiju
valerija.hauptfeld@gmail.com

Hauser Goran

Zavod za gastroenterologiju,
Klinički bolnički centar Rijeka
ghauser@medri.hr

Hildebrandt Andrea

Department of Psychology, Humboldt
University, Berlin, Germany
andrea.hildebrandt@hu-berlin.de

Hoppmann Christiane

University of British Columbia,
Vancouver, Canada
choppmann@psych.ubc.ca

Horak Lana

Hrvatski studiji, Odjel za psihologiju
horak.lana@gmail.com

Hromatko Ivana

Odsjek za psihologiju
Filozofskog fakulteta u Zagrebu
ivana.hromatko@ffzg.hr

Huić Aleksandra

Odsjek za psihologiju
Filozofskog fakulteta u Zagrebu
ahuic@ffzg.hr

Hukanović Adis

Filozofski fakultet u Sarajevu
as_adis@hotmail.com

Isci Muhamed Mustafa

International University Sarajevo
erkencilale@hotmail.com

Ivančić Đurđica

Osnovna škola Nad lipom
durivancic@yahoo.com

Ivanec Dragutin

Odsjek za psihologiju,
Filozofski fakultet u Zagre
budivanec@ffzg.hr

Ivanović Monika

Hrvatski zavod za zapošljavanje
monika.ivanovic@hzz.hr

Ivezić Ena

Psihijatrijska bolnica "Sveti Ivan", Zagreb
eivezic@gmail.com

Jakopec Ana

Filozofski fakultet u Osijeku,
Odsjek za psihologiju
ana.jakopec@gmail.com

Jakovčić Ines

Odsjek za psihologiju,
Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci
ijakovcic@ffri.hr

Jakšić Nenad

Klinika za psihijatriju, KBC Zagreb,
Zagreb
nenad_jaksic@yahoo.com

Jaredić Biljana

Department for Psychology,
Faculty of Philosophy,
University of Priština – Kosovska Mitrovica
nemanjamil@yahoo.com

Jeftić Alma

International University Sarajevo
alma.jeftic@gmail.com

Jelić Dragana

Filozofski fakultet u Novom Sadu,
Odsjek za psihologiju
dragana.jelic87@gmail.com

Jelić Margareta

Odsjek za psihologiju,
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
mjelic@ffzg.hr

Jerić Jure

University of Warwick
J.Jerich@warwick.ac.uk

Jerković Ivan

Filozofski fakultet u Novom Sadu,
Odsjek za psihologiju
jerkovso@eunet.rs

Jerneić Željko

Filozofski fakultet u Zagrebu,
Odsjek za psihologiju
zeljko.jerneic@ffzg.hr

Jerotijević Ivana

Filozofski fakultet u Beogradu
ijerotijevic@gmail.com

Jestrović Jovana

Filozofski fakultet u Novom Sadu,
Odsjek za psihologiju
jovannajestrovic@gmail.com

Jokić-Begić Nataša

Odsjek za psihologiju
Filozofskog fakulteta u Zagrebu
njbegic@ffzg.hr

Jokić Boris

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
– Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja
boris@idi.hr

Jordanov Milan

Filozofski fakultet u Novom Sadu,
Odsjek za psihologiju
milanmufc@yahoo.com

Joshaghani Narges

Tehran University of Medical Sciences
hafez_bajoghli@yahoo.com

Jovanović Ljubica

Laboratory for experimental psychology,
Faculty of Philosophy, Belgrade
ljubica.jovanovic.90@gmail.com

Jovanović Rodoljub

Beograd, Srbija
rodoljub.jovanovic@gmail.com

Jovanović Tamara

Department of Geography, Tourism and
Hotel Management, Faculty of Sciences,
University of Novi Sad, Serbia
jtamara@uns.ac.rs

Jovanović Veljko

Univerzitet u Novom Sadu,
Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju
vejo@uns.ac.rs

Jović Vanja

Filozofski fakultet u Novom Sadu,
Odsjek za psihologiju
vanjajovic13@gmail.com

Jugović Ivana

Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja
Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
jugovic@idi.hr

Juković Marina

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru
marina.jukovic21@gmail.com

Juretić Jasminka

Odsjek za psihologiju,
Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci
jasminka2@ffri.hr

Jurčec Lana

Učiteljski fakultet Zagreb
lana.jurcec@ufzg.hr

Jurin Tanja

Odsjek za psihologiju,
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
tjurin@ffzg.hr

Jurkin Marina

Sveučilište u Zadru,
Zadar, Hrvatska
mjurkin@unizd.hr

Kalaj Valentina

Filozofski fakultet u Novom Sadu,
Odsek za psihologiju
valentina.kalaj@gmail.com

Kalioncu Habibe

International University Sarajevo
kljnc_hbb@hotmail.com

Kamenov Željka

Odsjek za psihologiju
Filozofskog fakulteta u Zagrebu
zkamenov@ffzg.hr

Kardum Goran

Filozofski fakultet u Splitu
gkardum@ffst.hr

Kašiković Bojana

Filozofski fakultet u Beogradu
bojanicak@gmail.com

Kereša Marina

Opća bolnica Varaždin
marina.keresa@gmail.com

Keresteš Gordana

Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu
gkereste@ffzg.hr

Kezić Tamara

Filozofski fakultet u Novom Sadu,
Odsek za psihologiju
kezict@gmail.com

Klarin Mira

Sveučilište u Zadru
mklarin@unizd.hr

Klasnić Helga

Zagreb, Hrvatska
helgaklasnic@yahoo.com

Kletečki Radović Marijana

Studijski centar socijalnog rada,
Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
marijana.kletecki@zg.t-com.hr

Kolega Maja

Veleučilište VERN
maja.kolega@vern.hr

Kolenović-Đapo Jadranka

Filozofski fakultet u Sarajevu,
Odsjek za psihologiju
jadranka.kolenovic-djapo@ff.unsa.ba

Koludrović Morana

Filozofski fakultet u Splitu
morana@ffst.hr

Komidar Luka

University of Ljubljana,
Department of Psychology
luka.komidar@ff.uni-lj.si

Konrad Edvard

Filozofski fakultet Ljubljana
edvard.konrad@ff.uni-lj.si

Kos Bzik Lidija

Športska gimnazija i XI. gimnazija
lidija.kosbzik@gmail.com

Košćec Adrijana

Hrvatski studiji,
Odsjek za psihologiju
akoscec@hrstud.hr

Kosić Ankica

Facoltà di Medicina e Psicologia,
Sapienza – Università di Roma, Italia
anna.kosic@uniroma1.it

Kotzmuth Ana

Športska gimnazija, Zagreb
ana.kotzmuth@skole.hr

Kovačić Ivan

Rukometni klub „Medveščak“
kova.kovacic@gmail.com

Kozarić Ciković Marijana

Ministarstvo znanosti, obrazovanja
i sporta RH, Hrvatska
Marijana.KozaricCikovic@mzos.hr

Kozjak Mikić Zlatka

Zdravstveno učilište, Zagreb, Hrvatska
zkozjakm@net.hr

Kramarić Matea

Zagreb, Hrvatska
matea.kramaric@gmail.com

Kranželić Valentina

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu
vkranzel@erf.hr

Krapić Nada

Filozofski fakultet u Rijeci,
Odsjek za psihologiju,
nkrapic@ffri.hr

Kristofić-Ambruš Barbara

Institut za istraživanje i
razvoj ljudskih potencijala
bkristofic@yahoo.com

Krznarić Tina

Filozofski fakultet u Zagrebu
tkrznari@ffzg.hr

Kuhn Ninoslava

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet
nina.kuhn@gmail.com

Kukić Miljana

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet
Sveučilišta u Rijeci
mkukic@ffri.hr

Kurtović Ana

Filozofski fakultet u Osijeku
akurtovi@ffos.hr

Kuterovac Jagodić Gordana

Odsjek za psihologiju,
Filozofski fakultet u Zagrebu
gkuterov@ffzg.hr

Lauri Korajlija Anita

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu
alauri@ffzg.hr

Lazanski Sunčica

Hrvatski studiji, Odsjek za psihologiju
sunca.lazanski@hotmail.com

Lazić Jelena

Zagreb, Hrvatska
sarasvatijelena@gmail.com

Lazić Milica

Filozofski fakultet u Novom Sadu,
Odsjek za psihologiju
lazić.milica44@gmail.com

Letina Srebrenka

Institut za društvena istraživanja
srebrenka@idi.hr

Ljubičić Antoaneta

Osnovna škola Ivana Mažuranića,
Tomislavgrad
antoanetaljubicic@gmail.com

Ljubotina Damir

Department of Psychology,
Faculty of Humanities and Social Sciences,
University of Zagreb
dljuboti@ffzg.hr

Lončarić Darko

Učiteljski fakultet u Rijeci,
Sveučilište u Rijeci
loncaricd@gmail.com

Löw Ajana

Odsjek za psihologiju
Filozofskog fakulteta u Zagrebu
ajana.low@ffzg.hr

Lučanin Damir

Zdravstveno veleučilište, Zagreb, Hrvatska
damirl@zvuh.hr

Luccio Riccardo

Department of Life Sciences
University of Trieste
rluccio@units.it

Lučev Ivana

Institut za migracije i narodnosti
ivanalucev@gmail.com

Lugomer Armano Goranka

Filozofski fakultet u Zagrebu
glugomer@ffzg.hr

Luszcz Mary A.

Flinders University, Adelaide, Australia
mary.luszcz@flinders.edu.au

Maček Katarina

Studijski centar socijalnog rada,
Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
katarinamacek.1989@gmail.com

Macuka Ivana

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru
ivana.moranduzzo@unizd.hr

Mah Alice

University of Warwick
A.A.Mah@warwick.ac.uk

Malčić Ivan

Klinika za pedijatriju,
KBC Zagreb, Zagreb
marinagrubic@inet.hr

Manasijević Marija

Fakultet za pravne i poslovne studije
"dr Lazar Vrkić"
mmanasijevic@useens.net

Marčinko Darko

Klinika za psihijatriju,
KBC Zagreb, Zagreb
darko.marcinko@zg.t-com.hr

Maričić Antonija

Hrvatski studiji,
Odjel za psihologiju
amaricic@hrstud.hr

Marinković Maša

Filozofski fakultet u Beogradu
masha.marinkovic@yahoo.com

Marinović Ana

amarinovic@net.hr

Markanović Dragana

Hrvatsko udruženje za bihevioralne i
kognitivne terapije
dmarkanovic@gmail.com

Marušić Iris

Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja,
Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
iris@idi.hr

Maslić Seršić Darja

Odsjek za psihologiju,
Filozofski fakultet u Zagrebu
darja.maslic@ffzg.hr

Masten Robert

University of Ljubljana,
Department of Psychology
robert.masten@ff.uni-lj.si

Matanović Jelena

Filozofski fakultet u Novom Sadu,
Odsjek za psihologiju
matanovic.j@gmail.com

Matešić, ml. Krunoslav

Centar za edukacije i istraživanja,
Naklada Slap
krunoslavm@nakladaslap.com

Matešić Krunoslav

Filozofski fakultet u Zagrebu
Centar za obrazovanje nastavnika
kmatesic@ffzg.hr

Matijašić Antonia

Hrvatski studiji, Odsjek za psihologiju
antoniamatijasic@gmail.com

McCarthy Jean

University of Limerick
jean.mccarthy@ul.ie

Mededović Janko

Filozofski fakultet u Beogradu
janko.medjedovic@fmk.edu.rs

Međugorac Vanja

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
vanja.medugorac@pilar.hr

Mihić Ivana

Odsek za psihologiju,
Filozofski fakultet Sveučilišta u Novom Sadu
razvojna@gmail.com

Mihić Vladimir

Odsek za psihologiju,
Filozofski fakultet Sveučilišta u Novom Sadu
mihic@ff.uns.ac.rs

Mikac Una

Department of Psychology,
Faculty of Humanities and Social Sciences,
University of Zagreb
umikac@ffzg.hr

Mikolić Ana

Odsjek za psihologiju
Filozofskog fakulteta u Zagrebu
amikolic@ffzg.hr

Milas Goran

Institute of Social Sciences Ivo Pilar
Goran.Milas@pilar.hr

Milić Marija

Filozofski fakultet u Osijeku,
Odsjek za psihologiju
mmilic@ffos.hr

Miljković Krečar Irena

Veleučilište Vern' u Zagrebu,
Katedra za psihologiju i komunikacije
irena.miljkovic@vern.hr

Milošević Jasna

Faculty for media and communications,
Psychology Department,
Singidunum University
jasna.milosevic@fmk.edu.rs

Milovanović Ilija

Filozofski fakultet u Novom Sadu,
Odsek za psihologiju
ilijamilovanovic1@gmail.com

Mindoljević Drakulić Aleksandra

Učiteljski fakultet Zagreb
aleksandra.mindoljevic@ufzg.hr

Minić Jelena

Department for Psychology,
the Faculty of Philosophy,
University of Priština – Kosovska Mitrovica
jminic@yahoo.com

Mirković Kristina

Filozofski fakultet u Beogradu
sejtri@gmail.com

Mišlov Mate

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru
matemislov90@gmail.com

Modić Stanke Koraljka

Odsjek za psihologiju,
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
kmstanke@ffzg.hr

Molander Bo

Umeå University, Sweden
bo.molander@psy.umu.se

Mršić Ivona

Hrvatski studiji, Odjel za psihologiju
ivonamrsic14@gmail.com

Murphy Kevin R.

Department of Psychology,
Colorado State University
krmurphy@psu.edu

Mušica Tihana Tea

Odsjek za psihologiju
Filozofskog fakulteta u Zagrebu
ttnmusica@ffzg.hr

Muslić Ljiljana

Centar za socijalnu skrb Zagreb
ljmuslic@gmail.com

Nakić Radoš Sandra

Klinika za ženske bolesti i porodništvo,
KBC „Sestre milosrdnice“, Zagreb
nakic.sandra@gmail.com

Nekić Marina

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru
marina@unizd.hr

Nenadić Filip

Department of Psychology,
Faculty of Philosophy, Novi Sad
fnenadic@gmail.com

Nikčević-Milković Anela

Odjel za nastavničke studije u Gospiću
Sveučilišta u Zadru
amilkovic@unizd.hr

Nikolašević Željka

Filozofski fakultet u Novom Sadu,
Odsek za psihologiju
zeljkanikolasevic@gmail.com

Novaković Sara

Filozofski fakultet u Beogradu
novakov.sara@gmail.com

Novoselić Marija

Đakovo, Hrvatska
marija.novoselic@gmail.com

Ogresta Jelena

Sveučilište u Zagrebu - Pravni fakultet,
Studijski centar socijalnog rada
Jelena.Ogresta@pravo.hr

Ombla Jelena

Odjel za psihologiju,
Sveučilište u Zadru
jlevac@unizd.hr

Opačić Goran

Filozofski fakultet u Beogradu,
Odeljenje za Psihologiju
opacicg@f.bg.ac.rs

Orman Anela

International University Sarajevo
Laneao@live.com

Oros Marina

Filozofski fakultet u Novom Sadu,
Odsek za psihologiju
marina.oros@gmail.com

Ostović Ines

ines.ostovic@gmail.com

Ozdemiroglu Reyhan

International University Sarajevo
reyhanozdemiroglu@hotmail.com

Pajić Sofija

Beograd, Srbija
sofija.pajic@gmail.com

Pandža Maja

Department of Psychology,
University of Mostar,
Bosnia and Herzegovina
pandza.maya@gmail.com

Parmač Maja

Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta
u Zagrebu
mparmac@ffzg.hr

Pavela Irena

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru
ipavela@unizd.hr

Pavićević Miljana

Department for Psychology,
Faculty of Philosophy,
University of Priština – Kosovska Mitrovica
miljanajevtimijevic@yahoo.com

Pavlič Mia

Poliklinika SUVAG Zagreb
mia_pavlic@yahoo.com

Pavlin-Bernardić Nina

Odsjek za psihologiju
Filozofskog fakulteta u Zagrebu
nbernardi@ffzg.hr

Pavlović Maša

Department of Psychology,
Faculty of Philosophy,
Belgrade
masha.pavlovic@gmail.com

Pečjak Lidija

Filozofska fakulteta v Ljubljani
pecjak.lidija@gmail.com

Pećnik Ninoslava

Studijski centar socijalnog rada,
Pravni fakultet u Zagrebu
ninoslava.pecnik@gmail.com

Pejić Mina

Department of Psychology,
Faculty of Media and Communications,
University Singidunum, Serbia
mina.pejic@fmk.edu.rs

Pekić Jasmina

Filozofski fakultet u Novom Sadu,
Odsek za psihologiju
jasminadream@yahoo.com

Penezić Zvezdan

Odjel za psihologiju,
Sveučilište u Zadru
zvezdan@unizd.hr

Petrović Boban

Filozofski fakultet u Beogradu
bopsi3000@yahoo.com

Petrušić Kristina

kiki.petrusic@gmail.com

Pikić Aleksandra

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
apikic@ffzg.hr

Pletikosić Sanda

Odsjek za psihologiju,
Filozofski fakultet u Rijeci,
Sveučilište u Rijeci
spletikosic@ffri.hr

Podlesek Anja

University of Ljubljana,
Department of Psychology
anja.podlesek@ff.uni-lj.si

Pokrajac-Bulian Alessandra

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet,
Sveučilište u Rijeci
pokrajac@ffri.hr

Popek Lucija

Hrvatski studiji, Odjel za psihologiju
lucija.popek@hotmail.com

Popov Boris

Filozofski fakultet u Novom Sadu,
Odsek za psihologiju
boris.popov@ff.uns.ac.rs

Popov Stanislava

Medicinska škola Zrenjanin
stanislava.popov@gmail.com

Porobić Stanislava

Filozofski fakultet u Novom Sadu,
Odsek za psihologiju
stanislavaporobic@gmail.com

Pribanić Ljubica

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet
ljubica@erf.hr

Pribela-Hodap Sonja

Dječji vrtić Radost, Crikvenica
pribela.hodap@gmail.com

Prot Franjo

Faculty of Kineziology
University of Zagreb, Croatia
pipo@kif.hr

Prot Sara

Department of Psychology, Iowa State
University, USA
sprot@iastate.edu

Puklek Levpušček Melita

Faculty of Arts, Department of
Psychology, University of Ljubljana
Melita.PuklekLevpuscek@ff.uni-lj.si

Puljiz Tatjana

Specijalna bolnica za zaštitu djece s
neurorazvojnim i motoričkim smetnjama
Zagreb, Hrvatska
tanja.puljiz@zg.t-com.hr

Putarek Vanja

Odsjek za psihologiju
Filozofskog fakulteta Zagrebu
vputarek@ffzg.hr

Račevska Elena

Filozofski fakultet u Zagrebu
elenaracevska@gmail.com

Rački Željko

Učiteljski fakultet u Osijeku
zracki@ufos.hr

Radanović Jelena

Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet,
Univerzitet u Novom Sadu
radanovicj@gmail.com

Radić Dijana

Srednjoškolski centar, Bratunac,
Bosna i Hercegovina
dijana_radic_dixee@yahoo.com

Radojević Ivana

ivana.radojevic1@gmail.com

Radošević-Vidaček Biserka

Institut za medicinska
istraživanja i medicinu rada
bvidacek@imi.hr

Radoš Lara

Odsjek za psihologiju
Filozofskog fakulteta u Zagrebu
lrados@ffzg.hr

Radović Darja

Filozofski fakultet u Novom Sadu,
Odsek za psihologiju
darjaradovic@gmail.com

Radusinović Dubravka

Beograd, Srbija
radusinovic.dubravka@gmail.com

Rajhvajn Bulat Linda

Studijski centar socijalnog rada,
Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu
lindarajhvajn@net.hr

Rajter Miroslav

Studijski centar socijalnog rada,
Pravni fakultet,
Sveučilište u Zagrebu
miroslav.rajter@gmail.com

Rakić-Davidović Jelena

Fakultet za menadžment
davidovic@famns.edu.rs

Rakočević Nikolija

Filozofski fakultet u Novom Sadu,
Odsek za psihologiju
nikarakocevic@live.com

Rebernjak Blaž

Odsjek za psihologiju,
Filozofski fakultet u Zagrebu
brebernjak@ffzg.hr

Recio Guillermo

Department of Psychology,
Humboldt University,
Berlin, Germany
guillermo.recio@gmail.com

Reić Ercegovac Ina

Filozofski fakultet u Splitu
inareic@ffst.hr

Rimac Ivan

Sveučilište u Zagrebu - Pravni fakultet,
Studijski centar socijalnog rada
ivan.rimac@pravo.hr

Ristić Dedić Zrinka

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
– Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja
zrinka@idi.hr

Roje Luka

Odsjek za psihologiju,
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
luka.roje@hotmail.com

Roje Mia

Filozofski fakultet u Zagrebu
mia.roje15@hotmail.com

Rončević Gržeta Ika

Regionalni centar za psihotraumu,
Klinika za psihijatriju, KBC Rijeka
ika.roncevic-grzeta@medri.hr

Roškar Saška

Institute of Public Health, Ljubljana
saska.roskar@ivz-rs.si

Rovan Daria

Odsjek za psihologiju
Filozofskog fakulteta u Zagrebu
drovan@ffzg.hr

Ručević Silvija

Filozofski fakultet u Osijeku,
Odsjek za psihologiju
s.rucevic.03@cantab.net

Ružić Alen

Medicinski fakultet, Sveučilište u Rijeci
alen.ruzic1@ri.t-com.hr

Ružić Valentina

Centar za edukacije i istraživanja,
Naklada Slap
valentina@nakladaslap.com

Šabić Josip

Nacionalni centar za
vanjsko vrednovanje obrazovanja
josip.sabic@ncvvo.hr

Sadiković Selka

Filozofski fakultet u Novom Sadu,
Odsek za psihologiju
selkasadikovic@yahoo.com

Sajfert Lidija

Specijalna bolnica za zaštitu djece s
neurorazvojnim i i motoričkim smetnjama
l.sajfert@yahoo.com

Salkičević Svjetlana

Odsjek za psihologiju
Filozofskog fakulteta u Zagrebu
ssalkice@ffzg.hr

Samac Nikola

Filozofski fakultet u Novom Sadu,
Odsek za psihologiju
nikolasamac@yahoo.com

Savić Maja

Institut za kriminološka
i sociološka istraživanja
smaya@eunet.rs

Sedlar Nataša

Department of Psychology,
University of Ljubljana,
Slovenia
natasa.sedlar@gmail.com

Segedi Ivan

Kineziološki fakultet Zagreb
ivan.segedi@kif.hr

Sesar Kristina

Health Center Široki Brijeg,
Bosnia and Herzegovina
ksesar@gmail.com

Shterjovska Marija

Filozofski fakultet-Skopje
stermar86@gmail.com

Shurbanovska Orhideja

Institute of Psychology,
Faculty of Philosophy
surbanovska@yahoo.com

Šilić Martina

mmartina_silic@hotmail.com

Šimić Šašić Slavica

Sveučilište u Zadru
ssimic@unizd.hr

Simić Dragana

Filozofski fakultet u Novom Sadu,
Odsek za psihologiju
dada_psy@yahoo.com

Simić Jelena

Fakultet za menadžment
simic@famns.edu.rs

Šimić Nataša

Department of Psychology,
University of Zadar, Croatia
nsimic04@gmail.com

Šincek Daniela

Filozofski fakultet u Osijeku,
Odsjek za psihologiju
dsincek@ffos.hr

Skočić Milena

Klinika za psihijatriju, KBC Zagreb,
Zagreb
milena.skocic@gmail.com

Skokandić Lea

Studijski centar socijalnog rada,
Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
lea.skokandic@pravo.hr

Slišković Ana

Odjel za psihologiju,
Sveučilište u Zadru
aslavic@unizd.hr

Smederevac Snežana

Filozofski fakultet u Novom Sadu,
Odsjek za psihologiju
smederevac@sbb.rs

Smojver-Ažić Sanja

Odsjek za psihologiju
Filozofskog fakulteta u Rijeci
smojver@ffri.hr

Smolić-Ročak Anđela

asmolicr@gmail.com

Smrke Lucija

Hrvatski studiji, Odjel za psihologiju
lucija.smrke@gmail.com

Sočan Gregor

Department of Psychology,
University of Ljubljana, Slovenia
gregor.socan@ff.uni-lj.si

Sokolović-Lazović Edina

Islamski pedagoški fakultet
Univerzitet u Zenici
dina_ibha@yahoo.com

Sommer Werner

Department of Psychology,
Humboldt University,
Berlin, Germany
werner.sommer@cms.hu-berlin.de

Sorić Izabela

Odjel za psihologiju,
Sveučilište u Zadru
isoric@unizd.hr

Španić Ana Marija

Poliklinika zaštitu djece grada Zagreba
anamarija.spanic@poliklinika-djeca.hr

Sretković Tijana

Filozofski fakultet u Novom Sadu,
Odsjek za psihologiju
sretkovictijana@yahoo.com

Štambuk Marina

Hrvatski studiji, Odjel za psihologiju
mstambuk@hrstud.hr

Šuković Zoran

Regionalni centar za psihotraumu,
Klinika za psihijatriju, KBC Rijeka
sukovic@net.hr

Stančić Zrinjka

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu
zstancic@erf.hr

Stanković Nevena

Filozofski fakultet,
Novi Sad, Srbija
nevena.stankovic@gmail.com

Sučević Jelena

Filozofski fakultet u Beogradu
jelena.sucevic@gmail.com

Šunjić Marijana

Odsjek za psihologiju,
Filozofski fakultet, Mostar
marijana.sunjic@gmail.com

Sušac Ivana

ivana.susac7@gmail.com

Sušac Nika

Studijski centar socijalnog rada,
Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu
nika.susac@gmail.com

Sušanj Zoran

Filozofski fakultet u Rijeci,
Odsjek za psihologiju
zsusanj@ffri.hr

Suvajdžić Katarina

Fakultet za pravne i poslovne studije
"dr Lazar Vrkačić"
katarina.suvajdzic@gmail.com

Šverko Iva

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
iva.sverko@pilar.hr

Svetina Matija

Filozofska fakulteta v Ljubljani
m.svetina@ff.uni-lj.si

Tačić Tamara

Filozofski fakultet u Novom Sadu,
Odsek za psihologiju
tamara.tacic@gmail.com

Tadinac Meri

Odsjek za psihologiju,
Filozofski fakultet u Zagrebu
mtadinac@ffzg.hr

Tahirović Senija

International University Sarajevo
stahirovic@ius.edu.ba

Takšić Vladimir

University of Rijeka, Croatia
vtaksic@ffri.hr

Tarabić Božidar Nikša

Hrvatski studiji, Odjel za psihologiju
sisakcrv@hotmail.com

Taslak Marina

RAMIRO, Zagreb
marina.taslak@gmail.com

Velki Tena

Učiteljski fakultet Osijek
tena.velki@gmail.com

Vidaković Maja

Hrvatski studiji, Odjel za psihologiju
maja.vidakovic25@gmail.com

Vlahović-Štetić Vesna

Odsjek za psihologiju,
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
vvlahovi@ffzg.hr

Völkle Manuel

Max-Planck Institute for Human
Development, Berlin, Germany
voelkle@mpib-berlin.mpg.de

Vranić Andrea

Odsjek za psihologiju,
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
avranic@ffzg.hr

Vukasović Tena

Odsjek za psihologiju,
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
tvukasov@ffzg.hr

Vukobrat-Ivković Sonja

Fakultet za menadžment, Novi Sad
somentality@gmail.com

Vuković Tatjana

Filozofski fakultet u Novom Sadu,
Odsek za psihologiju
inwitari89@hotmail.com

Vuletić Gorka

Filozofski fakultet u Osijeku,
Odsjek za psihologiju
gvuletic@ffos.hr

Vulić-Prtorić Anita

Odjel za psihologiju
Sveučilišta u Zadru
avulicp@gmail.com

Wagner Jenny

Humboldt-University, Berlin, Germany
jenny.wagner@hu-berlin.de

Wertag Anja

Institute of Social Sciences Ivo Pilar
Anja.Wertag@pilar.hr

Wilhelm Oliver

Department of Psychology and Educational
Science, Ulm University, Ulm, Germany
oliver.wilhelm@uni-ulm.de

Young Brandon

Colorado State University
Brandon.young@colostate.edu

Zarevski Predrag

Odsjek za psihologiju,
Filozofski fakultet u Zagrebu
pzarevsk@ffzg.hr

Zauder Krešimir

Institut za društvena istraživanja
kresimir@idi.hr

Zebić Ivan

i_zebic@net.hr

Žegura Iva

Klinika za psihijatriju Vrapče
iva.zegura@gmail.com

Želeskov-Đorić Jelena

Institut za kriminološka i
sociološka istraživanja
jelena.zeleskov.djoric@gmail.com

Žeželj Iris

Faculty of philosophy,
Psychology Department,
Belgrade University
zezelj.iris@gmail.com

Žigić Lana

zigic.lana@gmail.com

Živanović Marko

Department of Psychology,
Faculty of Philosophy,
University of Belgrade
markozivanovic13@gmail.com

Živčić-Bećirević Ivanka

Odsjek za psihologiju,
Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci
izivcic.becirevic@ri.t-com.hr

Zoletić Emina

JZU Univerzitetsko klinički centar Tuzla, BiH
emina_psihologija@yahoo.com

Zonić Lejla

JZU Univerzitetsko klinički centar Tuzla, BiH
lejla_zonic@yahoo.com

Žuljević Dragan

Univerzitet u Novom Sadu,
Filozofski fakultet,
Odsek za psihologiju
drzuljevic@yahoo.com

Zupančič Maja

Faculty of Arts,
Ljubljana, Slovenia
maja.zupancic@ff.uni-lj.si

3

**21.DANI
RAMIRA I
ZORANA
BUJASA**

KAZALO AUTORA AUTHORS' INDEX

**11. – 13. TRAVNJA 2013.
APRIL 11-13, 2013**

A

Achkovska Leshkovska Elena 118
Ajduković Dean 48, 49, 52, 70
Ajduković Marina 119, 136, 191
Alilović Josipa 212
Alp Zeynep Esra 143
Ambrosi-Randić Neala 67
Antić Dario 213
Anzelm Dunja 138
Arambašić Lidija 140
Arbanasić Karmela 218
Arnaudova Violeta 120
Avramov Tatjana 216
Aziraj-Smajić Vildana 214, 260

B

Babarović Toni 131, 135, 170
Babić Čikeš Ana 65
Baborac Jelena 215
Bagarić Branka 106
Bahun Ivana 80
Bajoghli Hafez 144
Bakotić Marija 248
Banai Benjamin 239
Barić Renata 180, 233
Barišić Marijana 249
Begić Emina 143
Bektić Maja 245
Bem Karlo 150
Berat Nevena 116, 216
Bezinović Petar 121
Bilać Snježana 97, 122
Bilić Božena 143

Bjekić Jovana 123, 241, 261
Blažev Divna 217
Blazhevskaja - Stoilkovska Biljana 124
Blažinović Andrea 219
Bodroža Bojana 125, 148
Bogdanić Ana 84
Bosnar Ksenija 60
Bosnić Ljiljana 78
Bošnjak Katarina 218
Bošnjak Zrinka 219
Brajša-Žganec Andreja 96
Bratko Denis 88, 129, 208
Brdarić Dragana 105, 126, 149
Brekalo Katarina 220
Britvić Antea 188
Brković Irma 99, 127
Bubić Andreja 128
Bucik Valentin 56
Buljanović Magdalena 218
Burić Irena 236, 250
Buško Vesna 53, 59, 65
Butković Ana 129, 208

C

Cifrek-Kolarić Marta 98
Cleveland Jeanette 111, 112
Colnerić Blanka 130

Č

Čarapina Ivona 221
Čarija Dina 97
Čepulić Dominik Borna 81
Černeli Ariana 80

Čolović Petar 134

Čorkalo Biruški Dinka 49, 52, 66, 70

Čuljak Anita 222

Čuržik Doris 109, 219

Ć

Ćurković Natalija 57

Ćirović Ivana 177

Đ

Đapo Nermin 187

D

Davidović Nikolina 74, 79

Dejanović Dunja 97

Delač Ivana 132

Delale Eva Anđela 133

Dinić Bojana 134

Divjak Blaženka 136

Dizdarević Selvedin 195

Dodaj Arta 249, 259

Đokić Teodora 261

Domijan Dražen 86

Draganović Selvira 143

Dražić-Celić Nikolina 135

Drenški Loreta 160

Drusany Deniza 136

Družić Ljubotina Olja 223

Dugić Sara 213

Dumančić Marta 79

E

Erceg Jugović Inja 99

F

Feldman Eva 80

Frančičković Tanja 51

Francuski Ksavier 137

G

Galić Zvonimir 256

Gavrilov-Jerković Vesna 105, 146, 209

Genc Ana 242

Gerstorf Denis 62

Gligora Hrvoje 264

Grahek Ivan 138

Greblo Zrinka 139, 233

Gregl Ana 97

Gregov Ljiljana 221, 259

Greiff Samuel 61

Grgić Marijana 224

Grković Jasna 51

Gršković Vanja 225

Grubić Marina 84

Gutić Tatjana 138

Gvozdić Kristina 226

H

Habazin Tea 140

Hadžiahmetović Nina 141

Handabaka Ivana 213

Hanzec Ivana 227

Hanžek Valentina 142

Hasanagić Anela 143

Hauptfeld Valerija 260

Hauser Goran 86

Hildebrandt Andrea 58

Hoppmann Christiane 62
Horak Lana 254
Hromatko Ivana 144, 192
Huić Aleksandra 71, 80, 92, 158
Hukanović Adis 228

I

Isci Muhamed Mustafa 143
Ivančić Đurđica 145
Ivanec Dragutin 43, 207, 237
Ivanović Monika 65
Ivezić Ena 110

J

Jakopec Ana 196
Jakovčić Ines 104
Jakšić Nenad 110, 258
Jaređić Biljana 173
Jeftić Alma 143
Jelić Dragana 116, 216
Jelić Margareta 76, 78, 94, 142
Jerić Jure 189
Jerković Ivan 146, 193
Jerneiće Željko 206
Jerotijević Ivana 152
Jestrović Jovana 161
Jokić-Begić Nataša 82, 83, 108, 136
Jokić Boris 68, 69
Jordanov Milan 134
Joshaghani Narges 144
Jovanović Ljubica 147
Jovanović Rodoljub 176
Jovanović Tamara 125, 148

Jovanović Veljko 105, 126, 149
Jović Vanja 150
Jugović Ivana 77
Juković Marina 243
Jurčec Lana 171
Juretić Jasminka 104
Jurin Tanja 108
Jurkin Marina 229

K

Kalaj Valentina 116
Kalioncu Habibe 143
Kamenov Željka 72, 79, 90, 158
Kardum Goran 151
Kašiković Bojana 152
Kereša Marina 230
Keresteš Gordana 99, 127, 139
Kezić Tamara 115
Klarin Mira 231
Klasnić Helga 153
Kletečki Radović Marijana 232
Kolega Maja 154
Kolenović-Đapo Jadranka 141
Koludrović Morana 186
Komidar Luka 181
Konrad Edvard 113
Kos Bzik Lidija 155
Koščec Adrijana 212, 248
Kosić Ankica 50
Kotzmuth Ana 139
Kovačić Ivan 233
Kozarić Ciković Marijana 132
Kozjak Mikić Zlatka 102

Kramarić Matea 156
Kranželić Valentina 136
Krapić Nada 157
Kristofić-Ambruš Barbara 157, 168
Krnarić Tina 158
Kuhn Ninoslava 159
Kukić Miljana 103
Kurtović Ana 215
Kuterovac Jagodić Gordana 95, 99, 257

L

Lauri Korajlija Anita 101, 107, 108
Lazanski Sunčica 160
Lazić Jelena 253
Lazić Milica 161
Letina Srebrenka 157, 162
Ljubičić Antoaneta 222
Ljubotina Damir 64
Lončarić Darko 174, 255
Löw Ajana 49, 52
Lučanin Damir 164
Luccio Riccardo 163
Lučev Ivana 234
Lugomer Armano Goranka 235
Luszcz Mary A. 62

M

Maček Katarina 133
Macuka Ivana 236
Mah Alice 189
Malčić Ivan 84
Manasijević Marija 197
Marčinko Darko 110

Maričić Antonija 227
Marinković Maša 152, 165
Marinović Ana 221
Markanović Dragana 106
Marušić Iris 166
Maslić Seršić Darja 111, 114
Masten Robert 181
Matanović Jelena 242
Matešić ml. Krunoslav 167
Matešić Krunoslav 167, 168
Matijašić Antonia 160
McCarthy Jean 112
Međedović Janko 169, 179
Međugorac Vanja 170
Mihic Ivana 93
Mihic Vladimir 91
Mikac Una 65
Mikolić Ana 247
Milas Goran 258
Milić Marija 199
Miljković Krečar Irena 196
Milošević Jasna 172
Milovanović Ilija 150
Mindoljević Drakulić Aleksandra 171
Minić Jelena 173
Mirković Kristina 165
Mišlov Mate 243
Modić Stanke Koraljka 137
Molander Bo 55
Mršić Ivona 213
Murphy Kevin R. 44, 54
Mušica Tihana Tea 79
Muslić Ljiljana 85

N

Nakić Radoš Sandra 83
Nekić Marina 236
Nenadić Filip 138
Nikčević-Milković Anela 174
Nikolašević Željka 134
Novaković Sara 152
Novoselić Marija 175

O

Ogresta Jelena 187
Ombla Jelena 243
Opačić Goran 141
Orman Anela 143
Oros Marina 193
Ostović Ines 235, 238
Ozdemiroglu Reyhan 143

P

Pajić Sofija 176
Pandža Maja 224, 249
Parmač Maja 79
Pavela Irena 239
Pavićević Miljana 173
Pavlić Mia 107
Pavlin-Bernardić Nina 220
Pavlović Maša 177
Pecjak Lidija 252
Pećnik Ninoslava 178
Pejić Mina 240 241 261
Pekić Jasmina 242
Penezić Zvezdan 243, 250
Petrović Boban 169, 179

Petrušić Kristina 180
Pikić Aleksandra 77
Pletikosić Sanda 86
Podlesek Anja 181
Pokrajac-Bulian Alessandra 87
Popek Lucija 244, 245
Popov Boris 116, 246
Popov Stanislava 246
Porobić Stanislava 184
Pribanić Ljubica 159
Pribela-Hodap Sonja 178
Prot Franjo 60
Prot Sara 60
Puklek Levpušček Melita 127
Puljiz Tatjana 122
Putarek Vanja 247

R

Račevska Elena 182
Rački Željko 183
Radanović Jelena 246
Radić Dijana 176
Radojević Ivana 247
Radošević-Vidaček Biserka 212, 248
Radoš Lara 79
Radović Darja 184
Radusinović Dubravka 176
Rajhvajn Bulat Linda 185
Rajter Miroslav 119
Rakić-Davidović Jelena 115
Rakočević Nikolija 200
Rebernjak Blaž 59, 144
Recio Guillermo 58

Reić Ercegovac Ina 151, 186
Rimac Ivan 136, 187
Ristić Dedić Zrinka 68, 69
Roje Luka 188, 189
Roje Mia 189
Rončević Gržeta Ika 51
Roškar Saška 181
Rovan Daria 190
Ručević Silvija 191
Ružić Alen 87
Ružić Valentina 167

S

Sadiković Selka 134
Sajfert Lidija 122
Salkičević Svjetlana 192
Samac Nikola 193
Savić Maja 169
Sedlar Nataša 63
Segedi Ivan 233
Sesar Kristina 249
Shterjovska Marija 188
Shurbanovska Orhideja 124
Simić Dragana 200
Simić Jelena 115
Skočić Milena 110
Skokandić Lea 194
Slišković Ana 114
Smederevac Snežana 134
Smojver-Ažić Sanja 100
Smolić-Ročak Anđela 225
Smrke Lucija 201
Sočan Gregor 63

Sokolović-Lazović Edina 195
Sommer Werner 58
Sorić Izabela 250
Sretković Tijana 116
Stančić Zrinjka 145
Stanković Nevena 251
Sučević Jelena 165
Sušac Ivana 73
Sušac Nika 119
Sušanj Zoran 196
Suvajdžić Katarina 197
Svetina Matija 252

Š

Šabić Josip 198
Šilić Martina 221
Šimić Šašić Slavica 231
Šimić Nataša 239, 249
Šincek Daniela 199
Španić Ana Marija 129, 204
Štambuk Marina 227
Šuković Zoran 51
Šunjić Marijana 222
Šverko Iva 131, 170

T

Tačić Tamara 200
Tadinac Meri 144
Tahirović Senija 143
Takšić Vladimir 55
Tarabić Božidar Nikša 201
Taslak Marina 75
Tatalović Vorkapić Sanja 255

Težak Kristina 202, 235
Tkalčević Barbara 235
Tkalčić Mladenka 86, 87
Tomašić Humer Jasmina 205
Tomas Jasmina 129, 204
Tomić Ivan 81
Tomšić Andrea 256
Tonković Grabovac Maša 206
Tonković Mirjana 207
Tošković Oliver 147
Trutin Ostović Karmen 238

V

Velki Tena 257
Vidaković Maja 245
Vlahović-Štetić Vesna 154
Völkle Manuel 58
Vranić Andrea 189, 203
Vukasović Tena 129, 208
Vukobrat-Ivković Sonja 126
Vuković Tatjana 193
Vuletić Gorka 199
Vulić-Prtorić Anita 89, 98

W

Wagner Jenny 62
Wertag Anja 258
Wilhelm Oliver 58

Y

Young Brandon 112

Z

Zarevski Predrag 238
Zauder Krešimir 162
Zebić Ivan 259
Zoletić Emina 214, 260
Zonić Lejla 260
Zupančič Maja 130

Ž

Žegura Iva 78, 88
Želeskov-Đorić Jelena 169
Žeželj Iris 152, 165, 172
Žigić Lana 83
Živanović Marko 123, 261
Živčić-Bećirević Ivanka 100, 104
Žuljević Dragan 105, 146, 209

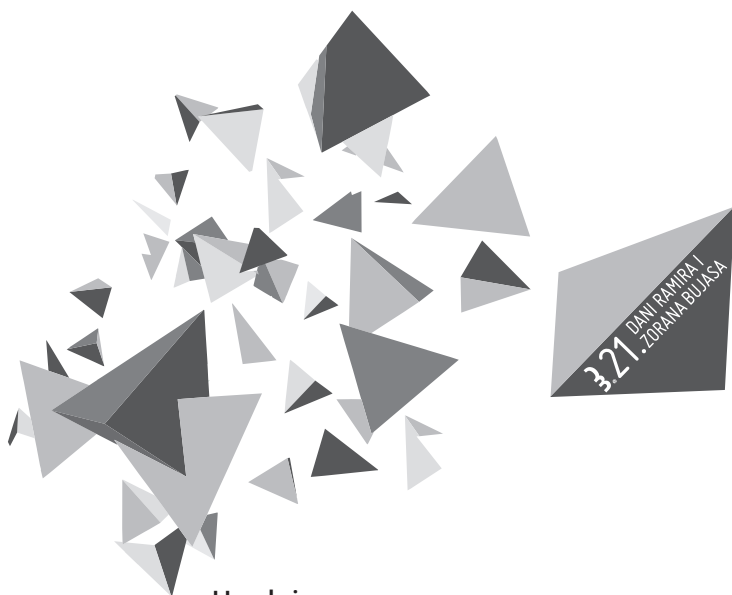

3

**21.DANI
RAMIRA I
ZORANA
BUJASA**

Urednice

Gordana Kuterovac Jagodić

Inja Erceg Jugović

Aleksandra Huić

Grafičko oblikovanje naslovnice

Bojan Kanižaj

Grafička priprema

Alfacommerce d.o.o.

Maja Alijagić

Izdavač

Filozofski fakultet, Zagreb

Tisak

Grafički zavod Hrvatske, d.o.o., Zagreb

Naklada

400